

বাণীয় দুর্ভ উন্নয়ন
পরিষদ

উত্তম গো-পালনৰ হাতপুঁথি

গুরু থলুরা জাতসমূহ

বলধ গুরু

গির

বাসস্থান: গুজরাটের জুনাগড়, বাজকেট, ভারনগর আৰু
আত্রেলী জিলা।

হাবিয়ানা

বাসস্থান: হাবিয়ানাৰ
ৰোহটাক, হিছাৰ, চোনেপট,
গুৰগাঁও, জিন্দ আৰু বাবাৰ
জিলা।

চাহিৱাল
বাসস্থান: পাঞ্জাবৰ
ফিরোজপুৰ আৰু অম্বতসৰ
জিলা আৰু বাজস্থানৰ
শ্রীগঙ্গানগৰ

ৰথি

বাসস্থান: বাজস্থানৰ
বিকানেৰ আৰু শ্রী
গঙ্গানগৰ জিলা।

বে'ড সিঙ্গী

বাসস্থান: পাকিস্তান; পাঞ্জাব,
হাবিয়ানা, বাজস্থান আৰু
উত্তৰাখণ্ডতো পোৱা যায়।

থাৰপাৰ্কাৰ

বাসস্থান: বাজস্থানৰ
জয়চালমেৰ, বাৰ্মেৰ আৰু
যোধপুৰ জিলা।

কাংক্রেজ

বাসস্থান: গুজরাটের কুটচ, মেহচানা
আৰু বনক্ষষ্টা জিলা।

পাতনি

২০১৬-১৭ চনত ১৫৫ নিয়ুত মেট্রিক টন বার্ষিক উৎপাদনেরে সৈতে ভাৰতবৰ্ষই ১৯৯৭ চনৰ পৰা একেৰাহে বিশ্বৰ সৰ্বাধিক দুঃখ উৎপাদনকাৰী বাণ্টি হিচাবে পৰিগণিত হৈ আহিছে। আমাৰ দুঃখ উৎপাদকসকলৰ বাবে গো-পালনেই হ'ল জীৱিকাৰ মূল উৎস। তেওঁলোকৰ অধিক সংখ্যকেই হ'ল ভূমিহীন অথবা উপাস্ত ক্ষক। গো-পালনক এক লাভজনক আৰু বহনক্ষম জীৱিকাৰপে গঢ়ি তুলিবলৈ হ'লে পশুপালকসকলে বিজ্ঞানসন্মত পদ্ধতি অৱলম্বন কৰাটো অতি প্ৰয়োজন, যাতে ন্যূনতম খৰচত অধিক উৎপাদন পাব পৰা যায়। ইয়াৰ বাবে ক্ষকসকলে পশুৰ স্বাস্থ্য, প্ৰজনন আৰু পৰিপুষ্টিৰ মূল নীতি সম্পর্কে সজাগ আৰু সচেতন হোৱাটো অত্যন্ত জৰুৰী।

২০২০ চনত দেশৰ মুঠ দুঃখ উৎপাদন দুগুণ কৰাৰ লক্ষ্যৰে ভাৰত চৰকাৰে বাণ্টীয় দুঃখ আঁচনি - ১ [The National Dairy Plan-I (NDP-I)] নামৰ আঁচনি এখন ৰূপায়ন কৰিছে। এই আঁচনিৰ সফল ৰূপায়নৰ বাবে পশুৰ প্ৰজনন, পৰিপুষ্টি আৰু স্বাস্থ্য ৰক্ষাৰ দিশত বিশেষ প্ৰচেষ্টা হাতত লোৱা প্ৰয়োজন, যাতে কম খৰচত উৎপাদন বৃদ্ধি কৰিব পৰা যায়। প্ৰজননৰ বাবে উচ্চ মানৰ আনুবংশিক গুণযুক্ত ষাঁড় গৰুৰ পৰা সংগ্ৰহীত ৰোগমুক্ত শুক্ৰৰ দ্বাৰা কৃত্ৰিম প্ৰজনন পদ্ধতিৰ অধিক প্ৰয়োগ সুনিশ্চিত কৰা আৱশ্যক। পশুধনৰ বাবে সুষম খাদ্য যোগান সুনিশ্চিত কৰি দুঃখ উৎপাদনৰ খৰচ কম কৰাৰ উদ্দেশ্যে পশুখাদ্যৰ সন্তোষ উৎসসমূহৰ উপযুক্ত ব্যৱহাৰ কৰাটো অতি জৰুৰী। তাতোকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ কথাটো হ'ল – উপযুক্ত প্ৰতিষেধক ব্যৱস্থাৰ জৰিয়তে গৰু-ম'হৰ ৰোগৰ প্ৰাদুৰ্ভাৱ নিয়ন্ত্ৰণ কৰা, যাতে পশুধনৰ উৎপাদিকা শক্তিৰ অধিকতম ফল লাভ কৰিব পৰা যায়। দুঃখ উৎপাদকসকলৰ এনেবিলাক আৱশ্যকতাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি বিজ্ঞান-সন্মত গো-পালন বিষয়ক এই হাতপুথিখন প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। সদ্য-উপলব্ধ আৰু নতুন প্ৰযুক্তি সাৰোগত কৰি গৰু-ম'হৰ প্ৰজনন, স্বাস্থ্যৰক্ষা, প্ৰতিপালন, পৰিপুষ্টি, গো-খাদ্য উৎপাদন আদি বিষয়ৰ বুনিয়াদী তথ্য প্ৰদান কৰাই হ'ল এই হাতপুথিখনৰ উদ্দেশ্য। এনেধৰণৰ তথ্যৰোৰ দুঃখ উৎপাদকসকলে সাধাৰণতে কোনো উৎসতে একেলগে পাবলৈ সক্ষম নহয়।

আমি আন্তৰিকতাৰে বিশ্বাস কৰোঁ যে এই হাতপুথিখনে গো-পালকসকলক উপকৃত কৰিব।

দিলীপ বৰ্থ

অধ্যক্ষ

বাণ্টীয় দুঃখ উন্নয়ন পৰিষদ

সূচীপত্র

ক্রঃ নং অধ্যায়	বিষয়	পৃষ্ঠা
১ম খণ্ডঃ পশু স্বাস্থ্য আৰু প্ৰজনন ১		
১	অধ্যায় ১	এটা পশুৰ সাধাৰণ নিৰীক্ষণ ২
২	অধ্যায় ২	নতুন পশু এটাৰ ক্ৰয় আৰু গোহালিত অন্তৰ্ভুক্তি ৫
৩	অধ্যায় ৩	নৱজাত পোৱালিত যতন ৯
৪	অধ্যায় ৪	টাকাকৰণ কৰিব লগা বোগ ১২
৫	অধ্যায় ৫	আন গুৰুত্বপূৰ্ণ বোগসমূহ ২১
৬	অধ্যায় ৬	চিকৰা আৰু মাখিয়ে বিয়পোৱা বোগ ২৬
৭	অধ্যায় ৭	চিকৰা, মাখি আৰু পেলুৰ নিয়ন্ত্ৰণ ২৯
৮	অধ্যায় ৮	পোৱালি জন্ম দিয়াৰ পিছত হোৱা বোগসমূহ ৩২
৯	অধ্যায় ৯	অশুদ্ধ খাদ্য যোগানৰ ফলত হ'ব পৰা বোগ ৩৭
১০	অধ্যায় ১০	ওহাৰ ফুলা আৰু ওহাৰৰ বাঁতত হোৱা বোগ ৪১
১১	অধ্যায় ১১	সাধাৰণতে হোৱা বিষক্রিয়া ৪৮
১২	অধ্যায় ১২	জন্তুৰ পৰা মানুহলৈ বিয়পিব পৰা বোগসমূহ ৫১
১৩	অধ্যায় ১৩	প্ৰজনন আৰু সম্পর্কিত কাৰ্য্যাবলী ৫৪
১৪	অধ্যায় ১৪	সৰু-সুৰা ব্যাধিৰ পারম্পৰিক চিকিৎসা ৬২
২য় খণ্ডঃ পশু পৰিপুষ্টি আৰু প্ৰতিপালন ৭০		
১	অধ্যায় ১	পশুৰ খাদ্য যোগান ৭১
২	অধ্যায় ২	ঘাঁই উৎপাদন ৮২
৩	অধ্যায় ৩	পশুৰ বাবে ঘৰ নিৰ্মাণ ১০০
৩য় খণ্ডঃ উৎপাদন বৃদ্ধিৰ বাবে তথ্য বিনিয়য় ব্যৱস্থা ১০৬		
১	অধ্যায় ১	পশু চিনান্তকৰণ ১০৭
২	অধ্যায় ২	INAPH আৰু পশু-স্বাস্থ্য ১০৮
৩	অধ্যায় ৩	INAPH আৰু পশুৰ প্ৰজনন ১০৯
৪	অধ্যায় ৪	INAPH আৰু পশুৰ পৰিপুষ্টি ১১০
সঘনাই উঠা প্ৰশ্নসমূহ ১১১		

১ম খণ্ড

পশু স্বাস্থ্য আৰু প্ৰজনন

ঝীৰতী গাইৰ উৎপাদন ক্ষমতাৰ ইলিত ফল লাভ কৰিবলৈ হ'লে পশু-স্বাস্থ্য বক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত যথোপযুক্ত গুৰুত্ব প্ৰদান কৰা দৰকাৰ। এজনী ৰংগীয়া গাইয়ে আশানুৰূপভাৱে গাথীৰ উৎপাদন কৰাটো অসম্ভৱ। সেয়েহে বেমাৰ-আজাৰৰ পৰা হ'ব পৰা সন্তোষ্য লোকচান হ্রাস কৰাৰ অৰ্থে উপযুক্ত সময়ত ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰাটো অতিশয় গুৰুত্বপূৰ্ণ। গো-প্ৰজাতিৰ উন্নয়নো সম্প্ৰতি অতি প্ৰয়োজন আৰু এই প্ৰক্ৰিয়াত সক্ৰিয়ভাৱে অংশ গ্ৰহণ কৰোৱাৰ উদ্দেশ্যে গো-পালকসকলক উপযুক্তভাৱে প্ৰশিক্ষণ প্ৰদান কৰা আৱশ্যক। এই উদ্দেশ্য আগত ৰাখি এই পুঁথিখনৰ ১ম খণ্ডটি তলত উল্লেখ কৰা অনুসৰি মুঠ চৈধ্যটা অধ্যায়ত ভাগ কৰা হৈছে:

অধ্যায় ১	এটা পশুৰ সাধাৰণ নিৰীক্ষণ
অধ্যায় ২	নতুন পশুৰ ক্ৰয় আৰু গোহালিত অন্তৰ্ভুক্তি
অধ্যায় ৩	নৱজাত পোৱালিত যতন
অধ্যায় ৪	টীকাকৰণ কৰিব লগাবোগ
অধ্যায় ৫	আন গুৰুত্বপূৰ্ণ ৰোগসমূহ
অধ্যায় ৬	চিকৰা আৰু মাখিয়ে বিয়পোৱা ৰোগ
অধ্যায় ৭	চিকৰা, মাখি আৰু পেলুৰ নিয়ন্ত্ৰণ
অধ্যায় ৮	পোৱালি জন্ম দিয়াৰ পিছত হোৱা ৰোগসমূহ
অধ্যায় ৯	অনুপযুক্ত খাদ্য যোগানৰ বাবে হোৱা ৰোগসমূহ
অধ্যায় ১০	বাঁতফুলা আৰু স্তনদ্বাৰৰ আন ৰোগসমূহ
অধ্যায় ১১	সাধাৰণতে হোৱা বিষক্রিয়া
অধ্যায় ১২	জন্মৰ পৰা মানুহলৈ বিয়পিব পৰা ৰোগসমূহ
অধ্যায় ১৩	প্ৰজনন আৰু সম্পর্কিত কাৰ্য্যাৱলী
অধ্যায় ১৪	সাধাৰণ বেমাৰৰ পৰম্পৰাগত চিকিৎসা

১ম অধ্যায়

এটা পশুর সাধারণ নিরীক্ষণ

কেতবোর লক্ষণ সাধারণভাবে নিরীক্ষণ করি পশু এটির স্বাস্থ্য সম্পর্কে ধারণা করিব পৰা যায় আৰু ইয়াৰ জৰিয়তে উপযুক্ত সময়ত পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ বিছৰাটো সন্তুষ্ট হৈ উঠে।

সময়মতে চিকিৎসা প্ৰদান কৰিব পাৰিলে বেমাৰ-আজাৰৰ পৰা হ'ব পৰা সন্তার্য লোকচানৰ পৰা হাত সাৰি থাকিব পাৰি অথবা তাৰ মাত্ৰা হ্ৰাস কৰিব পাৰি। এই অধ্যায়ত সেয়েহে নিম্নোক্ত বিষয়সমূহ অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছেঃ

- ক) এটি স্বাস্থ্যবান পশুৰ বাবে সাতটা প্ৰশ্ন।
- খ) স্বাস্থ্য সম্পর্কীয় মূল লক্ষণসমূহৰ নিরীক্ষণ।
- গ) শাৰীৰিক মূল্যায়ন।

ক) এটি স্বাস্থ্যবান পশুর বাবে সাতটা প্রশ্ন

- ১। পশুটিয়ে তার পরিবেশ আৰু জাকটোৰ সৈতে স্বাভাবিক আচরণ কৰেনে অথবা কোনো আশ্চর্যজনক আচরণ কৰিছেনেকি? (আচরণ)
- ২। পশুটিয়ে তার মূৰ, কাণ, শৰীৰ আৰু নেজডাল স্বাভাবিক ধৰণে বাখেনে? স্বাভাবিকভাৱে খোজ কাঢ়েনে? (মনোভাৱ)
- ৩। পশুটি ভাল অৱস্থাত আছেনে আৰু ইয়াৰ মাংসপেশীৰ গঠন ভালনে – অতি ক্ষীণ বা অতি শক্ত নহয়তো? (অৱস্থা)
- ৪। ই ভালদৰে খোৱা-বোৱা আৰু পাণ্ডলা কাৰ্য্য কৰেনে?
- ৫। ই পেচাৱ-পায়খানা স্বাভাবিক ধৰণে কৰেনে?
- ৬। শীৰ্ষতী গাইৰ ক্ষেত্ৰত, গায়ীৰ হৃষ্টাতে কমি গৈছে নেকি?
- ৭। অন্য কিবা অস্বাভাবিক লক্ষণ চকুত পৰিষে নেকি?

যদি কোনো পৰিৱৰ্তন পৰিলক্ষিত হয়, তেন্তে তুৰন্তে পশু চিকিৎসকৰ সৈতে যোগাযোগ কৰক।

খ) স্বাস্থ্য সম্পর্কীয় মূল লক্ষণসমূহৰ নিৰীক্ষণ

- শ্বাস-প্ৰশ্বাসৰ হাৰ – (উশাহ লোৱা + নিশাহ এৰা)ৰ হাৰ স্বাভাবিক পূৰ্ণবয়স্ক গৰুৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰতি মিনিটত ১০-৩০ বাৰ আৰু পোৱালিৰ ক্ষেত্ৰত ৩০-৫০ বাৰ। পশুটিৰ সেঁ-পেটৰ ওপৰৰ ফালে পিছফালৰ পৰা চাই নিৰীক্ষণ কৰিব পাৰি।
- পাণ্ডলা কাৰ্য্য – প্ৰতি মিনিটত ন্যূনতম ৪০ বাৰ আৰু দৈনিক ৭-১০ ঘণ্টা।
- পাকস্থলী (কমেন)ৰ সংঘালন – প্ৰতি মিনিটত দুইৰ পৰা তিনি বাৰ, বাওঁপেটৰ ওপৰৰ ফালে সামান্য হেঁচাদি অনুভৱ কৰিব পাৰি।
- অৱয়ব – স্বাস্থ্যবান পশু এটাৰ গাৰ ছালখন জিলিকি থাকে আৰু নিমজ হয়, শিং আৰু ঠেঙুৰ খুৰাও জিলিকি থাকে। চকু দুটাও কোনো নিঃসৰণ বা চকুপানী নথকা স্বাভাবিক হয় আৰু নাকৰ আগটোও সেমেকি থাকে।
- জুৰ – সাধাৰণতে জুৰৰ সৈতে ঘন শ্বাস-প্ৰশ্বাস, কঁপনি আৰু কেতিয়াবা হাগনিও হয়। কাণ, শিং আৰু ঠেঁকেইটা সাধাৰণতে চেঁচা পৰে, কিন্তু শৰীৰটো অত্যধিক গৰম হয়।

যদি ওপৰত উল্লেখিত ধৰণৰ কোনো পৰিৱৰ্তন চকুত পৰে অথবা জুৰ পৰিলক্ষিত হয়, তেন্তে তুৰন্তে পশু চিকিৎসকৰ সৈতে যোগাযোগ কৰক।

শাৰীৰিক অৱস্থাৰ মূল্যায়ন

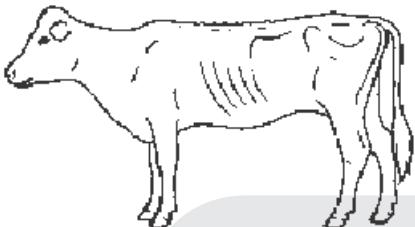
মূল্যায়ন	পিঠিৰ মাজভাগত থকা মেৰুদণ্ডৰ হাঁড়	শ্বেণিৰ হাঁড়ৰ পাছফালৰ পৰা দেখা আকাৰ (প্ৰস্তুতে)	শ্বেণিৰ হাঁড়ৰ ওপৰৰ ফালে থকা ৰেখাডালৰ কামৰ পৰা দেখা রূপ	নেজৰ গুৰি আৰু শ্বেণিৰ হাঁড়ৰ পাছফালৰ উঠঙ্গা অংশৰ মাজত থকা গত (পাছফাল আৰু কামৰ পৰা দেখা রূপ)	সিদ্ধান্ত
মূল্যাংক ১ - অতি শোচনীয় অৱস্থা					স্বাস্থ্য ভাল নহয়। গায়ীৰ ভালকৈ নিদিব আৰু প্ৰজননৰ সমস্যা আছে।
মূল্যাংক ২ - জোখৰ					স্বাস্থ্য ভাল। কিন্তু গায়ীৰ উৎপাদন কম আৰু প্ৰজননৰ সমস্যা।
মূল্যাংক ৩ - জোখৰ আৰু ভালকৈ আৱৰিত					অধিক উৎপাদনক্ষম, কিন্তু গায়ীৰত চৰিৰ মাত্ৰা কম হ'ব পাৰে।
মূল্যাংক ৪ - আকাৰটো ভালকৈ ধৰিব নোৱাৰি					পোৱালি জন্মৰ সময়ত পাকজনিত ৰোগত ভোগাৰ অধিক সন্তোৱনা।
মূল্যাংক ৫ - অত্যধিক মঙ্গহাল					অত্যধিক শক্ত আৰু পাকজনিত ৰোগ আৰু প্ৰজনন সম্পৰ্কীয় সমস্যাৰ সন্তোৱনা।

গায়ীৰ নিদিয়া গাই আৰু পোৱালি জন্ম দিয়া গাইৰ শাৰীৰিক অৱস্থাৰ মূল্যায়ন ৩.৫ হোৱা উচিত
(শাৰীৰিক মূল্যায়নৰ অধ্যায়টো চাওক)

অতি শীঘ্ৰে ৰোগ ধৰা পেলোৱাৰ বাবে আপোনাৰ পশুকেইটাৰ ওপৰত চকু ৰাখক।

গ) শারীরিক মূল্যায়ন

- পশ্চিটির স্বাস্থ্য নিরূপণ করিবলৈ শারীরিক মূল্যায়ন করাটো অতি গুরুত্বপূর্ণ।
- কম মূল্যাংকই বোগ অথবা অনুপযুক্ত পরিপুষ্টির ইঙ্গিত দিব পাবে; আনহাতে অত্যধিক মূল্যাংকই প্রজনন আৰু পাকজনিত সমস্যাৰ ইঙ্গিত দিব পাবে।

শারীরিক মূল্যাংক ১

- অতি ক্ষীণ। বুকু আৰু নেজৰ গুৰিত চৰি নাই।
- জঁকাটো পৰিষ্কাৰকৈ দেখা যায়।
- নোমবোৰ ঠৰঙ।
- বেমাৰী হ'ব পাবে আৰু প্ৰতিকূল পৰিস্থিতিত বাচি থকাৰ সন্তোষণা কম।

শারীরিক মূল্যাংক ১ যুক্ত গৰু

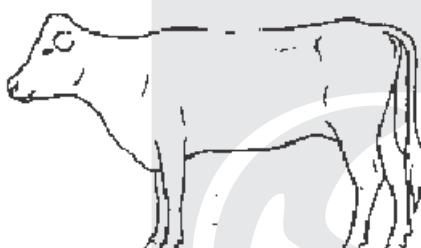

শারীরিক মূল্যাংক ২

- ক্ষীণ; মেৰুদণ্ডৰ হাঁড়, শ্ৰোণি আৰু পিন হাঁড় প্ৰকট।
- নেজৰ গুৰি, শ্ৰোণি আৰু পেটৰ ওপৰৰ অংশ কিছু কলাৰে আৰুত।
- মাংসপেশী দেখা যায় কিন্তু যথেষ্ট নহয়;
- স্বাস্থ্য ভালৈই।

শারীরিক মূল্যাংক ২ যুক্ত গৰু

শারীরিক মূল্যাংক ৩

- কমিহাঁড়বোৰ অলপ চৰুত পৰে।
- কান্ধৰ পাছফালে চৰি আছে; পোৱালি জন্ম দিয়াৰ বাবে উপযুক্ত।
- বুকুত চৰি জমা হৈছে।
- শ্ৰোণি আৰু পিন হাঁড় দেখা যায় কিন্তু বেছি প্ৰকট নহয়।

শারীরিক মূল্যাংক ৩ যুক্ত গৰু

শারীরিক মূল্যাংক ৪

- জঁকাৰ হাঁড় দেখা পোৱা নাযায়।
- কান্ধৰ পাছফালে আৰু নেজৰ গুৰিত চৰি জমা হৈছে।
- শীৰ্ষৰেখালৈকে চৰি জমা হৈছে।
- কমিহাঁড় আৰু কৰঙুনৰ চৰি জমা হোৱা আৰম্ভ হৈছে।

শারীরিক মূল্যাংক ৪ যুক্ত গৰু- পোৱালি দিয়াৰ
সময়ত পাকজনিত বোগৰ সন্তোষণা

শারীরিক মূল্যাংক ৫

- পশ্চিটো যথেষ্ট শকত আৰু নোদোকা।
- বুকুখন গাধুৰ আৰু হাঁড় দেখা নাযায়।
- নেজৰ গুৰি আৰু শ্ৰোণিৰ হাঁড় চৰিবে ঢাক খোৱা।
- পিঠিটো সমান আৰু চৰিবে আৰুত।
- বেছিকৈ চৰি হোৱাৰ বাবে ভালকৈ খোজ কাঢ়িব নোৱাৰে।

৫ বা ততোধিক মূল্যাংকযুক্ত গৰু – প্রজনন
আৰু পাকজনিত বোগৰ প্ৰচুৰ সন্তোষণা

স্বাস্থ্য নিৰীক্ষণৰ বাবে শারীরিক মূল্যাংক এক নিৰ্ভৰযোগ্য সূচক।

২য় অধ্যায়

নতুন পশুর ক্রয় আৰু গোহালিত অন্তর্ভুক্তি

নতুনকৈ ক্রয় কৰা পশু আপোনাৰ গোহালিলৈ ৰোগ সংক্ৰমনৰ এক প্ৰধান উৎস হ'ব পাৰে আৰু ই আগেয়ে নোহোৱা নতুন বেমাৰো কঢ়িয়াৰ পাৰে। আপোনাৰ সাধ্যানুসৰি কেনে গৰু কিনিব সেই সিদ্ধান্ত লোৱাৰ পাছত স্বাস্থ্যবান জন্ম ক্রয় কৰি কেতবোৰ কঠোৰ নিয়ম পালন কৰিবলৈ তাক গোহালিলৈ অনা উচিত যাতে নতুন পশুৰ জৰিয়তে সোঁচৰিব পৰা বেমাৰৰ পৰা হাত সাৰি থাকিব পাৰি। নতুনকৈ ক্রয় কৰা পশুৰ বয়স নিৰ্ণয় কৰাটোও এই ক্ষেত্ৰত সহায়ক হ'ব পাৰে। এই অধ্যায়ত নিম্নোক্ত বিষয়সমূহ আলোচনা কৰা হৈছে:

- ক) নতুন জন্মৰ ক্রয়।
- খ) গোহালিত নতুন জন্মৰ অন্তর্ভুক্তি।
- গ) পশুৰ বয়স নিৰ্ণয়।

ক) নতুন জন্তব্য

জাত

- কোন জাতৰ গৰু কিনা উচিত সেইটো মূলতঃ নির্ভৰ কৰে গো-পালকজনৰ আৰ্থিক সম্বল আৰু স্থান বিশেষে একোটা জাতৰ অনুকূলতাৰ ওপৰত। আপোনাৰ অঞ্চলৰ স্থানীয় পশু চিকিৎসক/ক্ৰিয় বিজ্ঞান কেন্দ্ৰ/ক্ৰিয় সেৱা কেন্দ্ৰৰ সৈতে আলোচনা কৰিবে কি জাতৰ গৰু কিনিব সেইটো হিৰ কৰা উচিত আৰু ই ৰাজ্যিক প্ৰজনন নীতি অনুসৰি হোৱা উচিত।

উৎস

- ভালকৈ জনা ৰোগ-মুক্ত ফাৰ্ম (চৰকাৰী বা বেচৰকাৰী), য'ত যন্ত্ৰা, জনৰ ৰোগ আৰু ব্ৰহ্মচৰণ'চি আদি ৰোগৰ নিয়মিত পৰীক্ষা কৰা হয় আৰু ৰোগ চিনাত্ব কৰা জন্তবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা হয় – তেনে উৎসৰ পৰাহে গৰু কিনা উচিত।
- বজাৰৰ পৰা কিনাতকৈ মালিকৰ গোহালিৰ পৰাহে গৰু কিনাটো উত্তম, কিয়নো বজাৰত গৰুবোৰে নানা ৰোগৰ বীজাণুৰ দ্বাৰা আক্ৰান্ত হোৱাৰ সন্ধারণা থাকে।

কিনাৰ সময়ত স্বাস্থ্যবান গৰু বিচাৰি উলিয়াবলৈ নিৰীক্ষণ কৰিবলগীয়া সাধাৰণ লক্ষণসমূহ

- চৰুঁ: উজ্জুল, পৰিষ্কাৰ আৰু চৰুপানী বৈ নথকা, ঢোকোৱা বা তেজৰ চিন নথকা।
- নাকঃ সঘনাই চেলেকি থকা চেঁচা, সেমেকা নাকৰ আগ; শ্বাস-প্ৰশ্বাস নিয়মীয়া আৰু কষ্টকৰ নোহোৱা; নাকৰ পানী ওলোৱা, কাহ, উশাহত শব্দ আৰু অনিয়মিত শ্বাস-প্ৰশ্বাস সম্পর্কে সচেতন থাকক।
- ছালঃ নিমজ, পৰিষ্কাৰ আৰু চিকৰা/ওকণি, অন্য পৰজীৱিৰ বা ঘা আদিৰ পৰা মুক্ত।
- ওজনঃ নিৰ্দিষ্ট জাতৰ গড় ওজন; অতি ক্ষীণ বা লেৰেলা জন্তু সম্পর্কে সচেতন থাকক।
- মনোভাৱঃ সচেতন আৰু সচকিত; জাকৰ পৰা আঁতৰি থকা জন্তু, অসংবেদনশীল বা খঙাল ধৰণৰ জন্তু সম্পর্কে সচেতন থাকক।
- চলনঃ খোজ স্বাভাৱিক আৰু খোজ কাঢ়োঁতে নোখোৱোৱা; অতি মন্ত্ৰৰ গতিৰে খোজ কঢ়া আৰু অস্বাভাৱিক খোজ-কাটললৈ চৰু দিয়ক। বহা অৱস্থাৰ পৰা পশুটোৱে সহজে উঠিব পৰা হ'ব লাগে।
- ওহাৰঃ স্বাস্থ্যবান; কেৱল আকাৰটোৱেই ভাল ওহাৰ নুসূচায়। প্ৰকট দুঃখ শিবাৰে সৈতে ই আগফাললৈ উঠঞ্চা ধৰণৰ হ'ব লাগে, তললৈ ওলমি পৰা বা অতি মঙহাল হোৱা অনুচিত। খোজ কাঢ়োঁতে গাইজনীলৈ মন কৰক, ওহাৰখনে বৰ বেছিকৈ কাষলৈ লৰচৰ কৰিব নালাগে।
- শাৰীৰিক মূল্যাংকঃ ই পশুটিৰ স্বাস্থ্যৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ সূচক। ভাল স্বাস্থ্যৰ গৰুৰ শাৰীৰিক মূল্যাংক ৩০ পৰা ৪৮ ভিতৰত হয় (শাৰীৰিক মূল্যাংক সম্পৰ্কীয় অধ্যায়টো চাওক।)
- ইতিহাসঃ গাইজনীয়ে এতিয়ালৈকে কেইটা পোৱালি দিলে, আগৰবাব পোৱালি দিয়াৰ বেলিকা দৈনিক কিমান গাথীৰ দিছিল, ওহাৰ ফুলা, জৰায়ুৰ বহিৰ্গমন, প্ৰসৱৰ সময়ত হোৱা সমস্যা, জল সময়মতে নসৰা, তেজত কেলচিয়ামৰ অভাৱ আদি ৰোগ কেতিয়াৰা হৈছিলনেকি, আদি তথ্যবোৰৰ বিষয়ে ভালদৰে জানি লোৱাটো অতি প্ৰয়োজন।
- বয়সঃ যদিওৰা স্বাস্থ্যৰ সৈতে পোনপটীয়াকৈ জড়িত নহয়, দন্ত বিন্যাস পৰীক্ষা কৰি গাইজনীৰ বয়স নিৰূপণ কৰাটো অতি দৰকাৰী (বয়স আৰু দন্তবিন্যাস সংক্ৰান্তীয় অধ্যায় চাওক।)

পশুৰ পৰিবহন

- পশুক এঠাইৰ পৰা আন ঠাইলৈ স্থানান্তৰ কৰোঁতে যাতে কোনো চাপ বা আহকালৰ সন্মুখীন নহয়, তাৰ প্ৰতি চৰু বখা উচিত। স্থানান্তৰ কৰাৰ সময়ত নিয়মিতভাৱে উপযুক্ত পৰিমাণৰ খোৱা পানী, খাদ্যবস্তু, ঠাই আৰু বিশ্রাম দিয়াটো নিশ্চিত কৰা প্ৰয়োজন, কিয়নো যিকোনো ধৰণৰ শাৰীৰিক বা মানসিক চাপৰ ফলত ৰোগাক্রান্ত হোৱাৰ সন্ধারণা বাঢ়ে। মজিয়াত শোৱাৰ সুবিধাৰ বাবে শুকান ধানখেৰ পাৰি দিয়া উচিত।

নতুন জন্তু কিনাৰ সময়ত যথোপযুক্ত পদ্ধতি মানি চলক।

খ) নতুনকৈ কিনা পশ্চ এটাক জাকত অন্তর্ভুক্ত করা

নিরোধ (পশ্চিক আচুতীয়াকৈ বখা)

- অন্ততঃ ৩ সপ্তাহলৈকে নতুনকৈ কিনা পশ্চটোক জাকৰ আন জন্মৰ পৰা নিলগাই বখা উচিত। দৈনিক প্ৰথমে জাকটোৰ যতন লোৱাৰ পাছতহে পালকজনে নতুনকৈ কিনা জন্মটোৰ যতন লোৱা উচিত।
- নতুনকৈ কিনা জন্মটোৰ সংস্পৰ্শলৈ অহাৰ পাছত জাকটোৰ আন গৰুবোৰৰ যতন লোৱাৰ আগতে ভালদৰে হাত ধূই সাজ-পোছাক সলনি কৰি ল'ব লাগে।
- আচুতীয়াকৈ বখা অৱস্থাত পশ্চিক নিয়মীয়াকৈ পলুৰ ঔষধ খুৱাৰ লাগে আৰু টিকা দিব লাগে।
- থীৰতী গাইৰ ক্ষেত্ৰত, জাকৰ আন গাইবোৰ থীৰোৱাৰ পাছতহে নতুনকৈ কিনা গাইজনী বেলেগে থীৰাব লাগে।
- সদায় “সকলোকে একেলগে সুমোৱা আৰু সকলোকে একেলগে উলিওৱা” পদ্ধতি মানি চলিব লাগে, অৰ্থাৎ আচুতীয়াকৈ বখা সকলো গৰু একেলগে নিৰোধ ব্যৱস্থাত ৰাখি নিৰ্দিষ্ট সময়ত পাছত একেলগে মূল গোহালিৰ জাকটোলৈ আনিব লাগে আৰু পুনৰ নতুন গৰু কিনাৰ আগতে নিৰোধৰ বাবে বখা আচুতীয়া গোহালিটো ভালকৈ পৰিষ্কাৰ কৰি বীজাণুমুক্ত কৰি ল'ব লাগে।

নিৰোধৰ সময়ত কৰিবলগীয়া পৰীক্ষা

নিৰোধৰ সময়ত তলত উল্লেখ কৰা পৰীক্ষাসমূহ কৰা উচিত -

- ১। থীৰতী গাইৰ ক্ষেত্ৰত, সুষ্ঠ অৱস্থাত থকা ওহাৰ ফুলা ৰোগৰ পৰীক্ষা – যদিহে বেমাৰ ধৰা পৰে, তেন্তে তুৰন্তে চিকিৎসাৰ ব্যৱস্থা কৰা প্ৰয়োজন আৰু যেতিয়ালৈকে সম্পূৰ্ণৰূপে নিৰাময় নহয়, মাজে-মাজে পৰীক্ষা কৰি থকা উচিত। পৰৱৰ্তী সময়ত পৰীক্ষাৰ ফলাফল ঝণাঞ্চক নহ'লে বুজা যায় যে গাইজনীয়ে দীৰ্ঘ সময়ৰ বাবে যাপ্য (chronic) ৰোগত ভূগিছে।
- ২। ঝুঁচেলাৰ পৰীক্ষা
- ৩। যক্ষ্মাৰোগৰ পৰীক্ষা
- ৪। জনৰ ৰোগ (Johne's Disease)ৰ পৰীক্ষা

অধিক তথ্যৰ বাবে তলত উল্লেখ কৰা আঞ্চলিক বিজ্ঞানাগাৰৰ সৈতে যোগাযোগ কৰিব পাৰেং:

টোকাঃ পৰীক্ষাত ধৰা নপৰা মানেই জন্ম এটা নিৰোগী হোৱাটো নুবুজায়।

উত্তৰাঞ্চলৰ বাবেং:

- ১। যুটীয়া সঞ্চালক, পশ্চৰোগ গৱেষণা আৰু নিদান কেন্দ্ৰ (CADRAD), ভাৰতীয় পশ্চিকিৎসা গৱেষণা প্রতিষ্ঠান (IVRI), ইজতনগৰ - ২৪৩১২২
- ২। যুটীয়া সঞ্চালক আৰু উত্তৰাঞ্চলীয় ৰোগ চিনাত্তকৰণ বিজ্ঞানাগাৰ, জলন্ধৰ, পাঞ্জাৰ

দক্ষিণাঞ্চলৰ বাবেং:

যুটীয়া সঞ্চালক, পশ্চ স্বাস্থ্য আৰু পশ্চিকিৎসা জৈৱিক কেন্দ্ৰ, হেৰোল, বাঙ্গালোৰ-২৪

পূৰ্বাঞ্চলৰ বাবেং:

- ১। যুটীয়া সঞ্চালক
পূৰ্বাঞ্চলীয় ৰোগ চিনাত্তকৰণ বিজ্ঞানাগাৰ
কলিকতা-৭০০০৩৭

২। উপ সঞ্চালক

উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলীয় ৰোগ চিনাত্তকৰণ
বিজ্ঞানাগাৰ, খানাপাৰা,
গুৱাহাটী-৭৮১০২২

পশ্চিমাঞ্চলৰ বাবেং:

যুটীয়া সঞ্চালক
পশ্চিমাঞ্চলীয় ৰোগ চিনাত্তকৰণ
বিজ্ঞানাগাৰ
ঐন্দ্ৰ, পুনে-৪১১০০৭

- পৰীক্ষাৰ বাবে নমুনা সংগ্ৰহ কৰাৰ বাবে অথবা পশ্চৰ যক্ষ্মা/জনৰ ৰোগৰ পৰীক্ষা কৰাৰ বাবে আৰু আন যিকোনো পৰামৰ্শৰ বাবে স্থানীয় পশ্চ চিকিৎসকৰ সৈতে যোগাযোগ কৰা উচিত। বছতো ৰাজ্যিক পশ্চ পালন বিভাগেও তেওঁলোকৰ বিজ্ঞানাগাৰত এই পৰীক্ষাসমূহ কৰে।

যথোপযুক্ত নিৰোধ ব্যৱস্থাই আপোনাৰ পশ্চধনক ৰোগৰ পৰা ৰক্ষা কৰিব।

গ) পশুর বয়স নির্ণয়

নতুন পশু এটা কিনার সময়ত পশুটোর বয়সটো নির্ণয় করাটো গুরুত্বপূর্ণ, কিয়নো বিক্রেতাই দিয়া তথ্য সদায় বিশ্বাসযোগ্য নহ'বও পাবে।

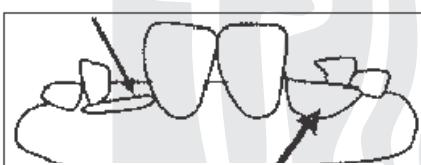
১। দন্তবিন্যাস ভিত্তিত বয়স নির্ণয়

জন্মৰ পৰা এমাহলৈকে, দুই বা ততোধিক অঙ্গায়ী আগদাঁত থাকে। প্ৰথম মাহৰ শেষলৈকে গোটেই ৮ টা আগদাঁত ওলায়।

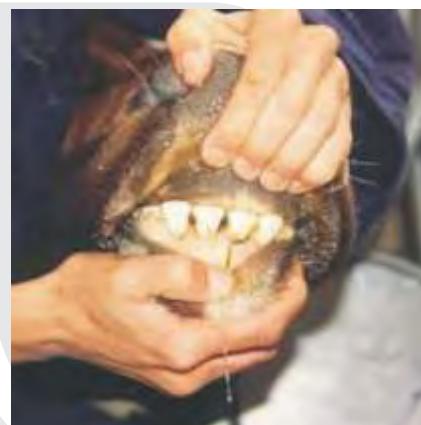

মাজৰ অঙ্গায়ী আগদাঁত যোৰাৰ ঠাইত স্থায়ী দাঁত গজে, যি দুবছৰ বয়সৰ ভিতৰত পূৰাকৈ বাঢ়ে (ক্ষীণ কাঁড়)।

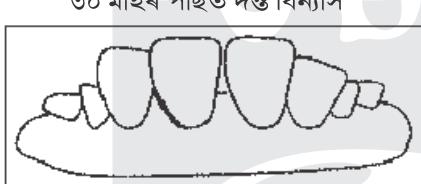
প্ৰায় ৩০ মাহ বয়সৰ ভিতৰত তৃতীয় স্থায়ী আগদাঁত দুটা ওলায় (ডাঠ কাঁড়)।

৩০ মাহৰ পাছত চতুৰ্থ আগদাঁত দুটা ওলায়।

দুয়োৰা পূৰাকৈ বঢ়া আগদাঁতেৰে সৈতে
৩ বছৰীয়া গৰুৰ দন্ত বিন্যাস

৩ বছৰৰ ভিতৰত দ্বিতীয় যোৰা আগদাঁত পূৰাকৈ বাঢ়ে।

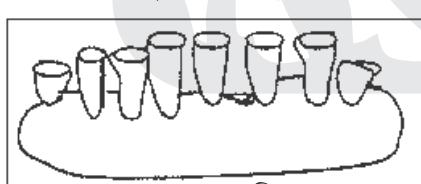

৪-৬ বছৰৰ ভিতৰত পশুটোৰ সকলো স্থায়ী আগদাঁত পূৰা হয় (ম'হৰ ক্ষেত্ৰত ৫-৬ বছৰৰ ভিতৰত)

ছবছৰ বয়সলৈকে মাজৰ আগদাঁতকেইটা ক্ষয় গৈ ওপৰৰ পঢ়েটো নিমজ হয়।

৪ যোৰা আগদাঁতেৰে সৈতে ৪-৫ বছৰ বয়সত
গৰুৰ দন্ত বিন্যাস

ছবছৰৰ পাছত লাহে লাহে ক্ষয় যোৰাটো বাঢ়ি যায় আৰু ১০ বছৰ বয়সলৈকে সকলো আগদাঁত চকুত পৰাকৈ ক্ষয় যায় আৰু সিহতৰ মাজত ফাঁক হয়।

২। শিঙুৰ আঙঠিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি বয়স নির্ণয়

এই পদ্ধতি বৰ বেছি গ্ৰহণযোগ্য নহয় আৰু ই কেৱল এক মোটামুটি আভাস এটাহে দিব পাবে। ১০-১২ মাহৰ ভিতৰত প্ৰথম আঙঠিটো দেখা পোৱা যায়। তাৰপিচত বছৰত এটাকৈ আঙঠি বাঢ়ে। কিন্তু পঞ্চম বছৰত প্ৰথম তিনিটা আঙঠি নোহোৱা হৈ যাব পাবে আৰু ৮ বছৰৰ পাছত এটাও আঙঠি দেখা নাযাব পাবে।

কিনাৰ আগতে পশুটিৰ বয়স নির্ণয় কৰি লওক।

৩য় অধ্যায়

নরজাত পোরালির যতন

পোরালি এটা হ'ল ভরিষ্যতের গাইজনী। স্বাস্থ্যের ফালৰ পৰা, গৰু-ম'হৰ জীৱনকাল দুটা ভাগত ভগাব পাৰি; প্ৰথম ২৪ ঘণ্টা আৰু বাকীখিনি কাল। জীৱনৰ প্ৰথম ২৪ ঘণ্টা ইমান গুৰুত্বপূৰ্ণ যে ই বাকীখিনি জীৱনকালক ভীষণভাৱে প্ৰভাৱিত কৰে। জন্মগত ক্ষমতাৰ অধিকাৰী হোৱা আৰু ভাল পৰিৱেশত ৰখা স্বত্বেও, যদি পোরালি এটাক প্ৰথম ২৪ ঘণ্টাত উপযুক্ত যতন লোৱা নহয়, তেন্তে ৰোগাক্রান্ত হৈ তাৰ মৃত্যু হ'ব পাৰে অথবা দুৰ্বল হৈ জীয়াই থাকিব পাৰে আৰু বেছি উৎপাদনশীল নহ'ব পাৰে। পোরালিৰ মৃত্যুৰ আন এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ কাৰণ হ'ল হাগনি ৰোগ; উপযুক্ত চিকিৎসাৰ দ্বাৰা তাৰ নিৰাময় নকৰা পৰ্যন্ত বিজ্ঞানসম্মত প্ৰতিপালনৰ দ্বাৰা তাক নিয়ন্ত্ৰণ কৰিব পাৰি। এই কথা সাৰোগত কৰি, নিম্নোক্ত বিষয়সমূহ এইটো অধ্যায়ত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছেঃ

- ক) নরজাত পোরালিৰ যতন
- খ) পোরালিৰ হাগনি ৰোগ আৰু তাৰ যতন

ক) নরজাত পোরালির যতন

সোগালী ঘণ্টা: নরজাত পোরালি এটাৰ বাবে জীৱনৰ প্ৰথম ঘণ্টাটো আটাইতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ।

মনত ৰাখিবলগীয়া কথাঃ

- নাক আৰু মুখ ভালকৈ পৰিষ্কাৰ কৰক; ই পোরালিটোৱে ভালদৰে উশাহ-নিশাহ লোৱাত সহায় কৰে আৰু ভৱিষ্যতে শ্বাসজনিত সমস্যা হোৱাত বাধা দিয়ে।
- মাকক তাইৰ পোরালিটোক চেলেকি পৰিষ্কাৰ কৰিবলৈ দিয়ক; ই পোরালিটোৰ দেহত ৰক্ত সঞ্চালন বঢ়ায় আৰু থিয় হৈ উঠি খোজ কঢ়াৰ বাবে পোরালিটোক সাজু কৰিব তোলে।
- গুৰিৰ পৰা প্ৰায় ২ ইঞ্চি আঁতৰত নাভিৰ নলীডাল পৰিষ্কাৰ রে'ন্দ বাকেঁচিৰে কাটি পেলাওক।
- নাভিটো শতকৰা ৩.৫ ভাগ বা ততোধিক আয়দিনযুক্ত এলকহলত ডুবাই কমচেকেম আধামিনিটৰ বাবে ডুবাই ৰাখক। (কেৱল সানি দিলে নহ'ব)। বাহিৰলৈ ওলাই থকা নলীডালৰ আগটো পৰিষ্কাৰ সুতা এডালেৰে বান্ধক।
- ১২ ঘণ্টাৰ পাছত ইয়াৰ পুনৰাবৃত্তি কৰক। ভালকৈ চাফ নকৰা নাভিৰ জৰিয়তে ৰোগৰ বীজাণু সহজেই শৰীৰত প্ৰৱেশ কৰে।
- জন্মৰ পাছতে প্ৰথম দুঘণ্টাৰ ভিতৰত নরজাত পোরালিটোক ২ লিটাৰ আৰু পাছৰ ১২ ঘণ্টাত ১-২ লিটাৰ (আকাৰ অনুসৰি) ফেঁহু খুৱাব লাগে।
- বহুতো পোরালিয়ে জন্মৰ পাছৰ প্ৰথম কেইঘণ্টামানৰ ভিতৰত উপযুক্ত পৰিমাণৰ ফেঁহু খাবলৈ নাপাৰ পাৰে আৰু ফলত উপযুক্ত ৰোগ প্ৰতিৰোধী ক্ষমতাৰ অধিকাৰী নহ'ব পাৰে।
- জন্মৰ ২৪ ঘণ্টাৰ পাছত ফেঁহু খুওৱাটো ৰোগ প্ৰতিৰোধৰ বাবে সহায়ক নহ'ব পাৰে।
- জীৱনৰ প্ৰথম তিনিমাহত হ'ব পৰা ৰোগ প্ৰতিৰোধৰ বাবে পোরালি এটাই উপযুক্ত পৰিমাণৰ ফেঁহু খাবলৈ পোৱাটো অতি আৱশ্যক। ফেঁহু হ'ল পোরালিটোৰ বাবে “জীৱনৰ পাৰপত্ৰ”।
- গতিকে পোরালিক হাতেৰে খুওৱাটো বেছি ভাল যাতে প্ৰতিটো পোৱালিয়ে উপযুক্ত পৰিমাণৰ ফেঁহু খাবলৈ পোৱাটো নিশ্চিত কৰিব পৰা যায়।
- ১০-১৪ দিনৰ ভিতৰত পোৱালিটোক পেলুৰ ঔষধ খুওৱা উচিত আৰু তাৰ পাছত ছমাহলৈকে মাহিলি একোপালি ঔষধ খুৱাব লাগে।
- পোৱালিটো ৩ মহীয়া হ'লে প্ৰয়োজনীয় টিকা দিয়াৰ উদ্দেশ্যে ওচৰৰ পশ্চিকিৎসকৰ সৈতে যোগাযোগ কৰক।
- ভালকৈ বঢ়া আৰু সোনকালে প্ৰজননক্ষম হোৱাৰ নিমিত্তে ২-৮ সপ্তাহলৈকে পোৱালিক আৰস্তগিৰ আহাৰ (calf starter) খুওৱা উচিত।

মাকে চেলেকি পোৱালিটোক থিয় হ'বলৈ সংকেত দিয়ে

নাভিটো ৭% আয়দিনত ডুবাই হৈ বীজাণুৰ আক্ৰমণৰ পৰা বক্ষা কৰিব পাৰি।

নরজাতক পোৱালিটোৱে যিমান সোনকালে সন্তোষ ফেঁহু খাবলৈ পোৱা উচিত।

হাতেৰে খুৱাই পোৱালিটোৱে উপযুক্ত পৰিমাণৰ ফেঁহু খোৱাটো সুনিশ্চিত কৰিব পৰা যায়।

এৰিধ সৱল আৰস্তগিৰ আহাৰৰ উদাহৰণ

মাকে- ৫২%; অট - ২০%; চয়াবিন মিল-২০%; গুৰ - ৫%; নিমখ-০.৫%; মিশ্রিত লৱণ-১.৫%; ভিটামিন - ১%

সময়মতে পোৱালিটোৰ যতন লৈ সি বাচি থকাটো নিশ্চিত কৰিব পাৰি।

খ) পোরালির হাগনি রোগ

- গুরু পোরালির হাগনি রোগ বিভিন্ন কারণত হ'ব পাবে।
- হাগনি হোৱা পোরালির শৰীৰত পানী আৰু লৱণৰ পৰিমাণ কমি যায়।
- হাগনি আৰু তাৰ ফলত দেহত পানী আৰু লৱণ কমি যোৱাৰ বাবে শীঘ্ৰে পোরালিটো মৃত্যু মুখত পৰিব পাবে।

হাগনি রোগৰ যতন

- দৈনিক ২-৪ লিটাৰ লৱণযুক্ত পানী খুৱাই পানী আৰু লৱণৰ ক্ষতি পূৰণ কৰক।
- এনেদৰে যোগান ধৰা লৱণ স্বাভাৱিক খাদ্যত যোগান ধৰা লৱণৰ ওপৰতি হিচাপে খুৱাব লাগে।
- শীঘ্ৰে ওচৰৰ পশু চিকিৎসকৰ সৈতে যোগাযোগ কৰিব লাগে যাতে হাগনিৰ সঠিক কাৰণ নিৰ্ণয় কৰি উপযুক্ত চিকিৎসাৰ ব্যৱস্থা কৰিব পাৰি।

ঘৰতে প্ৰস্তুত কৰিব পৰা লৱণযুক্ত পানীৰ মিশ্রণ

(১ লিটাৰ গৰম পানীৰ বাবে)

গুুক'জ * - ৫ চামুচ

খোৱা চ'দা - ১ চামুচ

নিমখ - ১ চামুচ

১ চামুচ = ৫ গ্ৰাম (প্ৰায়)

* গুুক'জ পোরালিয়ে খোৱা চেনি (চুক্ৰ'জ) ভালকৈ হজম কৰিব নোৱাৰে আৰু সেয়ে লৱণযুক্ত পানীত চেনি মিহলাই খুৱালে অৱস্থাৰ অৱনতি ঘটাৰহে সন্তোৱনা থাকে। এই ক্ষেত্ৰত অৱশ্যে গুুক'জ ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি।

দেহত পানীৰ পৰিমাণ কমি যোৱাটো কেনেকৈ ধৰিব পাৰি?

পানী কমাৰ পৰিমাণ (%)	লক্ষণসমূহ
৫% লৈকে	কোনো লক্ষণ নাই, পশুটো স্বাভাৱিক হৈ থাকে।
৫ - ৬%	হাগনি, আন লক্ষণ নেদেখায়, বেছিকৈ মাকৰ গাথীৰ খাবলৈ বিছাৰে।
৬ - ৮%	অলপ মন মাৰি থাকে, ছাল টানিলে* স্বাভাৱিক অৱস্থালৈ যাবলৈ ২-৬ চেকেণ্ড লাগে, মাকৰ গাথীৰ খাই থাকে, চকু গাঁতত সোমায়, দুৰ্বল হয়।
৮-১০%	জুপুকা মাৰি মাটিত বাগৰি থাকে, চকু বেছিকৈ গাঁতত সোমায়, দাঁতৰ আলু শুকাই যায়, ছাল টানিলে* স্বাভাৱিক অৱস্থালৈ যাবলৈ ৬ চেকেণ্ডতকৈ বেছি সময় লাগে।
১০-১৪%	থিয় হ'ব নোৱাৰে, ঠেংকেইটা আৰু নাক-মুখ চেঁচা হয়, ছাল টানিলে* স্বাভাৱিক অৱস্থালৈ ঘূৰি নাযায়, সাৰ-সূৰ নোহোৱা অৱস্থা হয়।
১৪% কৈ অধিক	মৃত্যু মুখলৈ গতি কৰে।

* চকুৰ ওপৰৰ, আৰু বুকু আৰু ডিঙিৰ চাৰিওফালৰ ছালখন টানি এৰি দিলে তৎক্ষণাৎ স্বাভাৱিক অৱস্থালৈ ঘূৰি যাব লাগে। যদি তেনে নহয়, সি দেহত পানী কমি যোৱাটো সূচায়। এইদৰে স্বাভাৱিক অৱস্থালৈ ঘূৰি যাবলৈ কিমান সময় লাগে, সি পানী কিমান কমিছে তাক সূচায়।

শৰীৰত ৮ শতাংশতকৈ বেছি পানী কমি যোৱাৰ লক্ষণ দেখুৱালে পোরালিটোক তাৎক্ষণিকভাৱে লৱণযুক্ত পানীৰ বেজি দিয়াটো দৰকাৰ আৰু তাৰ বাবে ওচৰৰ পশু চিকিৎসকৰ সৈতে যোগাযোগ কৰক।

পোরালিৰ হাগনি রোগৰ প্ৰতিকাৰ

- উপযুক্তভাৱে রোগ প্ৰতিৰোধী ক্ষমতা লাভ কৰাটো সুনিশ্চিত কৰাৰ বাবে জন্মৰ পাছত প্ৰথম ৬ ঘণ্টাৰ ভিতৰত পোরালিটোক যথোপযুক্ত পৰিমাণৰ ফেঁহু খুওৱাটো নিশ্চিত কৰক।
- পোরালিটোক স্বাস্থ্যকৰ আৰু শুক্ষ পৰিৱেশত বখাটো নিশ্চিত কৰক।
- পোরালিটোক মাকৰ গাথীৰ খাবলৈ দিয়াৰ আগতে ওহাৰখন ভালদৰে পৰিষ্কাৰ কৰক।

হাগনি রোগৰ ক্ষীপ্ৰ যতনে পোরালিটোক বক্ষা কৰিব।

৪৬ অধ্যায়

টিকাৰ দ্বাৰা প্ৰতিষেধন কৰিব পৰা ৰোগসমূহ

আমাৰ দেশত এনে বছতো ৰোগ সঘনাই হৈ থাকে যাৰ
প্ৰভাৱত গৰু-ম'হৰ উৎপাদন ক্ষমতা হ্ৰাস হোৱাৰ ফলত
ভীষণ অৰ্থনৈতিক ক্ষতি হয়। ইয়াৰে কিছুমান ৰোগ অতিশায়
মাৰাঞ্চক। সৌভাগ্যক্ৰমে, এনে প্ৰায়বিলাক ৰোগৰ
প্ৰতিষেধক টিকা আমাৰ দেশত উপলব্ধ আৰু সঠিক সময়ত
অন্তঃ ৮০ শতাংশ পশুক সামৰি বিস্তৃত পৰিসৰত টিকা
প্ৰদান কৰি এনেবোৰ ৰোগ সহজে নিয়ন্ত্ৰণ কৰিব পাৰি। এই
অধ্যায়ত সময়মতে আৰু নিয়মীয়াকৈ টিকা প্ৰয়োগ কৰি
প্ৰতিষেধন কৰিব পৰা নিম্নোক্ত ৰোগসমূহৰ বিষয়ে বহলাই
আলোচনা কৰা হৈছেঃ

- ১। চৰকা (FMD)
- ২। গল ফুলা (HS)
- ৩। জহৰ-বাত বা ব্ৰেক কোৱাটাৰ (BQ)
- ৪। ক্ৰচেল'চিচ
- ৫। গৰুৰ নাক আৰু শ্বাসনলীত হোৱা
ভাইৰাছজনিত ৰোগ (IBR)
- ৬। জলাতংক বা ৰেবিছ
- ৭। টেঁটুৱা
- ৮। থেইলেৰিঅ'চিচ
- ৯। গৰু-ম'হক টিকা দিয়াৰ সময় তালিকা
- ১০। টিকা দিয়াৰ সময়ত মন কৰিবলগীয়া
গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়সমূহ
- ১১। টিকাকৰণ বিফল হোৱাৰ মূল কাৰণসমূহ

ক) চবকা (FMD)

- এক অতি সোঁচরা ভাইরাছজনিত রোগ।
- সংস্পর্শ, দুষ্যিত পানী, খাদ্য আৰু বায়ুৰ দ্বাৰা বিয়পে।
- পূর্ণবয়স্ক পশু কাটিতে মৃত্যু মুখ্যত পৰে, কিন্তু রোগ নিৰাময় হোৱাৰ পাছত দুন্ধ উৎপাদন, মাইকী জন্মৰ প্ৰজনন ক্ষমতা আৰু মতাৰ কৰ্মশক্তি সমগ্ৰ জীৱনৰ বাবে বেয়াকৈ প্ৰভাৱিত হয়।
- আক্ৰান্ত পোৱালিবোৰ সাধাৰণতে মৃত্যু মুখ্যত পৰে।
- ভেৰা, ছাগলী (সাধাৰণতে লক্ষণ নেদেখুৱাকৈ) আৰু গাহৰিও আক্ৰান্ত হয় আৰু ইহঁতৰ শৰীৰত ভাইৰাছটোৰ ৩০০০ গুণ পৰ্যন্ত বংশ বৃদ্ধি হয়।

লক্ষণসমূহ

খুৰাত ঘা

জিভাত ঘা

দাঁতৰ গুৰিত ঘা

ওহাৰত ঘা

- গাথীৰ পৰিমাণ আৰু কৰ্মশক্তি (কৰ্মত নিয়োজিত পশুৰ ক্ষেত্ৰত) বহুলাংশে কমি যায়।
- জুৰ হয়, আৰু নাকৰ পানী আৰু অত্যধিক লালটি ওলায়।
- জিভা, দাঁতৰ গুৰি আৰু আলু, ওঁঠ, আদিত জোলা বাঞ্ছে।
- খুৰাব মাজৰ অংশত হোৱা ঘাৰ বাবে খোজ কাঢ়োতে খোৰায়।
- ওহাৰত হোৱা ঘাৰ বাবে ওহাৰ ফুলা রোগ হ'ব পাৰে।
- রোগ নিৰাময় হোৱাৰ পাছত পশুটো বহু দিনলৈ দুৰ্বল হৈ থাকিব পাৰে।

প্ৰতিষেধন

- প্ৰতি ছমাহৰ অন্তৰে অন্তৰে ৪ মাহ বা ততোধিক বয়সৰ পশুবোৰক চবকা রোগৰ প্ৰতিষেধক টিকা দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰক।
- ৰোগাক্ৰান্ত পশুবোৰক জাকৰ পৰা আঁতৰাই ৰাখক, কিয়নো সিহঁতৰ শৌচ-প্ৰসাৱ আৰু আন বৰ্জিত বস্তৰ জৰিয়তে আন জন্মলৈ ভাইৰাছ বিয়পিব পাৰে।
- ৰোগাক্ৰান্ত পশুৰ সংস্পৰ্শলৈ অহা খাদ্য, ঘাঁছ আদি সম্পূৰ্ণৰূপে নষ্ট কৰি পেলোৱা উচিত।
- ব্যৱহাৰ কৰা সকলো আচৰাব, বাচন-বৰ্তন আদি ভালদৰে পৰিষ্কাৰ কৰি ৪% ছড়িয়াম কাৰ্বনেট মিহলি পানীৰে বীজাগুমুক্ত কৰি পেলোৱা উচিত অথবা পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ অনুসৰি ব্যৱস্থা লোৱা উচিত।
- ৰোগাক্ৰান্ত পশুৰ সংস্পৰ্শলৈ অহা লোকে স্বাস্থ্যবান পশুৰ পৰিচয়া কৰা অনুচিত।
- আক্ৰান্ত গোহালি ঘৰটো ৪% ছড়িয়াম কাৰ্বনেট মিহলি পানী অথবা পশু চিকিৎসকে দিহা দিয়া আন দৰেৰে বীজাগুমুক্ত কৰি পেলোৱা উচিত।
- ভেড়া, ছাগলী আৰু গাহৰিক প্ৰতিষেধক টিকা প্ৰদান কৰি ৰোগটো অধিক সফলতাবে নিয়ন্ত্ৰণ কৰিব পাৰি।
- সংশ্লিষ্ট কৰ্তৃপক্ষক শৈত্রে খবৰ দিলে তেওঁলোকৰ তৰফৰ পৰা অতি সোনকালে ৰোগ নিয়ন্ত্ৰণৰ বাবে যাৰতীয় কাৰ্য্য-ব্যৱস্থা হাতত লোৱাটো সন্তুষ্ট হয়, যাৰ দ্বাৰা ৰোগ বিয়পাত বাধা দিব পৰা যায়।

চবকা ৰোগৰ দ্বাৰা আক্ৰান্ত জন্মৰ যতন

- কেৱল লক্ষণ-ভিত্তিক চিকিৎসাহে সন্তুষ্ট; ৰোগটো নিৰ্দিষ্ট সময়লৈকে বৰ্তি থাকিবই।
 - উপযুক্ত মলম লগাই ঘাৰ পৰা হোৱা বিষ কম কৰিব পাৰি।
 - সঠিক দিহা-পৰামৰ্শৰ বাবে পশু চিকিৎসকৰ সৈতে যোগাযোগ কৰক।
- আৰ্থিক লোকচানৰ পৰা হাত সাৰিবলৈ আপোনাৰ পশুবোৰক সময়মতে প্ৰতিষেধক টিকা দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰক।

খ) গল ফুলা রোগ (HS)

- বিশেষকৈ বারিষাকালত হোরা ই গৰু-ম'হৰ এক মাৰাঞ্চক বেঞ্চেৰিয়াজনিত রোগ।
- মৃত্যুৰ হাৰ ৮০% পৰ্যন্ত হ'ব পাৰে।
- আৰ্দ্ধ আৰু পানী জমা হৈ থকা অঞ্চলত এই রোগৰ বীজাণু বহুদিনলৈ বাচি থাকিব পাৰে।

লক্ষণসমূহ

- উচ্চ উঞ্চতা আৰু হঠাতে গাথীৰ কমি যোৱা।
- লালটি আৰু নাকৰ পানী ওলোৱা।
- ডিঙিৰ অংশ বৰকৈ ফুলি উঠা।
- উশাহ-নিশাহত কষ্ট হোৱা; পশুটোৰ উশাহত ঘৰ-ঘৰনি শব্দ হয়।
- লক্ষণ দেখা দিয়াৰ ১-২ দিনৰ ভিতৰতে সাধাৰণতে রোগাক্রান্ত পশুটোৰ মৃত্যু হয়।
- সাধাৰণতে গৰুতকৈ ম'হ এই রোগৰ দ্বাৰা বেছিকৈ আক্রান্ত হয়।
- লক্ষণ দেখা দিয়াৰ পাছত কাচিংহে রোগাক্রান্ত পশুৱে, বিশেষকৈ, ম'হে রোগৰ পৰা পৰিত্রাণ পায়।
- রোগৰ প্রাদুর্ভাৱ থকা অঞ্চলত, সৰহ সংখ্যক মৃত্যু ডাঙু পোৱালি আৰু নৱ-প্রাপ্তবয়স্ক পশুৰ ক্ষেত্ৰত দেখা যায়।

গল আৰু বুকুৰ অংশ ফুলা অৱস্থা

প্রতিষেধন

- ৰুগীয়া পশুক স্বাস্থ্যবান পশুবিলাকৰ পৰা আঁতৰাই ৰাখক আৰু পশুখাদ্য, পানী আৰু ঘাঁহ আদি বীজাণুৰ দ্বাৰা দুষ্প্রতি নোহোৱাকৈ ৰাখক।
- বারিষা কালত পশুবোৰক কম ঠাইত ঠাহ খুৱাই নাৰাখিব।
- রোগৰ প্রাদুর্ভাৱ থকা অঞ্চলত বারিষাৰ আগে আগে ছমাহ বয়সৰ অধিক সকলো পশুকে প্রতিষেধক টিকা দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰক।

চিকিৎসা

- প্ৰথম অৱস্থাতে, অৰ্থাৎ জুৰ আৰম্ভ হোৱাৰ সময়তে চিকিৎসা নকৰিলে সাধাৰণতে ভাল ফল পোৱা নায়ায়।
- রোগৰ লক্ষণ দেখা দিয়াৰ পাছত মাত্ৰ কিছু সংখ্যক পশুহে বাচি থাকে।
- রোগৰ প্ৰথম অৱস্থাতে চিকিৎসা নকৰিলে মৃত্যুৰ হাৰ ১০০ শতাংশ পৰ্যন্ত হ'ব পাৰে।

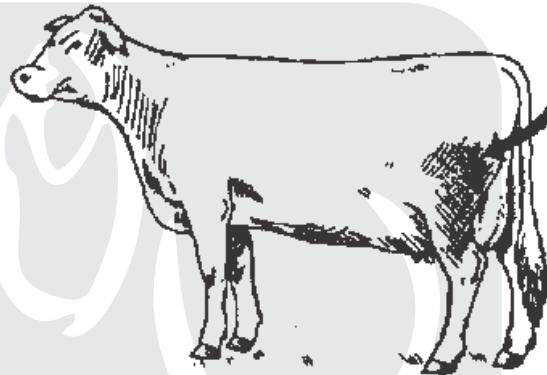
বারিষাৰ আগেয়ে আপোনাৰ গৰু-ম'হক বছৰি গলফুলা রোগৰ প্রতিষেধক টিকা দিয়ক।

গ) জহুর-বাত রোগ (BQ)

- গধুর মাংসপেশীত গেছ জমা হৈ ফুলি উঠাৰ লক্ষণ দেখুওৱা গৰুৰ এক মাৰাঞ্চক রোগ।
- ম'হুৰ ক্ষেত্ৰত লক্ষণসমূহ সাধাৰণতে কম প্ৰাবল্যৰ হয়।
- বীজাণুৰ দ্বাৰা দুষ্পৰিয়েই হ'ল এই ৰোগৰ প্ৰধান উৎস।
- ছমাহৰ পৰা ২ বছৰ বয়সীয়া স্বাস্থ্যবান পশুৱেই সাধাৰণতে এই ৰোগৰ দ্বাৰা আক্ৰান্ত হয়।

লক্ষণসমূহ

- হঠাতে অতিপাত জুৰ (107°F - 108°F) উঠে আৰু পশুটোৱে খোৱা আৰু পাণ্ডলা বন্ধ কৰে।
- কঁকাল আৰু পাছঠেঙ্গত বিষ হোৱাৰ বাবে খোৱাই খোজ কাঢ়ে। কেতিয়াৰা কান্ধ, বুকু আৰু ডিঙি অংশও ফুলি উঠে। ফুলা ঠাইবোৰত টিপি দিলে কেৰকেৰীয়া শব্দ হয়, কাৰণ ভিতৰত গেছ জমা হৈ থাকে।
- লক্ষণ দেখা দিয়াৰ ২৪-৪৮ ঘণ্টাৰ ভিতৰত আক্ৰান্ত পশুৰ মৃত্যু ঘটে। মৃত্যুৰ আগে-আগে ফুলা ঠাইবোৰ চেঁচা হৈ পৰে আৰু বিষ নোহোৱা হয়।

ফুলি উঠা টঁঁঁ

প্ৰতিষেধন

- ৰোগৰ প্ৰাদুৰ্ভাৱ থকা অঞ্চলত প্ৰতি বছৰে বাৰিষাৰ আগেয়ে ছমাহ বা ততোধিক বয়সীয়া সকলো পশুকে প্ৰতিষেধক টিকা দিয়ক।
- মাটিৰ ওপৰৰ তৰপটো ধানখেৰ জুলাই দি পুৰি পেলালে বীজাণুৰ স্প'ৰ বা বীজবিলাক মৰি যায়।
- মাটিত পুতি সৎকাৰ কৰাৰ সময়ত মৰা-শৰ ওপৰত চূণ পানী চতিয়াই দিয়ক।

চিকিৎসা

- ৰোগৰ প্ৰথম পৰ্যায়ত চিকিৎসা কৰিলে সফল হোৱাৰ সন্তোষৰনা থাকে। কিন্তু বেছিভাগ সময়তে চিকিৎসাৰ পৰা সুফল পোৱা নাযায়।

ৰোগৰ প্ৰাদুৰ্ভাৱ থকা অঞ্চলত আপোনাৰ পশুবোৰক প্ৰতি বছৰে জহুৰ-বাত ৰোগৰ প্ৰতিষেধক টিকা দিয়ক।

ଘ) କ୍ରଚେଲ୍‌ଚିଚ୍ (ସୋଁଚରା ଗର୍ଭପାତ)

- ଗର୍ବ-ମ'ହର ଏକ ଶୁଦ୍ଧ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବେଷ୍ଟେରିଆଜନିତ ବୋଗ।
- ଇଯାର ଫଳତ ଗାଥୀର କମି ଯାଇ, ପୋରାଲିର ମୃତ୍ୟୁ ହୟ ଅଥବା ଦୁର୍ବଲ ନାଇବା କୁଗୀଯା ପୋରାଲି ଜନ୍ମ ହୟ, ଗାଇଜନୀ ବାବେ-ବାବେ ଗରମ ହୟ ଆକୁ ଆନକି ଓହାର ଫୁଲା ବୋଗୋ ହ'ବ ପାରେ।
- କୁଗୀଯା ଗାଇର ଗାଥୀର ଖୋରାର ଫଳତ ଅଥବା ଜରାୟୁର ପରା ନିଃସରିତ ପୁଂଜ-ପାନୀର ସଂସପର୍ଶ୍ଲୈ ଅହାର ଫଳତ ମାନୁହରୋ ଏଇ ବୋଗ ହ'ବ ପାରେ।
- ମାନୁହ ଆକୁ ପଣ୍ଡ ଉଭୟରେ କ୍ଷେତ୍ରତ ଭାବତବର୍ଷତ ଏଇ ବୋଗର ଅତିମାତ୍ରା ପ୍ରାଦୁର୍ଭାର ପରିଲଙ୍ଘିତ ହୟ।

ଲକ୍ଷଣସମୂହ

ଗାଁଠି ଫୁଲା

ଗର୍ଭପାତ

ଜଳ ନସରା

- ବିଶେଷଭାବେ, ଗର୍ଭଧାରଣ ମେ ମାହର ପାଛତ ଗର୍ଭପାତ ହୟ।
- ଏଜନୀ ଆକ୍ରାନ୍ତ ଗାଇଯେ ଜନ୍ମ ଦିଯା ପୋରାଲିର ସଂଖ୍ୟା ବାଢ଼ି ଯୋରାର ଲଗେ ଲଗେ ଗର୍ଭପାତ ହୋରାର ସନ୍ତ୍ରାନା କମି ଗୈଗେ ଥାକେ।
- ୪ଥ ବାର ପୋରାଲି ଜନ୍ମ ହୋରାର ପାଛତ ଗର୍ଭପାତ ନହ'ବ ପାରେ, କିନ୍ତୁ ମାକ ଆକୁ ପୋରାଲି ଉଭୟେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୈୟ
- ଥାକେ।
- ସମୟମତେ ଜଳ ନସରାର ଫଳତ ଗାଇଜନୀ ବୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ହୈ ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖତୋ ପରିବ ପାରେ।

ପ୍ରତିଷେଧନ

- ମାଇକ୍ରୋ ପୋରାଲିବୋରକ (ମତା ପୋରାଲିକ ନହୟ) ୪-୮ ମାହର ଭିତରତ ପ୍ରତିଷେଧକ ଟିକା ଦିଯକ।
- କ୍ରଚେଲ୍‌ଚିଚ୍ ପରା ବର୍କା କରିବିଲେ ପଣ୍ଡଟିକ ଜୀରନତ କେରଳ ଏବାର ଟିକା ଦିଲେଇ ଯଥେଷ୍ଟ।
- ଗର୍ଭଧାରଣ ମେ ମାହର ପାଛତ ଗର୍ଭପାତ ହ'ଲେଇ କ୍ରଚେଲ୍‌ଚିଚ୍ ହୋରାର ସନ୍ଦେହ କରା ଉଚିତ।
- ପ୍ରକ୍ରତତେ ତେନେ ପଣ୍ଡକ ନିର୍ମଳ କରା ବା ଜାକର ପରା ସ୍ତାରୀଭାବେ ଆଁତରାଇ ପଠୋରାଇ ଉତ୍ତମ କିନ୍ତୁ ସେଇଟୋ କରା ସନ୍ତ୍ରର ନହ'ଲେ, ପୋରାଲି ପ୍ରସର କରା ଅଥବା ଗର୍ଭପାତ ହୋରାର ପାଛତ ଅନ୍ତତଃ ୨୦ ଦିନଲୈକେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ପଣ୍ଡକ ଜାକର ପରା ଆଁତରାଇ ବଖା ଉଚିତ।
- ଗର୍ଭପାତିତ ପୋରାଲି, ଜଳ, ପଣ୍ଡକ ଶୁବଲୈ ଦିଯା ଦୁଷ୍ଟିତ ଧାନଥେବ, ଖାଦ୍ୟ ଆଦି ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣେ ଚୂଗ ପାନୀ ଚଟିଯାଇ (ଅନ୍ତତଃ ୪ ଫୁଟ ଦକେ) ଗାଁତ ଖାନ୍ଦି ପୁତି ପେଲୋରା ଉଚିତ। ଏହିବୋରତ ବହୁତ ବେହି ସଂଖ୍ୟକ ବୋଗର ବୀଜାଗୁ ଥାକେ ଆକୁ ଭାଲଦରେ ବ୍ୟରହ୍ତା ନଳ'ଲେ ତାର ପରା ଖାଦ୍ୟବସ୍ତ୍ର (ଘାଁ, ଦାନା ଆକୁ ପାନୀ)ଲୈ ବୀଜାଗୁ ବିଯପାର ସନ୍ତ୍ରାନା ଥାକେ।
- ଗର୍ଭପାତ ହୋରା ପଣ୍ଡକ ଆଁତର କରାର ପାଛତ ବୀଜାଗୁନାଶକ ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଗୋହାଲିଟୋ ଭାଲକେ ବୀଜାଗୁମୁକ୍ତ କରା ଉଚିତ।
- ବେଳେଗାଇ ବଖା ଅରଞ୍ଜାତ ଗାଇଜନୀର ଜରାୟୁର ପରା ନିଃସରିତ ପୁଂଜ-ପାନୀବୋର ୧-୨% ଛଦିଯାମ ହାଇପ୍-କ୍ଲ୍ରାଇଟ ବା ୫% ଛଦିଯାମ ହାଇପ୍-କ୍ଲ୍ରାଇଟ ମିହଲି ପାନୀ ପ୍ରୟୋଗ କରି ବୀଜାଗୁମୁକ୍ତ କରକ, ଯେତିଯାଲୈକେ (ସାଧାରଣତେ ୧୦-୧୫ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ) ପୁଂଜ-ପାନୀ ଓଲାଇ ଥାକେ।
- ଖାଲୀ ହାତେରେ ବୀଜାଗୁମୁକ୍ତ ବନ୍ଦୋବ୍ଦ ନୁଚୁବ, କିଯନ୍ତୋ ଏଇ ବୋଗ ଜନ୍ମର ପରା ମାନୁହଙ୍କୁ ସୋଁଚିବିର ପାରେ।

ଚିକିତ୍ସା

- ବୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ପଣ୍ଡର ଚିକିତ୍ସା ସାଧାରଣତେ ସଫଲ ନହୟ କାରଣ ଚିକିତ୍ସା କରାର ପାଛତୋ ବୋଗର ବୀଜାଗୁ ଆକ୍ରାନ୍ତ ପଣ୍ଡର ଶରୀରତ ଥାକି ଯାଇ। କୋନୋ ସନ୍ଦେହ ହ'ଲେଇ ପଣ୍ଡ ଚିକିତ୍ସକର ସୈତେ ଯୋଗାଯୋଗ କରକ।
- ମାନୁହର କ୍ଷେତ୍ର ଏଇ ବୋଗ ସଫଲତାରେ ଚିକିତ୍ସା କରିବ ପାରି, ଯଦିହେ ଚିକିତ୍ସକର ପରାମର୍ଶ ଠିକମତେ ମାନି ଚଲା ହୟ।

୪-୮ ମହୀୟ ମାଇକ୍ରୋ ପୋରାଲିବୋରକ ମାଥେନ ଏବାର ଟିକା ଦିଯକ ଆକୁ ଗୋଟେଇ ଜୀରନର ବାବେ ବୋଗମୁକ୍ତ କରି ବାଖକ।

ঙ) গৰুৰ নাক আৰু শ্বাসনলীত হোৱা ভাইৰাছজনিত ৰোগ (IBR)

- ঘৰটীয়া আৰু বনৰীয়া গৰু-ম'হৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভাইৰাছজনিত ৰোগ।
- বেমাৰটোৰ ৰূপ তিনিটাঃ শ্বাসনলীত, যৌনাংগত আৰু মস্তিষ্কত হোৱা ৰোগ, প্ৰথম দুই প্ৰকাৰ বেছিকে হয়। ভাৰতত এই ৰোগৰ প্ৰাদুৰ্ভাৱ ঘথেষ্ট বেছি।
- এই ৰোগৰ ফলত গৰ্ভপাত, জল নসৰা, গাথীৰৰ উৎপাদন কমি যোৱা আৰু আনকি পোৱালিৰ মৃত্যুও হ'ব পাৰে। শুক্ৰৰ জৰিয়তে এই ৰোগ বিয়পিব পাৰে।

লক্ষণসমূহ

অত্যধিক লালটি

- কাহ, নাকৰ পৰা পানী ওলোৱা আৰু জুৰ।
- নাকৰ জুলন, চকুৰ জুলন (এক বা উভয় চকুত) আৰু বেছিকে চকুপানী ওলোৱা।
- যৌনাংগত হ'লে সকৰ সকৰ ফোঁহা হৈ ফুলি উঠে, যি পিছলৈ ঘাৰ সৃষ্টি কৰে।
- গৰ্ভধাৰণৰ ৬-৮ মাহত গৰ্ভপাত হয়।

যৌনাংগত হোৱা ফোঁহা

- জাটিলতাৰ সৃষ্টি নহ'লে শ্বাসনলী আৰু যৌনাংগত হোৱা এই ৰোগ ৫-১০ দিনৰ ভিতৰত আপোনা-আপুনি ভাল হয়। কিন্তু আক্রান্ত পশুৰে গোটেই জীৱন ভাইৰাছবিধ কঢ়িয়াই লৈ ফুৰিব পাৰে।
- ছমাহ বয়সৰ তলৰ পোৱালিৰ ক্ষেত্ৰত মগজু আক্রান্ত হ'ব পাৰে যি মাৰাঞ্চক ৰূপ ল'ব পাৰে।

শ্বাসনলীত হোৱা ৰূপ – নাকৰ জুলন

শ্বাসনলীত হোৱা ৰূপ- নাকৰ ছালত হোৱা ঘা

প্ৰতিষেধন আৰু নিয়ন্ত্ৰণ

- নতুন পশু কিনাৰ আগতে ভালকৈ পৰীক্ষা কৰক।
- ৰোগমুক্ত পশুহে আপোনাৰ পামলৈ আনক।
- যদিও টিকাৰ দ্বাৰা এই ৰোগ প্ৰতিষেধন কৰা সম্ভৱ, ভাৰতত এতিয়ালৈকে এনে টিকা উপলব্ধ হোৱা নাই।
- ৰোগ বিয়পাত বাধা দিবলৈ, লক্ষণ দেখাৰ লগে লগে পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ লওক।

নাকৰ ভিতৰত দিয়া টিকা

IBR আমাৰ দেশত নতুনকৈ হোৱা এবিধ ৰোগ যাক নিয়ন্ত্ৰণ কৰা আৱশ্যক।

চ) জলাতংক

- প্রধানকৈ বলিয়া কুকুরে কামোৰাৰ ফলত হোৱা এবিধ অতি মাৰাত্মক ভাইৰাছজনিত ৰোগ।
- বলিয়া কুকুরে কামোৰাৰ ফলত মানুহৰো এই ৰোগ হ'ব পাৰে।
- বনৰীয়া মাঃসাহাৰী জন্তু আৰু বাদুলিৰ পৰাও এই ৰোগ বিয়পিৰ পাৰে, বিশেষকৈ এই ৰোগৰ বেছিকৈ প্ৰাদুৰ্ভাৰ থকা অঞ্চলত। এই ৰোগৰ প্ৰাদুৰ্ভাৰ ভাৰতত যথেষ্ট বেছি।

মূল লক্ষণসমূহ

- অতিপাত উদ্ভেজনা
- মুখৰ পৰা লালটি পৰি থকা
- মুখেৰে অস্বাভাৱিক কঠুৰা শব্দ কৰা (গেৰোৱা)
- আক্ৰমণ কৰা বা পক্ষাঘাতগ্রস্ত হোৱা
- প্ৰথম লক্ষণ দেখুওৱাৰ ২৪-৪৮ ঘণ্টাৰ ভিতৰত পশুৰ মৃত্যু হ'ব পাৰে।
সাধাৰণতে কুকুরে কামোৰাৰ ৩
সপ্তাহৰ ভিতৰত নাইবা সৰ্বাধিক ৫-
৬ মাহৰ ভিতৰত ৰোগাক্রান্ত পশুৰ
মৃত্যু ঘটে। লক্ষণ দেখা দিয়াৰ পাছত
মৃত্যু অনিবার্য।

গেৰোৱা আৰু লালটি ওলোৱা

প্ৰতিশেধন

- কুকুরে কামুৰিলে শীঘ্ৰে ঘাড়োখৰ ৫-১০
মিনিট ধৰি চাবোন পানীৰে ধোৱক।
- চাবোনেৰে ঠাইডোখৰ ভালকৈ ধূই চাফা
কৰক।
- শীঘ্ৰে পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ লওক।
- সন্দেহজনক অৱস্থাত কুকুরে
কামোৰাৰ পিছত ল'বলগীয়া টিকা
দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰক (টিকা সংক্রান্তীয়
অধ্যায় চাওক।)
- বছৰি টিকা দি আপোনাৰ পোহনীয়া
কুকুৰ আৰু মেকুৰীক এই ৰোগৰ পৰা
ৰক্ষা কৰক।

জলাতংক ৰোগৰ ফলত হোৱা পক্ষাঘাত

আপোনাৰ পশুক ৰোগৰ পৰা ৰক্ষা কৰিবলৈ সময়মতে টিকা দিয়ক।

ছ) টেঁটুরা

- সকলো পশুধনৰে শৰীৰত হোৱা এবিধ অতি মাৰাঞ্চক বেঞ্চেৰিয়াজনিত ৰোগ।
- এই ৰোগ হ'লে অতিপাত জ্বৰ হয়, শ্বাস-প্ৰশ্বাসত কষ্ট হয়, শৰীৰৰ বিভিন্ন ছিদ্ৰ, যেনে মুখ, নাক আদিৰ পৰা তেজ ওলায় আৰু মৃত্যু মুখ্ত পৰে।
- ৰোগৰ কাৰক বেঞ্চেৰিয়াবোৰৰ স্প'ৰ বা বীজ দুষ্পৰিত খাদ্য বা দানাৰ জৰিয়তে খোৱাৰ ফলত এই ৰোগ হয়। এইবিধ বেঞ্চেৰিয়াৰ এনে বীজবিলাক মাটিত ৩০ বছৰলৈকে বাচি থাকিব পাৰে।
- অতি প্ৰাথমিক পৰ্যায়তে চিকিৎসা নকৰিলে এই ৰোগ চিকিৎসাৰ দ্বাৰা নিৰাময় কৰাটো কঠিন।
- বীজাণুক্ত মাংস খোৱাৰ ফলত, ৰোগাক্রান্ত জন্মৰ সংস্পৰ্শলৈ অহাৰ ফলত অথবা বেঞ্চেৰিয়াবিধৰ বীজ উশাহৰ জৰিয়তে শ্বাসনলীত সোমোৱাৰ ফলত মানুহৰ এই ৰোগ হ'ব পাৰে।

হঠাতে মৃত্যু

প্ৰতিষেধন

- নিয়মীয়াকৈ বছৰি প্ৰতিষেধন টিকা প্ৰদান কৰি পশুবোৰক রোগৰ পৰা বক্ষা কৰিব পাৰি।
- ৰোগৰ প্ৰাদুৰ্ভাৰ থকা অঞ্চলত প্ৰতি বছৰে ৰোগ হোৱাৰ সন্তোষ্য সময়ৰ অন্ততঃ এমাহ আগতে টিকাকৰণ কৰা উচিত।

ৰক্তক্ষৰণ

- টেঁটুৱা ৰোগত মৃত্যু মুখ্ত পৰা বুলি সন্দেহ কৰা কোনো জন্মৰে মৰা-শা কেতিয়াও কাটিব বা খুলিব নালাগে।
- ওপৰত উল্লেখ কৰা লক্ষণসমূহ দেখা পালে শীঘ্ৰে পশু চিকিৎসকৰ সৈতে যোগাযোগ কৰক আৰু ৰোগ নিয়ন্ত্ৰণ কৰাৰ বাবে ল'বলগীয়া ব্যৱস্থা সম্পর্কে যাৰতীয় পৰামৰ্শ লওক।

জ) থেইলেৰিঅ'চিচ (এককোষী আদ্যপ্রাণীৰ পৰা হোৱা ৰোগ)

- বিদেশী আৰু বৰ্ণসংকৰ জাতৰ গৰু বেছিকৈ আক্ৰান্ত হয়।
ভাৰতীয় জাতৰ গৰুৰ ৰোগ প্ৰতিৰোধী ক্ষমতা থাকে।
- ম'হও আক্ৰান্ত হয় যদিও লক্ষণৰ প্ৰৱলতা কম হয়।
- জ্বৰ, দেহৰ উপবিপৃষ্ঠত থকা লিম্ফ গ্ৰান্থিসমূহ ফুলি উঠা, অংগ-প্ৰত্যঙ্গৰ পাতল আৱৰণসমূহৰ তেজস্বতা কম হোৱা, এনিমিয়া বা ৰক্তহীনতা, নাকৰ পানী ওলোৱা, পাণুৰোগ, লালটি ওলোৱা, ক্ষীপ্র আৰু চুটি উশাহ-নিশাহ, চকুৰ পানী আদিয়েই হ'ল প্ৰধান লক্ষণ।
- অতি সোনকালে পশুটি বৰ নিশকতীয়া হৈ পৰে।
- কিছুমান পশুৰে থৰক-বৰক খোজ, বেৰত মূৰ হেঁচা মাৰি থোৱা, মাটিত লেটি লৈ থকা, অচেতন হোৱা আদি ম্লায়বিক লক্ষণ দেখুৱায় আৰু শেষত মৃত্যু মুখ্ত পৰে।

থেইলেৰিয়াৰ দ্বাৰা আক্ৰান্ত পোৱালিব
ফুলি উঠা লিম্ফ গ্ৰান্থি

প্ৰতিষেধন আৰু চিকিৎসা

- এই ৰোগ নিয়ন্ত্ৰণৰ উত্তম উপায় হ'ল চিকৰাৰ নিয়ন্ত্ৰণ (চিকৰা নিয়ন্ত্ৰণ সম্পৰ্কীয় অধ্যায় চাওক)।
- ওপৰত উল্লেখিত লক্ষণসমূহ দেখা পালে শীঘ্ৰে পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ লওক, কিয়নো প্ৰাথমিক অৱস্থাতে চিকিৎসা কৰিলে অধিক সুফল পোৱা যায়। পলম কৰিলে পশুৰ মৃত্যুও হ'ব পাৰে।
- এই ৰোগ নিয়ন্ত্ৰণৰ বাবে সকলো বিদেশী আৰু বৰ্ণসংকৰ জাতৰ পশুক ৩ মাহ বা ততোধিক বয়সত জীৱনকালত মাথোন এবাৰ টিকাকৰণ কৰক।

গৰু-ম'হৰ টিকাকৰণৰ সময়-সূচী

ক্রঃ সং	ৰোগৰ নাম	১ম পালি দিয়াৰ বয়স	পুনৰাবৃত্তি	পৰৱৰ্তী পালিসমূহ
1	চৰকা (FMD)	৪ মাহ বা ততোধিক	১ম পালিৰ ১ মাহ পাছত	প্ৰতি ছয় মাহে
2	গল ফুলা (HS)	৬ মাহ বা ততোধিক	-	ৰোগৰ প্ৰাদুৰ্ভাৱ থকা অঞ্চলত বছৰি
3	জহৰ-বাত (BQ)	৬ মাহ বা ততোধিক	-	ৰোগৰ প্ৰাদুৰ্ভাৱ থকা অঞ্চলত বছৰি
4	অংচেল'চিচ	৪-৮ মাহ বয়স (কেৱল মাইকী পোৱালি)	-	জীৱনকালত মাত্ৰ এবাৰ
5	থেইলে'বিঅ'চিচ	৩ মাহ বা ততোধিক	-	জীৱনকালত মাত্ৰ এবাৰ। কেৱল বিদেশী আৰু বৰ্গসংকৰ জাতৰ গৰুৰ ক্ষেত্ৰতহে।
6	টেঁচুৱা	৪ মাহ বা ততোধিক	-	ৰোগৰ প্ৰাদুৰ্ভাৱ থকা অঞ্চলত বছৰি
7	গৰুৰ নাক আৰু শ্বাসনলীত হোৱা ৰোগ (IBR)	৩ মাহ বা ততোধিক	১ম পালিৰ ১ মাহ পাছত	প্ৰতি ছয় মাহে
8	জলাতংক (কুকুৰে কামোৰাৰ পাছত)	কামোৰাৰ পাছত শীঘ্ৰে	৪ৰ্থ দিনা	১ম পালিৰ পাছত ৭, ১৪, ২৮ আৰু ৯০ (ঐচ্ছিক) দিনৰ দিনা

ঝ) টিকাকৰণৰ সময়ত মন কৰিবলগীয়া গুৰুত্বপূৰ্ণ কথা

- টিকাকৰণৰ সময়ত পশুবোৰ স্বাস্থ্যবান হৈ থকা প্ৰয়োজন।
- পশুক টিকা প্ৰদান নকৰালৈকে প্ৰতিষেধক টিকাবোৰ প্ৰয়োজন অনুসৰি শীতলীকৃত কৰি ৰখা উচিত।
- টিকা উৎপাদনকাৰীৰ নিৰ্দেশনা অনুসৰি টিকা দিয়াৰ নিয়মসমূহ যথাযথভাৱে পালন কৰা উচিত।
- যিকোনো ৰোগ সফলতাৰে নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবলৈ হ'লে ন্যূনতম ৮০ শতাংশ পশুক টিকাকৰণ কৰা প্ৰয়োজন।
- উপযুক্তভাৱে ৰোগ প্ৰতিৰোধী ক্ষমতা আহৰণ কৰাটো সুনিশ্চিত কৰাৰ বাবে টিকা দিয়াৰ ২-৩ সপ্তাহ
আগেয়ে পশুবোৰক পেলুৰ ঔষধ খুওৱাটো ভাল।
- প্ৰতি বছৰে বেমাৰ হোৱাৰ সন্তোৱনা থকা সময়ৰ অন্ততঃ এমাহ আগেয়ে টিকাকৰণ কৰা উচিত।
- যদিও সাধাৰণতে কোনো অঘটন ঘটাৰ সন্তোৱনা নাথাকে, তথাপি অগ্ৰিম গৰ্ভৰতী অৱস্থাত থকা
পশুক টিকা প্ৰদান নকৰাই শ্ৰেয়।

ঝও) টিকাকৰণ বিফল হোৱাৰ ঘাই কাৰণসমূহ

- উৎপাদন কৰাৰ পৰা ব্যৱহাৰ কৰালৈকে টিকাবোৰ শীতলীকৃত কৰি নৰখাৰ কাৰণে।
- দুৰ্বল আৰু পৰিপুষ্টিৰ অভাৱত ভোগা পশুৰ ৰোগ প্ৰতিৰোধী ক্ষমতা কম হোৱাৰ কাৰণে।
- কেৱল কিছু সংখ্যক পশুক টিকা দিয়াৰ ফলত জাকটোৰ সামুহিকভাৱে ৰোগ প্ৰতিৰোধী ক্ষমতা কম হোৱাৰ
কাৰণে।
- প্ৰতিষেধক টিকাৰ গুণাগুণ নষ্ট হোৱাৰ কাৰণে – বাৰে-বাৰে গৰম আৰু শীতলীকৰণ কৰি থাকিলে গুণাগুণ
নষ্ট হ'ব পাৰে।
- প্ৰতিষেধক টিকা সঠিক প্ৰতিৰোধী গুণসম্পন্ন নোহোৱাৰ কাৰণে – সংশ্লিষ্ট বীজাণুৰ গুণাগুণ সলনি হোৱাৰ
বাবেও এনে হ'ব পাৰে; যেনেঁ: চৰকা ৰোগৰ ভাইবাছৰ ক্ষেত্ৰত।

পশুবোৰক ৰোগমুক্ত কৰি ৰাখিবলৈ আটাইতকৈ সহজ আৰু সন্তোৱা উপায় হ'ল টিকাকৰণ

৫ম অধ্যায়

অন্য গুরুত্বপূর্ণ রোগসমূহ

এনে আন কেতবোর রোগ আছে যাৰ ফলত বহুত
বেছি আৰ্থিক লোকচান হয়, অথচ টিকাৰ প্ৰদান কৰি
ৰোগৰ পৰা বাচি থাকিব নোৱাৰিব, কিয়নো এনেবিলাক
ৰোগৰ প্ৰতিষেধক টিকাৰ অভাৱ। অৱশ্যে ইয়াৰে
কিছুমান রোগ নিৰ্দিষ্ট সময়ৰ ভিতৰত
স্বাভাৱিকভাৱেই নিৰাময় হয়, আৰু সঠিক যত্ন আৰু
চিকিৎসাৰ দ্বাৰা রোগ নিৰাময় কৰাটো সহজ হয়।

তদুপৰি, এনে কেতবোৰ রোগ আছে যিবিলাক
চিকিৎসাৰ জৰিয়তে নিৰাময় কৰিব নোৱাৰিব আৰু
একমাত্ৰ বিকল্প হ'ল বোগাক্রান্ত পশুবোৰক চিনান্ত কৰি
জাকৰ পৰা আঁতৰাই ৰখা, যাতে অন্য স্বাস্থ্যবান পশুৰ
গালৈ ৰোগ সৌচৰিব নোৱাৰে। এনে বহু ৰোগৰ ক্ষেত্ৰত
আক্রান্ত হোৱাৰ বহু পাছতহে লক্ষণ দেখা পোৱা যায়
আৰু লক্ষণ নেদেখুৰাকৈয়ে আক্রান্ত পশুৰে বেমাৰ
বিয়পাব পাৰে। এই অধ্যায়ত সেয়েহে তলত উল্লেখ কৰা
ৰোগসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছেঃ

- ক) জনৰ ৰোগ বা পেৰাটিউৰাবকুলচিঃ (Johne's Disease)
- খ) গৰু-ম'হৰ যন্ত্ৰা ৰোগ (bTB)
- গ) মাইকটক্সিনৰ বিষক্রিয়া (Mycotoxicosis)
- ঘ) এফিমাৰেল জুৰ বা ৩-দিনীয়া জুৰ (3 day sickness)
- ঙ) খুৰা-পঁচা ৰোগ (Foot rot)

ক) জনৰ বোগ বা পেৰাটিউবাৰকুলচিচ

- দীৰ্ঘম্যাদী হাগনি আৰু ভীষণ আৰ্থিক ক্ষতি কৰা গৰু-ম'হ আৰু আন কেতবোৰ তৃণভোজী পশুৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ বেঞ্চেৰিয়াজনিত বোগ।
- ভাল ভোক অটুট থকা স্বত্তেও পশুৰ ওজন কমি ঘায়।
- থুতৰিৰ তলত পানী জমা হয়।
- এবাৰ লক্ষণ দেখা দিয়াৰ পাছত বোগ নিৰাময় নহয় আৰু ক্ৰমান্বয়ে পশুটোৰ অৱস্থা বেয়াৰ ফালে ঢাল খায়।

প্ৰতিষেধন আৰু নিয়ন্ত্ৰণ

- ক) এই বোগ চিকিৎসাৰ দ্বাৰা নিৰাময় কৰিব পৰা নাযায়।
খ) বোগ ধৰা পৰা পশুক জাকৰ পৰা আঁতৰাই পঠোৱা উচিত, কিয়নো
আন সুস্থ পশুলৈ বোগ সোঁচৰিব পাৰে।
গ) ভালদৰে পৰীক্ষা কৰাৰ পাছতহে নতুন জন্তু কিনা উচিত।
ঘ) পৰীক্ষাত বোগ ধৰা নপৰা পশুহে আপোনাৰ পামত অন্তৰ্ভুক্ত কৰক।
ঙ) আপোনাৰ পশুবোৰ নিয়মীয়াকৈ পৰীক্ষা কৰাওক।
চ) জনৰ বোগৰ পৰীক্ষা কৰোৱাৰ বাবে পশু চিকিৎসকৰ সৈতে
যোগাযোগ কৰক।

ওজন কমি ঘোৱা

খ) গৰু-ম'হৰ যক্ষ্মা বোগ (bTB)

- গৰু-ম'হৰ ই এক গুৰুত্ব বেঞ্চেৰিয়াজনিত বোগ।
- বহু বছৰ ধৰি এই বোগ হৈ থাকে আৰু ফলত ক্ৰমান্বয়ে পশুটো দুৰ্বল হয়, কাহি থাকে আৰু দেহৰ
ওজন কমি ঘায়।
- খাদ্যৰ প্ৰতি অনীহা হয়, খীণাই ঘায়, উশাহত কষ্ট অনুভৱ কৰে, লিঙ্গ গ্ৰহিবোৰ ফুলি উঠে আৰু হাগনি হয়।
- এই বোগ মানুহলৈও বিয়পিব পাৰে।

প্ৰতিষেধন আৰু নিয়ন্ত্ৰণ

- গৰু-ম'হৰ যক্ষ্মা বোগ চিকিৎসাৰ দ্বাৰা নিৰাময় কৰিব নোৱাৰিব।
- বোগ ধৰা পৰা পশুক জাকৰ পৰা আঁতৰাই পঠোৱা উচিত, কিয়নো আন সুস্থ পশুলৈ বোগ সোঁচৰিব পাৰে।
- ভালদৰে পৰীক্ষা কৰাৰ পাছতহে নতুন জন্তু কিনা উচিত।
- পৰীক্ষাত বোগ ধৰা নপৰা পশুহে আপোনাৰ পামত অন্তৰ্ভুক্ত কৰক।
- আপোনাৰ পশুবোৰ নিয়মীয়াকৈ পৰীক্ষা কৰাওক।
- যক্ষ্মা বোগৰ পৰীক্ষা কৰোৱাৰ বাবে পশু চিকিৎসকৰ সৈতে যোগাযোগ কৰক।

পৰীক্ষাত যক্ষ্মা আৰু জনৰ বোগ ধৰা নপৰা পশুহে আপোনাৰ পামত অন্তৰ্ভুক্ত কৰক।

গ) মাইকটোক্সিন বিষতিয়া

- জেঁকা ঠাইত রখা পশুখাদ্য (যেনে: বাদামৰ পিঠা, মাকে আদি) আৰু খেৰ আদিত হোৱা ভেঁকুৰে উৎপাদন কৰা এবিধ বিষাক্ত দ্রব্যৰ ফলত এই ৰোগ হয়। ইয়াৰ ফলত প্ৰধানত গৰু-ম'হৰ আফ্লাটক্সিকচিচ আৰু ডেগনালা ৰোগ হ'ব পাৰে।
- খাদ্যবস্তুত এই বিষাক্ত দ্রব্যবিধ ইমান বেছি পৰিমাণে সৃষ্টি হ'ব পাৰে যে তেনে বিষাক্ত খাদ্য খোৱাৰ ফলত পশুৰ স্বাস্থ্য আৰু উৎপাদন ক্ষমতা বেয়াকৈ ক্ষতিগ্রস্ত হ'ব পাৰে।
- ৰোগে সৃষ্টি কৰা মৃত্যুৰ ভয়াহতাতকৈ ইয়াৰ ফলত হোৱা উৎপাদনৰ ক্ষতি বহু গুণ অধিক হয়। গাৰীৰ উৎপাদন ১৫ শতাংশ পৰ্যন্ত হ্ৰাস হ'ব পাৰে।

ভেঁকুৰ ধৰা গৰুৰ খাদ্য

ধানখেৰত হোৱা ভেঁকুৰ

লক্ষণসমূহ

- ভোক ক্ৰমান্বয়ে কমি যায় আৰু খীণাই যায়; মাজে-মাজে হাগনিও হ'ব পাৰে।
- ছালৰ নোম সৰি যায়, নেজ আৰু কাণৰ অংশ পচি ছিগি যাব পাৰে।
- খুৰাও গেলি-পচি যাব পাৰে।
- অধিক উৎপাদন কৰা পশুৰে প্ৰথমে লক্ষণ দেখুৱায়।
- খাদ্য গ্ৰহণৰ পৰিমাণ কমে, অজনন শক্তি কমে, গৰ্ভপাত হয়, দেহৰ ওজন কমে, জল সময়মতে নসৰে, শৰীৰৰ ৰোগ প্ৰতিৰোধী ক্ষমতা কম হোৱাৰ বাবে জৰায়ুৰ জুলন, ওহাৰ ফুলা আৰু আন উপসর্গই দেখা দিয়ে।

আফ্লাটক্সিনৰ বিষতিয়াৰ ফলত হোৱা খুৰা আৰু নেজৰ গেলি-পচি যোৱা অৱস্থা

প্ৰতিষেধন

- জেঁকা হৈ থকা বা ভেঁকুৰে ধৰা শুকান ঘাঁহজাতীয় খাদ্য পশুক নুখুৱাব; ভেঁকুৰে ধৰা দানাও নুখুৱাব।
- উপযুক্ত পৰিমাণৰ সেউজীয়া ঘাঁহ আৰু খনিজ লৱণ যোগান ধৰক।
- ওপৰত উল্লেখ কৰা লক্ষণসমূহ দেখা পালে শীঘ্ৰে পশু চিকিৎসকৰ সৈতে যোগাযোগ কৰক।

ভেঁকুৰে ধৰা ধানখেৰ আৰু দানা নুখুৱাব - মাইকটোক্সিনৰ বিষতিয়া ৰোধ কৰক।

ঘ) এফিমারেল জ্বর বা ৩-দিনীয়া জ্বর

- গৰু-ম'হৰ ই এক ভাইবাছজনিত ৰোগ।
- এই ৰোগ পতঙ্গ দ্বাৰা বিস্তাৰিত হয়।
- ই সাধাৰণতে মাত্ৰ তিনিদিন থাকে।
- বহু পশু আক্রান্ত হয় যদিও অতি কম সংখ্যকহে (১-২%) মৃত্যু মুখ্যত পৰে।

লক্ষণসমূহ

- কঁপনিৰে সৈতে দুই বা ততোধিক পৰ্যায়ত জ্বৰ হয়, চকুৰ পৰা পানী ওলায় আৰু ভোক কমি যায়।
- নাকৰ পানী ওলায়, মুখৰ পৰা লালটি ওলায়, উশাহত কষ্ট হয়, মুজুৰা মাৰি থাকে, খোৰায় আৰু হঠাতে গাথীৰ কমি যায়।

প্রতিষেধন আৰু চিকিৎসা

- সাধাৰণতে কেইদিনমানৰ ভিতৰতে আপোনা-আপুনি বেমাৰ ভাল হয়।
- উপযুক্তভাৱে মাথি নিয়ন্ত্ৰণ কৰি এই ৰোগৰ প্রাদুৰ্ভাৰ কমাৰ পাৰি (মাথি নিয়ন্ত্ৰণ সম্পৰ্কীয় অধ্যায় চাওক)।
- আটাইতকৈ উত্তম চিকিৎসা হ'ল সম্পূৰ্ণ বিশ্রাম দিয়া। বেমাৰৰ পৰা উঠা পশুক কেইদিনমান কোনো কামত লগাব নালাগে, কিয়নো পুনৰ অসুস্থ হৈ পৰাৰ সন্তোৱনা থাকে।
- লক্ষণ-ভিত্তিক চিকিৎসাৰ বাবে পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ লওক।

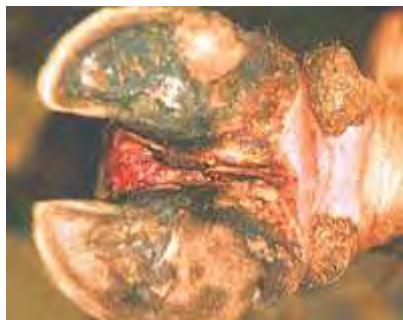
নাকৰ পানী আৰু লালটি ওলোৱা

উঠিব নোৱৰা অৱস্থা

ঙ) খুরা পঁচা রোগ

- এবিধ বেট্টেবিয়ার পৰা হোৱা এই ৰোগে দুঃখ উৎপাদকসকলৰ বিস্তৰ আৰ্থিক ক্ষতি কৰে।
- বতৰ, বছৰটোত ঋতুকাল, গো-চাৰণৰ সময়, গোহালিৰ ধৰণ, মজিয়াৰ অৱস্থা আদিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি এই ৰোগৰ প্ৰাদুৰ্ভাৱ বেলেগ বেলেগ হয়।
- শিলাময় মজিয়া, খহটা পৃষ্ঠ আৰু ওখোৰা-মোখোৰা ঠাইত চৰি ফুৰা গৰুৰ ক্ষেত্ৰত এই ৰোগ বেছিকৈ হয়।

খুৰা পঁচি হোৱা ঘা

লক্ষণসমূহ

- জুৰ আৰু খোৱাৰ অনীহা
- গাথীৰ কমি যোৱা
- খুৰাৰ মাজৰ অংশ ফুলি উঠা
- ঘাৰ পৰা ওলোৱা বেয়া গোৰ্ক
- বেছিকৈ খোৰোৱা – পশুৰে মাটিত নথে ঠেংটো তুলি ধৰি থাকে।

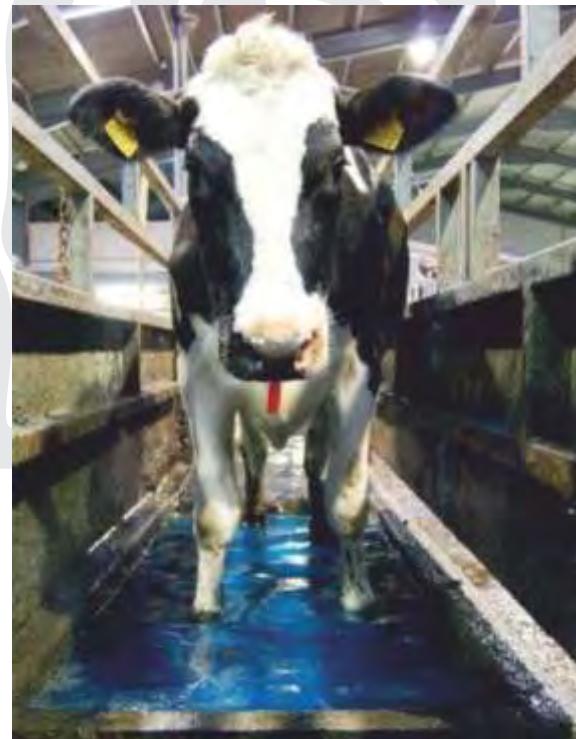

বেয়াকৈ পঁচা খুৰা

- পিছঠেঞ্জ খুৰাত বেছিকৈ হয় আৰু আক্ৰান্ত গৰুৰে খোৰাই খোজ কাঢ়ে।

প্ৰতিশেধন আৰু চিকিৎসা

- পশুৰে আঘাত পাব পৰা যিকোনো বস্তু গোহালিৰ পৰা আঁতৰাই পেলাওক আৰু গোহালিটো শুকান আৰু পৰিষ্কাৰ কৰি ৰাখক।
- খোৰোৱা লক্ষণ থকালৈকে বীজাণু বিস্তাৰিত কৰি থকা পশুবোৰক জাকৰ পৰা আঁতৰাই ৰখা উচিত।
- খোৱা পানীৰ পাত্ৰ, প্ৰৱেশ পথ আৰু গোহালিৰ মাজেৰে যোৱা পথৰ কাষত যাতে পানী জমা নহয় তাৰ প্ৰতি বিশেষভাৱে চকু ৰখা উচিত।
- ৫% টুটিয়া (ক'পাৰ ছালফেট) আৰু ১০% জিংক ছালফেট মিহলি পানীত ঠেংকেইটা ভিজাই ৰখাৰ ব্যৱস্থা কৰিলে ভাল ফল পোৱা যায়।
- উপৰিপৃষ্ঠত দৰৰ প্ৰয়োগ কৰাৰ সলনি বেজী দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰিলে অধিক সুফল পোৱা যায়।
- সন্তোষজনক ফল পাবৰ বাবে সোনকালে ৰোগটো চিনান্ত কৰা আৰু বেজী দি প্ৰতিজৈৱিক ঔষধ (এণ্টিবায়টিক) প্ৰয়োগ কৰা আৱশ্যক।
- দুই বা তিনিদিনৰ ভিতৰত বেমাৰ ভাল হোৱাৰ লক্ষণ নেদেখিলে বুজিব লাগিব যে বীজাণুৰে শৰীৰৰ ভিতৰৰ কলা আক্ৰমণ কৰিছে।
- ওপৰত উল্লেখিত লক্ষণসমূহ দেখা পালে ততালিকে ওচৰৰ পশু চিকিৎসকৰ সৈতে যোগাযোগ কৰক।

খুৰাকেইটা নিয়মীয়াকৈ বীজাণুনাশকযুক্ত পানীত ডুবাই ৰাখি খুৰা পঁচা ৰোগৰ পৰা বক্ষা কৰিব পাৰি।

খুৰাকেইটাৰ উপযুক্ত যত্ন লোৱাটো অতি দৰকাৰী।

৬ষ্ঠ অধ্যায়

চিকৰা আৰু মাখিয়ে কঢ়িওৱা ৰোগ

গোপালকসকলৰ বাবে চিকৰাৰ আক্ৰমণ এক প্ৰধান সমস্যা। বহুতো ক্ষকে এই সমস্যা সহজে সমাধান কৰিব নোৱাৰে। চিকৰা আৰু কামুৰিব পৰা মাখিয়ে পশুবোৰক বৰ অশান্তি দিয়ে আৰু সিহঁতৰ শৰীৰৰ পৰা তেজ শুষ্কি খায়, ঘাৰ ফলত উৎপাদিকা শক্তি বহুখনি কমি ঘায়। তাতোকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ কথাটো হ'ল চিকৰা আৰু মাখিয়ে এনে কেতোৰ ৰোগ বিয়পায় যি পশুৰ তেজৰ কোষবোৰ ধৰ্স কৰিব পাৰে। সময়মতে চিকিৎসা নকৰিলে আক্ৰান্ত পশুবোৰৰ মৃত্যু হ'ব পাৰে অথবা সিহঁত বহুদিন ধৰি বেমাৰত ভূগিব পাৰে। সেয়েহে এনেবোৰ ৰোগৰ লক্ষণসমূহ জানি থোৱাটো দৰকাৰ ঘাতে সময়মতে পশু চিকিৎসকৰ পৰা দিহা-পৰামৰ্শ আৰু চিকিৎসা ল'ব পৰা ঘায়। এই অধ্যায়ত নিম্নোক্ত ৰোগ কেইটাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছেঃ

- ক) এনাপ্লাজ্ম'চিঃ
- খ) বেবেচিঅ'চিঃ
- গ) ট্ৰিপেন'চ'মিৱেচিঃ
- ঘ) থেইলেৰিঅ'চিঃ (৪ৰ্থ অধ্যায়ৰ জ-খণ্টো চাওক।)

চিকিৎসা পর্যালোচনা

- চিকিৎসা পর্যালোচনা পশুর তেজত ক্রিয়া করা তিনিটা প্রধান রোগ হ'ল – এনাপ্লাজম'চিচ, বেবেচিঅ'চিচ আৰু থেইলে'ৰিঅ'চিচ

ক) এনাপ্লাজম'চিচ

- বিকেটচিয়া নামৰ এবিধ ক্ষুদ্র বেষ্টেৰিয়াৰ দ্বাৰা এই রোগ হয়।
- তেজ লাগি থকা বেজী আৰু কৃত্ৰিম প্ৰজননৰ সময়ত ব্যৱহাৰ কৰা হ'ত বা হাতমোজাৰ জৰিয়তে এই রোগ বিয়পিব পাৰে।
- পূৰ্ণবয়স্ক পশুৰ তুলনাত পোৱালিবোৰ এনাপ্লাজম'চিচ রোগ প্ৰতিৰোধী ক্ষমতা অধিক।
- ৰোগৰ প্ৰাদুৰ্ভাৱ থকা অঞ্চলত সাধাৰণতে কেতবোৰ পশুৰে অনৱৰতে ৰোগৰ বীজাণু কঢ়িয়াই লৈ ফুৰে।
- বহুদিন ধৰি আক্ৰান্ত হৈ থকা গৰুৰে পূৰ্ণবয়স্ক অৱস্থাত লক্ষণ দেখুৱাব পাৰে।
- প্ৰধান লক্ষণসমূহৰ ভিতৰত জুৰ, গাখীৰৰ উৎপাদন হ্ৰাস, ক্ৰমান্বয়ে বাঢ়ি যোৱা বক্তৃতীনতা, পাণ্ডুৰোগ, গৰ্ভপাত আদি অন্যতম।
- পাছলৈ আভেক, থৰক-বৰক চলন, ঘন উশাহ আৰু নাড়ীৰ স্পন্দন আদি লক্ষণ দেখা দিয়ে আৰু শেষত আক্ৰান্ত পশু মৃত্যু মুখত পাৰে।
- প্ৰাথমিক অৱস্থাতে উপযুক্ত চিকিৎসা প্ৰদান কৰিলে এই রোগ নিৰাময় কৰিব পৰা যায়।

খ) বেবেচিঅ'চিচ

- এবিধ আদ্যপ্রাণী (protozoa) এই রোগৰ কাৰক।
- প্ৰধান লক্ষণসমূহ হ'ল – জুৰ, খাদ্যৰ প্ৰতি অনীহা, উশাহ ঘন হোৱা, গাখীৰৰ উৎপাদন হঠাতে কমি যোৱা, মাংসপেশীৰ সংকোচন, বক্তৃতীনতা, পাণ্ডুৰোগ, আৰু কোষ্ঠ-কাঠিন্য অথবা হাগনি।
- সোনকালে চিকিৎসা কৰিলে নিৰাময় সন্তোষ।
- পাছলৈ শৰীৰৰ ওজন হ্ৰাস পায় আৰু হিম'প্ল'বিন মিহলি ৰঙা বঙুৰ প্ৰস্তাৱ কৰে। স্নায়বিক লক্ষণো দেখুৱাব পাৰে।
- চিকিৎসা কৰাৰ ২৪ ঘণ্টাৰ ভিতৰত মুদ্ৰৰ বৰণ স্বাভাৱিক নহ'লে চিকিৎসাৰ পুনৰাবৃত্তি কৰা উচিত।
- ক্লিনিডিয়াম হিম'লাইটিকাম নামৰ এবিধ বেষ্টেৰিয়াই সৃষ্টি কৰা “ৰঙা পানী ৰোগ” (Red Water Disease) নামে এক ৰোগৰ সৈতে বেবেচিঅ'চিচ রোগৰ পাৰ্থক্য কৰাটো অতি আৱশ্যক বিশেষকৈ যকৃতৰ চেপেটা পেলুৰ প্ৰাদুৰ্ভাৱ থকা অঞ্চলত সেই ৰোগ বেছিকৈ হয়।

(i) চিকিৎসাৰ আগেয়ে মুদ্ৰ。(ii-ৰ পৰা iv-লৈ) ক্ৰমান্বয়ে উন্নতি আৰু
(v) শীঘ্ৰে কৰা চিকিৎসাৰ পাছত স্বাভাৱিক অৱস্থা

গ) ট্রিপেন'চ'মিরোচিচ্ বা চাৰা

- এবিধ আদ্যপ্রাণীয়ে সৃষ্টি কৰা গৰু-ম'হৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ব্যাধি।
- কামুৰিব পৰা মাখিয়ে এই ৰোগ বিয়পায়।
- গৰু-ম'হৰ পৰা এই ৰোগ ঘোঁৰা আৰু উটলৈকে বিয়পিব পাৰে।
- আক্রান্ত পশুৰ তেজ আৰু কেতিয়াৰা মাংস আৰু গাঢ়ীৰো এই ৰোগৰ উৎস হ'ব পাৰে।
- ৰক্তহীনতাৰ ফলত পশুৰ উৎপাদন ক্ষমতা গুৰুতৰভাৱে হ্রাস পায়। শাৰীৰিক চাপত থকা পশুৰ ক্ষেত্ৰত এই ৰোগ বেছিকৈ হয়।

চাৰা ৰোগ বিয়পোৱা কামুৰিব পৰা মাখি

টেবেনাছ

ষষ্ঠ'ক্রিচ

হিমাট'বিয়া

দুৰ্বল আৰু ৰক্তহীন পশু

তেজত ট্রিপেন'চ'মা

- গৰুৰ ক্ষেত্ৰত, বহুদিন ভূগি থকাৰ পাছত মৃত্যু মুখত পৰে আৰু ২ বছৰলৈকে ভূগিৰ পাৰে।
- ২ সপ্তাহৰ পৰা ২ মাহৰ ভিতৰত আক্রান্ত পশুৰ মৃত্যু ঘটিব পাৰে।
- শাৰীৰৰ তলৰ অংশ (ঠেঁ, বুকু আৰু পেট)ত পানী জমা হৈ ফুলি উঠিব পাৰে।
- লিম্ফ গ্রন্থিসমূহ ফুলিব পাৰে।
- মূৰ বেঁকা হোৱা, বৃত্তাকাৰে ঘূৰি থকা, দৃষ্টিহীনতা, অত্যধিক উত্তেজনা, খেপিয়াই খোজ পেলোৱা আদি স্নায়ৱিক লক্ষণো দেখুৱাব পাৰে।

প্ৰতিবেধন

- মাখিৰ সংখ্যা নিয়ন্ত্ৰণ কৰক (মাখি নিয়ন্ত্ৰণ সম্পর্কীয় অধ্যায় চাওক)।
- গোহালিত যথেষ্ট ৰ'দ আৰু বতাহ সোমোৱাৰ ব্যৱস্থা থকা উচিত।
- পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ লৈ গোহালিত আৰু তাৰ চাৰিওফালে পতঙ্গনাশক দ্রব্য প্ৰয়োগ কৰা উচিত।

চিকিৎসা

- ওপৰত উল্লেখিত লক্ষণসমূহ দেখা পালে অতি শীঘ্ৰে চিকিৎসা আৰন্ত কৰাৰ বাবে পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ লওক।
- সময়মতে আৰু প্ৰাথমিক অৱস্থাত চিকিৎসা কৰি এই ৰোগৰ নিৰাময় নিশ্চিত কৰিব পৰা যায়।

কামুৰিব পৰা মাখি নিয়ন্ত্ৰণ কৰক – চাৰা ৰোগ নিয়ন্ত্ৰণ কৰক।

৭ম অধ্যায়

চিকরা, মাখি আৰু পেলুৰ নিয়ন্ত্ৰণ

বহিস্থিত (চিকরা আৰু মাখি) আৰু অন্তঃস্থিত (পেলু) উভয় ধৰণৰ পৰজীৱিয়েই পশুৰ উৎপাদন ক্ষমতাৰ ওপৰত গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰভাৱ পেলায়। পূৰ্বৰাত্তী অধ্যায়ত আলোচনা কৰাৰ দৰে, চিকরা আৰু মাখিয়ে কেতবোৰ ৰোগ বিস্তাৰিত কৰে। আনন্দতে দেহৰ ভিতৰত হোৱা পেলুৱে পশুৰ মূল্যবান পুষ্টি হৰণ কৰে। পেলুৰ আক্ৰমণৰ ফলত পশুৰ বাঢ়ন কমি ঘায়, হাগনি হয়, পলমকৈ পূৰ্ণবয়স্ক প্ৰাপ্তি হয়, দুৰ্বল হয়, সহজে ৰোগাক্রান্ত হয়, টিকা প্ৰয়োগৰ পৰা কম সুফল পায় আৰু গভীৰতা অধিক হ'লে মৃত্যুও ঘটিব পাৰে। পশুৰ উৎপাদিকা শক্তিৰ পূৰ্ণ প্ৰতিফলনৰ বাবে বহিস্থিত আৰু অন্তঃস্থিত পৰজীৱিৰ নিয়ন্ত্ৰণৰ প্ৰতি গুৰুত্ব প্ৰদান কৰা দৰকাৰ। সেয়েহে এই অধ্যায়ত তলত উল্লেখ কৰা বিষয়সমূহ আলোচনা কৰা হৈছেঃ

- ১। চিকরা আৰু মাখিৰ নিয়ন্ত্ৰণ।
- ২। পেলুৰ নিয়ন্ত্ৰণৰ বাবে ল'ব লগাঁ ব্যৱহাৰ।

ক) চিকৰা আৰু মাখিৰ নিয়ন্ত্ৰণ

- চিকৰাই এনাপ্লাজম'চিচ, থেইলেৰিঅ'চিচ আৰু বেবেচিঅ'চিচৰ দৰে ৰোগ বিস্তাৰিত কৰে (চিকৰাৰ দ্বাৰা বিয়পিব পৰা ৰোগ সম্পৰ্কীয় অধ্যায় চাওক)।
- কামুৰিব পৰা মাখিয়ে চাৰা আৰু এফিভাৰেল জুৰৰ দৰে ৰোগ বিয়পায় (এই সম্পৰ্কীয় অধ্যায় চাওক)।
- গতীৰভাৱে আক্রান্ত হ'লে ৰক্তহীনতাত ভুগিব পাৰে আৰু উৎপাদিকা শক্তি কমিব পাৰে।
- চিকৰা আৰু কামুৰিব পৰা মাখিয়ে পশুক বৰকৈ অশান্তি কৰে।
- কামোৰা ঠাইত এলার্জি হৈ বিক্ৰিয়া কৰিব পাৰে।
- পৰজীৱিবোৱে বহুসংখ্যক কগী পাৰে আৰু ফলত সিহঁতৰ সংখ্যা ক্ষীপ্ততাৰে বাঢ়ে।

বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ চিকৰা

কগীৰ সৈতে এটা চিকৰা

চিকৰাই কামোৰাৰ ফলত
ছালত হোৱা এলার্জি

মাখিয়ে কামোৰাৰ ফলত
ছালত হোৱা এলার্জি

১। চিকৰাৰ নিয়ন্ত্ৰণ

- বেলেগ পশুৰ সংস্পৰ্শলৈ অহাৰ আগতে নতুনকৈ কিনা পশুক সম্পূৰ্ণকৈ চিকৰামুক্ত কৰি লোৱা উচিত।
- মাজে-সময়ে পশুৰোৰ গাত চিকৰা নাশক দ্রব্য প্ৰয়োগ কৰিব লাগে।
- প্ৰতিটো পূৰ্ণবয়স্ক চিকৰাই প্ৰায় 3000 কগী পাৰে আৰু পলুবিলাক জলবায়ু অনুসৰি কোনো খাদ্য নোখোৱাকৈ ২-৭ মাহলৈকে জীয়াই থাকিব পাৰে।
- পুনৰ চিকৰাই বাঁহ ল'ব নোৱৰা কৰিবলৈ পশুৰ শৰীৰৰ উপৰিও গোহালিৰ সকলোৰোৰ ফাঁক আৰু ফুটাত গাঢ় চিকৰা নাশক দ্রব্য প্ৰয়োগ কৰা উচিত। উপযুক্ত সারধানতা অৱলম্বন কৰি জুইৰ শিখাৰ সহায়তো চিকৰাৰোৰ নাশ কৰিব পৰা যায়।
- চিকৰাৰোৰে চিকৰা-নাশক দ্রব্যৰ প্ৰতি প্ৰতিৰোধী ক্ষমতা অৰ্জন কৰাটোত বাধা দিবলৈ এনে গুৰুত্বৰোৰ সঘনাই সলনি কৰা উচিত।
- যথোপযুক্ত গাঢ়তাৰ চিকৰা-নাশক দ্রব্য প্ৰয়োগ কৰা উচিত।
- উপযুক্ত চিকৰা-নাশক দ্রব্য আৰু তাৰ পৰিমাণ আদিৰ বিষয়ে জানিবলৈ পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ লওক।

২। মাখিৰ নিয়ন্ত্ৰণ

- গৰু-ম'হৰ মল-মুত্ৰ নিয়মীয়াকৈ গোহালিৰ পৰা আঁতৰাই পেলোৱা আৱশ্যক। গোহালিৰ পৰা যথেষ্ট দূৰত্বতহে মল-মুত্ৰৰ পেলোৱা উচিত।
- গোহালিৰ চাৰিওফালে পানী বন্ধ হৈ থাকিবলৈ দিব নালাগে।
- মাখিৰ উপদ্ৰু কম কৰিবলৈ সন্ধিয়া কেঁচা গচ্ছাত (বিশেষকৈ নিম পাত) জুলাই ধোঁৱা দিব লাগে।
- উপযুক্ত গাঢ়তাৰ মাখি বিতাৰক দ্রব্যও প্ৰয়োগ কৰিব পৰা যায়।

মাখি আৰু চিকৰা দুয়োটাৰ পৰা হাত সাৰি থাকিবলৈ প্ৰাকৃতিক বিতাৰক, যেনেং নিম তেল আদি নিয়মীয়াকৈ প্ৰয়োগ কৰিব পাৰি। ইয়াৰ বাসায়নিক দ্রব্যৰ দৰে কোনো কুপ্ৰভাৱ নাই আৰু ইয়াৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিৰোধী ক্ষমতা অৰ্জন কৰাৰ সম্ভাৱনাও অতি কম। এনে দ্রব্যৰোৰ সদায় শৰীৰৰ নোমৰ বিপৰীত দিশত প্ৰয়োগ কৰিব লাগে আৰু গোটেই গাতে বিশেষকৈ পেটৰ তল আৰু ঠেঙত সানিব লাগে।

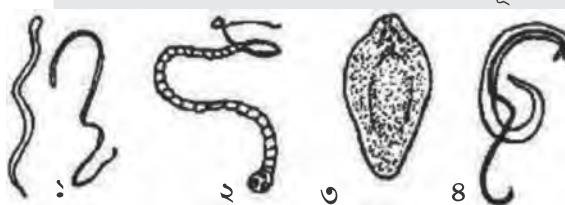
চিকৰা আৰু কামুৰিব পৰা মাখি নিয়ন্ত্ৰণ কৰক – তেজৰ জৰিয়তে হ'ব পৰা ৰোগ প্ৰতিৰোধ কৰক।

পেলুর আক্রমণৰ বিকল্পে ল'বলগা ব্যৱস্থা

- পেলুবিলাক হ'ল পশুৰ তেজ আৰু কলাৰ বস খাই সাধাৰণতে খাদ্য নলীত বাস কৰা পৰজীৱি। হাওঁফাওঁ, নাকৰ ভিতৰত, চকু আদিতো পেলু থাকিব পাৰে।
- সিহঁতৰ বিষ্ঠাৰ জৰিয়তে কণিবোৰ বাহিৰ হয়, যি ঘাঁহনি, খাদ্য বা পানীৰ উৎস দুষ্পৰি কৰে। কিছুমানে মানুহৰ শৰীৰতো বোগৰ সৃষ্টি কৰে।
- মূলতঃ চাৰি প্ৰকাৰৰ পেলু পোৱা যায়ঃ খাদ্যনলীত পোৱা (১) ঘূৰণীয়া পেলু আৰু (২) ফিটা পেলু; ৰঞ্জেন আৰু যকৃতত পোৱা (৩)চেপেটা কৃমি, আৰু ৰক্তনলীৰ ভিতৰত পোৱা (৪) চিষ্ট'চ'ম(তলৰ ছবি চাওক)।
- পেলুৰ প্ৰকাৰ অনুসৰি সিহঁতৰ চিকিৎসাও বেলেগ বেলেগ হয়।

পেলুৰ আক্রমণৰ লক্ষণসমূহ

- হাগনি, পলমকৈ প্ৰাণ্ডৰয়স্ক হোৱা, বৃদ্ধিৰ হাৰ আৰু গাথীৰ কমি যোৱা, প্ৰজনন ক্ষমতা, কৰ্ম দক্ষতা আৰু খাদ্য ৰূপান্তৰণ ক্ষমতা হ্রাস হোৱা, ৰোগ প্ৰতিৰোধী ক্ষমতা কমি যোৱা, ৰক্তহীনতা, আদি।
- এম্ফিট'ম (ৰঞ্জেন আৰু যকৃতত হোৱা চেপেটা কৃমি)ৰ আক্রমণ হ'লে, বেয়া গোন্দোৱা তীব্ৰ হাগনি আৰু থুতৰিব তলত পানী জমা হোৱা লক্ষণ দেখা যাব পাৰে।
- যকৃত কৃমি হ'লে পাণ্ডুৰোগ হ'ব পাৰে।
- ফিটাপেলু হ'লে, পেটটো ফুলিব পাৰে আৰু বিষ্ঠাৰ সৈতে সৰু বগা বৰণৰ টুকুৰা বাহিৰ হ'ব পাৰে। ইহঁতৰ বিশাল দৈৰ্ঘ্যৰ কাৰণে খাদ্যনলীটো সম্পূৰ্ণৰপে বন্ধ কৰি দিব পাৰে।
- হাঁকোটা পেলু (তেজ শুহি খোৱা ঘূৰণীয়া পেলু) আৰু চিষ্ট'চ'মৰ আক্রমণৰ ফলত তীব্ৰ ৰক্তহীনতা আৰু তেজ মিহলি হাগনি হ'ব পাৰে।
- নাকত হোৱা চিষ্ট'চ'মৰ ফলত নাকৰ পৰা ডাঠ পানী ওলোৱা, নাকৰ শব্দ আৰু চুটি উশাহ-নিশাহ আদি লক্ষণ দেখা দিব পাৰে। হাওঁফাওঁত হোৱা ঘূৰণীয়া পেলুৰ বাবে কাহ হ'ব পাৰে।

বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ পেলু

দুৰ্বল জন্ম

থুতৰিব তলত পানী জমা হোৱা

প্ৰতিষেধন আৰু চিকিৎসা

- ১০-১৪ দিন বয়সত পোৱালিবোৰক প্ৰথম পালি পেলুৰ দৰৱ খুৱাব লাগে আৰু ছয়মাহ বয়সলৈকে প্ৰতিমাহে একোপালি ঔষধ খুৱাব লাগে।
- ছয়মাহতকৈ ডাঙৰ পশুবোৰক প্ৰতিবছৰে দুৰাবকৈ পেলুৰ ঔষধ খুৱাব লাগে; এবাৰ বাৰিষা কালৰ আৰম্ভণিত আৰু এবাৰ শেষত। ৰঞ্জেন অতিক্ৰম কৰি নোয়োৱাটো সুনিশ্চিত কৰিবলৈ দৰৱ পালি মুখত দিয়াতকৈ জিভাৰ তলৰফালে দিয়া উচিত।
- মাটিত পেলুৰ কণীৰ সংখ্যা কম কৰাৰ উদ্দেশ্যে সকলোৰো পশুকে পেলুৰ ঔষধ খুৱাব লাগে।
- গৰ্ভৰতী গাইকো দুপালি পেলুৰ ঔষধ খুৱাব লাগে, প্ৰথম পালি পোৱালি জন্ম দিয়াৰ কেইদিন মান আগত আৰু ২য় পালি তাৰ ৬-৭ সপ্তাহ পাছত।
- যদিহে পশুৰে চিকিৎসাৰ ফল নেদেখুৱায়, পশুৰ বিষ্ঠা পৰীক্ষা কৰি পেলুৰ নিৰ্দিষ্ট প্ৰকাৰ নিৰ্গয় কৰাৰ উদ্দেশ্যে পশু চিকিৎসকৰ সৈতে যোগাযোগ কৰক আৰু তেখেতৰ পৰামৰ্শ মতে উপযুক্ত ঔষধ প্ৰয়োগ কৰক।
- শামুকৰ প্ৰভাৱ বেছি থকা (পানী জমা হোৱা) অঞ্চলত চেপেটা কৃমি আৰু চিষ্ট'চ'ম বেছিকৈ হয়, কিয়নো সিহঁতৰ জীৱন-বৃত্তৰ এছোৱা কাল শামুকৰ গাত কঠায়।
- পেলুৰে যাতে ঔষধ প্ৰতিৰোধী ক্ষমতা অৰ্জন কৰিব নোৱাৰে তাৰ বাবে একেটা দৰৱকে বাবে-বাবে নুখুৱাব।
- যিকোনো পেলুৰ দৰৱে ফল দেখুৱাবলৈ হ'লে দৰৱটো উপযুক্ত পৰিমাণত দিয়া দৰকাৰ। উপযুক্ত পৰামৰ্শৰ বাবে পশু চিকিৎসকৰ সৈতে যোগাযোগ কৰক।

আপোনাৰ পশুবোৰক নিয়মীয়াকৈ পেলুৰ ঔষধ খুৱাওক – উৎপাদন বঢ়াওক।

৮ম অধ্যায়

পোরালি জন্ম দিয়াৰ পাছত হোৱা ৰোগ

পোরালি জন্ম দিয়াৰ ঠিক পাছতে গাই এজনীক বৰ্দ্ধিত হাৰত পুষ্টিকৰ খাদ্য আৰু ৰাসায়নিক লৱণ যোগান ধৰা প্ৰয়োজন। যদিহে গৰ্ভৰতী অৱস্থাত গাইজনীক উপযুক্ত ধৰণে প্ৰতিপালন কৰি ঠিকমতে খাদ্যৰ যোগান ধৰা নহয়, তেন্তে গাইজনীয়ে পাছলৈ পৰিপুষ্টিৰ অভাৱজনিত নানানটা ৰোগত তোগাৰ প্ৰচুৰ সম্ভাৱনা থাকে, যাৰ ফলত গাথীৰ উৎপাদন বহুলাংশে কমি ঘোৱাৰ উপৰিও উপযুক্ত সময়ত চিকিৎসা নকৰিলে গাইজনীৰ মৃত্যুও ঘটিব পাৰে। শীঘ্ৰে প্ৰয়োজনীয় চিকিৎসা প্ৰদান নিশ্চিত কৰিবলৈ তেনে ৰোগসমূহৰ লক্ষণৰ বিষয়ে জনাটো দৰকাৰ। এই অধ্যায়ত নিম্নোক্ত ৰোগসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে:

- ক) তেজত কেলছিয়াম কমি ঘোৱা (দুৰ্ঘ জ্বৰ)
- খ) তেজত মেগনেছিয়াম কমি ঘোৱা
- গ) কিটাচিস (Ketosis)
- ঘ) পোৱালি জন্মৰ পাছত মূত্রত তেজ ঘোৱা
- ঙ) জৰায়ু বাহিৰলৈ ওলাই অহা
- চ) জল নসৰা
- ছ) ওহাৰত পানী জমা হোৱা
- জ) যকৃতত অত্যধিক চৰি জমা হোৱা

ক) তেজত কেলছিয়াম কমি ঘোরা (দুর্ঘ জ্বর)

- তেজত কেলছিয়াম কমি ঘোরার বাবেহে বোগটো হয়; প্রকৃততে এই বেমোবত জ্বর নহয়। ইয়ার ফলত প্রসরৰ কষ্ট হ'ব পাৰে, জল নসৰিব পাৰে আৰু জৰায়ু বাহিৰলৈ ওলাই আহিৰ পাৰে।
- সাধাৰণতে প্ৰসৰৰ ৭২ ঘণ্টাৰ ভিতৰতে এই ৰোগ হয়। প্ৰাথমিক অৱস্থাত গাইজনীয়ে উত্তেজনা আৰু লগতে ৰাজহাঁড়ৰ দুয়োকায়ে পেটৰ ওপৰৰ ফালে কঁপনিৰ লক্ষণ দেখুৱায়, কাণ আৰু মূৰ সঘনাই জোকাৰি থাকে।
- কেতিয়াবা পোৱালি জন্ম দিয়াৰ প্ৰথম ৪৮ ঘণ্টাত গাথীৰ সম্পূৰ্ণকৈ থীৰোৱাৰ ফলতো এই ৰোগ হ'ব পাৰে।
- পশ্চিমে থিয় হ'ব নোৱাৰা হয় আৰু পাছলৈ মজিয়াত পৰি থাকে, প্ৰথমতে ডিঙিটো এফালে বেঁকা কৰি আৰু তাৰ পাছত একটিয়াকৈ পৰি থাকে। চকুৰ পটাত চুই দিলেও পিৰিক নেপেলায়।
- শেষ পৰ্যায়ত, শৰীৰৰ উৎকৃতা কমি যায় আৰু পশ্চিম অচেতন হৈ পৰে।
- কেতিয়াবা তেজত কেলছিয়াম কমি গ'লে কোনো বিশেষ লক্ষণ নেদেখুৱাকৈ থাকি অৱশ্যেত পাছলৈ জ্বৰ, জৰায়ুৰ প্ৰজলন আৰু কিটাচিচ নামৰ ৰোগ হোৱাৰ সন্তাৱনা থাকে। এনে হোৱাৰ ফলতে সাধাৰণতে বেছিকৈ হানি হয়।

দুর্ঘ জ্বৰৰ বিভিন্ন পৰ্যায়

উঠিব নোৱাৰা হোৱা

মূৰটো এফালে বেঁকা কৰি থোৱা

একটিয়াকৈ পৰি থকা

দুর্ঘ জ্বৰৰ প্ৰতিষেধন আৰু চিকিৎসা

- গৰ্ভধাৰণ কালৰ শেষৰ ফালে কেলছিয়াম-যুক্ত ওপৰাখিৰ খাদ্য বেছিকৈ নুখুৱাব।
- প্ৰসৰৰ ১২-২৪ ঘণ্টা আগৰ পৰা ৪৮ ঘণ্টা পাছলৈ – এই সময়ছোৱাত ৩-৪ পালি কেলছিয়াম খুৱাই দুৰ্ঘ জ্বৰ হোৱাৰ সন্তাৱনা কম কৰিব পৰা যায়। প্ৰতি পালিত ৪০-৫০ গ্ৰাম কেলছিয়াম খুৱাব লাগে।
- পোৱালি জন্ম দিয়াৰ আগেয়ে গৰ্ভৰতী অৱস্থাৰ শেষৰ ৩ সপ্তাহৰ ভিতৰত এম'নিয়াম ক্ল'ৰাইদ আৰু মেনেছিয়াম ছালফেট অথবা এম'নিয়াম ছালফেট (দৈনিক ৫০-১০০ গ্ৰাম) খুৱাব পৰা যায়।
- লক্ষণ দেখা পালে শীঘ্ৰে পশ্চ চিকিৎসকৰ সৈতে যোগাযোগ কৰক। চিকিৎসাৰ সুফল অতি শীঘ্ৰেই পোৱা যায়। যদিহে উপযুক্ত চিকিৎসা কৰা নহয়, তেন্তে গাইজনী মৃত্যু মুখত পৰাটো খাটাঁ।
- কেতবোৰ গাইৰ ক্ষেত্ৰত ৰোগটো ২৪-৪৮ ঘণ্টাৰ ভিতৰত পুনৰ দেখা দিব পাৰে আৰু তেনে ক্ষেত্ৰত পুনৰ চিকিৎসা কৰা দৰকাৰ।
- প্ৰসৰৰ সময়ত এজনী সুস্থ গাইৰ মূত্ৰৰ অম্লতা ৬.৫-৭.০ হ'ব লাগে। অম্লতা বেছি হ'লে দুৰ্ঘ জ্বৰ হোৱাৰ সন্তাৱনা বেছি হয়।

খ) তেজত মেগনেছিয়ামৰ মাত্ৰা কমি ঘোৱা

- সাধাৰণতে থীৰতী গাইৰ ক্ষেত্ৰত বেছিকৈ হোৱা দেখা যায়।
- অৱশ্যে পোৱালিৰ ক্ষেত্ৰতে এই ৰোগ হ'ব পাৰে।
- স্বাভাৱিক অৱস্থাত থকা পশ্চিমে হৰ্ঠাতে মূৰটো ওপৰলৈ কৰি হেছেলিয়াবলৈ ধৰে, ঘোঁৰাৰ দৰে ছুটি ধৰে আৰু মাটিত থৰ হৈ পৰি যায়। কিছু সময়ৰ মূৰে-মূৰে এই লক্ষণসমূহৰ পুনৰাবৃত্তি হৈ থাকে।
- ৰোগৰ প্ৰলতা কম হ'লে পশ্চিমে থৰ খোজেৰে খোজ কাটিৰ পাৰে, স্পৰ্শ অথবা শব্দৰ প্ৰতি অতিৰিক্ত সংবেদনশীলতা দেখুৱাব পাৰে, সঘনাই মূত্ৰ ত্যাগ কৰিব পাৰে আৰু ২-৩ দিনৰ পাছত অজ্ঞান হৈ পৰিব পাৰে।
- প্ৰায়ে তেজত কেলছিয়াম কমি ঘোৱা অৱস্থাত একে সময়তে এই ৰোগ হ'য়। চিকিৎসা নকৰিলে আক্ৰান্ত পশ্চ মৃত্যু হয়।
- মাটিত পটাছ আৰু নাইট্ৰেজেন যুক্ত ৰাসায়নিক সাৰ প্ৰয়োগ কৰা অঞ্চলত এই ৰোগ হোৱাৰ বেছি সন্তাৱনা থাকে।

তেজত মেগনেছিয়াম কমি গ'লে ল'ব লগা প্ৰতিষেধক আৰু চিকিৎসা ব্যৱস্থা

- এই ৰোগ হোৱাৰ আশংকা থকা পশুবোৰক গাইপতি দৈনিক প্ৰায় ৫০ গ্ৰামকৈ মেগনেছিয়াম অক্সাইদ খুৱাওক।
- লক্ষণ দেখা মাত্ৰকে পশ্চ চিকিৎসকৰ সৈতে যোগাযোগ কৰক। শীঘ্ৰেই চিকিৎসাৰ সুফল পোৱা যায়। ১-২ দিনৰ ভিতৰত লক্ষণ পুনৰ দেখা দিলে পুনৰাই চিকিৎসা কৰা উচিত।

সময়মতে চিকিৎসা কৰি আপোনাৰ পশুবোৰক বচাৰ পৰা যায়।

গ) কিট'চিচ্

- পোরালি জন্ম দিয়াৰ প্ৰথম দুমাহৰ ভিতৰত শীৰতী গাইৰ এই ৰোগ হ'ব পাৰে।
- প্ৰাথমিক অৱস্থাত গ্ৰহণ কৰা খাদ্যৰ পৰিমাণ সামান্য কমিব পাৰে, গাখীৰ কমি যাব পাৰে, গাইজনী গেধেপা বা এলেছৰা হ'ব পাৰে আৰু শৌচৰ লগত বিজল পৰিব পাৰে।
- বেমাৰ বাঢ়ি যোৱাৰ লগে লগে শৰীৰৰ ওজন কমি যায়, পশুৰে শিল, বেৰ আদিত চেলেকিৰলৈ ধৰে আৰু পিঠিখন কুঁজা হয়। কিছুমান পশু অত্যধিকভাৱে উত্তেজিত আৰু আক্ৰমণাত্মক হৈ পৰিব পাৰে।
- খোৱা পাত্ৰ, বেৰ আদি চেলেকি থাকে, বেৰ বা আন কৰ্তৃন পৃষ্ঠত শৰীৰ, মূৰ আৰু নাকেৰে হেঁচা দি থাকিব পাৰে আৰু সঘনাই হেমেলিয়াই থাকিব পাৰে।
- খোজ অস্বাভাৱিক হ'ব পাৰে, ঢলং-পলংকৈ অথবা বৃত্তাকাৰে ঘূৰিব পাৰে আৰু মাটিত পৰি যাব পাৰে।
- চিকিৎসা নকৰিলে গাখীৰৰ উৎপাদন অতিশয় কমি গৈ তেনেই সামান্য হ'বগৈ পাৰে।
- এবাৰ এনে ৰোগ হোৱা গাইয়ে পৰৱৰ্তী প্ৰসৱৰ পাছত পুনৰ বোগাক্রান্ত হ'ব পাৰে।

কিট'চিচৰ প্ৰতিষেধন আৰু চিকিৎসা

- গাখীৰতী অৱস্থাৰ শেষৰ ফালে আৰু গাখীৰ নোহোৱা কালছোৱাত উপযুক্ত পৰিপুষ্টি যোগান ধৰিব লাগে।
- পোৱালি জন্ম দিয়াৰ সময়ত শাৰীৰিক মূল্যাংক ৫ মাপকাঠিত ভিতৰত অন্ততঃ ৩.৫ হোৱা উচিত।
(শাৰীৰিক মূল্যাংক সম্পৰ্কীয় অধ্যায় চাওক)
- খাদ্য হৰ্ঠাতে সলনি কৰা বা অধিক খাদ্য খুওৱা অনুচিত।
- জল নসৰা, জৰায়ুৰ জলন, ওহাৰ ফুলা, পৰিৱেশজনিত চাপ আদিৰ ক্ষেত্ৰত উপযুক্ত ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰা উচিত।
- ওপৰত উল্লেখ কৰা লক্ষণসমূহ দেখা পালে পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ লওক।

কিট'চিচৰ ফলত শৰীৰৰ ওজন হ্রাস

ঝ) পোৱালি জন্মৰ পাছত মূত্রত তেজ যোৱা

- প্ৰসৱৰ পাছত, গাখীৰৰ অধিক উৎপাদন, ফছফৰাছ আৰু তামৰ অভাৱ, অত্যধিক চালগোম, সৰিয়হ, বীট আদি খোৱাৰ ফলত এই ৰোগ হ'ব পাৰে।
- প্ৰধান লক্ষণসমূহ হ'ল – মূত্রত হিম'প্লিবিন বাহিৰ হোৱা, গাখীৰ বহুলাংশে কমি যোৱা, জুৰ, হাগনি, বক্তুহীনতা, দুৰ্বলতা, আৰু ঠেং, নাক-মুখ আদিৰ ছাল ছিগি যোৱা।
- বেবেছিঅ'চিচ্ আৰু থেইলেৰিঅ'চিচ্ ৰোগ যে হোৱা নাই সেইটো নিশ্চিত কৰা দৰকাৰ।
- ওপৰত উল্লেখ কৰা লক্ষণসমূহ দেখা পালে পশু চিকিৎসকৰ সৈতে যোগাযোগ কৰক।

মূত্রত হিম'প্লিবিন বাহিৰ হোৱা

সময়মতে চিকিৎসা কৰি আপোনাৰ পশুকেইটাক বচাৰ পৰা যায়।

ঙ) জৰায়ু বাহিৰলৈ ওলাই অহা

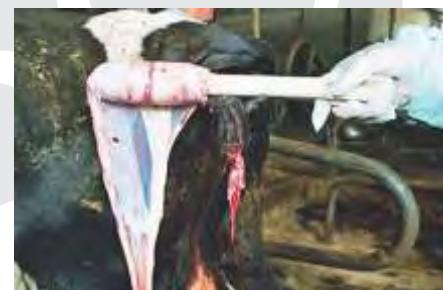
- গৰ্ভতকৈ ম'হৰ ক্ষেত্ৰে বেছিকৈ হয়।
- ই বংশগত হ'ব পাৰে আৰু প্ৰসৱৰ আগে-পিছে হ'ব পাৰে।
- বাহিৰলৈ ওলাই অহা অংশ সারধানে ধৰি পৰিষ্কাৰ পৃষ্ঠত
ৰাখক আৰু লেতেৰা হোৱা অথবা মাথি, চৰাই আদিৰ পৰা
বচাওক।
- কেতিয়াও কোনো অংশকে আঁতৰাবলৈ অথবা ভিতৰত
জোৱকৈ সুমুৰাই দিবলৈ চেষ্টা নকৰিব। এনে কৰিলে ভীষণ
ৰক্ত ক্ষৰণ হোৱাৰ সন্দৰণ।
- যদি মাটি লাগি লেতেৰা হৈছে, তেন্তে ০.৯ শতাংশ নিমখ
মিহলি পানীৰে সারধানে ধূই পেলাওক।
- অতি শীঘ্ৰে পশু চিকিৎসকক মাতি চিকিৎসাৰ ব্যৱস্থা কৰক।
- এনে অৱস্থা হোৱাৰ সন্দৰণা থকা গাইৰ পাছ ঠেং দুখন কিছু
ওখ কৰি ৰখাৰ ব্যৱস্থা কৰিলে ভাল।
- নতুনকৈ গাই কিনাৰ সময়ত যৌনাংগৰ চাৰিওকাষে আগতে কৰা চিলাইৰ দাগ আছেনেকি ভালকৈ চাই
লোৱা উচিত।

প্ৰসৱৰ পাছত জৰায়ু ওলাই অহা

চ) জল নসৰা

- সাধাৰণতে প্ৰসৱৰ পাছত ৩০ৰ পৰা ৮ ঘণ্টাৰ ভিতৰত জল
সৰে।
- যদি প্ৰসৱৰ ১২ ঘণ্টাৰ পাছলৈকে জল নসৰে, তেন্তে তাক
জল নসৰা অৱস্থা বুলি ধৰা হয়।
- গৰ্ভপাত, প্ৰসৱৰ জটিলতা, দুঃখ জৰ, যঁজা পোৱালি হোৱা,
জোৱকৈ প্ৰসৱ কৰোৱা, বীজাণুৰ আক্ৰমণ আৰু পৰিপুষ্টিৰ
অভাৱ আদি কাৰকৰ বাবে জল নসৰাৰ সন্দৰণা বৃদ্ধি হয়।
- জলখন কেতিয়াও জোৱকৈ টানি উলিয়াবলৈ চেষ্টা নকৰিব।
- জৰায়ুৰ জুলন, চেষ্টিক আদি জটিলতাৰ পৰা গাইজনীক
ৰক্ষা কৰিবলৈ পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ লওক, কাৰণ এনে
জটিলতাই দেখা দিলে গাইজনীৰ মৃত্যু হ'ব পাৰে।
- চিকিৎসকে আঁতৰোৱা জলখন মাটিত গভীৰ গাঁত কৰি পুতি পেলাওক। খালী হাতেৰে তাক নুচুব।

সময়মতে নসৰা জল

ছ) ওহাৰত পানী জমা হোৱা

- গায়ীৰ থীৰোৱাৰ সময়ত ওহাৰ আৰু কেতিয়াৰা তলপেটত
পানী জমা হয়।
- ওহাৰৰ পৰা ওলাই যোৱা তেজৰ তুলনাত ওহাৰলৈ সোমোৱা
তেজৰ সোঁত প্ৰৱল হ'লে এনে হয়, কাৰণ এনে অৱস্থাত
ৰক্তনলীৰ বেৰেদি তেজ নিগৰি বাহিৰ হয়।
- অধিক উৎপাদনক্ষম গাই, বিশেষকৈ চেউৰীৰ ক্ষেত্ৰে বেছিকৈ হয়।
- ওহাৰত বিষ বা গৰম নহয় আৰু ইয়াক ওহাৰ ফুলা ৰোগ বুলি
ভুল কৰা অনুচিত।
- ই বংশগত, পৰিপুষ্টিজনিত, মেদ বহুলতা অথবা শাৰীৰিক ব্যায়ামৰ
অভাৱৰ কাৰণে হ'ব পাৰে।
- বহুদিন ধৰি এনে অৱস্থাত ভুগিব পাৰে আৰু কেতিয়াৰা
গোটেই থীৰতী অৱস্থাতে এনে হৈ থাকিব পাৰে।
- যদিহে পানী জমা হোৱাৰ ফলত গায়ীৰ থীৰোৱাত অসুবিধা হয়, তেন্তে পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ লওক।

ওহাৰত পানী জমা হোৱা গাই

সময়মতে উপযুক্ত ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিলে সমস্যাটোৰ সমাধান সন্তুষ্ট।

জ) যকৃতত অত্যধিক চর্বি জমা হোরা

- পশ্চিমে খাবলৈ এবাৰ ২৪ ঘণ্টাৰ ভিতৰত যকৃতত চৰি জমা হ'ব পাৰে।
- পোৱালি জন্ম দিয়াৰ সময়তে সাধাৰণতে এনে হয়। শৰীৰত সঞ্চিত শক্তিৰ সমতা বক্ষা নহ'লে যকৃতত চৰি জমা হয়। উপযুক্ত সমতুল খাদ্যৰ অভাৱে এনে অৱস্থাৰ সৃষ্টি কৰে।
- শৰীৰৰ সঞ্চিত চৰিৰ স্থলনৰ ফলত যকৃতত চৰি জমা হয় আৰু গাইজনী ক্ৰমান্বয়ে খীণাবলৈ ধৰে।
- এবাৰ যকৃতত চৰি জমা হ'লে শৰীৰত সঞ্চিত শক্তিৰ সমতা বক্ষা নোহোৱা পৰ্যন্ত ই নকমে। যদি অৱস্থাটো গন্তীৰ হয়, তেন্তে পোৱালি জন্ম দিয়াৰ পৰা ১০ সপ্তাহ পাছলৈকে এই অৱস্থা চলি থাকিব পাৰে।
- শক্ত-আৱত গাই (যাৰ শাৰীৰিক অৱস্থাৰ মূল্যাংক ৩.৫ তকৈ অধিক)ৰ ক্ষেত্ৰত এনে অৱস্থা বেছিকৈ হোৱাৰ সন্তাৱনা থাকে (শাৰীৰিক অৱস্থাৰ মূল্যাংক সংক্ৰান্তীয় অধ্যায় চাওক)।
- অধিক উৎপাদনক্ষম গাইৰ ই এক অতি আৰ্থিকভাৱে গুৰুত্বপূৰ্ণ ৰোগ, কিয়নো যকৃতত চৰি জমা হোৱা গাইবিলাক আন বহুতো বীজাণুজনিত অথবা পাচন প্ৰক্ৰিয়াৰ সৈতে জড়িত ৰোগত আক্ৰান্ত হোৱাৰ সন্তাৱনা থাকে।

লক্ষণসমূহ

- গাখীৰ কমি যোৱা
- ভোক কমি যোৱা
- দুঃখ জৰ, কিটচিচ, ওহাৰ ফুলা, জল নসৰা আদি ৰোগ হোৱা
- প্ৰজনন ক্ষমতা হ্রাস
- তেজ পৰীক্ষা কৰি ৰোগটো ধৰা পেলাব পাৰি।
- বহু সংখ্যক গাইৰ মৃত্যু হ'ব পাৰে।

প্ৰতিষেধন

- যকৃতত চৰি জমা হোৱাৰ কোনো প্ৰামাণিক চিকিৎসা নাই।
- পোৱালি জন্ম দিয়াৰ সময়ত উপযুক্ত শাৰীৰিক অৱস্থা অক্ষুণ্ণ থাকিলে যকৃতত চৰি জমা হোৱাৰ সন্তাৱনা নাথাকে।
- গাই এজনীৰ শাৰীৰিক অৱস্থাৰ মূল্যাংক ৩০ পৰা ৩.৫ৰ ভিতৰত হ'ব লাগে। এনে অৱস্থাত গাইজনীৰ গাখীৰ এৰুৱাব লাগে আৰু গৰ্ভৰতী অৱস্থাত এই মূল্যাংক অটুত ৰাখিব লাগে।
- এই অৱস্থাত খাদ্য সলনি কৰা অনুচিত।
- উপৰোক্ত লক্ষণসমূহ দেখা পালে তৎকালৈই পশু চিকিৎসকৰ সৈতে যোগাযোগ কৰক।
- অত্যধিক শক্ত পশুক প্ৰতিষেধক হিচাপে ঘুক'জ প্ৰদান কৰিব পৰা যায়।
- যকৃতত চৰি জমা হোৱাটো ৰোধ কৰিবলৈ গাইজনীক যিকোনো ধৰণৰ শাৰীৰিক চাপৰ পৰা আঁতৰাই ৰখা দৰকাৰ। হঠাতে পৰিৱেশৰ পৰিৱৰ্তন হোৱাটো এৰাই চলা উচিত।

শক্ত গাইৰ যকৃতত চৰি জমা হোৱাৰ সন্তাৱনা বেছি

গৰ্ভৰতী গাইক অত্যধিক খাদ্য খুউৱাটো বিপদজনক।

৯ম অধ্যায়

অশুদ্ধ খাদ্য যোগানৰ ফলত হ'ব পৰা ৰোগ

পাকস্থলীত চাৰিটা কোঠালি থকা গৰুৰ পাচন তন্ত্র অতি জটিল। পাচন প্ৰক্ৰিয়াটো খাদ্যনলীত থকা বিভিন্ন প্ৰজাতিৰ জীৱাণুৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল, যিবিলাকে খাদ্য হজম কৰাত সহায় কৰে। হঠাতে কৰা খাদ্যৰ সাল-সলনি বা অশুদ্ধ খাদ্যৰ যোগানে জীৱাণুবিলাকৰ ভাৰসাম্যৰ ওপৰত প্ৰভাৱ পেলায় আৰু কেতবোৰ অপকাৰী জীৱাণুৰ সংখ্যা বৃদ্ধি হোৱাত সহায় কৰে, যাৰ ফলত বিভিন্ন সমস্যাৰ সৃষ্টি হ'ব পাৰে আৰু আনকি পশুৰ ঘৃত্য পৰ্যন্ত হ'ব পাৰে। জীৱাণুজনিত পাচন প্ৰক্ৰিয়াৰ ফলত উৎপাদিত স্বাভাৱিক গেছৰ বহিৰ্গমনত হোৱা যিকোনো বাধাৰ কাৰণেও এনে অৱস্থা হ'ব পাৰে। উপযুক্ত সময়ত যাতে পশু চিকিৎসকৰ দিহা-পৰামৰ্শ ল'ব পৰা যায়, তাৰ বাবে পশুপালকৰ এনেবোৰ বিষয়ৰ কিছু জ্ঞান থকা দৰকাৰ। এই অধ্যায়ত তলত উল্লেখিত অৱস্থাসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে:

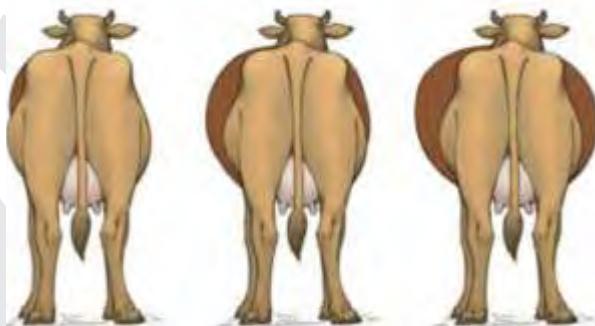
- ক) পেটফুলা
- খ) ৰুমেনত এছিদ জমা হোৱা
- গ) চাৰ-একিউট ৰুমিনেল এছিদচিছ
- ঘ) লেমিনাইটিছ বা খুৰাৰ সংবেদী কলাৰ প্ৰজলন

ক) পেটফুলা বা ব্লট

- পাচন প্রক্রিয়াত বিজুতি ঘটি রুমেনত অত্যধিক গেছ জমা হোরার ফলত এই অরস্তা হয়।
- নতুনকৈ গজা সেউজীয়া ঘাঁহনিত, বিশেষকৈ জেঁকা ঘাঁহনিত চৰাৰ সময়ত পেট ফুলা ৰোগ হয়। কিছুমান উদ্বিদ, যেনেং ক্ল'ভাৰ, লুচার্গ আৰু আল্ফাল্ফা আদি খোৱাৰ ফলত এই ৰোগ হোৱাৰ বেছি সন্ধৰনা থাকে। কিন্তু যিকোনো খৰকৈ বঢ়া উদ্বিদ খোৱাৰ ফলতে এই ৰোগ হ'ব পাৰে।
- ডিঙিত গোটা বন্ধ লাগি ধৰা (ইছ'ফেগাছত জন্মা বাধা)ৰ ফলত রুমেনৰ গেছ বাহিৰলৈ ওলাই অহাত বাধা পৰাৰ বাবেও পেট ফুলিৰ পাৰে।
- মানুহে আধা খাই এৰা খাদ্য, যেনেং শুকান পাওৰণ্টি আদি খুউৱাৰ ফলতো এই ৰোগ হ'ব পাৰে।

পেট ফুলা ৰোগৰ লক্ষণসমূহ

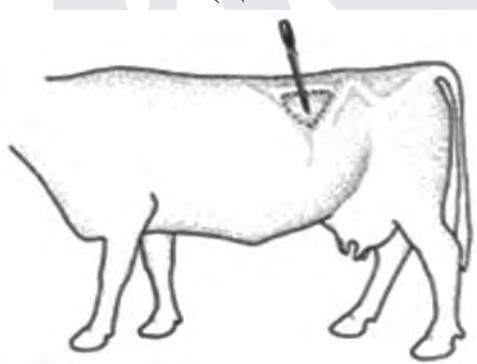
- বাওঁফালে ওপৰ পেটটো ফুলি যায়।
- পশুটোৱে পেটত লঠিয়াই থাকে অথবা পাছৰ ঠেংকেইটা বহলকৈ মেলি থিয় হয়।
- উশাহ-নিশাহত কষ্ট পায়।
- গুৰুতৰ অৱস্থাত উশাহ বন্ধ হৈ পশুটোৰ মৃত্যু হয়।

পেট ফুলা ৰোগ মৃদু অথবা মাৰাঞ্চক হ'ব পাৰে।

প্রতিষেধন আৰু চিকিৎসা

- ৰাতিপুৱা গৰুবিলাকক জেঁকা ঘাঁহনিলৈ নিনিব।
- অতিশয় ভোকত থকা পশুক ঘাঁহনিত চৰিবলৈ নিদিব। চৰাৰলৈ নিয়াৰ আগতে প্ৰথমতে শুকান, কটা ঘাঁহ খাৰলৈ দিয়ক।
- মৃদুভাৱে পেট ফুলা অৱস্থাত ঘৰুৱা চিকিৎসা প্ৰদান কৰিব পৰা যায়।
- গুৰুতৰ অৱস্থাত, এখন ঢোকা চুৰীৰে বাওঁ পেটৰ ওপৰফালে ফুটা কৰি গেছ উলিয়াই দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰা প্ৰয়োজন। আপুনি সোনাকালে সঠিক সিদ্ধান্ত লোৱা দৰকাৰ, কিয়নো হেহোঁ-নেহোঁ কৰি পলম কৰি থাকিলে পশুটোৰ মৃত্যু ঘটিব পাৰে।

বাওঁফালে ওপৰ পেটত ফুটা কৰা হৈন

প্ৰাপ্তবয়স্ক পশুৰ বাবে ঘৰুৱা চিকিৎসা

- নাৰিকল/বনস্পতি/বাদাম তেল খুৱাওক: ৩০০-৫০০ মিলিলিটাৰ দৈনিক এৰাৰকৈ ২-৩ দিন ভাল নোহোৱালৈকে, অথবা;
- উপৰোক্ত তেলৰ উপৰি ৩০-৪০ মিলিলিটাৰ তাৰ্পিন তেল, অথবা;
- আধা লিটাৰ পানীত এক টেবুল চামুচ গুড়ি চাবোন মিহলাই এৰাৰ খুৱাওক, অথবা;
- ৪-৬ খন কলপাত খুৱাওক (মৃদুভাৱে পেট ফুলা অৱস্থাত)

সময়মতে পেট ফুলা ৰোগৰ চিকিৎসা কৰি আপোনাৰ পশুটিক বচাওক।

খ) পাকস্থলী (ক্রমেন) বর অম্লতা (এছিদ'চিচ)

- এছিদ'চিচ বর লক্ষণ বাহ্যিকভাবে পরিস্ফুট বা অপরিস্ফুট হ'ব পাবে।
- কম সময়ৰ ভিতৰত সহজে হজম হ'ব পৰা শৰ্কৰা জাতীয় খাদ্য সৰহকৈ খুৱালে পরিস্ফুটভাৱে এছিদ'চিচ হ'ব পাবে।
- গুৰুতৰ অৱস্থাত, ২৪-৪৮ ঘণ্টাৰ ভিতৰত আক্রান্ত পশ্চটো ধৰাশায়ী হ'ব পাবে আৰু দুঃখ জৰুৰ দৰে লক্ষণ দেখুৱাব পাবে। পশ্চটোৰ পেচাৰ-পায়খানা বদ্ধ হৈ যাব পাবে।
- ঘাঁহৰ তুলনাত অত্যধিক পৰিমাণৰ দানা খুওৱাৰ ফলত অপৰিস্ফুট এছিদ'চিচ হ'ব পাবে।
- অপৰিস্ফুট এছিদ'চিচত ভোগা পশুৰ খাদ্য গ্ৰহণৰ মাত্ৰা কমে, ওজন কমে, হাগনি হয় আৰু পশ্চটো দুৰ্বল হৈ পৰে। পাছলৈ ইয়াৰ ফলত খুৱাত ঘা হৈ পশ্চটোৱে লেঞ্জেৰিয়াৰ পাবে।
- গুৰুতৰভাৱে হোৱা পৰিস্ফুট এছিদ'চিচৰ ক্ষেত্ৰত পশুৰ নিৰাময়ৰ সন্তোৱনা কম হয়। কিছুমান পশুৰে ভাল হোৱাৰ লক্ষণ দেখুৱালেও ৩-৪ দিন পাছত পুনৰ গুৰুতৰভাৱে অসুস্থ হৈ পৰে।

এছিদ'চিচৰ ফলত হোৱা হাগনি

এছিদ'চিচৰ প্ৰতিষেধন আৰু চিকিৎসা

- পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ লৈ উপযুক্ত খাদ্য খুওৱাৰ ব্যৱস্থা কৰা উচিত।
- ৰাতিপুৱা দানা খুওৱাৰ আগতে প্ৰথমে কিছু ঘাঁহ বা ধানখেৰ খুৱাব লাগে যাতে উপযুক্ত পৰিমাণৰ লালটি নিৰ্গত হয়।
- কেতিয়াও গৰুবোৰক সোনকালে হজম হ'ব পৰা শৰ্কৰা জাতীয় খাদ্য সৰহকৈ খুৱাব নালাগো।
- পৰিস্ফুট ৰূপত এছিদ'চিচ হ'লে শীঘ্ৰে পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ লোৱা উচিত।

অপৰিস্ফুট ক্রমেনৰ অম্লতা (SARA)

- অধিক আঁহযুক্ত খাদ্যৰ পৰা অধিক পুষ্টিযুক্ত দানালৈ হঠাতে খাদ্য সলনি কৰাৰ বাবে অত্যধিক অম্ল (এছিদ') উৎপাদিত হোৱাৰ ফলত এই ৰোগ হয়।
- গৰু-ম'হৰ উৎপাদন ক্ষমতা হ্রাস কৰিব পৰা ই এক প্ৰধান কাৰক।
- অনুপযুক্তভাৱে সন্তানিত বা মিন্তিত খাদ্য আৰু কম আঁহযুক্ত খাদ্য খুওৱাৰ ফলতে মূলতঃ এই ৰোগ হয়।

লক্ষণসমূহ

- (১) খাদ্য গ্ৰহণ কমি যায় (২) পাণ্ডলাৰ লক্ষণ কম হয় (৩) সামান্য হাগনি হয় (৪) শৌচত ফেন ওলায় (৫) ৬ মিঃমিঃতকৈ অধিক আকাৰৰ কণাবিশিষ্ট হজম নোহোৱা খাদ্য শৌচত বাহিৰ হয় (৬) গাখীৰত চৰিৰ মাত্ৰা কমে।
- পাৰ্শ্ব ক্ৰিয়া : (১) গাঁঠিৰ বিষ (২) ওজন কমা (৩) উপযুক্ত শক্তিযুক্ত খাদ্য গ্ৰহণৰ পাছতো শৰীৰৰ অৱস্থা শৌচনীয় হোৱা।
- প্ৰতিষেধন : উপযুক্ত খাদ্য যোগানৰ ব্যৱস্থা কৰা।

ঘ) লেমিনাইটিছ বা খুরার সংবেদী কলাৰ প্ৰজ্ঞলন

- উৎপাদনৰ শীৰ্ষতম অৱস্থাত উপনীত হোৱা থীৰতী গাইৰ ক্ষেত্ৰত এই ৰোগ সঘনাই হোৱা দেখা যায়।
প্ৰায়েই ই গোটেই জাকটোৰ বাবে এক সমস্যা ৰূপে দেখা দিয়ো।
- বেছিকে দানা/প্ৰ'চিন অথবা কমকৈ ঘাঁহজাতীয় খাদ্য খুৱালে, ওহাৰ ফুলা, জৰায়ুৰ প্ৰজ্ঞলন, এছিদ'চি আদি ৰোগত আক্ৰান্ত হ'লে পাছলৈ লেমিনাইটিছ হোৱাৰ সন্ধাননা বেছি থাকে।
- অপৰিস্ফুট ৰূপত অথবা কম দিনৰ বাবে হোৱা গুৰুতৰ ৰোগ বা বহুদিন ধৰি হোৱা ৰোগৰ ৰূপত এই ৰোগ হ'ব পাৰে।
- খ'টা, অসমান মজিয়া আৰু শুবলৈ পৰ্যাপ্ত স্থানৰ অভাৱেও এই ৰোগ হোৱাত সহায় কৰে।

অপৰিস্ফুট লেমিনাইটিছত
খুৱাত হোৱা ঘা

গুৰুতৰভাৱে হোৱা
লেমিনাইটিছত
আগঠেং দুখন
এনেকে বাখে

বহুদিন ধৰি লেমিনাইটিছত
ভোগাৰ ফলত হোৱা খুৱাৰ
অৱস্থা

খুৱা তললৈ বেঁকা হৈ যোৱা

লেমিনাইটিছৰ প্ৰতিষেধন

- কোমল মজিয়া প্ৰদান কৰক।
- যথেষ্ট পৰিমাণৰ আঁহযুক্ত খাদ্যৰে সৈতে সমতুল খাদ্য যোগান ধৰক।
- প্ৰতিটো পৰেকত ২-৪ দিন ধৰি ৫% ক'পাৰ ছালফেটযুক্ত পানীত খুৱা
কেইটা ডুবাই ব্যৱহাৰ ব্যৱস্থা কৰক।
- অন্ততঃ প্ৰতি ছুমাহত এবাৰকৈ নিয়মীয়াকৈ খুৱা কটাৰ ব্যৱস্থা কৰক।
- গোহালিত গৰুৰোৰ শুবৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় খালী ঠাই থকাটো
নিশ্চিত কৰক যাতে সিহ্ত বেছি সময় ধৰি থিয় হৈ থাকিব নালাগে।
- নিয়মীয়াকৈ খুৱাত হোৱা ঘা আৰু লেমিনাইটিছৰ লক্ষণৰ বাবে পৰীক্ষা
কৰক।

লেঙ্গেৰিওৱাৰ ফলত হোৱা পিঠিৰ ভাঁজ

নকটা খুৱা

নকটা আৰু কটা খুৱা

কাটি চুটি কৰা খুৱা

বিশেষকৈ অধিক উৎপাদন কৰা গাইৰ ক্ষেত্ৰত খুৱাৰ যাহু লোৱা অতি প্ৰয়োজন।

୧୦ମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଓହାର ଫୁଲା ଆକୁ ଓହାରର ବାଁତତ ହୋରା ବୋଗ

ଓହାର ଫୁଲା ବୋଗ ଗୋ-ପାଲକର ବାବେ ଏକ ଅଭିଶାପର ଲେଖୀଯା, କିଯନୋ ଇ ଗାଥୀରର ଉତ୍ପାଦନ କମାଯ ବା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନାଇକିଯା କରେ, ଓହାରର ସ୍ଥାଯୀ କ୍ଷତି କରେ, ଆନକି ଗୁରୁତର ଅରଙ୍ଘାତ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟାବ ପାରେ।

ହଲଟେଇନ ଫ୍ରିଜିଯାନ, ଜାର୍ଟି ଆଦି ବିଦେଶୀ ଜାତର ଆକୁ ବର୍ଣ୍ଣ ସଂକରଣ ଗାଇର କ୍ଷେତ୍ରତ ଏଇ ବୋଗ ବୈଛିକେ ହୟ। ଥଲୁରା ଗର୍ବର ଏଇ ବୋଗ କମକୈ ହୋରାର ପ୍ରଧାନ କାରଣ ହ'ଲ – କମ ଗାଥୀର ଉତ୍ପାଦନ ଆକୁ ସିହିତର ଅଧିକ ବୋଗ ପ୍ରତିବୋଧୀ କ୍ଷମତା। ମ'ହ ସାଧାରଣତେ ଏଇ ବୋଗର କମକୈ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୟ।

ଅଧିକ ଉତ୍ପାଦନର ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ସରହ ସଂଖ୍ୟକ କ୍ଷରକେ ବର୍ଣ୍ଣ ସଂକରଣ ପଦ୍ଧତି ପ୍ରୟୋଗ କରାବ ବାବେ ଓହାର ଫୁଲା ବୋଗର ଆଦୁର୍ତ୍ତାରୋ କ୍ରମାଂ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛେ। ସେଯେହେ, ଦୁନ୍ଧ ଉତ୍ପାଦନ ଏକ ଲାଭଜନକ ବ୍ୟରସାଯର୍କପେ ସ୍ଵିକୃତ ହ'ଲେ ହ'ଲେ ଓହାର ଫୁଲା ବୋଗ ପ୍ରତିବୋଧ କରାଟୋ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜର୍ବୀ। ତାର ବାବେ ଏଇ ବୋଗର ବିଷୟେ ଉପ୍‌ୟକ୍ତ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ କରାଟୋ ଅତି ପ୍ରୋଜନ।

ଓହାରର ବାଁତତ ହୋରା ବୋଗେ ଗାଥୀରର ଉତ୍ପାଦନତ ପୋନପଟୀଯାକୈ ପ୍ରତାର ନେପେଲାବ ପାରେ, କିନ୍ତୁ ଗାଥୀର ଖୀବୋରାତ ହୋରା ଅସୁବିଧା ଆକୁ ବାଁତତ ହୋରା ଘାର ବାବେ ହୋରା ବିଷୟ କାରଣେ ପରୋକ୍ଷଭାବେ ଇ ଗାଥୀରର ଉତ୍ପାଦନ ହ୍ରାସ କରିବ ପାରେ। ଇଯାର ଫଳତ ଓହାର ଫୁଲା ବୋଗ ହୋରାର ସନ୍ତାରନା ବୃଦ୍ଧି ହ'ବ ପାରେ। ଏଇ ଅଧ୍ୟାୟତ ତଳର ବୋଗସମୂହର ବିଷୟେ ଆଲୋଚନା କରା ହେଛେ:

- କ) ପରିଷ୍କୃଟ ଓହାର ଫୁଲା ବୋଗ
- ଘ) ବାଁତର କାଠ ଆଁଚିନାଇ
- ଖ) ଦୀର୍ଘକାଲୀନ ଓହାର ଫୁଲା ବୋଗ
- ଚ) ବାଁତର ଆଗତ ହୋରା ଘା
- ଗ) ଅପରିଷ୍କୃଟ ଓହାର ଫୁଲା ବୋଗ
- ଛ) ଚିଟଦ'ପକ୍ଷ
- ଘ) ଚେଟ୍ସୀର ଓହାର ଫୁଲା ବୋଗ

ক) পরিস্কুট ওহার ফুলা রোগ

ওহার ফুলা রোগ ভিতৰত ই প্রধান, যত ওহার আৰু গাথীৰ ভৌতিক পৰিৱৰ্তন হয়। অধিক উৎপাদন কৰা গাই এই রোগৰ দ্বাৰা বেছিকৈ আক্ৰান্ত হয়। প্ৰধানকৈ বেচ্ছেৰিয়াৰ দ্বাৰা (১০০ বিধতকৈয়ো বেছি) ঘটিত হয়। তেঁকুৰ, ভাইৰাছ আৰু কেতিয়াৰা শেলাইও এই রোগৰ কাৰণ হ'ব পাৰে।

মূল আনুষঙ্গিক কাৰকসমূহ

অপৰিষ্কাৰ পশু/গোহালি

অশুদ্ধ গাথীৰ থীৰোৱা পদ্ধতি

বাঁট বা ওহারৰ দ্বা

প্ৰধান লক্ষণসমূহ

পৰিস্কুট ওহার ফুলা রোগত আক্ৰান্ত ওহার

পৰিস্কুট ওহার ফুলা রোগত হোৱা গাথীৰ ভৌতিক পৰিৱৰ্তন

প্ৰতিযোগিতা

- আনুষঙ্গিক কাৰকসমূহ উপযুক্তভাৱে নিয়ন্ত্ৰণ কৰক।
- গাথীৰ থীৰোৱাৰ আগেয়ে ওহারখন পৰিষ্কাৰ পানীৰে ভালকৈ ধুই পৰিষ্কাৰ কাপোৰেৰে শুকানকৈ মচি লওক। প্ৰতিজনী গাইৰ বাবে বেলেগ বেলেগ কাপোৰহে ব্যৱহাৰ কৰা উচিত। কাগজৰ টাৱেল ব্যৱহাৰ কৰিলে ব্যৱহাৰৰ পাছতে পেলাই দিব পাৰি। অপৰিষ্কাৰ কাপোৰৰ বাবে-বাবে ব্যৱহাৰ কৰিলে ওহার ফুলা রোগ হোৱাৰ সন্দৰ্ভানা বাঢ়ে।
- গাথীৰ খৰকৈ, সম্পূৰ্ণকৈ আৰু স্বাস্থ্যসন্তুষ্টভাৱে থীৰাব লাগে।
- দীৰ্ঘদিনীয়াকৈ ওহার ফুলা রোগৰ ভোগা গাইক শেষত থীৰাব লাগে। (এই সম্পৰ্কীয় অধ্যায় চাওক।)
- থীৰোৱাৰ ঠিক পাছতে বাঁটত বীজাণুনাশক দ্রৰ্য প্ৰয়োগ কৰক।
- থীৰোৱাৰ পাছত ৩০-৪৫ মিনিটলৈকে গাইজনীক মজিয়াত বহিবলৈ নিদিব।
- কিছুদিনৰ মূৰে-মূৰে গাইবোৰক অপৰিস্কুট ওহার ফুলা রোগৰ বাবে পৰীক্ষা কৰি প্ৰয়োজন হ'লে চিকিৎসাৰ ব্যৱস্থা কৰক (এই সম্পৰ্কীয় অধ্যায় চাওক।)
- গোহালিৰ মজিয়াত গাঁত হ'বলৈ নিদিব আৰু পার্য্যমানে শুকানকৈ বাখিব।
- গাথীৰ এৰাৰ পাছত ২ সপ্তাহলৈকে আৰু পুনৰ পোৱালি জন্ম দিয়াৰ দুসপ্তাহ আগৰ পৰা বাঁটত বীজাণুনাশক প্ৰয়োগ কৰক।
- মাথি নিয়ন্ত্ৰণৰ বাবে উপযুক্ত ব্যৱস্থা লওক।

চিকিৎসা

- শীঘ্ৰে পশু চিকিৎসকৰ সৈতে যোগাযোগ কৰক। সোনকালে (২-৩ ঘণ্টাৰ ভিতৰত) চিকিৎসা কৰিলে রোগ নিৰাময় হোৱাৰ সন্দৰ্ভানা বেছি থাকে; চিকিৎসাত পলম হ'লে ওহারৰ স্থায়ী ক্ষতি হ'ব পাৰে অথবা গাইজনীৰ মৃত্যুও হ'ব পাৰে।
- চিকিৎসা শেষ হোৱাৰ পৰা ৪ দিন পাছলৈকে ওহার ফুলা রোগত ভোগা গাইৰ গাথীৰ পেলাই দিব লাগে বা পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শমতে যাৰতীয় ব্যৱস্থা ল'ব লাগে।

সোনকালে রোগ চিনান্ত কৰক আৰু চিকিৎসাৰ ব্যৱস্থা কৰক। ওহার অথবা গাইৰ ক্ষতি ৰোধ কৰক।

খ) দীর্ঘকালীন ওহার ফুলা রোগ

- বহুদিন ধরি হৈ থকা ওহারৰ বীজাণুজনিত রোগ।
- সবহখিনি সময় কোনো লক্ষণ নেদেখুৱাকৈ অপৰিস্ফুট ৰূপত হৈ থাকে।
- কেতিয়াবা মাজে-সময়ে পৰিস্ফুট ৰূপত দেখা দিব পাৰে।
- ইয়াৰ ফলত ওহারৰ ভিতৰত টান গোটা মাংসপিণি সদৃশ কলা অনুভূত হয়।

প্ৰধান কাৰকসমূহ

- অৱহেলিত
অপৰিস্ফুট
ওহার ফুলা রোগ
- পৰিস্ফুট ওহার ফুলা
রোগৰ অশুদ্ধ
চিকিৎসা
- অস্বাস্থ্যকৰ গোহালি

অস্বাস্থ্যকৰ গোহালি

ওহার ফুলা রোগৰ অশুদ্ধ চিকিৎসা

মূল লক্ষণসমূহ

- আক্রান্ত ওহারখন
শুকাই যাব পাৰে অথবা
টান হৈ গাথীৰৰ
উৎপাদন কমি বা বন্ধ
হৈ যাব পাৰে।
- এবাৰ শুকাই বা টান হৈ
গ'লে আক্রান্ত ওহার
পুনৰ স্বাভাৱিক
অৱস্থালৈ ঘূৰি অহাৰ
সন্তোৱনা অতি কম।

দীৰ্ঘকালীন ওহার ফুলা রোগৰ ফলত ওহার শুকাই ঘোৱা

দীৰ্ঘকালীন ওহার ফুলা রোগৰ
ফলত ওহার টান হৈ ঘোৱা

প্ৰতিষেধন

- বাকী স্বাস্থ্যবান গাইবোৰ পৰা আক্রান্ত গাইক নিলগাই বাথক, কিয়নো ওচৰৰ স্বাস্থ্যবান গাইলৈ রোগ
বিয়পিব পাৰে। বাকীবোৰ গাই খীৰোৱাৰ পাছত একেবাৰে শেষতহে আক্রান্ত গাইক খীৰাৰ লাগে।
- গাইবোৰক নিয়মীয়াকৈ পৰীক্ষা কৰাওক আৰু অপৰিস্ফুট ওহার ফুলা রোগত আক্রান্ত গাইৰ চিকিৎসাৰ
ব্যৱস্থা কৰক।
- গোহালিৰ পৰিষ্কাৰ-পৰিচ্ছন্নতাহী হ'ল আটাইতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰতিষেধন ব্যৱস্থা।

চিকিৎসা

- বীজাণুনাশক ঔষধে সাধাৰণতে এই রোগ নিৰাময় কৰিব নোৱাৰে।
- দীৰ্ঘকালীন ওহার ফুলা রোগত আক্রান্ত গাইক জাকৰ পৰা বাদ দিয়াই মঙ্গল।

সময়মতে ব্যৱস্থা লৈ দীৰ্ঘকালীন ওহার ফুলা রোগৰ পৰা হাত সাৰি থাকক।

গ) অপরিস্কৃট ওহার ফুলা বোগ

- ওহার ফুলা বোগের সবাতোকে সঘনাই দেখা ক্ষমতা - ওহার ফুলার পৰা হোৱা মুঠ ক্ষতিৰ ৭০% এই ক্ষমতা ফলত হয়।
- গোটেই খীৰতিকাল ধৰি প্ৰভাৱিত হোৱা বাবে ই প্ৰভূত ক্ষতি কৰে।
- এই অৱস্থার পৰা ওহার ফুলা বোগের আন যিকোনো ক্ষমতা (পৰিস্কৃট আৰু দীৰ্ঘকালীন) লৈ ক্ষমতাৰিত হোৱাৰ সম্ভাৱনা থাকে।

লক্ষণসমূহ

- গায়ীৰ উৎপাদন সামান্য হ্রাস হোৱাত বাজে অন্য কোনো নিৰ্দিষ্ট লক্ষণ নেদেখুৱায়।
- ওহার অথবা গায়ীৰ কোনো পৰিৱৰ্তন নষ্ট বাবে সহজে ধৰা পেলাব নোৱাৰিঃ।

অপরিস্কৃট ওহার ফুলা বোগ চিনাত্তকৰণ

কেলিফৰ্ণিয়া মেষ্টাইটিচ পৰীক্ষা

স্ট্ৰিপ কাপ পৰীক্ষা

- কেলিফৰ্ণিয়া মেষ্টাইটিচ পৰীক্ষা-আক্রান্ত গৰুৰ গায়ীৰ আৰু সম পৰিমাণৰ এই পৰীক্ষাৰ বাবে উপলব্ধ ৰাসায়নিক দৰ্ব্যৰ সৈতে মিহলালে মিশ্রনখনি বিজলুৱা হয়। ২০ চেকেশুৰ ভিতৰত এই বিৰক্তিয়া নোহোৱা হৈ যায়; সেইবাবে পৰীক্ষার ফলাফল শীঘ্ৰে লক্ষ্য কৰাটো দৰকাৰ। ওহারৰ প্ৰতিটো কোঠালিৰ বেলেগে-বেলেগে পৰীক্ষা কৰিব লাগে।**
উপৰ্যুক্ত পৰীক্ষাত কেতিয়াবা ভুল ফলাফল দেখুৱাৰ পাৰে, বিশেষকৈ খীৰণৰ প্ৰথম ১০ দিনত অথবা যেতিয়া গায়ীৰ এৰিবৰ হয়, তেতিয়া।
- স্ট্ৰিপ কাপ পৰীক্ষা-অপৰিস্কৃট ওহার ফুলা বোগত আক্রান্ত গাইৰ গায়ীৰ ক'লা পৃষ্ঠৰ বিপৰীতে চালে পাতল চামনিৰ সৰু সৰু টুকুৰা সদৃশ দেখা পোৱা যায়; যিমানে বোগৰ গভীৰতা বাঢ়ে সিমানে ইয়াৰ মাত্ৰা বেছি হয়।**
- কাগজৰ পৰীক্ষা (Strip test)-সেউজীয়া বচে অপৰিস্কৃট ওহার ফুলা বোগ সূচায়।**
ওহার ফুলা বোগৰ ক্ষেত্ৰভিত্তিক পৰীক্ষা - কেলিফৰ্ণিয়া মেষ্টাইটিচ পৰীক্ষাৰ দৰেই এই পৰীক্ষা কৰিব পাৰিব; কেৱল নিৰ্দিষ্ট ৰাসায়নিক দৰ্ব্যটোৰ সলনি গাঢ় চাবোন পানী ব্যৱহাৰ কৰিব লাগে।

প্ৰতিষেধন

- পৰিস্কৃট ওহার ফুলা বোগৰ ক্ষেত্ৰত উল্লেখ কৰা সকলো কথাই এই বোগৰ ক্ষেত্ৰতো প্ৰযোজ্য।
- প্ৰতি সম্ভাৱনাৰ এবাৰকৈ আপোনাৰ গাইবোৰক অপৰিস্কৃট ওহার ফুলা বোগ নিৰ্ণয়ৰ বাবে পৰীক্ষা কৰা উচিত।
- ওহারৰ প্ৰতিটো কোঠালিৰ বেলেগে-বেলেগে পৰীক্ষা কৰা উচিত।
- নতুনকৈ কিনা গাইৰ এই পৰীক্ষা কৰি বোগ ধৰা পৰিলে উপযুক্ত চিকিৎসা কৰাৰ পাছতহে জাকত অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব লাগে।
- অপৰিস্কৃট ওহার ফুলা বোগত আক্রান্ত গাইক সদায় একেবাৰে শোষত থীৰাব লাগে।
- যদি গাইক মুকলিত এৰাল বা দৰখ দি চৰিবলৈ দিয়া হয়, তেন্তে সঘনাই এৰাল দিয়া ঠাই সলনি কৰক।
- গায়ীৰ থীৰোৱাৰ সময়ত কোনো তেল ব্যৱহাৰ কৰা অনুচিত। যদি কৰা হয়, তেন্তে ব্যৱহাৰৰ আগতে দৈনিক গৰম কৰিব লাগে।

চিকিৎসা

- উপযুক্ত চিকিৎসাৰ বাবে পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ লওক।
- পৰিস্কৃট বা দীৰ্ঘকালীন ওহার ফুলা বোগৰ তুলনাত অপৰিস্কৃট ওহার ফুলা বোগ নিৰাময় হোৱাৰ সম্ভাৱনা অধিক।
- অপৰিস্কৃট ওহার ফুলা বোগৰ সময়মতে চিকিৎসা কৰিলে পৰিস্কৃট অথবা দীৰ্ঘকালীন ওহার ফুলা বোগ হোৱাৰ সম্ভাৱনাও কম হয়।

অপৰিস্কৃট ওহার ফুলা বোগৰ চিকিৎসাই ক্ষতি বহুথিনি কমায়।

ঘ) চেউৰীৰ ওহাৰ ফুলা ৰোগ

- পৰম্পৰাগতভাৱে চেউৰীৰ ওহাৰ ফুলা ৰোগ নহয় বুলি ধৰা হয়, কিন্তু ই সঁচা নহয়।
- ক্ৰমবৰ্দ্ধমান ওহাৰ, ওহাৰৰ পৰা ওলোৱা বস আৰু বাঁটৰ ছাল নিয়মীয়াকৈ কৰা পৰীক্ষাৰ জৰিয়তে ওহাৰৰ কেঠালি ফুলা আৰু তাৰ পৰা অস্বাভাৱিক বস (গোট মৰা বা চামনি পৰা) ওলোৱা নিৰীক্ষণ কৰি চেউৰীৰ ওহাৰ ফুলা ৰোগ চিনান্ত কৰিব পাৰি।
- চেউৰীৰ ওহাৰত হোৱা ঘাৰ জৰিয়তেও বীজাণুৰ দ্বাৰা আক্ৰান্ত হ'ব পাৰে আৰু তেনে ক্ষেত্ৰত পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ লৈ চিকিৎসা কৰা দৰকাৰ।

প্ৰতিবেধন আৰু নিয়ন্ত্ৰণ

- জগাৰ পিছত পোৱালিক সোনকালে উপযুক্ত পৰিমাণৰ ফেঁহু খুওৱা আৰু যিমান সোনকালে পাৰি মাকৰ কাষৰ পৰা আঁতৰোৱা উচিত।
- যদিহে পোৱালিবোৱক একেলগে বখা হয়, তেন্তে সিহ্তক গাথীৰ খোৱাৰ পাছত অন্ততঃ এঞ্চন্টা আঁতৰাই বখা উচিত।
- চেউৰীয়ে গাথীৰ খোৱাটো নিৰীক্ষণ কৰকঃ আন পোৱালিৰ গাথীৰ খোৱাৰ চেষ্টা কৰা পোৱালিক জাকৰ পৰা আঁতৰাই বখা উচিত।
- ছাল আৰু বাঁতত মাখিৰ আক্ৰমণ কম কৰিবলৈ মাখি নিয়ন্ত্ৰণৰ ব্যৱস্থা কৰক।
- পাৰিপার্শ্বিকতাৰ প্ৰতি চকু বাখক। গৰুৰে জিৰণি লোৱা গোহালিৰ ভিতৰৰ আৰু বাহিৰৰ ঠাই শুকান আৰু বীজাণু-মুক্ত কৰি বাখক।
- চেউৰীক উপযুক্ত পৰিপুষ্টি যোগান ধৰক কিন্তু অত্যধিক খাদ্যও নুখুৱাব।
- ওহাৰৰ প্ৰতিৰোধী ক্ষমতা বৃদ্ধি কৰাৰ বাবে উপযুক্ত পৰিমাণৰ লৱণ মিশণ খুৱাব লাগে।
- পোৱালি জন্ম দিয়াৰ আগেয়ে অৰ্থাৎ গৰ্ভাবস্থাৰ শেষৰ সাত দিনত নতুনকৈ বীজাণুৰ দ্বাৰা আক্ৰান্ত হোৱাৰ সন্তোৱনা অধিক।

বাঁতৰ ৰোগ

- ওহাৰৰ বাঁতত হোৱা বিভিন্ন ৰোগৰ ফলত গাখীৰ থীৰোৱাত অসুবিধাৰ সৃষ্টি হয় আৰু এনে কেতবোৰ ৰোগ থীৰাওঁতাৰ শৰীৰলৈকো সোঁচৰিব পাৰে।

ক) বাঁতত হোৱা কাঠ আঁচিনাই

- বাঁতত কাঠ আঁচিনাই কেতবোৰ ভাইৰাছৰ আক্ৰমণৰ ফলত হয় আৰু চেউৰীৰ ক্ষেত্ৰত বেছিকৈ হয়।
- এনে আঁচিনাইবোৰ মঙ্গহাল বা পাখিসদৃশ হ'ব পাৰে।

- বাঁতৰ আঁচিনাই হ'লে দেখাত বেয়া লগাত বাজে বিশেষ কোনো শৰীৰিক ক্ষতি নকৰে। কিন্তু ই গাখীৰ থীৰোৱাত অসুবিধাৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে।

মঙ্গহাল কাঠ আঁচিনাই

পাখিসদৃশ কাঠ আঁচিনাই

চিকিৎসা

- সাধাৰণতে চিকিৎসা অপ্রয়োজনীয়, কিয়নো সৰহভাগ আঁচিনাই এটা সময়ত নিজে-নিজেই সৰু হৈ যায়।
- আঁচিনাইবোৰ কাটি আঁতৰাই পেলাব পাৰি কিন্তু পুনৰ হোৱাৰ সন্তাৱনা থাকে।
- ভালকৈ পূৰ্বত হোৱা আঁচিনাইহে কাটি আঁতৰাব লাগে, কিয়নো ভালকৈ পূৰ্বত নোহোৱা আঁচিনাই কাটি আঁতৰালে ওলোটাই ই বেছিকৈ বাঢ়িবহে পাৰে আৰু ফলত ভাইৰাছবিলাক আন পশুলৈ সোঁচৰিব পাৰে।
- ডাঙৰ, ওলমি পৰা কাঠ আঁচিনাইবোৰ গুৰিত টানকৈ বাঞ্ছি দি ধীৰে-ধীৰে আঁতৰাই পেলাব পাৰি। এমাহ মানৰ ভিতৰতে ক্ৰমান্বয়ে শুকাই গৈ আঁচিনাইবোৰ নাইকিয়া হৈ যায়।
- চিকিৎসা সম্পর্কে অধিক পৰামৰ্শৰ বাবে পশু চিকিৎসকৰ সৈতে যোগাযোগ কৰক।

প্ৰতিষেধন

- গোহালিত বীজাগুনাশক দুৰ্য প্ৰয়োগ কৰি ভাইৰাছ সোঁচৰাৰ সন্তাৱনা কম কৰিব পাৰি।
- এনে ভাইৰাছবিলাক মাখিয়ে বিস্তাৱ কৰে বুলি ধাৰণা কৰা হয়; গতিকে মাখি নিয়ন্ত্ৰণ কৰা উচিত।

খ) বাঁতৰ আগত হোৱা ঘা

- বাঁতৰ আগত হোৱা ঘা তুলনামূলকভাৱে কমকৈ হয়, কিন্তু প্ৰথমবাৰৰ বাবে হ'লে জাকটোৰ ভিতৰত ই কম দিনৰ ভিতৰতে বিস্তাৱিত হয় আৰু যথেষ্ট বিষ আৰু কষ্ট দিয়ে।
- প্ৰথমবাৰ গাখীৰ দিয়া গাইৰ ক্ষেত্ৰত ই বেছিকৈ হোৱা দেখা যায়।
- ইয়ো এক ভাইৰাছজনিত ৰোগ।
- বাঁতৰ পৰা এই ঘা গোটেই ওহাৰখন আৰু পাছৰ অংশলৈকো বিয়পিব পাৰে।
- বাঁতৰ ঘাৰ পৰা ই গাখীৰ খোৱা পেৱালিব মুখলৈকো বিয়পিব পাৰে।
- ঘাৰোৰ সৰু পানীভৰ্তি জোলাৰ পৰা আৰস্ত কৰি ডাঙৰ আকাৰৰ ঘা আৰু চোকোৱালৈ পৰিৱৰ্তিত হ'ব পাৰে।

বাঁতৰ আগত হোৱা ঘা

চিকিৎসা

- কোনো নিৰ্দিষ্ট চিকিৎসা নাই।
- আক্রান্ত গাইক আনবোৰ পৰা নিলগাই ৰাখিব লাগে।
- ৰোগটো সোঁচাৰাত বাধা দিবলৈ আয়দিনযুক্ত পানীত বাঁতকেইটা ডুবাই ৰাখি বীজাগুক্ত কৰিব পাৰি।
- ওহাৰৰ বাবে উপলব্ধ কেতবোৰ মলম লগালে ছালৰ ঘা সোনকালে উপশম হোৱাত সহায় হয়।

প্ৰতিষেধন

- এবাৰ কোনো ফাৰ্মত এই ৰোগ হ'লে নিৰ্মূল কৰাটো কঠিন।
- নতুনকৈ কিনা পশুক জাকৰ পৰা কিছু দিনলৈ আঁতৰাই ৰখা, ফাৰ্মখন স্বাস্থ্যসন্তাৱন পৰিষ্কাৰ-পৰিচ্ছন্ন কৰি ৰখা আৰু কামুৰিব পৰা মাখি নিয়ন্ত্ৰণ কৰি ৰখাৰ জৰিয়তে ৰোগৰ প্ৰাদুৰ্ভাৱ হ্ৰাস কৰিব পৰা যায়।

গ) চিউদ'পক্স (থীরাওঁতাৰ ফোঁহা)

- গাইৰ বাঁতত আটাইতকৈ বেছিকৈ হোৱা বীজাণুনিত ৰোগ।
- ই এক ভাইৰাছজনিত ৰোগ আৰু ইয়াক গাইৰ বসন্ত ৰোগ বুলি ভুল কৰা অনুচিত, যি অতি বিৰল।
- যিহেতু এই ৰোগ প্রতিৰোধী ক্ষমতা ক্ষণস্থায়ী, এবাৰ ৰোগ নিৰাময় হোৱাৰ পিছত গাই এজনী বাৰে-বাৰে আক্ৰান্ত হোৱাৰ সন্ধারনা থাকে (প্রায়েই ছয়মাহৰ ভিতৰতে)।

লক্ষণসমূহ

- প্ৰাথমিক অৱস্থাত বাঁতৰ এক সৰু অংশ ফুলি উঠে আৰু ৰঙচুৰা হয়।
- তাৰ পাছৰ দুদিনত, আক্ৰান্ত অংশটো কমলা বৰণৰ এক ফোঁহালৈ পৰিৱৰ্তিত হৈ পাছলৈ তাত শুকাই খমলা বাঞ্ছে।
- প্ৰথম লক্ষণ দেখুওৱাৰ ৭ৰ পৰা ১০ দিনৰ পাছত খমলাবোৰ এৰাই যায়। ইয়াৰ ফলত প্রায়েই ঘোঁৰাৰ খুৰাক্তিৰ অথবা আঙ়িৰ আকাৰৰ ঘা হয়, যিটো এই ৰোগৰ এক প্ৰামাণ্য লক্ষণ।
- আক্ৰান্ত অংশবোৰ বিস্তাৰিত হৈ গোটেই বাঁতটোলৈ প্ৰসাৰিত হ'ব পাৰে।
- প্ৰথম লক্ষণ দেখুওৱাৰ প্ৰায় এমাহৰ ভিতৰতে সাধাৰণতে বাঁতৰ গাবোৰ শুকাই যায়।
- এইৰোগত সাধাৰণতে
কেৱল ওহাৰৰ বাঁততহে
ঘা হয়। কিন্তু ১০% গাইৰ
ক্ষেত্ৰত ওহাৰৰ ছালতো ঘা
হ'ব পাৰে।
- ই সংস্পৰ্শৰ দ্বাৰা গৰুৰ
পৰা মানুহলৈও বিয়পিৰ
পাৰে। মানুহৰ ছালত
হোৱা এই ৰোগক
থীৰাওঁতাৰ ফোঁহা বোলা
হয়। ই শৰীৰৰ একোটা
নিৰ্দিষ্ট অংশত হয় আৰু
অতি বেদনাদায়ক।

চিউদ'পক্স

চিউদ'পক্স হৈ বাঁতৰ ছালত বন্ধা খমলা

চিকিৎসা

- বাঁতত বন্ধা খমলা আঁতৰাই তাত উপযুক্ত বীজাণুনাশক প্ৰয়োগ কৰা।
- বাঁতকেইটা বীজাণুনাশক দুৱত ডুবাই বা 'ম্পে' কৰি বেঞ্চেৰিয়া আৰু ভাইৰাছৰ আক্ৰমণৰ পৰা ৰক্ষা কৰিব পাৰিব।
- উপৰোক্ত লক্ষণসমূহ দেখা পালে পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ লওক।

প্ৰতিবেধন

- জাকত অন্তৰ্ভুক্ত কৰাৰ আগেয়ে নতুনকৈ কিনা পশুক নিলগাই ৰাখি ভালদৰে নিৰীক্ষণ কৰা।
- বাঁতকেইটা আয়দিনযুক্ত বীজাণুনাশক দুৱত ডুবাই থোৱাটো ৰোগ নিয়ন্ত্ৰণৰ এক উৎকৃষ্ট পদ্ধতি।
- গোহালিত পৰিস্কাৰ-পৰিচ্ছন্নতা আটুত ৰাখক।

একাদশ অধ্যায়

সাধাৰণতে হোৱা বিষক্রিয়াসমূহ

বহু প্ৰকাৰৰ উদ্ভিদ আৰু ৰাসায়নিক দ্রব্য সেৱন
কৰাৰ ফলত পশুৰ দেহত বিষক্রিয়া হ'ব পাৰে।
যদি চিকিৎসা কৰা নহয়, এনে কেতোৰ
বিষক্রিয়াৰ ফলত পশুৰ মৃত্যুও হ'ব পাৰে।
সাধাৰণতে হোৱা এনে কেতোৰ বিষক্রিয়াৰ
লক্ষণসমূহৰ বিষয়ে জানিলে পশুপালকসকলে
সঠিক সময়ত চিকিৎসাৰ ব্যৱস্থা কৰিব পাৰিব।
এই অধ্যায়ত তলত উল্লেখিত বিষক্রিয়াবোৰৰ
সম্পর্কে আলোচনা কৰা হৈছেঃ

- ক) গছিপলৰ বিষক্রিয়া
- খ) চায়েনাইনৰ বিষক্রিয়া
- গ) জৈৱ-ফচফৰাছ যোগৰ বিষক্রিয়া

ক) গচ্ছিপলৰ বিষক্রিয়া

- প্রচুর পৰিমাণে গচ্ছিপল থকা কপাহৰ গুটি (বীজ) বা তাৰ পৰা তৈয়াৰ কৰা যিকোনো দ্ৰব্য খোৱাৰ ফলত এই বিষক্রিয়া হয়। ই বেছিকৈ আহাৰ গ্ৰহণ কৰা উচ্চ উৎপাদনকাৰী গাইৰ ক্ষেত্ৰত বেছিকৈ হয়।
- বহুদিন ধৰি গচ্ছিপলযুক্ত খাদ্য খুৱালে আন তৃণভোজী জন্মৰ শৰীৰতো এই বিষক্রিয়া হ'ব পাৰে।

লক্ষণসমূহ

- গাইৰ ক্ষেত্ৰত অনিয়মীয়া ঝাতুচক্ৰ আৰু মতা গৰু-ম'হৰ ক্ষেত্ৰত যৌনলিঙ্গা হ্ৰাস হোৱা।
- ওজন কমি যোৱা, দুৰ্বলতা, খাদ্যৰ প্ৰতি অনিহা আৰু যিকোনো প্ৰকাৰৰ চাপৰ অধিক প্ৰভাৱ।
- প্ৰাণ্বয়স্ক গাইয়ে দুৰ্বলতা, বিষাদগ্ৰস্ততা, আভোক, বক্ষস্থলত পানী জমা হোৱা আৰু উশাৰ কষ্ট আদি লক্ষণ দেখুৱায়, আৰু পেটৰ অসুখ, প্ৰস্তাৱত বৰক্ষৰণ আৰু প্ৰজননৰ সমস্যা আদিও হ'ব পাৰে।

নিয়ন্ত্ৰণ

- খাদ্যৰ পৰা কপাহৰ গুটি বা বীজৰ পৰা উৎপাদিত দ্ৰব্য শীঘ্ৰে আঁতৰাওক। কপাহৰ গুটিৰ পৰা উৎপাদিত দ্ৰব্য খাদ্যৰ পৰা বাদ দিয়াৰ ২ সপ্তাহৰ পাছতো গভীৰভাৱে প্ৰভাৱিত জন্ম মৃত্যু মুখত পৰিব পাৰে।
- আক্ৰান্ত পশুধনৰ ওজন বৃদ্ধিৰ শোচনীয় হাৰ আৰু যিকোনো প্ৰকাৰৰ চাপৰ অধিক প্ৰভাৱ কপাহৰ গুটিৰ পৰা উৎপাদিত দ্ৰব্য খাদ্যৰ পৰা বাদ দিয়াৰ বহু সপ্তাহ পাছলৈকে অটুট থাকিব পাৰে।
- চিকিৎসাৰ অংশ স্বৰূপে লাইচিন, মিথিআ'নিন আৰু চৰ্বি-দ্ৰব্য ভিটামিন যুক্ত এক উচ্চ মানৰ আহাৰ যোগান ধৰা উচিত।
- অধিক পৰামৰ্শৰ বাবে পশু চিকিৎসকৰ সৈতে যোগাযোগ কৰক।

খ) চায়েনাইদৰ বিষক্রিয়া

- চায়েনাইদৰ বিষক্রিয়া হোৱাৰ এক প্ৰধান কাৰণ হ'ল কেতবোৰ বিশেষ উদ্বিদ খাদ্যৰূপে গ্ৰহণ কৰা। ইয়াৰ ভিতৰত উলু, কহুঁৱা বন, কোমল জোৱাৰ, শিমলু আলু আদিৰ অন্যতম।

লক্ষণসমূহ

- বিষাক্ত ঘাঁহ খোৱাৰ ১৫-২০ মিনিটৰ পৰা কেইঘণ্টামানৰ পাছত লক্ষণ পৰিলক্ষিত হয়।
- প্ৰথমতে গাইবোৰ কিছু উত্তেজিত হয় আৰু তাৰ পাছত ঘন আৰু কষ্টকৰ শ্বাস লয়, মুখৰ পৰা অত্যধিক লালাটি ওলায়। প্ৰথমে মুখৰ ভিতৰৰ আৱৰণ উজ্জুল ৰঙা হৈ পাছলৈ নীলা পৰি যায়।
- আক্ৰান্ত পশুৰে থৰক-বৰককৈ খোজ কাঢ়ে আৰু এঘণ্টামানৰ ভিতৰতে মৃত্যু মুখত পৰে।

প্ৰতিষেধন আৰু নিয়ন্ত্ৰণ

- ১৫-১৮ ইঞ্চি ওখ নোহোৱালৈকে বিষক্রিয়া কৰিব পৰা ঘাঁহবোৰ নুখুৱাৰ।
- পশু খাদ্যৰূপে ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ হ'লে জোৱাৰ গছ কেইবাফুট ওখ হোৱা দৰকাৰ।
- দিনটোৰ শেষৰফালেহে পশুবোৰক নতুন ঘাঁহনলৈ নিব লাগো।
- পাৰিপার্শ্বিকতাৰ পৰিৱৰ্তনৰ সময়ত চৰি ফুৰা গাইবোৰৰ ওপৰত নজৰ বখা আৱশ্যক।
- চায়েনাইদৰ বিষক্রিয়া হোৱা বুলি সন্দেহ হ'লে শীঘ্ৰে পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ লোৱা উচিত।
- সময়মতে ব্যৱস্থা ল'লে চিকিৎসাৰ সুফল পোৱা যায়।

লক্ষণবোৰ চিনাক্ত কৰক আৰু আপোনাৰ পশুকেইটাক বক্ষা কৰিবলৈ শীঘ্ৰে চিকিৎসা কৰক।

গ) জৈর-ফচফৰাছ যৌগৰ বিষক্রিয়া

- শস্য পথাৰত কীট-পতঙ্গ আৰু পশুৰ দেহত চিকৰা নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবলৈ কীটাগুনাশক দৰ্য প্ৰয়োগ কৰা হয়।
- বেছিভাগ কীটাগুনাশক দৰ্যই হ'ল জৈর-ফচফৰাছ যৌগ, যিবিলাক একেোবিধি সক্রিয় বিহ।

গৰু-ম'হৰ শৰীৰত জৈর-ফচফৰাছ যৌগৰ বিষক্রিয়াৰ সাধাৰণ লক্ষণসমূহ

- অতিশয় বিষাদগ্ৰস্ততা
- অতিমাত্ৰা লালাটি ওলোৱা
- সঘনাই মৃত্যুগামী
- হাগনি, পেটৰ বিষ আৰু উশাহত কষ্ট
- মাংসপেশীৰ অনিছাকৃত সংকোচন আৰু প্ৰসাৰণ, যিটো ছালৰ তলত প্ৰত্যক্ষ কৰিব পৰা যায়।
- উদ্বিঘ্নতা, শৰীৰৰ নিয়ন্ত্ৰণহীনতা, আশংকাগ্ৰস্ততা আৰু অচেতন হোৱা
- চৰুৰ পটাৰ সংকোচন

প্ৰতিষেধন আৰু নিয়ন্ত্ৰণ

- চিকৰা মাৰিবলৈ জুলীয়া গুৰুত্ব প্ৰয়োগ কৰাৰ আগেয়ে পশুক যথেষ্ট পৰিমাণে পানী খুওৱা উচিত।
- পশুক খুওৱাৰ আগতে কীটাগুনাশক প্ৰয়োগ কৰা গচ্ছপাত বা ঘাঁহবোৰ ভালকৈ পানীৰে ধুই লোৱা উচিত।
- অনুমোদিত খোৰাক আৰু সময় অনুসৰি কীটাগুনাশক দৰ্যবোৰ পেকেটৰ ওপৰত লিখা নিৰ্দেশনা মতে প্ৰয়োগ কৰা উচিত।
- ৰুগীয়া, ক্ষীণাই যোৱা বা ৰোগৰ পৰা উঠা পশু অথবা অতিশয় চাপত থকা পশুৰ ক্ষেত্ৰত কীটাগুনাশক প্ৰয়োগ কৰা অনুচিত।
- সাধাৰণতে, ৩ মাহতকৈ কম বয়সৰ পশুক চিকৰাৰ পৰা মুক্ত কৰিবলৈ কীটাগুনাশক প্ৰয়োগ কৰা অনুচিত।
- পশুবোৰক কীটাগুনাশকৰ বটল (নতুন বা ব্যৱহৃত) অথবা কীটাগুনাশকৰ দ্বাৰা বিষাক্ত খাদ্যৰ সংস্পৰ্শৰ পৰা আঁতৰাই বাখক।
- আন কীটাগুনাশক বা গুৰুত্বৰ সৈতে একেলগে প্ৰয়োগ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত থকা বাধা সম্পর্কে কীটাগুনাশকৰ পেকেটৰ ওপৰত লিখা নিৰ্দেশনা ভালকৈ চাই লওক।
- সময়মতে চিকিৎসা কৰি পশুটিক বচোৱাৰ নিমিত্তে লক্ষণ দেখা মাৰকে পশু চিকিৎসকৰ সৈতে যোগাযোগ কৰক।

আক্রান্ত পশু বাচি থকাৰ সন্তাৱনা বৃদ্ধি কৰিবলৈ অতি শীঘ্ৰে জৈর-ফচফৰাছ যৌগৰ বিষক্রিয়াৰ চিকিৎসা কৰাওক।

ଦ୍ୱାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଜନ୍ମର ପରା ମାନୁହଲେ ବିଯପିବ ପରା ବୋଗ ସମ୍ଭୂତ

ଏଣେ କେତବୋର ବୋଗ ଆଛେ ଯି ଜନ୍ମର ପରା ମାନୁହଲେ ବିଯପିବ ପାରେ, ଯାକ ଇଂରାଜୀତ ଜୁନ'ଚିଚ ବୋଲା ହୟ।

ବୀଜାଣୁଜନିତ ବୋଗର ପ୍ରାୟ ୬୧ ଶତାଂଶଇ ହ'ଲ ଜୁନ'ଚିଚ। ମନ କରିବ ଲଗୀଯା ଯେ ୧୭୫ ବିଧ ନତୁନକେ ଦେଖା ଦିଯା ବୋଗର ଭିତରତ ୭୫ ଶତାଂଶଇ ହ'ଲ ଜୁନ'ଚିଚ।

ଅସ୍ଵାସ୍ୟକର ପରିରେଶ, ଦରିଦ୍ରତା, ପରିପୁଷ୍ଟିଇନତା, ଶିକ୍ଷାର ଅଭାର, ଜନ୍ମର ସୈତେ ନିକଟ ସମ୍ପର୍କ ଆଦିର ଫଳତେ ଜୁନ'ଚିଚବୋର ହୟ।

ଗର୍ବର ପରା ମାନୁହଲେ ବିଯପିବ ପରା ୪୫ ବିଧମାନ ବୋଗ ଆଛେ। ପଞ୍ଚ ବେଳେ ନିବିଡ଼ ସମ୍ପର୍କ ବନ୍ଧା କରା ଗୋ-ପାଲକମ୍ସକଳ ଏଣେ ବୋଗର ଦ୍ୱାରା ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋରାର ସନ୍ତାରନା ଅଧିକ, ଯିହେତୁ ଏଣେ ପ୍ରାୟବିଲାକ ବୋଗରେ ପ୍ରାଦୁର୍ଭାର ଆମାର ଦେଶତ ଆଛେ। କୃଷକମ୍ସକଳ ଏଣେ ବୋଗ ସମ୍ପର୍କେ ସଚେତନ ହୋରାଟୋ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ, କିଯନ୍ତୋ ସେଯେ ହ'ଲେ ତେଓଁଲୋକେ ସମୟତ ଚିକିତ୍ସକର ସୈତେ ପରାମର୍ଶ କରି ଉପ୍ୟୁକ୍ତ ଦିହା ଆକୁ ଚିକିତ୍ସା ଲ'ବ ପାରିବ। ଏଇ ଅଧ୍ୟାୟତ ଗର୍ବର ପରା ସୌଚରିବ ପରା ନିମ୍ନୋକ୍ତ ବୋଗସମୂହ ବିଷୟେ ଆଲୋଚନା କରା ହେବେ:

- କ) ମାନୁହର କ୍ରଚେଲ'ଚିଚ
- ଖ) ମାନୁହର ଯନ୍ତ୍ରା
- ଘ) ଲେନ୍ଟ'ସ୍ପାଇର'ଚିଚ
- ଘ) ଖାଦ୍ୟନଲୀତ ହୋରା ଜୁନ'ଚିଚସମୂହ
- ଓ) ଚିକରାଇ ବିଯପୋରା ଜୁନ'ଚିଚସମୂହ

ক) মানুহৰ ঝংচেল'চিচ

- ভাৰতত ঝংচেল'চিচক জনস্বাস্থ্যৰ সৈতে জড়িত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ সমস্যাকপে গণ্য কৰা হয়।
- ভাৰতত হোৱা ঝংচেল'চিচ ৰোগৰ মাত্ৰ ১০% মানহে প্ৰকৃততে চিনাক্ত কৰা, চিকিৎসা কৰা অথবা আনুষ্ঠানিকভাৱে জ্ঞাত হয়।
- প্ৰধান লক্ষণসমূহ হ'ল কেইদিনমানৰ অন্তৰে অন্তৰে হোৱা জ্বৰ, গাঁঠিৰ বিষ আৰু ফুলা, ঘাম ওলোৱা, মূৰ আচন্দ্রাই কৰা, মূৰৰ বিষ, বুকু আৰু পেটৰ বিষ আদি, যদিওৱা আন বিভিন্ন বকমৰ লক্ষণ দেখা দিব পাৰে।
- আক্রান্ত জন্তৰ কেঁচা গাখীৰ খোৱা অথবা ছাল বা চকুৰ আৱৰণৰ সৈতে আক্রান্ত জন্তৰ বৰ্জনীয় পদাৰ্থৰ সংস্পৰ্শ হোৱাৰ ফলত মানুহৰ এই ৰোগ হয় (৪ৰ্থ অধ্যায়ৰ ‘ঘ’ অংশত থকা ‘গৰুৰ ঝংচেল'চিচ’ সম্পর্কীয় লিখনি চাওক।)
- দুৰ্ঘটনা বশতঃ S 19 টিকাৰ বেজী দিয়াৰ ফলতো মানুহৰ এই ৰোগ হ'ব পাৰে।

খ) মানুহৰ যক্ষা

- যক্ষা ৰোগ গৰু-ম'হৰ পৰা মানুহৰ গালৈও বিয়পিব পাৰে (৫ম অধ্যায়ৰ ‘খ’ অংশ চাওক)। মানুহৰ যক্ষাৰ কাৰক বেঞ্চেৰিয়াবিধি গৰু-ম'হৰ গাত যক্ষা ৰোগ সৃষ্টি কৰা বেঞ্চেৰিয়াৰ সৈতে প্ৰায় একে আৰু ৰোগৰ লক্ষণসমূহো একে। জটিল পৰীক্ষাৰ দ্বাৰাহে দুয়োবিধি বেঞ্চেৰিয়াক পৃথক কৰিব পাৰি।
- মানুহৰ যক্ষা ৰোগৰ বীজাণু জন্তৰ গালৈ বিয়পিব পৰা বিষয়টোৱেও সম্পতি গুৰুত্ব লাভ কৰিছে, কিয়নো মানুহ আৰু জন্তু উভয়ে দুয়োবিধি বেঞ্চেৰিয়াৰ দ্বাৰা একেলগে আক্রান্ত হ'ব পাৰে।
- ৰোগটো যথেষ্ট বাঢ়ি নোয়োৱালৈকে কোনো লক্ষণ নেদেখুৱাব পাৰে। প্ৰধান লক্ষণসমূহ হ'ল কাহ, শৰীৰৰ ওজন হ্ৰাস, ভোক কমি যোৱা, ইত্যাদি।
- আক্রান্ত গাইৰ গাখীৰ খোৱাৰ ফলত অথবা আক্রান্ত জন্তৰ সৈতে সংস্পৰ্শৰ জৰিয়তে মানুহৰ গালৈ এই ৰোগ সোঁচৰে।

গ) লেপ্ট'স্পাইৰ'চিচ

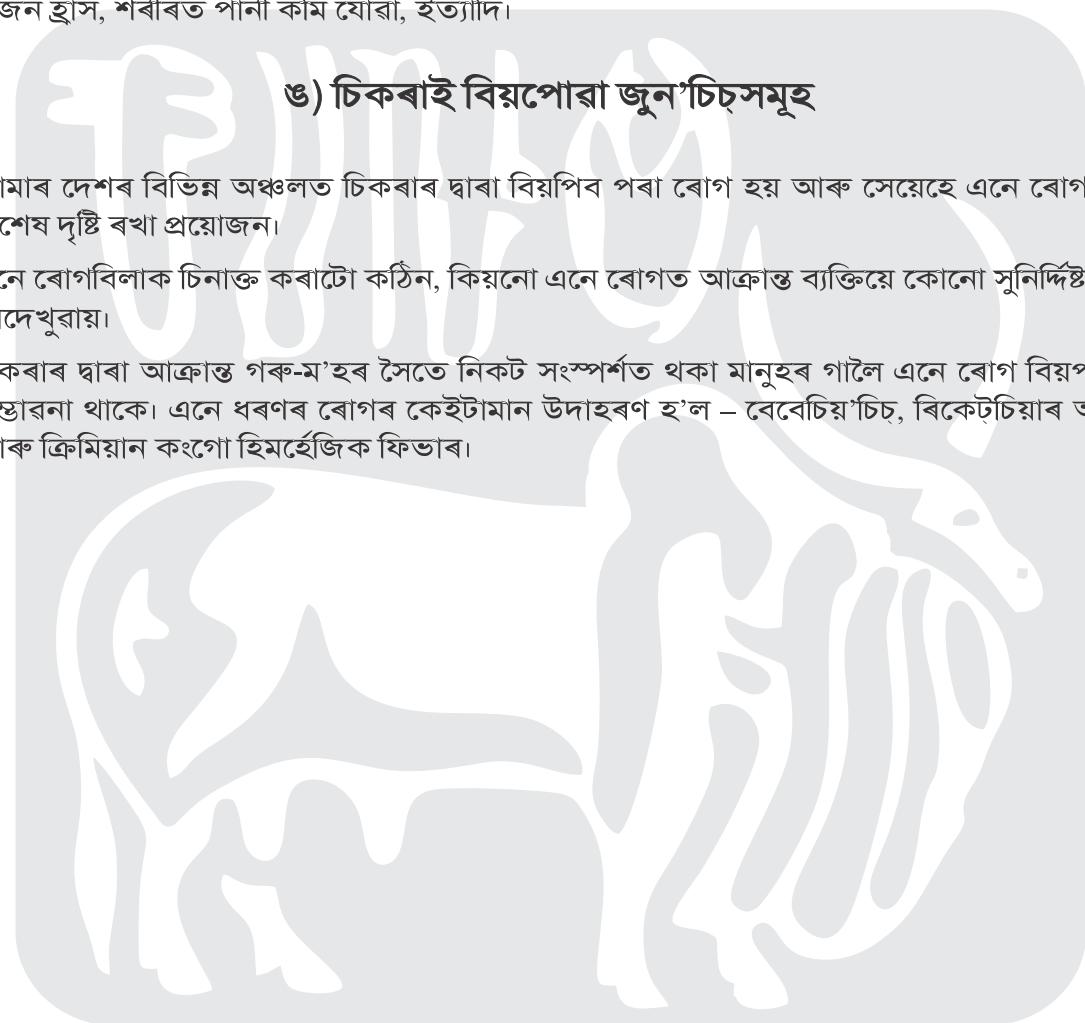
- গৰু হ'ল লেপ্ট'স্পাইৰ'চিচ ৰোগৰ এক প্ৰধান হোতা(principal host)।
- আক্রান্ত গৰুৰ মূৰ্ত্ৰি বা জৰায়ুৰ ৰসৰ সংস্পৰ্শৰ জৰিয়তে আৰু আক্রান্ত গাইৰ গাখীৰ খোৱাৰ ফলত ঘাইকে মানুহৰ এই ৰোগ হ'ব পাৰে। বাৰিষা কালত এই ৰোগৰ প্ৰাদুৰ্ভাৱ বেছি হয়।
- প্ৰধান লক্ষণসমূহ হ'ল জ্বৰ, মূৰৰ বিষ, বমিৰ ভাৱ বা বমি, হাগনি, পাণ্ডু ৰোগ, ছালত বঙ্গুৱা ঘা আদি।

ঘ) খাদ্যনলীত হোরা জুন'চিঃসমূহ

- খাদ্যনলীত বিভিন্ন জুন'চিঃ জাতীয় ৰোগে ক্রিয়া কৰে। ছালম'নেলা, ই কলাই, কেম্পাইল'বেষ্টাৰ, ব'টা ভাইৰাছ, ক্ৰিপ্ত'স্প'ৰিদিয়া আৰু জিয়াদিয়া এনে কেতবোৰ বীজাগুৰ উদাহৰণ।
- সাধাৰণতে এনে ৰোগৰ বীজাগু মুখেদি শৰীৰত প্ৰৱেশ কৰে। গ্ৰাম্য পৰিৱেশত, য'ত মানুহ আৰু গৰু-ম'হবোৰ পৰম্পৰাৰ নিকট সংস্পৰ্শত থাকে, এনেদৰে ৰোগ সোঁচৰাটো সহজ হয়।
- কম বয়সীয়া, পৰিপুষ্টিহীন, প্ৰতিৰোধী ক্ষমতাহীন আৰু গৰ্ভৰতী মহিলা সাধাৰণতে বেছিকৈ আক্ৰান্ত হয়।
- খাদ্যনলীত হোরা জুন'চিঃসমূহৰ সাধাৰণ লক্ষণসমূহ হ'ল – জ্ৰুৰ, হাগনি, ভোক কমি যোৱা, শৰীৰৰ ওজন হ্ৰাস, শৰীৰত পানী কমি যোৱা, ইত্যাদি।

ঙ) চিকৰাই বিয়পোৱা জুন'চিঃসমূহ

- আমাৰ দেশৰ বিভিন্ন অঞ্চলত চিকৰাৰ দ্বাৰা বিয়পিব পৰা ৰোগ হয় আৰু সেয়েহে এনে ৰোগৰ প্ৰতি বিশেষ দৃষ্টি ৰখা প্ৰয়োজন।
- এনে ৰোগবিলাক চিনান্ত কৰাটো কঠিন, কিয়নো এনে ৰোগত আক্ৰান্ত ব্যক্তিয়ে কোনো সুনিৰ্দিষ্ট লক্ষণ নেদেখুৱায়।
- চিকৰাৰ দ্বাৰা আক্ৰান্ত গৰু-ম'হৰ সৈতে নিকট সংস্পৰ্শত থকা মানুহৰ গালৈ এনে ৰোগ বিয়পাৰ পূৰ্ণ সন্তোৱনা থাকে। এনে ধৰণৰ ৰোগৰ কেইটামান উদাহৰণ হ'ল – বেবেচিয়'চিঃ, বিকেট'চিয়াৰ আক্ৰমণ আৰু ক্ৰিমিয়ান কংগো হিমৰ্হেজিক ফিভাৰ।

সোনকালে ধৰা পেলাই চিকিৎসা কৰিলে জন্মৰ পৰা মানুহলৈ সোঁচৰা ৰোগ নিৰাময় কৰা সম্ভৱ।

ଅର୍ଯୋଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ପ୍ରଜନନ ଆକୁ ସମ୍ପର୍କିତ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ

ଗାନ୍ଧୀର ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧିର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଆମାର ଦେଶତ ବହୁଦିନ ସବୁ ଗରୁ ଆକୁ ମ'ହର ବାଚନି ଭିତ୍ତିକ ପ୍ରଜନନ କରି ଥକା ହେଛେ ଆକୁ କେତୋବେଳେ ଅନ୍ଧଳତ ଏହି ଦିଶତ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଗ୍ରଗତି ହେଛେ। କିନ୍ତୁ ମୂଲତଃ ସରହ ସଂଖ୍ୟକ ଗରୁ-ମ'ହେଇ ଏତିଆଓ ଅତି କମ ଗାନ୍ଧୀର ଉତ୍ପାଦନ କରେ। ଆମାର ଦେଶତ ଗାନ୍ଧୀର ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି କରାର ବାବେ ବର୍ଣ୍ଣସଂକର ପଦ୍ଧତିର ଜୟିତେ ଥଲୁରା ଗରୁ-ମ'ହର ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷମତା ବୃଦ୍ଧି କରା ପ୍ରୟୋଜନ। ଅନ୍ୟହାତେଦି, ସ୍ଵାଭାରିକ ପ୍ରଜନନର କ୍ଷେତ୍ରତୋ ଥଲୁରା ପଣ୍ଡଧନର ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷମତା ବୃଦ୍ଧି କରାଟୋଇ ସମାନେଇ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ। ପଣ୍ଡଧନର ଆନୁବନ୍ଧିକ ଉନ୍ନୟନର ବାବେ ପ୍ରଜନ୍ମ ପରୀକ୍ଷା ବା ପ୍ରଜେନ୍ମି ଟେଷ୍ଟିଂ ଆକୁ ବଂଶ ବାଚନି ବା ପେଡିଗ୍ରୀ ଚିଲେକଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଲଗତେ କୃତ୍ରିମ ପ୍ରଜନନ ଆକୁ ଗାନ୍ଧୀର ଉତ୍ପାଦନର ତଥ୍ୟ ଲିପିରଙ୍କ କରା ଆଦି ଉତ୍ସମ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ପେଚିନାକୁ କରା ହେଛେ। ଗାନ୍ଧୀର ଲାଭଜନକ ବ୍ୟରସାୟର ବାବେ ପ୍ରତିଜନ୍ମ ଗାଇୟେ ୧୨ ପରା ୧.୫ ବର୍ଷର ମୂରେ-ମୂରେ ପୋରାଲି ଜନ୍ମ ଦିଯା ଦରକାର। ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଅଧ୍ୟାୟକେଇଟାଇ ପ୍ରଜନନର ବିଭିନ୍ନ ଦିଶ ସମ୍ପର୍କେ ଏକ ଭାଲ ଧାରଣା ଦିବଃ:

- କ) ଗରମ ହୋରା - ଗରମ ହୋରାର ଲକ୍ଷଣ ଆକୁ ପ୍ରଜନନର ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟ
- ଖ) କୃତ୍ରିମ ପ୍ରଜନନର ଉପକାରିତା
- ଘ) ଗାଇକ କ୍ରମାନ୍ଵୟେ ଗାନ୍ଧୀର ଚେରା କରା
- ଘ) ସ୍ଵାଭାରିକ ପ୍ରସର ଆକୁ ପ୍ରସରର ସମସ୍ୟା
- ଓ) ପ୍ରଜନନ କ୍ଷମତାହୀନ ଅରସ୍ତାର ସତନ
- ଚ) ପ୍ରଜନ୍ମ ପରୀକ୍ଷା ସମ୍ପର୍କେ ଚମୁକେ
- ଛ) ବଂଶ ବାଚନି ସମ୍ପର୍କେ ଚମୁକେ

ক) গৰম হোৱা

- গাভিনী নোহোৱা অৱস্থাত পৈণত চেউৰী আৰু গাইয়ে মতা গৰুৰ দ্বাৰা ঘোন ক্ৰিয়াৰ বাবে সাজু হৈ থকা অৱস্থাটোকে গৰম হোৱা বোলে।
- এই সময়চোৱা ৬ৰ পৰা ৩০ ঘণ্টা পৰ্যন্ত বৰ্তি থাকিব পাৰে আৰু গড় ছিচাপে প্ৰায় প্ৰতি ২১ দিনৰ মূৰে-মূৰে পুনৰাবৃত্তি হয়। কিন্তু ই ১৮-২৪ দিনৰ মূৰতো হ'ব পাৰে।
- গাই এজনীৰ উৎপাদন কাল বৃদ্ধি কৰাৰ বাবে পোৱালি জন্ম দিয়াৰ ৬০-৯০ দিনৰ ভিতৰতে প্ৰজনন কৰোৱা আৱশ্যক। এনে কৰিলে প্ৰায় প্ৰতি বছৰে গাইজনীয়ে একোটাকৈ পোৱালি জন্ম দিবলৈ সক্ষম হয়।
- পোৱালি জন্মৰ ব্যৱধান বাঢ়ি গ'লে গাইজনীৰ জীৱনকালৰ মুঠ গাখীৰ উৎপাদনৰ ওপৰত বিৰূপ প্ৰভাৱ পৰে।
- সেয়েহে এখন গো-পামৰ উন্নম পৰিচালনাৰ ক্ষেত্ৰত গাই গৰম হোৱা চিনাক্ত কৰা প্ৰক্ৰিয়াটো অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ।
- গাই গৰম হোৱা আৰু মতাৰ দ্বাৰা প্ৰজনন কৰোৱাৰ তাৰিখ ঠিকমতে লিপিৰদ্ব কৰি ৰাখিলে ভৱিষ্যতে গৰম হ'ব পৰা বা পোৱালি জন্ম দিয়াৰ দিন নিৰ্দাৰণ কৰাটো সহজ হয় আৰু সেই অনুসৰি গাইবোৰ উপযুক্ত যতন ল'ব পৰা যায়।

গৰম হোৱাৰ লক্ষণসমূহ

- সঘনাই হেঁহেলিয়াই থকা।
- নেজডাল ডাঙি থকা আৰু পিঠিখন প্ৰসাৰিত কৰি ৰখা।
- যোনিৰ ওঁঠ দুখন ফুলি থকা আৰু যোনিৰ বাটটো তেজাল হৈ ৰঙা পৰি থকা।
- যোনিৰ পৰা ডাঠ, লেকেটা আৰু স্বচ্ছ নিঃসৰণ ওলাই থকা।
- সঘনাই মূত্ৰ ত্যাগ কৰা।
- কমকৈ খোৱা আৰু গাখীৰ উৎপাদন কমি ঘোৱা।
- অস্থিৰতা, আন পশুক শুঙ্গি থকা আৰু গাৰ ওপৰত উঠিবলৈ চেষ্টা কৰা।
- গৰম হোৱাৰ ১০-১২ ঘণ্টাৰ পাছত গাইজনীয়ে ষাঁড় বা আন গাইক তাইৰ গাৰ ওপৰত উঠিবলৈ দিয়ে। সেইটোৱেই হ'ল কৃত্ৰিম প্ৰজননৰ বাবে উপযুক্ত সময়।

আন গৰু গাত উঠিলে যদি গাই এজনী একে ঠাইত বৈ থাকে, তেন্তে কৃত্ৰিম প্ৰজননৰ বাবে সেয়ে উৎকৃষ্ট সময়

প্ৰজনন কৰোৱাৰ উপযুক্ত সময়

- প্ৰথম গৰম হোৱাৰ লক্ষণ দেখাৰ ১০-১২ ঘণ্টা অথবা অধিকতম ১৮ ঘণ্টাৰ পাছত স্বাভাৱিক বা কৃত্ৰিম প্ৰজননৰ জৰিয়তে গাইজনীক শুক্ৰায়ন কৰোৱা উচিত। অৰ্থাৎ যদিহে সন্ধিয়া গৰম হোৱাৰ লক্ষণ দেখা যায়, তেন্তে পৰৱৰ্তী পুৱা শুক্ৰায়ন কৰা উচিত। যদি তাৰ পাছৰ দিনা ৰাতিপুৱালৈকে গৰম হোৱাৰ লক্ষণসমূহ দেখুৱাই থাকে, তেন্তে সেইদিনা সন্ধিয়ালৈ পুনৰ শুক্ৰায়ন কৰা দৰকাৰ।
- যদি গাইজনীয়ে গৰ্ভ ধাৰণ নকৰে, তেন্তে তাই পুনৰ ১৮-২১ দিনৰ পাছত গৰম হ'ব।
- শুক্ৰায়নৰ ২১ দিনৰ পাছত গাইজনী পুনৰ গৰম হৈছে নেকি লক্ষ্য ৰাখিব লাগে, বিশেষকৈ নিচেই পুৱাতে আৰু সন্ধিয়া পলমকৈ।
- ম'হৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ সারধানতা অৱলম্বন কৰা প্ৰয়োজন, কিয়নো গৰম হোৱাৰ লক্ষণসমূহ সাধাৰণতে বৰ প্ৰকট নহয়।

গাইজনীয়ে গৰ্ভধাৰণ কৰাটো নিশ্চিত কৰিবলৈ সময়মতে গৰম হোৱাটো চিনাক্ত কৰা দৰকাৰ।

খ) কৃত্রিম প্রজননৰ উপকাৰিতা

- যেতিয়া গাই এজনী গৰম হয়, প্রজননৰ বাবে ঘাঁড় বিছাৰি যোৱাৰ কোনো প্ৰয়োজন নাই। এজন প্ৰশিক্ষণপ্ৰাণ্ট শুক্ৰায়নকাৰীয়ে গুণসম্পন্ন শুক্ৰৰ দ্বাৰা গাইজনীক শুক্ৰায়িত কৰিব পাৰে।
- এটা মাত্ৰ ঘাঁড় গৰুৰ শুক্ৰ ব্যৱহাৰ কৰি হাজাৰজনী গাইক শুক্ৰায়িত কৰিব পৰা যায়। এক বৃহৎ সংখ্যক গাইগৰুক প্রজনন কৰোৱাৰ বাবে মাত্ৰ কেইটামান ঘাঁড়গৰণৰেই যথেষ্ট।
- এই পদ্ধতিৰ দ্বাৰা পোৱালিবোৰৰ ক্ষীপ্ত উন্নয়ন সন্তুষ্টিৰ হয় (প্রজনন পৰীক্ষাৰ অধ্যায়টো চাওক)।
- বীজাণুজনিত যৌনৰোগৰ সংক্ৰমণ ৰোধ কৰিব পৰা যায়।
- প্রজননৰ সৈতে জড়িত ৰোগ থাকিলে, শুক্ৰায়নৰ সময়ত তাকো চিনাক্ত কৰিব পাৰি।
- খৰচ অনুপাতে ই এক অতি উপযোগী পদ্ধতি।
- ভাল গুণবিশিষ্ট একোটা ঘাঁড়ৰ মৃত্যুৰ পাছতো তাৰ শুক্ৰ ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি।
- কৃত্রিম প্রজনন গো-পালকৰ ঘৰতে কৰিব পাৰি; তাৰ বাবে গাইজনীক শুক্ৰায়িত কৰাৰ বাবে বহুদূৰলৈ কঢ়িয়াই লৈ যোৱাৰ প্ৰয়োজন নাই।

কৃষকৰ ঘৰতে এজন প্ৰশিক্ষণপ্ৰাণ্ট কাৰ্য্যকৰ্ত্তাই কৃত্রিম প্রজনন কৰিছে।

কৃত্রিম প্রজননৰ পাছত নিৰীক্ষণ

- কৃত্রিম প্রজননৰ ২১ দিনৰ পাছত গাইজনী পুনৰ গৰম হৈছে নেকি নিৰীক্ষণ কৰিব লাগে।
- কৃত্রিম প্রজননৰ ৬০ দিনৰ পাছত, গাইজনীয়ে গৰ্ভধাৰণ কৰিলেনে নাই পৰীক্ষা কৰিব লাগে।
- তিনিবাৰ শুক্ৰায়িত কৰাৰ পাছতো যদি গাই এজনী গাভিনী নহয়, তেন্তে পশুচিকিৎসকৰ সৈতে যোগাযোগ কৰক (প্রজনন ক্ষমতাহীনতা সম্পৰ্কীয় অধ্যায়টো চাওক)।

কৃত্রিম প্রজনন গাখীৰ উৎপাদন বৃদ্ধি কৰাৰ সৰল আৰু খৰচ অনুপাতে এক অতি উপযোগী পদ্ধতি

গ) গাইক এজনীক ক্রমান্বয়ে গাথীর চেৰা কৰা

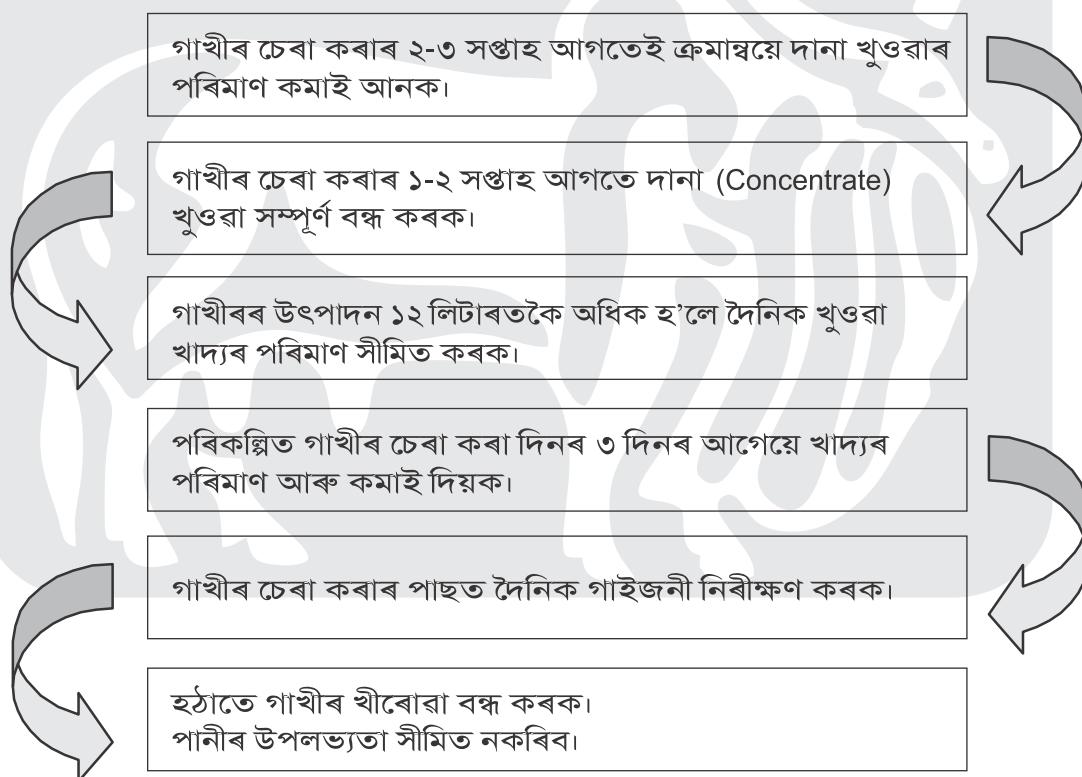
গাথীৰ চেৰা বা শুক্র কালচোৱা থীৰতী গাই এজনীৰ থীৰণ চক্ৰৰ সবাতোকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ পৰ্যায়। পৰৱৰ্তী থীৰণকালত স্বাস্থ্য অটুট বখা আৰু উৎকৃষ্ট উৎপাদন সুনিশ্চিত কৰাৰ বাবে থীৰতী গাইক কিছুদিনৰ বাবে জিৰণি দিয়া দৰকাৰ যাতে সেই কালচোৱাত ওহাৰৰ কলাবোৰ পুনৰোজীৱিত হৈ উঠিব পাৰে। এই কালচোৱাত, গাইজনী আৰু তাইৰ ওহাৰখনে পৰৱৰ্তী থীৰণকালৰ বাবে সাজু হয়; সেয়েহে শুক্র কালচোৱাত দেখা দিয়া যিকোনো অস্বাভাৱিকতাই গাইজনীৰ স্বাস্থ্য আৰু পোৱালি জন্ম দিয়াৰ পাছত গাথীৰ উৎপাদনৰ ওপৰত বিৰূপ প্ৰভাৱ পেলাব।

সেই সময়ত উৎপাদন কৰি থকা অধিক গাথীৰৰ কাৰণে থীৰতী গাই এজনীক ক্রমান্বয়ে গাথীৰ চেৰা কৰা প্ৰক্ৰিয়াটো যথেষ্ট জটিল হয়। গাথীৰ চেৰা কৰাৰ প্ৰায় দুসপ্তাহ আগৰে পৰাই পশুখাদ্যৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ সাল-সলনি কৰাৰ জৰিয়তে এই প্ৰক্ৰিয়াটোৰ বাবে প্ৰস্তুতি আৰম্ভ কৰা দৰকাৰ। খাদ্যত শক্তিৰ মাত্ৰা কম কৰিলে আৰু মূলতঃ অধিক আঁহযুক্ত খাদ্য খুৱালে গাথীৰ উৎপাদনৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় পুষ্টিৰ উপলভ্যতা হ্রাস পাৰ। গাই এজনীক নিৰাপদে আৰু সহজে গাথীৰ চেৰা কৰাৰ বাবে ইয়েই হ'ল উত্তম প্ৰক্ৰিয়া।

শুক্র কালচোৱাৰ দৈৰ্ঘ্য

গাইবোৰ প্ৰায় ৬০ দিন শুক্র অৱস্থাত থাকিব লাগে। দীঘলীয়া শুক্রকাল অতিবাহিত কৰিলে গাইবোৰ বেছি শকত হোৱাৰ সন্তোৱনা থাকে; ফলত সিহঁতৰ বহুতো বেমোৰ-আজাৰ হ'ব পাৰে আৰু প্ৰসৱৰ সময়ত সমস্যা হ'ব পাৰে।

ক্রমান্বয়ে গাথীৰ চেৰা কৰা পদ্ধতি

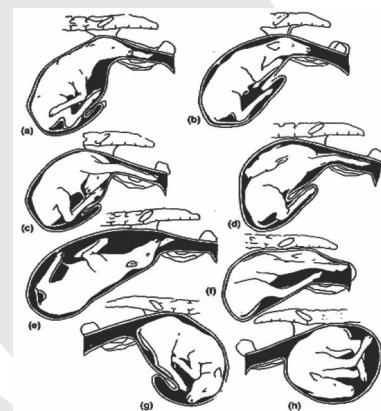
আদৰ্শগতভাৱে, গাথীৰ চেৰা কৰাৰ পাছত এসপ্তাহলৈকে গাইজনীক ন্যূনতম প্ৰয়োজনীয় খাদ্য খাব পৰাকৈ ঘাঁহনি পথাৰত চৰিবলৈ দিব লাগে।

ঘ) স্বাভাবিক প্রসর আৰু প্রসরৰ সমস্যা

- সাধাৰণতে প্রসরৰ সময়ত গাই এজনীক কোনো সহায় নালাগে।
- প্রসরৰ এদিন আগতে যোনিৰ পৰা সাধাৰণতে এক আঠালতীয়া নিঃসৰণ ওলাই থাকে।
- বয়সীয়া গাইৰ ক্ষেত্ৰত, সাধাৰণতে পানী-মোনা ফুটাৰ ৩০-৫০ মিনিট পাছতে পোৱালিটোৰ জন্ম হয়, কিন্তু কেতিয়াবা ইয়াৰ বাবে ২ ঘণ্টা পৰ্যন্ত সময় লাগিব পাৰে।
- প্ৰথমবাৰৰ বাবে পোৱালি জন্ম দিয়া গাইয়ে পানী-মোনা ফুটাৰ পাছত প্রসরৰ বাবে ৪ ঘণ্টালৈকে সময় ল'ব পাৰে।
- যদি সেই নিৰ্দ্বাৰিত সময়ৰ ভিতৰত পোৱালি জন্ম নহয়, তেন্তে প্রসরৰ সমস্যা বুলি ধৰা হয়।
- যদিহে পানী-মোনা ফুটাৰ পাছত মূৰটো আৰু আগঠেং দুটা ওলাই আহে, তেন্তে পশু চিকিৎসকক মতাৰ প্ৰয়োজন নাই; গাইজনীয়ে স্বাভাবিক ভাৱেই পোৱালিটো প্ৰসৱ কৰিব।
- এনে অৱস্থাত আগঠেং দুটাত ধৰি তলৰফালে সামান্য টানি দিলে প্ৰসৱত সহায় হয়।

স্বাভাবিক প্ৰসৱৰ ক্ষেত্ৰত, মূৰটো আৰু আগঠেং দুটা প্ৰথমে ওলাই আহে।

জৰাযুত পোৱালিটোৰ অৱস্থান
অস্বাভাবিক হ'লে প্ৰসৱৰ সময়ত
সমস্যাই দেখা দিয়ে।

- মূৰটো আৰু আগঠেং দুটা ওলাই অহা অৱস্থাৰ বাহিৰে আন কোনো অৱস্থাত কেতিয়াও পোৱালিটো টানি উলিয়াবলৈ চেষ্টা নকৰিব (আনকি এটা আগঠেং আৰু মূৰটো ওলাই থকা অৱস্থাতো)।
- যদিহে পোৱালিটোৰ অস্বাভাবিক অৱস্থান দেখা যায় অথবা পানী-মোনা ফুটাৰ পাছত একো ওলোৱা দেখা নাযায়, তেন্তে তুৰন্তে পশু চিকিৎসকক মাতি পঢ়িয়াওক।
- গাইজনীৰ চিকিৎসা আগবঢ়োৱাত পলম কৰিলে সমস্যা গুৰুতৰ হ'ব পাৰে।

পোৱালি জন্মাৰ পাছত নিৰীক্ষণ

- স্বাভাবিক অৱস্থাত, পোৱালি জন্ম দিয়াৰ ৪৫ দিনৰ ভিতৰত গাইজনী পুনৰ গৰম হয়।
- প্ৰথম বাৰত নকৰি তাৰ পাছৰ বাৰ গৰম হওঁতে বা ৬০-৯০ দিনৰ ভিতৰত গাইজনীক প্ৰজনন কৰাব লাগে।
- যদি পোৱালি জন্ম দিয়াৰ ৬০ দিনৰ ভিতৰত গাইজনী পুনৰ গৰম নহয়, তেন্তে পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ লওক।

প্ৰসৱৰ সমস্যা সোনকালে চিনাক্ত কৰিব পাৰিলে পোৱালিটো বচাব পৰা যায়।

ঙ) প্রজনন ক্ষমতাহীনতা

- প্রজনন ক্ষমতাহীনতা হ'ল এক অস্থায়ী সমস্যা, যার ফলত গাইজনীয়ে গর্ভ ধারণ করিব নোরাবে। স্বাভাবিক প্রজনন ক্ষমতাযুক্ত গাই এজনীয়ে প্রতি ১২-১৪ মাহের মূরে-মূরে পোরালি জন্ম দিয়ে।
- প্রজনন ক্ষমতাহীনতার ফলত প্রাণ্তবয়স্ক হোরাত বা পোরালি জন্ম দিয়াত পলম হোরা অথবা গায়ীর উৎপাদন কমাব বাবে ক্ষকে প্রচুর ক্ষতির সন্ধূখীন হয়। উৎপাদনহীন গাইজনীক পোহপাল দি বাখিব লগীয়া হোরার বাবেও ক্ষকজনৰ ক্ষতি হয়।
- প্রজনন ক্ষমতাহীনতা বহুবোৰ কাৰণত হ'ব পাৰে; যেনেঃ (১) যৌনাঙ্গত হোৱা ৰোগ (২) বীজাণুজনিত ৰোগ (৩) শাৰীৰিক কাৰণ, যেনে গৰম নোহোৱা, অসফল কৃত্ৰিম বা স্বাভাবিক প্রজনন, নীৰৱে গৰম হোৱা, ডিম্বাশয়ত হোৱা চিষ্ট বা টেমুনা (৪) শাৰীৰিক গঠন সংক্রান্তীয় সমস্যা (৫) ভুল কৃত্ৰিম প্রজনন পদ্ধতি।

প্রজনন ক্ষমতাহীন অৱস্থাৰ যতন

- গৰম হোৱাৰ পাছত সঠিক সময়ত শুক্রায়ন কৰাওক (গৰম হোৱাটো চিনাক্ত কৰা পদ্ধতি সম্পৰ্কীয় অধ্যায় চাওক)।
- গাইজনী দীঘলীয়া সময়ৰ বাবে গৰম হৈ থাকিলে কৃত্ৰিম প্রজনন পুনৰাই কৰা দৰকাৰ।
- নীৰৱে গৰম হোৱা অৱস্থা ধৰা পেলোৱাৰ বাবে ভালদৰে নিৰীক্ষণ কৰা দৰকাৰ, বিশেষকৈ ম'হৰ ক্ষেত্ৰত।
- পশ্চিমৰ জন্মৰে পৰা উপযুক্ত পৰিপুষ্টি প্ৰদান কৰা উচিত।
- উপযুক্ত পৰিমাণৰ লৱণ মিশণ যোগান ধৰা উচিত।
- অত্যধিক গৰমৰ পৰা বচাবলৈ পশ্চিমৰ অনৱৰতে পৰিষ্কাৰ খোৱাপানী যোগান ধৰক আৰু যথোপযুক্ত ছাঁয়া আৰু ঠাণ্ডা কৰিব পৰাৰ ব্যৱস্থা কৰক।
- কৃত্ৰিম প্রজনন কৰা ব্যক্তিজন উপযুক্ত প্ৰশিক্ষণ প্ৰাপ্ত হয়নে নহয় সেইটো নিশ্চিত কৰক।
- যদিহে নিয়মীয়াকৈ মাহেকীয়া হোৱা গাই এজনীয়ে তিনিবাৰ প্রজনন কৰোৱাৰ পাছতো গর্ভ ধাৰণ নকৰে, তেন্তে পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ লওক। সঘনাই শুক্রায়ন কৰি থাকিলে গাইজনীৰ প্রজনন অঙ্গৰ স্থায়ী ক্ষতি হোৱাৰ আশংকা থাকে।
- প্রজনন অংগৰ অস্বাভাবিক গঠনৰ কাৰণেও গাই এজনীয়ে গর্ভ ধাৰণ নকৰিব পাৰে।
- জনন তন্ত্ৰৰ ৰোগ/সংক্ৰমণৰ ফলতো প্রজনন ক্ষমতা লোপ পাৰ পাৰে। উপযুক্ত পৰামৰ্শ আৰু চিকিৎসাৰ বাবে পশু চিকিৎসকৰ সৈতে যোগাযোগ কৰক।

স্বাভাবিক ঝাতু চক্ৰৰ সময়ত গর্ভধাৰণৰ ওপৰত প্ৰভাৱ পেলোৱা কাৰকসমূহ

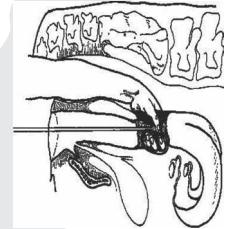
গৰম হোৱাটো ধৰা পেলোৱা

হিমায়িত শুক্ৰৰ উপযুক্ত ব্যৱহাৰ

কৃত্ৰিম প্রজননৰ উপযুক্ত সময়
আৰু পদ্ধতি

উপযুক্ত স্থানত শুক্রায়ন

- গৰম হোৱাটো সময়মতে ধৰা পেলোৱাটোহে কেৱল ক্ষকৰ হাতত।
- হিমায়িত শুক্ৰৰ উপযুক্ত ব্যৱহাৰ, কৃত্ৰিম প্রজননৰ উপযুক্ত সময় আৰু পদ্ধতি আৰু উপযুক্ত স্থানত শুক্রায়ন কৰাটো প্ৰশিক্ষণপ্ৰাপ্ত ব্যক্তি (পশু চিকিৎসক বা কৃত্ৰিম প্রজনন কৰ্ত্তা)ৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে।
- সেয়েহে, পৰৱৰ্তী সময়ত জটিলতা বা সমস্যাৰ সন্ধূখীন নহ'বলৈ কেৱল প্ৰশিক্ষণপ্ৰাপ্ত ব্যক্তিৰ হতুৱাইহে কৃত্ৰিম প্রজনন কৰোৱা উচিত।
- এজনী সুস্থ বৰ্ণসংকৰ জাতৰ চেউৰী ১৮ মাহ বা তাৰ আগতে গৰম হোৱা উচিত।
- ম'হ আৰু থলুৱা জাতৰ ক্ষেত্ৰত অধিক (প্ৰায় ২৪ মাহ) সময়ৰ প্ৰয়োজন হ'ব পাৰে।

প্রজনন ক্ষমতাহীনতাৰ যতন লওক আৰু গর্ভধাৰণ নিশ্চিত কৰক।

চ) প্রজন্ম পরীক্ষা সম্পর্কে চমুকৈ

প্রজন্ম পরীক্ষা হ'ল নির্বাচিত পশুর প্রজনন ঘটাই কোনো এটা নির্দিষ্ট জাতৰ গাইৰ উৎপাদন বৃদ্ধি কৰিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা এক বৈজ্ঞানিক পদ্ধতি।

পদক্ষেপ ১: এটা নির্দিষ্ট এলেকাৰ সৰ্বোচ্চ উৎপাদনক্ষম গাইবোৰ (সন্ধান্ত গাইবোৰ) চিনাত্ত কৰি সৰ্বোৎকৃষ্ট ঘাঁড়ৰ শুক্ৰৰ দ্বাৰা প্রজনন কৰোৱা হয়।

নির্দিষ্ট জাতৰ সন্ধান্ত গাই

পদক্ষেপ ২: মাক আৰু পোৱালি দুয়োকে পৰীক্ষা কৰি কেইটামান বেমাৰৰ পৰা মুক্ত বুলি নিশ্চিত হ'লে ক্ষকৰ পৰা সন্ধান্ত গাইৰ মতা পোৱালিবোৰ ত্ৰয় কৰা হয়।

নির্বাচিত মতা পোৱালি

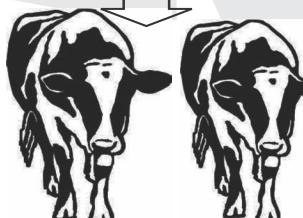
পৰী-
ক্ষীত
ঘাঁড়

নির্দিষ্ট জাতৰ সৰ্বোৎকৃষ্ট ঘাঁড়

পদক্ষেপ ৩: নির্বাচিত মতা পোৱালিবোৰক বিভিন্ন পৰ্যায়ত কেতবোৰ বিশেষ পৰীক্ষা কৰা হয় আৰু তাৰ পাছত শুক্ৰ কেন্দ্ৰলৈ স্থানান্তৰিত কৰা হয়। নির্বাচিত মতা পোৱালিবোৰ সকলো পৰ্যায়ৰ সকলো পৰীক্ষাতে বোগমুক্ত বুলি নিশ্চিত হোৱা প্ৰয়োজন।

পদক্ষেপ ৪: এই নির্বাচিত ঘাঁড়বোৰ পৰা সংগ্ৰহীত শুক্ৰৰ দ্বাৰা উত্ত এলেকাৰ একে জাতৰ বৃহৎ সংখ্যক গাইক প্ৰজনন কৰোৱা হয়।

পৰীক্ষাকৃত ঘাঁড়ৰ চেউৰী পোৱালি

পদক্ষেপ ৫: চেউৰী পোৱালিৰ দক্ষতাৰ ও পৰত নিৰ্ভৰ কৰি প্ৰতিটো ঘাঁড়ৰ “প্ৰজনন মূল্য” নিৰ্কৃপন কৰা হয়। দুঃঃ উৎপাদন সম্পৰ্কীয় তথ্যৰ ভিত্তিত শীৰ্ষ ১০% চেউৰীও বাচনি কৰা হয়।

পদক্ষেপ ৫: পৰীক্ষাকৃত ঘাঁড়ৰ মাইকী পোৱালিবোৰ দুঃঃ উৎপাদনৰ তথ্য সংগ্ৰহ কৰা হয়। প্ৰতিটো ঘাঁড়ৰ কমপক্ষেও ১০০ জনী পোৱালিৰ ১ম থীৰণকালৰ তথ্য সংগ্ৰহ কৰা দৰকাৰ।

পদক্ষেপ ৭: শীৰ্ষ ১০% চেউৰী পোৱালি (দুঃঃ উৎপাদন সম্পৰ্কীয় তথ্যৰ ভিত্তিত নিৰ্বাচিত) আৰু শীৰ্ষ ১০% ঘাঁড় (প্ৰজনন মূল্যৰ ভিত্তিত নিৰ্বাচিত) পৰৱৰ্তী প্ৰজন্মৰ ঘাঁড় উৎপাদনৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা হয়। এনে প্ৰতিটো চক্ৰ পূৰ্ণ হ'বলৈ ৬-৭ বছৰ লাগে। এইটো নিশ্চিত কৰা হয় যাতে এই প্ৰক্ৰিয়াত কেতিয়াও আন্তঃপ্ৰজনন নহয়।

দুঃঃ উৎপাদনৰ তথ্য সংগ্ৰহ

হলস্টেইন ফ্ৰিজিয়ান জ/তৰ পৰীক্ষাকৃত ঘাঁড়

মুঢ়া প্ৰজন্মৰ পৰীক্ষাকৃত ঘাঁড়

প্ৰজন্ম পৰীক্ষা এটা জাতৰ গাইৰ দুঃঃ উৎপাদন বৃদ্ধিৰ এক বৈজ্ঞানিক পদ্ধতি

ছ) বংশ বাচনি সম্পর্কে চমুকৈ

বংশ বাচনি প্রক্রিয়াত, ষাঁড়বোৰক কেৱল সিহঁতৰ পিতৃ-মাতৃৰ দক্ষতাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি বাচনি কৰা হয়। যেতিয়া কোনো এক অঞ্চলত এটা জাতৰ বহুসংখ্যক পশু উপলব্ধ হয় কিন্তু কৃত্ৰিম প্ৰজননৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় আন্তঃগাঁথনি নাথাকে, তেনে ক্ষেত্ৰত এই পদ্ধতি প্ৰয়োগ কৰা হয়।

পদক্ষেপ ১: খলুৱা জাতৰ উৎকৃষ্ট পশু থকা স্বাভাৱিক বসতি অঞ্চল এটাৰ গাঁওঁবোৰ চিনাক্ত কৰা।

পদক্ষেপ ২: অঞ্চলটোত কৃত্ৰিম প্ৰজননৰ পৰিকল্পিত ৰূপায়ন আৰম্ভ কৰা হয়। কৃষকৰ প্ৰশিক্ষণ, প্ৰজনন শিবিৰ আৰু গৰু-পোৱালিৰ প্ৰদৰ্শনী আদিৰ দৰে সম্প্ৰসাৰণ কাৰ্যসূচী ৰূপায়ন কৰাৰ জৰিয়তে কৃত্ৰিম প্ৰজনন ব্যৱস্থা জনপ্ৰিয় কৰি তুলিবলৈ প্ৰয়াস কৰা হয়।

পদক্ষেপ ৩: নিৰ্বাচিত খলুৱা জাতৰ গাই বা ম'হৰ দুঃখ উৎপাদনৰ তথ্য সংগ্ৰহ কৰা হয় আৰু উচ্চ উৎপাদন-ক্ষম গাইবোৰ চিনাক্ত কৰা হয়।

পদক্ষেপ ৪: নিৰ্বাচিত উৎপাদন-ক্ষম গাইবোৰক দেশত উপলব্ধ একে জাতৰ সৰ্বোৎকৃষ্ট ষাঁড়ৰ শুক্ৰৰ দ্বাৰা কৃত্ৰিম প্ৰজনন কৰোৱা হয়।

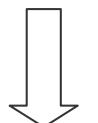
পদক্ষেপ ৫: মাক আৰু পোৱালিক কেতবোৰ ৰোগৰ পৰা মুক্ত বুলি নিশ্চিত হোৱাৰ বাবে কেইটামান পৰীক্ষা কৰাৰ পাছত উচ্চ উৎপাদন-ক্ষম গাইৰ মতা পোৱালিবোৰ কৃষকৰ পৰা কিনি লোৱা হয়।

পদক্ষেপ ৬: ইয়াৰ পাছত নিৰ্বাচিত মতা পোৱালিবোৰক শুক্ৰ-কেন্দ্ৰলৈ স্থানান্তৰিত কৰাৰ আগেয়ে বিভিন্ন পৰ্যায়ত বহু পৰীক্ষা-নিৰীক্ষা কৰা হয়। সকলো পৰ্যায়তে কৰা সকলোবোৰ পৰীক্ষাতে মতা পোৱালিবোৰ ৰোগমুক্ত বুলি চিনাক্ত হোৱা উচিত।

পদক্ষেপ ৭: ক্ষীণ আনুবংশিক উন্ননৰ বাবে পৰৱৰ্তী সময়ত এই ষাঁড়বোৰৰ শুক্ৰ একে জাতৰ বহুসংখ্যক গাইৰ কৃত্ৰিম প্ৰজননৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

বংশ বাচনি খলুৱা জাতৰ গাইৰ দুঃখ উৎপাদন বৃদ্ধি কৰাৰ এক অন্যতম পদ্ধতি।

চতুর্দশ অধ্যায়

সৰু-সুৰা ব্যাধিৰ পাৰম্পৰিক চিকিৎসা

পশুধনৰ সৰু-সুৰা বেমাৰৰ চিকিৎসাৰ বাবে কৃষকসকলে পৰম্পৰাগত চিকিৎসা পদ্ধতি যুগ যুগ ধৰি ব্যৱহাৰ কৰি আছিছে। বিশেষকৈ যিবোৰ অঞ্চলত আধুনিক চিকিৎসা সেৱা সতকাই উপলব্ধ নহয় তেনে ঠাইত, উপযুক্ত পশুচিকিৎসা সেৱা লাভ নকৰা পৰ্যন্ত এনে বিকল্প চিকিৎসা ব্যৱহাৰ কৰি সৰু-সুৰা বেমাৰৰ নিৰাময় কৰাৰ প্ৰচেষ্টা কৰাটো কৃষকসকলৰ বাবে অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ।

BAIF, দক্ষিণ কৰ্ণাটকৰ কিছুমান দুঃখ সমবায়, গ্ৰাম্য পুনৰ্গঠনৰ আন্তঃবাণ্টীয় প্ৰতিষ্ঠান (IIRR), বিবেকানন্দ কেন্দ্ৰ আদি কেতবোৰ সংস্থাই লিপিৰদ্বাৰা কৰা এনে কেইবিধমান বিকল্প চিকিৎসা পদ্ধতি সম্পর্কে ইয়াত উল্লেখ কৰা হৈছে। যিকি নহওক, এইটো গুৰুত্বপূৰ্ণ কথা যে ইয়াত উল্লেখিত এনে পদ্ধতিসমূহে সম্পূৰ্ণৰূপে ৰোগ নিৰাময় নকৰিবও পাৰে। তেনে ৰোগৰ উপযুক্ত চিকিৎসাৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় পৰীক্ষা-নিৰীক্ষাৰ দ্বাৰা ৰোগৰ কাৰণ নিৰ্কপন কৰাটো দৰকাৰ। সেয়েহে শীঘ্ৰে পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ লোৱাটো অতি প্ৰয়োজন। এনে বিকল্প চিকিৎসাত ব্যৱহাৰ উদ্বিদ সহজে চিনান্ত কৰাৰ বাবে গছবোৰৰ ছবিও সন্মিৰিষ্ট কৰা হৈছে। নিম্নোক্ত ৰোগসমূহৰ বাবে কেতবোৰ বিকল্প চিকিৎসা আৰু ঔষধৰ বিষয়ে ইয়াত দিহা দিয়া হৈছেঃ

১। গাখীৰ দিব নোৱাৰা	১২। বিষক্রিয়া
২। ৰক্তহীনতা	১৩। গাখীৰ অস্বাভাৱিক নিঃসৰণ
৩। ভেঁকুৰৰ পৰা হোৱা ৰোগ	১৪। জৰায়ু বাহিৰলৈ ওলাই অহা
৪। পেট ফুলা	১৫। বাৰে-বাৰে গৰম হোৱা
৫। দেহত পানী কমি যোৱা	১৬। জল নসৰা
৬। হাগনি	১৭। ছালৰ বেমাৰ
৭। বহিঃ পৰজীৱি	১৮। পাকস্থলীৰ ৰোগ
৮। মাখিপলু হোৱা ঘা	১৯। জিভাত হোৱা ঘা
৯। গাখীৰত ৰক্তক্ষৰণ	২০। কাঠ আঁচিনাই
১০। প্ৰজনন ক্ষমতাহীনতা	২১। মাখি বিতাৰক
১১। ওহাৰত পানী জমা হোৱা	২২। চাঁহিৰ আক্ৰমণ

ବୋଗ ନିର୍ବାମ୍ୟର ବାବେ ସ୍ୱରହାର କରା କେତେବୋର ବନୌଷଧ

କ୍ରେ: ନଂ	ଅରଙ୍ଗା	ବନୌଷଧ (ଖଲୁରା ନାମ)	ସ୍ୱରହାର ଆର୍କ ସ୍ୱରହାର ଧରଣ	ପାଲି ଆର୍କ ପରିମାଣ
୧	ଗାଥୀର ଦିବ ନୋରରା	(୧) <i>Asparagus racemosus</i> (ଶତମୂଳ)	୨୫୦ ଗ୍ରାମ ଶତମୂଳର ଶିପା ଗୁଡ଼ି କରକ	୩-୫ ଦିନ ଖୁରାଓକ।
		(୨) <i>Leptadenia reticulata</i> (ହାଁପ)	Leptadenia-ର ପାତ ଆର୍କ କାଣ୍ଡ ଦାନାର ସୈତେ ମିହଲି କରି ଖୁରାଓକ।	୫୦ ଗ୍ରାମ ଦୈନିକ ଦୁବାରକେ ୩୦ ଦିନ
୨	ରକ୍ତହିନତା	<i>Phyllanthus embelica</i> (ଆମଲଖି)	୫୦ ଗ୍ରାମ ମାନ ଆମଲଖି ବା ଆମଲଖି ଗଛର ଛାଲ ଗୁଡ଼ି କରକ।	ଦୈନିକ ଖୁରାଓକ।
୩	ଭେଙ୍ଗୁରର ଆକ୍ରମଣ	(୧) ନହର୍	ଥେତେଲିଯାଇ ଲୋକ।	ଭାଲ ନୋହୋରାଲୈକେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ଅଂଶତ ପ୍ରୟୋଗ କରକ।
		(୨) ନିମ	ଛାଲ, ଫୁଲ, ଗୁଡ଼ିର ତେଲ ବା କୋମଳ ଡାଲ ମିହଲାଇ ଥେତେଲିଯାଇ ଲୋକ।	ଭାଲ ନୋହୋରାଲୈକେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ଅଂଶତ ପ୍ରୟୋଗ କରକ।
୪	ପେଟ ଫୁଲା (ମୃଦୁ)	ଆଦା, ନହର୍, ଇଲାଚି, ଲଂ ଆର୍ ଗୁଡ଼	୫୦ ଗ୍ରାମ ଆଦା, ଏଟୋ ନହର୍, ୩ୟଟା ଇଲାଚି, ୫/୬ୟଟା ଲଂ ଏକେଲଗେ ଆଦା ଲିଟାର ପାନୀତ ସିଜାଓକ, ଅଲପ ଗୁଡ଼ ମିହଲାଓକ ଆର୍ ଡାଠ ମିଶ୍ରଣ ତୈୟାର କରକ।	ଦୈନିକ ଏବାରକେ ଦୁଦିନ ଖୁରାଓକ। ମିଶ୍ରଣଟୋ ସଦାୟ ନତୁନକେ ତୈୟାର କରି ଲ'ବ। ପୋରାଲିବୋରକ ଆଦା ପାଲି ଖୁରାବ।

ଶତମୂଳ ଗଛ

ଶତମୂଳ ଶିପା

ହାଁପ ଗଛ ଆର୍ ଫୁଲ

ବୋଗ ନିରାମୟ ବାବେ ସ୍ୟରହାର କରା କେତବୋର ବନୌଷଧ

କ୍ରେ: ନଂ	ଅରଙ୍ଗା	ବନୌଷଧ (ଖଲୁରା ନାମ)	ସ୍ୟରହତ ଅଂଶ ଆର୍କ ସ୍ୟରହାରର ଧରଣ	ପାଲି ଆର୍କ ପରିମାଣ
୫	ଶ୍ରୀରତ ପାନୀ କମି ଯୋରା	ନିମଖ, ଖୋରା ଚ'ଡା ଆର୍କ ଚେନୀ	୨ ଚାମୁଚ ନିମଖ, ଆଧା ଚାମୁଚ ଖୋରା ଚ'ଡା ଆର୍କ ୪ ଚାମୁଚ ଚେନୀ ୧ ଲିଟାର ପାନୀତ ଗୁଲି ଲାଗୁକ।	ପ୍ରାପ୍ତବୟକ୍ଷ ପଣ୍ଡ: ୨-୩ ଲିଟାର ଦୈନିକ ୨-୩ ବାରକେ। ପୋରାଲିଃ ୧/୨ ର ପରା ୧ ଲିଟାର ନିରାମୟ ନୋହୋରାଲୈକେ।
୬	ହାଗନି	(୧) ଚାହ ଗଛର ପାତ, ଆଦା	ଏମୁଠି ଚାହ ଗଛର ପାତ ୧ ଲିଟାର ପାନୀତ ଉତଳାଇ ଲାଗୁକ। ଚେକି ଲାଗୁକ ଆର୍କ ଆଧାମୁଠି ପିଚା ଆଦା ମିହଲାଗୁକ।	ଦୈନିକ ଦୁବାରକେ ୩-୪ ଦିନଲୈ ଖୁରାଗୁକ। ପ୍ରତିଦିନେ ନତୁନକେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରକ।
		(୨) ମଧୁର ଆମ	ଆଧା କିଲୋ ମଧୁର ଆମର ସଜୀର ପାତ ତିନି ଗିଲାଚ ପାନୀତ ଉତଳାଗୁକ।	ଦୈନିକ ଦୁବାରକେ ଖୁରାଗୁକ।
		(୩) ପଟାଛିଯାମ ପାରମେଞ୍ଜାନେଟ	୧ ଲିଟାର ପାନୀତ ୫-୧୦ ଟା ପଟାଛିଯାମ ପାରମେଞ୍ଜାନେଟର ଦାନା ମିହଲାଗୁକ।	ଦୈନିକ ଦୁବାରକେ ଖୁରାଗୁକ।

ଚାହପାତ

ମଧୁର

ଆମଲଖ

ৰোগ নিৰাময়ৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা কেতবোৰ বনৌষধ

ক্ৰঃ নং	অৱস্থা	বনৌষধ (খলুৱা নাম)	ব্যৱহাৰ অংশ আৰু ব্যৱহাৰৰ ধৰণ	পালি আৰু পৰিমাণ
৭	বহিঃ পৰজীৱি	(১) আটলচ	গুটি আৰু পাতৰ বস যিকোনো সন্তোষী বনস্পতি তেলত ৫০% ঘনত্বত মিহলাই লওক।	দৈনিক দুৰ্বাৰক ৫ দিনলৈ গোটেই গাতে সানক।
		(২) নিম	পাত খেতেলিয়াই লওক।	গোটেই গাতে সানক।
		(৩) আটলচ, নিম আৰু ধঁপাতৰ পাত	আটলচৰ গুটি – ১ ভাগ; নিমৰ গুটি – ১ ভাগ; ধঁপাতৰ পাত – ১/৫ ভাগ। পটাত পিছি ২ লিটাৰ পানীত মিহলাওক।	গোটেই গাতে সানক।
৮	মাথিয়ে কণী পৰা ঘা	(১) নার্জীৰ পাত, নহৰু আৰু তুলসী	দুয়োবিধ পাতৰ এমুষ্ঠিকৈ আৰু এটা নহৰু পটাত পিছি চুণৰ লগত মিহলাই এটা থুপথুপীয়া মিশ্রণ তৈয়াৰ কৰক।	মিশ্রণটো দৈনিক দুৰ্বাৰকৈ ঘাত প্ৰয়োগ কৰক।
		(২) আটলচ, নিম	(এবিধ বা দুয়োবিধৰ) পাত পিছি এক মিশ্রণ তৈয়াৰ কৰক।	দৈনিক এবাৰকৈ ৫-৬ দিনলৈ।
৯	গাথীৰত তেজ	লাজুকী লতা	আধাৰ পৰা এক কিলো পৰিমাণৰ লতা পিছি থুপথুপীয়া মিশ্রণ তৈয়াৰ কৰক।	দৈনিক দুৰ্বাৰকৈ ৩-৫ দিন খুৱাওক।

আটলচ

নার্জি ফুল

গুটিৰ সৈতে নিম

ବୋଗ ନିରାମୟ ବାବେ ସ୍ୟରହାର କରା କେତବୋର ବନୌଷଥ

କ୍ରେଣ୍ଟ ନଂ	ଅରଙ୍ଗା	ବନୌଷଥ (ଥଲୁରା ନାମ)	ସ୍ୟରହତ ଅଂଶ ଆର୍କ ସ୍ୟରହାର ଧରଣ	ପାଲି ଆର୍କ ପରିମାଣ
୧୦	ପ୍ରଜନନ କ୍ଷମତାହୀନତା	(୧) ବେଙ୍ଗେନା, କୋଟୋରା ମାହ	ପୁରୁଠ ବେଙ୍ଗେନା – ୧ କିଲୋ କୋଟୋରା ମାହ – ୨୫୦ ଗ୍ରାମ ପାନୀତ ତିଆଇ ଥିଲେ କୋମଲାଇ ଲୋରାର ପାଛତ ଗୁଡ଼ି କରି ଲାଗୁ କରିବାକାରୀ	ଦୈନିକ ବେଙ୍ଗେନାର ପାଛତ ମାହ ଏସଙ୍ଗାହାଲେ ଖୁରାଓକ।
		(୨) ନାରିକଳ ଗଛ	ନତୁନକେ ଫୁଲା ଫୁଲର ବସ ଉଲିଯାଇ ତାର ସୈତେ କୁମଲୀଯା ନାରିକଳର ପାନୀ ମିହଲାଓକ।	ଦୈନିକ ଏବାରକେ ୩-୪ ଦିନଲୈ ଖୁରାଓକ।
୧୧	ଓହାରତ ପାନୀ ଜମା ହୋରା	ଛାଲ କୁରଁବୀ ବା ଘୃତ କୁମାରୀ ଅଥବା ଲାଜୁକୀ ଲତାର ପାତ	କେରଳ ଘୃତ କୁମାରୀର ୨-୩ ଖନ ପାତ ଲାଗୁ କରିବାକାରୀ ୫୦ ଗ୍ରାମ ଚୁଣର ଲଗତ ମିହଲାଓକ; ଅଥବା ୨-୩ ମୁଠି ଲାଜୁକୀ ଲତାର ପାତର ସୈତେ ମିହଲାଇ ଏକ ଥୁପଥୁପୀଯା ମିଶନ ତୈୟାର କରିବାକାରୀ	ଦୈନିକ ଦୁବାରକେ ୪-୫ ଦିନଲୈ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ କରିବାକାରୀ (ପ୍ରୋଗ୍ରାମ କରିବାର ୨-୩ ଦିନ ଆଗତେ ଚୁଣର ଲଗତ ଘୃତ କୁମାରୀ ମିହଲାଇ ଲାଗୁ କରିବାକାରୀ) ଗାଢ଼ିର ଖୀରୋରାର ପାଛତରେ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ କରିବାକାରୀ
୧୨	ବିଷକ୍ରିୟା	(୧) ପେରାଫିନ ତେଲ/ ତିଲ ତେଲ/ପ୍ରାକ୍ତିକ ବନ୍ଦପତ୍ର ତେଲ	ଯିକୋନୋ ଏବିଧ ତେଲର ଏକ ଲିଟାର	ଦୈନିକ ଏବାରକେ ଖୁରାଓକ।
		(୨) ଗାଢ଼ି/ ନାରିକଳର ପାନୀ/ ଏଞ୍ଜାର	୧ ଲିଟାର ଗାଢ଼ିର ବା ନାରିକଳର ପାନୀ; ୮୦୦ ମିଲିଲିଟାର ପାନୀତ ୨୦୦ ଗ୍ରାମ ଏଞ୍ଜାର	ଦୈନିକ ଏବାରକେ ଖୁରାଓକ।

ଲାଜୁକୀ ଲତା

ଛାଲ କୁରଁବୀ

ଘୋରା ମାହ ବା କୋଟୋରା ମାହ

ବୋଗ ନିରାମୟର ବାବେ ବ୍ୟରହାର କରା କେତବୋର ବନୌଷଧ

କ୍ରଃ ନଂ	ଅରଙ୍ଗ୍ରା	ବନୌଷଧ (ଖଲୁରା ନାମ)	ବ୍ୟରହତ ଅଂଶ ଆର୍କ ବ୍ୟରହାର ଧରଣ	ପାଲି ଆର୍କ ପରିମାଣ
୧୩	ଗାଥୀରର ଅସ୍ଵାଭାରିକ ନିଃ ସରଣ	(୧) ବଙ୍ଗଲୀ ଏରା	ପାତ	୨-୩ ମୁଠି ପାତ
		(୨) ଧତୁରା	ଏଟା ଧତୁରାର ଫଳ ଲୋକ, ଗରମ ଛାଇତ ଗରମ କରକ ଆର୍କ ଚାଉଲର ମଲର ଲଗତ ଖୁନ୍ଦି ଲୋକ।	ମାତ୍ର ଏବାର ଖୁରାଓକ। ଦରର ଖୁଗ୍ରାବ ପାଛତ ପଣ୍ଡଟିକ ଚରିବଲୈ ଏବି ନିଦିବ।
		(୩) ଶତମୂଳ	ଶତମୂଳର ମୃଦଗତ କାଣ୍ଡ ବା ତାର ରସ	ଦୈନିକ ଦୁବାରକୈ ୪ ଦିନ।
୧୪	ଜରାୟୁ ବାହିବଲୈ ଓଲାଇ ଅହା	ଲାଜୁକୀ ଲତା	ଦୁଇ ମୁଠା ପାତ ଗୁଡ଼ି କରକ ଆର୍କ ପିହି ବସୋ ଉଲିଯାଇ ଲୋକ।	ଦୈନିକ ତିନିବାରକୈ ଦିଯକ ଆର୍କ ବସଖିନି ଜରାୟୁର ଓଲାଇ ଅହା ଅଂଶତ ପ୍ରୟୋଗ କରକ।
୧୫	ବାରେ-ବାରେ ଗରମ ହୋରା	(୧) ନରସିଂହ ପାତ	୨ ମୁଠି ନରସିଂହ ପାତ ଲୋକ।	ଶୁକ୍ରାଯନର ପାଛତ ୧୦ ଦିନଲୈ ପ୍ରୟୋଗ କରକ।
		(୨) ଲାଜୁକୀ ଲତା	୨୦୦ ଗ୍ରାମ ଲତା ଲୋକ ଆର୍କ ଉତଳାଇ ଘନ ବସ ଉଲିଯାଓକ।	୨-୩ ଦିନ ପ୍ରୟୋଗ କରକ।

ବଙ୍ଗଲୀ ଏରା

ଧତୁରା ଗଛ

ନରସିଂହ

ৰোগ নিৰাময়ৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা কেতোৰ বনৌষধ

ক্ৰঃ নং	অৱস্থা	বনৌষধ (থলুৱা নাম)	ব্যৱহৃত অংশ আৰু ব্যৱহাৰৰ ধৰণ	পালি আৰু পৰিমাণ
১৬	জল নসৰা	(১) লাজুকী লতা	১ কিলো পাত	দৈনিক এবাৰকৈ দুদিন
		(২) বেল, জালুক, নহৰু আৰু পিঁয়াজ	বেলপাত - এমুষ্ঠি; নহৰু - ৬ ফুটা; জালুক - ১০ টা; পিঁয়াজ - ২ টা। পিছি গাখীৰৰ ঘোলৰ লগত মিহলাই লওক।	দৈনিক এবাৰকৈ দিয়ক।
		(৩) কপাহ	২-৩ মুষ্ঠি শিপা আৰু খোলা পানীত উতলাই এক ডাঠ মিশ্রণ তৈয়াৰ কৰক।	দৈনিক এবাৰকৈ দিয়ক।
১৭	ছালৰ বেমাৰ	(১) নিম	বাকলি, ফুল, কোমল ডাল মিহলাই থুপথুপীয়া মিশ্রণ তৈয়াৰ কৰক অথবা গুটিৰ তেল ব্যৱহাৰ কৰক।	আক্রান্ত স্থানত প্ৰয়োগ কৰক।
		(২) বেঙেনা	বেঙেনা থেতেলিয়াই তাৰ সৈতে জোৱাৰৰ গুড়ি মিহলি কৰক।	আক্রান্ত স্থানত প্ৰয়োগ কৰক।

ফলৰ সৈতে বেল গছ

জালুক

গুটিৰে সৈতে কপাহ গছ

ବୋଗ ନିରାମୟର ବାବେ ବ୍ୟବହାର କରା କେତୋର ବନୌଷଧ

କ୍ରଃ ନଂ	ଅରଙ୍ଗ୍ରାହୀ	ବନୌଷଧ (ଖଲୁରା ନାମ)	ବ୍ୟବହାର ଅଂଶ ଆର୍କ ବ୍ୟବହାରର ଧରଣ	ପାଲି ଆର୍କ ପରିମାଣ
୧୮	ପାକଷ୍ଟଳୀର ବୋଗ	(୧) ଆଦା, ଚଜିନା ପାତ, ମୌ	ଆଦାର ରସ ଆର୍କ ଚଜିନା ପାତ ପ୍ରତ୍ୟେକରେ ୫୦୦ ମିଲିଲିଟାର ଆର୍କ ୨୦୦ ମିଲିଲିଟାର ମୌ ଲୋକ। ଭାଲକୈ ମିହଲି କରକ।	ଦୈନିକ ଦୁବାରକୈ ଦୁଦିନ ଖୁରାଓକ।
୧୯	ଜିଭାତ ଘା	ତେଁତେଲି ତିଲ ତେଲ	ତେଁତେଲି- ୧୦୦ ଗ୍ରାମ; ତିଲ ତେଲ- ୨୦୦ ମିଳିଲିଟାର ଭାଲକୈ ମିହଲାଇ ଥୁପଥୁପୀଯା ମିଶ୍ରଣ ତୈଯାର କରକ।	ମୁଖ ଆର୍କ ଜିଭାତ ଦୈନିକ ୩-୪ ବାରକୈ ଲଗାଓକ।
୨୦	କାଠ ଆଁଚିନାଇ	(୧) <i>Euphorbia neriifolia</i> (ସିଜୁ)	ସିଜୁର ଆଠା ଆଁଚିନାଇତ ଲଗାଓକ।	ଆଁଚିନାଇଟୋ ସରି ନପରାଲୈକେ ଦୈନିକ ଦୁବାରକୈ ପ୍ରୟୋଗ କରକ।
		(୨) ଅମିତା	ଅମିତା ପାତ, ଫଳ ବା ଗଛର ଆଠା ଆଁଚିନାଇତ ଲଗାଓକ।	ଆଁଚିନାଇଟୋ ସରି ନପରାଲୈକେ ଦୈନିକ ଦୁବାରକୈ ପ୍ରୟୋଗ କରକ।
୨୧	ମାଖି ବିତାରକ	<i>Aloe vera</i> (ଛାଲ କୁରାବୀ ବା ଘୃତ କୁମାବୀ)	ପାତ ଖୁନ୍ଦି ତାର ରସ ଉଲିଯାଓକ।	ଗାଇର ଶରୀରତ ଆର୍କ ଚାରିଓକାଷେ ପ୍ରୟୋଗ କରକ।
୨୨	ଚାଁହିର ଆକ୍ରମଣ	<i>Cassia alata</i> (ନେଲୁକା ବା ଖରପାତ)	ଏମୁଣ୍ଡି ସଜୀର ବା ବତାହତ ଶୁକୋରା ପାତ ଗୁଡ଼ି କରି ପାନୀ ବା ନେମୁରସତ ଏକ ଥୁପଥୁପୀଯା ମିଶ୍ରଣ ତୈଯାର କରକ।	ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିରାମୟ ନୋହୋରାଲୈକେ ଦୈନିକ ଆକ୍ରମଣ ଛାଲତ ବୁରୁଜର ସହାୟତ ପ୍ରୟୋଗ କରକ।

ସିଜୁ

ତେଁତେଲି

ନେଲୁକା (ଖରପାତ) ଗଛ ଆର୍କ ଫୁଲ

২য় খণ্ড

পশ্চিমুষ্টি আৰু প্ৰতিপালন

উৎপাদনক্ষম আৰু লাভজনক পশ্চিমালনৰ আধাৰ হ'ল পশ্চধনৰ সুষম পৰিপুষ্টি। উপযুক্ত পৰিপুষ্টিৰ অভাৱ হ'লে পশ্চৰে সিহতৰ সামৰ্থ্য অনুসৰি উৎপাদন কৰিব নোৱাৰে। অনুপযুক্ত পৰিপুষ্টি অথবা পুষ্টিহীনতাৰ ফলত কম দুঃখ উৎপাদন, প্ৰজননৰ নিম্ন হাৰ, বাঢ়নৰ শোচনীয় হাৰ আৰু ৰোগৰ অধিক প্ৰভাৱ আদি সমস্যাই দেখা দিয়ে। উৎপাদন, প্ৰজনন আৰু স্বাস্থ্যৰ ক্ষেত্ৰত উৎকৃষ্টতা প্ৰদৰ্শন কৰাৰ বাবে পশ্চধনৰ আহাৰত উপযুক্ত পৰিমাণে প্ৰাণীন, শক্তি, ভিটামিন আৰু খনিজ লৱণ যোগান ধৰাটো অতি আৱশ্যিক। সেয়েহে, গো-পালনৰ পৰা অৰ্থনৈতিকভাৱে লাভান্বিত হ'বলৈ হ'লে পশ্চধনক পুষ্টিকৰ খাদ্যৰ যোগান ধৰা উচিত।

এই খণ্ডত নিম্নোক্ত অধ্যায়কেইটা অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছেঃ

- ১ম অধ্যায় : পশ্চি খাদ্য যোগান
- ২য় অধ্যায় : ঘাঁহুৰ উৎপাদন
- ৩য় অধ্যায় : পশ্চিৰ বাবে ঘৰ

১ম অধ্যায়

পশুর খাদ্য যোগান

খাদ্য যোগান হ'ল গো-পালনৰ এক অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশ, কিয়নো ই দুঃখ উৎপাদনৰ মুঠ ব্যয়ৰ ৭০% নিৰ্ণয় কৰে। দুঃখ উৎপাদনকাৰী গৰু-ম'হৰ খাদ্যৰ বিভিন্ন উপাদানসমূহ হ'ল – গো-দানা, তেল-পিঠা (oil cakes), শস্য আৰু শস্যৰ পৰা উৎপাদিত বস্তু যেনে চাউল বা ঘেঁহুৰ মল; সেউজীয়া ঘাঁহ আৰু গচ-পাত; কৃষিজাত দুৱ্য যেনে ধানখেৰ বা আন শস্যৰ খেৰ বা নৰা, ইত্যাদি। এই অধ্যায়ত নিম্নোক্ত বিষয়সমূহ সামৰি লোৱা হৈছে:

- ক) দুঃখ উৎপাদনকাৰী গৰু-ম'হৰ খাদ্য যোগান
- খ) সুষম আহাৰৰ গুৰুত্ব
- গ) দুঃখ উৎপাদনত মিশ্রিত গো-খাদ্যৰ গুৰুত্ব
- ঘ) বাইপাছ প্ৰটিনযুক্ত খাদ্যৰ গুৰুত্ব
- ঙ) খনিজ লৱণ খুওৱাৰ গুৰুত্ব
- চ) ইউৰিয়া-গুৰু-খনিজ লৱণৰ ব্লক (UMMB)– এক অতিৰিক্ত খাদ্য
- ছ) খীৰতী গাইৰ বাবে খোৱাপানীৰ গুৰুত্ব
- জ) গৰ্ভৱতী গাইৰ যতন
- ঝ) প্ৰসৱৰ পৰৱৰ্তী কালত ল'ব লগা যতন
- ঝঃ) গাই-গুৰুৰ বাবে মিশ্রিত খাদ্য প্ৰস্তুত কৰণ প্ৰক্ৰিয়াৰ উদাহৰণ
- ট) ম'হৰ বাবে মিশ্রিত খাদ্য প্ৰস্তুত কৰণ প্ৰক্ৰিয়াৰ উদাহৰণ

ক) দুঃখ উৎপাদনকারী গৰু-ম'হৰ খাদ্য যোগান

- এটা স্বাস্থ্যবান প্রাণ্তবয়স্ক জন্মক দৈনিক ৬ কিলো শুকান আৰু ১৫-২০ কিলো সেউজীয়া ঘাঁহ খুৱাব লাগে।
- মাহ-জাতীয় আৰু অনা-মাহজাতীয় সেউজীয়া ঘাঁহ ১:৩ অনুপাতত খুৱাব লাগে।
- সেউজীয়া ঘাঁহ ৫০% ফুল ধৰা অৱস্থাত কাটিব লাগে।
- ওপৰপঞ্চ সেউজীয়া ঘাঁহ ‘শুকান ঘাঁহ’ বা ‘চাইলেজ’ হিচাবে সংৰক্ষণ কৰা উচিত।
- জহুকালি অথবা যেতিয়া সেউজীয়া ঘাঁহৰ অভাৱ হয়, তেতিয়া এনে সংৰক্ষিত ঘাঁহ বৰ দৰকাৰ হয়।

মাহজাতীয় ঘাঁহ

অনা-মাহজাতীয় ঘাঁহ

গৰুৰ খাদ্য

সাধাৰণ দিহা

- গাধীৰৰ উৎপাদন বঢ়াবলৈ আৰু পশুৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় পৰিপুষ্টি যোগান নিশ্চিত কৰিবলৈ ৰাষ্ট্ৰীয় দুঃখ উন্নয়ন পৰিষদৰ দ্বাৰা তৈয়াৰী কম্পিউটাৰ চফটৱেৰ প্ৰয়োগ কৰি সুষম খাদ্য প্ৰস্তুত কৰিব পৰা যায়।
- কেৱল শুকান ঘাঁহ খুওৱা পশুবোৰক, উপলক্ষ্তা অনুসৰি, অতিৰিক্তভাৱে ইউৰিয়া আৰু খনিজ লৱণ্যুক্ত গুৰৰ লদা খুৱাব লাগে।
- শৰীৰৰ বক্ষা আৰু দুঃখ উৎপাদন বৃদ্ধিৰ বাবে ‘যৌগিক গো-দানা’ / ‘বাইপাছ প্ৰাণীন্যুক্ত খাদ্য’ও খুওৱা উচিত।
- শৰীৰৰ সকলো জৈৱিক প্ৰক্ৰিয়াৰ বাবে খনিজ লৱণৰ প্ৰয়োজন। সেয়েহে পশুৰ দানাত অতিৰিক্তভাৱে স্থানীয় প্ৰয়োজন অনুসৰি খনিজ লৱণৰ মিশ্ৰণ যোগ কৰা উচিত।
- এবিধ দানাৰ সলনি আন এবিধ ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ বিছাৰিলে হঠাতে নকৰি অলপ-অলপকৈ লাহে-লাহে কৰা উচিত।
- ঘাঁহবোৰ খুটুৱাৰ আগতে সৰু-সৰুকৈ টুকুৱা কৰি লোৱা উচিত, যাতে অপচয় নহয় আৰু সহজে হজম হয়।
- খাদ্যৰ সকলোৰ উপাদান ভালকৈ মিহলি কৰি সম্পূৰ্ণ মিশ্ৰিত খাদ্য প্ৰস্তুত কৰি ল'ব লাগে। প্ৰতিদিনে এনে খাদ্য ৩-৪ ভাগ কৰি দিনটোৰ বিভিন্ন সময়ত খুৱাব লাগে। এনে কৰিলে খাদ্য অনিষ্ট নহয় আৰু সহজে হজমো হয়।

ঘাঁহ কাটি টুকুৱা কৰা কাৰ্য

খ) সুষম আহারৰ গুরুত্ব

- পশু খাদ্যত সাধাৰণতে থলুৱাভাৱে উপলক্ষ দানাৰ দুই-এবিধ উপাদান, ঘাঁঁহ আৰু শস্যৰ এৰেহা অংশ আদি ব্যৱহাৰ কৰা হয়।
- ইয়াৰ ফলত খাদ্যৰ সুষমতা ৰক্ষা নহয়, অৰ্থাৎ প্ৰটিন, শক্তি, খনিজ আৰু ভিটামিন আদি হয় প্ৰয়োজনতকৈ অধিক হয়, অথবা কম হয়।
- অসুষম খাদ্যই স্বাস্থ্য আৰু উৎপাদিকা শক্তিত বিৰূপ প্ৰভাৱ পেলোৱাৰ লগতে ই গো-পালকসকলৰ দৈনিক উপাৰ্জন যথেষ্ট হৃস কৰে, কিয়নো গাইবোৱে সিহতৰ স্বাভাৱিক উৎপাদন ক্ষমতা অনুসৰি গাখীৰ উৎপাদন কৰিবলৈ সক্ষম নহয়।
- সুষম পশুখাদ্য প্ৰস্তুত কৰাত সহায় কৰিবলৈ, ৰাষ্ট্ৰীয় দুঃখ উন্নয়ন পৰিষদে এক সহজ কম্পিউটাৰ চফটৱেৰ তৈয়াৰ কৰি উলিয়াইছে। একোটা অঞ্চলৰ প্ৰশিক্ষিত আৰু নিষ্ঠাবান থলুৱা সমল ব্যক্তিয়ে এই চফটৱেৰ ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে।
- গো-পালকসকলে 'গগল প্লে স্টৰ'ৰ পৰা 'পশুপালন' এপ ডাউনলোড কৰি ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে।

সুষম খাদ্যৰ উপকাৰিতা

- থলুৱাভাৱে উপলক্ষ খাদ্যৰ উপাদান প্ৰয়োগ কৰি কম খৰচত সুষম পশুখাদ্য প্ৰস্তুত কৰা হয়।
- অধিক চৰি আৰু কঠিন পদাৰ্থযুক্ত গাখীৰ উৎপাদন বৃদ্ধি কৰে।
- দৈনিক উপাৰ্জন বৃদ্ধি।
- প্ৰজনন ক্ষমতা বৃদ্ধি।
- দুটা পোৱালিৰ মাজৰ ব্যৱধান কমায় আৰু ফলত পশুৰ উৎপাদনক্ষম আয়ু বৃদ্ধি কৰে।
- পশুৰ সাধাৰণ স্বাস্থ্যৰ উন্নতি কৰে।
- পোৱালিৰ হাৰ বেছি হয় আৰু তাৰ ফলত সোনকালে প্ৰজনন ক্ষমতা প্ৰাপ্ত হয়।
- পশুৰে বতাহত সেউজ-গৃহ গেছ, মিথেন এৰি দিয়াটো হৃস পায়।

প্ৰশিক্ষিত সমল ব্যক্তিয়ে সুষম খাদ্য আঁচনি সম্পর্কে বুজাইছে।

সুষম খাদ্য আঁচনি কম খৰচত অধিক গাখীৰ উৎপাদনৰ আৰু পশুৰে মিথেন
গেছ এৰাটো কম কৰাৰ এক কাৰ্য্যকৰী উপায়।

গ) দুঃখ উৎপাদনত মিশ্রিত গো-খাদ্যের গুরুত্ব

- দুঃখ সমবায় সমিতি/সংস্থাসমূহে প্রস্তুত করা গো-দানা পশুর স্বাস্থ্য বৃক্ষা, বৃক্ষি আৰু দুঃখ উৎপাদনৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় পৰিপুষ্টিৰ এক সুষম উৎস।
- উচ্চ গুণ সম্পন্ন শস্য, তেলৰ পিঠা/খাদ্য, চাউল/ঘেঁতুৰ মল, গুৰ, নিমখ, খনিজ লৱণ আৰু ভিটামিন ব্যৱহাৰ কৰি ইয়াক প্রস্তুত কৰা হয়।
- ই তুলনামূলকভাৱে সন্তা আৰু পশুৰে খাই বৰ ভাল পায়।

গো-দানা খুটুৱাৰ দিহা

- গো-দানাত পশুৰ বৃদ্ধি, প্ৰতিপালন আৰু দুঃখ উৎপাদনৰ বাবে আৱশ্যকীয় প্ৰটিন, শক্তি, খনিজ আৰু ভিটামিন থাকে। গৰ্ভত থকা জুণৰ যথাযথ বৃদ্ধি সুনিশ্চিত কৰিবলৈ গৰ্ভৱতী গাইক অতিৰিক্তভাৱে এনে সুষম দানা খুটুৱাটো অত্যন্ত আৱশ্যক।
- ই পশুৰ প্ৰজনন ক্ষমতা, দুঃখ উৎপাদন আৰু গাঢ়ীৰত চৰিৰ শতকৰা পৰিমাণ বড়ায়।
- বাঢ়ন অৱস্থাত গৰুৰোৰক দৈনিক ১ৰ পৰা ১.৫ কিলো যৌগিক দানা খুৱাব লাগে।
- প্ৰতিজনী খীৰতী গাইক শৰীৰৰ প্ৰতিপালনৰ বাবে দৈনিক ২ কিলো দানা খুৱাব লাগে আৰু অতিৰিক্তভাৱে, প্ৰতি লিটাৰ গাঢ়ীৰ উৎপাদনৰ বাবে ৪০০ গ্ৰামকৈ প্ৰতিজনী গাইক আৰু ৫০০ গ্ৰামকৈ প্ৰতিজনী ম'হক খুৱাব লাগে।
- এই পৰিমাণৰ উপৰিও, গৰ্ভধাৰণৰ শেষৰ দুমাহত প্ৰতিজনী গাভিনী গাইক ১ কিলো যৌগিক গো-দানা আৰু ১ কিলো ভাল গুণ-সম্পন্ন তেলৰ পিঠা খুৱাব লাগে।

বিভিন্ন শস্য, তেলৰ পিঠা, শস্যৰ মল, গুৰ, নিমখ, খনিজ মিশ্ৰণ আৰু ভিটামিন মিহলি কৰি গো-দানা প্রস্তুত কৰা হয়।

উপযুক্ত গুণ-সম্পন্ন যৌগিক গো-দানাই পশুক নিৰোগী কৰি ৰাখে আৰু
গাঢ়ীৰ উৎপাদন বৃদ্ধি কৰে।

ঘ) বাইপাছ প্রটিনযুক্ত খাদ্যর গুরুত্ব

- শরীরের বৃদ্ধি আৰু দুৰ্ঘ উৎপাদনৰ বাবে প্রটিন অপৰিহার্য।
- সাধাৰণতে, পাকস্থলীৰ প্ৰথমটো কোঠালি (ৰমেন)ত খাদ্যত থকা সৰহখিনি প্ৰটিনেই ভাগি যায়।
- বাইপাছ প্রটিনযুক্ত খাদ্যৰ ক্ষেত্ৰত, এক বুজন পৰিমাণৰ প্ৰটিন প্ৰথমটো কোঠালিত নভগাকৈ থাকি যায় আৰু পাচন তন্ত্ৰৰ পৰৱৰ্তী অংশলৈ যায়। ইয়াৰ ফলত শৰীৰত প্ৰটিনৰ অধিক ফলপ্ৰসূ ব্যৱহাৰ সুনিশ্চিত হয়।
- প্ৰটিনযুক্ত খাদ্যৰ বাসায়নিকভাৱে পৰিৱৰ্তন ঘটাই বাইপাছ প্রটিনযুক্ত খাদ্য প্ৰস্তুত কৰিব পাৰি।

বাইপাছ প্রটিনযুক্ত খাদ্যৰ উপকাৰিতা

- সন্তা দামত অধিক পুষ্টিৰ খাদ্য।
- আহাৰত গ্ৰহণ কৰা প্ৰটিনৰ শৰীৰত অধিক ব্যৱহাৰ নিশ্চিত কৰে।
- ই শাৰীৰিক বৃদ্ধিৰ হাৰ আৰু দুৰ্ঘ উৎপাদন বচায়।
- যদি সাধাৰণ বাইপাছ প্রটিনযুক্ত খাদ্য উপলক্ষ নহয়, তেন্তে দৈনিক ৮-১০ লিটাৰ গায়ীৰ দিয়া একোজনী গাইক এক কিলো ‘ৰাসায়নিকভাৱে পৰিৱৰ্তিত বাইপাছ প্রটিনযুক্ত খাদ্য’ (আধা কিলো পুৱা আৰু আধা কিলো সংশ্িয়া) খুৱাব পাৰি।

বাইপাছ প্রটিন প্ৰস্তুত কৰা যন্ত্ৰ

বাইপাছ প্রটিনযুক্ত পশু খাদ্য

ঙ) খনিজ মিশ্রণৰ প্ৰয়োজনীয়তা

- শৰীৰৰ পাচন প্ৰক্ৰিয়াৰ বাবে খনিজ লৱণ অপৰিহাৰ্য। খনিজ মিশ্রণত আৱশ্যকীয় সকলো খনিজ উপাদান প্ৰয়োজনীয় পৰিমাণত থাকে। একেটা অঞ্চলৰ প্ৰয়োজনীয়তা অনুসৰি খনিজ উপাদানসমূহ খুওৱাটো অধিক বাঞ্ছনীয়।

খনিজ মিশ্রণৰ উপকাৰিতা

- পোৱালিৰ শাৰীৰিক বৃদ্ধিৰ হাৰ বড়োৱাত সহায় কৰে।
- পুষ্টিকৰ উপাদানসমূহ ভালদৰে ব্যৱহাৰ হোৱাটো সুনিশ্চিত কৰে।
- গাঢ়ীৰৰ উৎপাদন বৃদ্ধি কৰে।
- প্ৰজনন ক্ষমতা বৃদ্ধায় আৰু দুটা পোৱালিৰ মাজৰ সময়চোৱা চুটি কৰে।
- পশুৰ উৎপাদনক্ষম জীৱনকাল বৃদ্ধি কৰে।
- ৰোগ প্ৰতিৰোধী ক্ষমতা বৃদ্ধায়।
- প্ৰসৱ কালত হোৱা দুঃখ জৰ, কিট'চিচ, পেচাবত তেজ ঘোৱা আদি ৰোগৰ পৰা বচায়।

শৰীৰত তামৰ অভাৱ হোৱাৰ ফলত
হোৱা গাৰ নোমৰ বঙুৰ পৰিৱৰ্তন

আয়দিনৰ অভাৱত হোৱা থাইবয়দৰ আকাৰ বৃদ্ধি (কাঁড়
চিন) আৰু জিংকৰ অভাৱত চকুৰ পৰা পানী ওলোৱা

বাঁওপিনৰ পৰাঃ ৰাজস্থান, কৰ্ণাটক আৰু বিহাৰৰ দুঃখ সমবায়ৰ দ্বাৰা এলেকা অনুসৰি প্ৰস্তুত বিশেষ খনিজ মিশ্রণ

খুওৱাৰ দিহা

পোৱালি	দৈনিক ২০-২৫ গ্ৰাম
চেউৰী আৰু গাঢ়ীৰ চেৰা গাই	দৈনিক ৫০ গ্ৰাম
থীৰতী গাই	দৈনিক ১০০-২০০ গ্ৰাম (গাঢ়ীৰৰ উৎপাদন অনুসৰি) অথবা ঘৌণিক গো- দানাত থকা খনিজ মিশ্রণৰ পৰিমাণ অনুসৰি

অভাৱ হোৱা খনিজ উপাদান অতিৰিক্তভাৱে খুৱালে গাঢ়ীৰৰ উৎপাদন আৰু প্ৰজনন ক্ষমতা বৃদ্ধি পায়।

চ) ইউরিয়া-গুৰ-খনিজ লৱণৰ ব্লক (UMMB)- এক অতিৰিক্ত খাদ্য

- গৰু-ছাগলী আদিৰ পাকস্থলীত এটা বিশেষ কোঠালি থাকে, যাক ৰুমেন বোলা হয়। ইয়াত বহুতো উপকাৰী অনুজীৱ থাকে, যিবিলাকে খাদ্যৰ আঁহযুক্ত অংশ হজম হোৱাত সহায় কৰে।
- সেউজীয়া ঘাঁহৰ নাটনি হ'লে, ইউরিয়া-গুৰ-খনিজ লৱণৰ ব্লকে এনে অনুজীৱবোৱাৰ বংশবৃদ্ধিত সহায় কৰে আৰু তাৰ ফলত শুকান ঘাঁহ হজম কৰিব পৰা শক্তি বৃদ্ধি পায়।

ইউরিয়া-গুৰ-খনিজ ব্লকৰ উপকাৰিতা

- শুকান ঘাঁহ বেছিকৈ খাব পাৰে
আৰু খাদ্যৰ অপচয় কম হয়।
- পশুৰ পাচন শক্তি বৃদ্ধায়।
- গায়ীৰ উৎপাদন আৰু চৰ্বিৰ
মাত্ৰা বৃদ্ধায়।
- ই আৱশ্যকীয় খনিজ উপাদানৰ
এক উৎস।

ইউরিয়া-গুৰ-খনিজ লৱণৰ ব্লক

গৰুৰে ব্লক চেলেকিছে

ছ) খীৰতী গাইৰ বাবে খোৱাপানীৰ গৰুত্ব

পানী কিয় প্ৰয়োজনঃ

- খাদ্য আৰু ঘাঁহ হজম কৰিবলৈ
- শোষিত পুষ্টিকৰ উপাদান বিভিন্ন অংগত বিয়পাই দিবলৈ
- অদৰকাৰী আৰু বিষাক্ত উপাদানসমূহ মূত্ৰৰ জৰিয়তে দেহৰ পৰা বাহিৰ কৰি দিবলৈ
- শৰীৰৰ উষ্ণতা বৰ্তাই ৰাখিবলৈ
- স্বাভাৱিক অৱস্থাত, এটা প্ৰাণ্তবয়ক্ষ স্বাস্থ্যবান পশুক দৈনিক ৭৫তে পৰা ৮০ লিটাৰ পানীৰ প্ৰয়োজন। যিহেতু গায়ীৰত ৮৭% ভাগ পানী থাকে, প্ৰতি লিটাৰ গায়ীৰ উৎপাদন কৰিবলৈ অতিৰিক্ত আঠেৰ পৰা তিনিলিটাৰ পানীৰ প্ৰয়োজন।

দিহা

- সকলো সময়তে পশুক অপৰ্যাপ্ত পৰিম্বাৰ খোৱা পানী যোগান ধৰা উচিত।
- জহকালি, বৰ্ণসংকৰ গাই আৰু ম'হক দৈনিক দুৰ্বাৰকৈ গা ধূৱাৰ লাগে আৰু বৰ্দ্ধিত উষ্ণতাৰ সৈতে মোকামিলা কৰিবলৈ অন্ততঃ দৈনিক ১০০ লিটাৰ পানী যোগান ধৰিব লাগে।

গৰু-ম'হক শুকান ঘাঁহৰ সৈতে ইউরিয়া-গুৰ-খনিজ লৱণৰ ব্লক খুৱাৰ লাগে।

জ) গর্ভরতী পশুর যতন

- স্বাস্থ্যের যতন আর যথোপযুক্ত পরিপুষ্টিয়ে চেউৰী পোরালির ক্ষীপ্র বৃদ্ধি আর সোনকালে যৌনতা প্রাপ্তি সুনিশ্চিত করে। তেনে চেউৰীক উপযুক্ত সময়ত প্রজনন করোরালে দুইব পৰা আটে বছৰ বয়সতে পোরালি দিব পাৰে।
- গর্ভারস্থাৰ শেষৰ তিনি মাহত যেতিয়া গর্ভস্থ জ্ঞণটো ক্ষীপ্রতাৰে বাঢ়িবলৈ ধৰে, তেতিয়া তাৰ উপযুক্ত যত্ন লোৱা প্ৰয়োজন।

দিহা

- গর্ভারস্থাৰ শেষৰ তিনিমাহত গাইবোৰক দূৰলৈ চৰাবৰ বাবে নিব নালাগে; ওখোৰা-মোখোৰা ৰাস্তাৰে নিয়াটোও এৰি চলিব লাগে।
- খীৰতী গাই এজনীয়ে গর্ভারস্থাৰ ৭ মাহ অতিক্ৰম কৰিলে ১৫ দিনৰ ভিতৰত গাখীৰ খীৰোৱাটো বন্ধ কৰিব লাগে।
- গর্ভরতী গাইবোৰে গোহালিত আৰামত থিয় হ'বলৈ আৰু বহিৰবলৈ যথোপযুক্ত ঠাই পোৱাটো সুনিশ্চিত কৰিব লাগে।
- প্ৰসৱৰ সময়ত দুঃখ জৰু আৰু কিট'চিৰ দৰে ৰোগৰ দ্বাৰা আক্ৰান্ত নহ'বলৈ আৰু ভৱিষ্যতে যথেষ্ট পৰিমাণে গাখীৰ দিয়াটো সুনিশ্চিত কৰিবলৈ গর্ভরতী অৱস্থাত গাইবোৰক পুষ্টিকৰ আহাৰ যোগান ধৰিব লাগে।
- গর্ভরতী গাইৰ বাবে দিনটোৰ সকলো সময়তে পৰিষ্কাৰ খোৱাপানী উপলক্ষ হোৱাটো সুনিশ্চিত কৰা উচিত আৰু প্ৰতিজনী গাইৰ বাবে দৈনিক অতি কমেও ৭৫-৮০ লিটাৰ পানী যোগান ধৰা উচিত।
- ৬-৭ মহীয়া গর্ভরতী হোৱাৰ পাছত চেউৰী গাইক খীৰতী গাইৰ সৈতে একে ঠাইতে বন্ধা উচিত আৰু সিহঁতৰ শৰীৰ, পিৰঁষ্ঠ আৰু ওহাৰ মালিচ কৰা উচিত।
- প্ৰসৱৰ ৪-৫ দিনৰ আগতে গর্ভরতী গাইক আচুতীয়াকৈ এক পৰিষ্কাৰ, ৰ'দ-বতাহ লগা ঠাইত বান্ধিব লাগে। গাইজনী আৰামেৰে শোৱাৰ বাবে মজিয়াত শুকান ধানখেৰ পাৰি দিব লাগে।
- প্ৰসৱৰ ১-২ দিন আগৰে পৰা গাইজনীক ভালকৈ নিৰীক্ষণ কৰি যত্ন ল'ব লাগে।

গর্ভরতী গাই একোজনীৰ দৈনিক খাদ্যৰ প্ৰয়োজনীয়তা

সেউজীয়া ঘাঁহ	১৫-২০ কিলো	তেলৰ পিঠা	১ কিলো
শুকান ঘাঁহ বা খেৰ	৪-৫ কিলো	খনিজ মিশ্রণ	৫০ গ্ৰাম
যৌগিক গো-দানা	৩ কিলো	নিমখ	৩০ গ্ৰাম

গর্ভরতী গাইৰ উপযুক্ত যতনে স্বাস্থ্যবান পোৱালিৰ জন্ম আৰু গাখীৰ অধিক উৎপাদন সুনিশ্চিত কৰে।

৩) প্রসরৰ পৰৱৰ্তী কালত ল'ব লগা যতন

- প্রসরৰ ঠিক পাছতে, গাই/ম'হৰ ভোক কমি যায় আৰু দেহৰ বাবে প্ৰয়োজন অনুসৰি উপযুক্ত পৰিমাণৰ খাদ্য গ্ৰহণ নকৰা হয়।
- গাই/ম'হ এজনী এই অৱস্থাত যথেষ্ট চাপৰ সন্মুখীন হয়; সেয়েহে পশ্চিমিক পাতলীয়া, খাৰলৈ ভাল লগা আৰু শৌচ খোলোচা হোৱাৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় খাদ্য যোগান ধৰিব লাগে। তাৰ বাবে খাদ্যত কুছুমীয়া ভাতৰ মাৰ বা নিসনি, সিজোৱা চাউল বা ঘেঁহুৰ মল, সিজোৱা কণীধান বা ঘেঁহু আদিৰ লগত খোৱা তেল, বাইপাছ চৰি, গুৰু বা লালি, চয়া, হিং, মিঠিগুটি, কালজিৰা, আদা আদি মিহলি কৰি প্ৰসৱৰ ২-৩ দিন পাছলৈকে খুৱাব লাগে। এই ধৰণৰ খাদ্যই সোনকালে জল সৰাতো সহায় কৰে।
- তদুপৰি, গাইজনীক কোমল সেউজীয়া ঘাঁহ খুৱাব লাগে আৰু যিমান লাগে সিমান পানী খুৱাব লাগে কিন্তু গৰম পানী খুৱাব নালাগে।
- থীৰতী গাইয়ে দেনিক উপযুক্ত পৰিমাণে পৰিষ্কাৰ পানী আৰু স্থানীয় প্ৰয়োজন অনুসৰি তৈয়াৰ কৰা খণ্ড মিশ্ৰণ খাৰলৈ পোৱাটো সুনিশ্চিত কৰক।

প্ৰসৱ কাল আৰু তাৰ পৰৱৰ্তী সময়ত উপযুক্ত খাদ্যৰ যোগান আৰু প্ৰতিপালনে গাখীৰৰ
উৎপাদনত যথেষ্ট প্ৰভাৱ পেলায়।

এও) গাই-গৰুৰ বাবে মিশ্রিত খাদ্য প্রস্তুত কৰণ প্ৰক্ৰিয়াৰ উদাহৰণ

১। গাথীৰ নিদিয়া শুক্ষ গাইৰ বাবে

উপাদানসমূহ*	পৰিমাণ (কিলো)		
	উদাহৰণ ১	উদাহৰণ ২	উদাহৰণ ৩
শুকান ঘাঁহ বা খেৰ	৭	৭	৭
সেউজীয়া ঘাঁহ	৮	১০	৮
গো-দানা	২	১	-
খলিহে	-	-	১

* দৈনিক প্ৰতিজনী গাইৰ বাবে ৫০ গ্ৰামকৈ খনিজ মিশ্রণ মিহলি কৰিব লাগে।

২। দৈনিক ৫ লিটাৰকৈ গাথীৰ দিয়া গাইৰ বাবে

উপাদানসমূহ *	পৰিমাণ (কিলো)		
	উদাহৰণ ১	উদাহৰণ ২	উদাহৰণ ৩
শুকান ঘাঁহ বা খেৰ	৭	৭	৭
সেউজীয়া ঘাঁহ	৮	১০	৮
গো-দানা	৮	৩	-
খলিহে	-	-	২
ঘেঁহুৰ মল	-	-	১

* দৈনিক প্ৰতিজনী গাইৰ বাবে ১০০ গ্ৰামকৈ খনিজ মিশ্রণ মিহলি কৰিব লাগে।

৩। দৈনিক ১০ লিটাৰকৈ গাথীৰ দিয়া গাইৰ বাবে

Ingredients*	পৰিমাণ (কিলো)		
	উদাহৰণ ১	উদাহৰণ ২	উদাহৰণ ৩
শুকান ঘাঁহ বা খেৰ	৭	৭	৭
সেউজীয়া ঘাঁহ	৮	১০	৮
গো-দানা	৬	৫	-
খলিহে	-	-	৩
ঘেঁহুৰ মল	-	-	২

* দৈনিক প্ৰতিজনী গাইৰ বাবে ১৫০ গ্ৰামকৈ খনিজ মিশ্রণ মিহলি কৰিব লাগে।

ট) ম'হৰ বাবে মিশ্রিত খাদ্য প্ৰস্তুত কৰণ প্ৰক্ৰিয়াৰ উদাহৰণ

১। গাঢ়ীৰ নিদিয়া বা শুক্র ম'হ

উপাদানসমূহ*	পৰিমাণ (কিলো)		
	উদাহৰণ ১	উদাহৰণ ২	উদাহৰণ ৩
শুকান ঘাঁহ বা খেৰ	৬	৬	৬
সেউজীয়া ঘাঁহ	২	৮	১০
গো-দানা	-	-	১
খলিহৈ	২	-	-
ঘেঁহুৰ মল	-	৩	-

* দৈনিক প্ৰতিজনী ম'হৰ বাবে ৭৫ গ্ৰামকৈ খনিজ মিশ্রণ মিহলি কৰিব লাগো।

২। দৈনিক ৫ লিটাৰকৈ গাঢ়ীৰ দিয়া ম'হৰ বাবে

উপাদানসমূহ*	পৰিমাণ (কিলো)		
	উদাহৰণ ১	উদাহৰণ ২	উদাহৰণ ৩
শুকান ঘাঁহ বা খেৰ	৭	৬	৭
সেউজীয়া ঘাঁহ	৫	১০	২
গো-দানা	৫	৫	-
খলিহৈ	-	-	৩
ঘেঁহুৰ মল	-	-	১

* দৈনিক প্ৰতিজনী ম'হৰ বাবে ১২৫ গ্ৰামকৈ খনিজ মিশ্রণ মিহলি কৰিব লাগো।

৩। দৈনিক ১০ লিটাৰকৈ গাঢ়ীৰ দিয়া ম'হৰ বাবে

উপাদানসমূহ*	পৰিমাণ (কিলো)		
	উদাহৰণ ১	উদাহৰণ ২	উদাহৰণ ৩
শুকান ঘাঁহ বা খেৰ	৭	৭	৭
সেউজীয়া ঘাঁহ	১০	১৫	৫
গো-দানা	৬	৭	-
খলিহৈ	২	-	৫
ঘেঁহুৰ মল	-	-	৩

* দৈনিক প্ৰতিজনী ম'হৰ বাবে ১৭৫ গ্ৰামকৈ খনিজ মিশ্রণ মিহলি কৰিব লাগো।

২য় খণ্ড

ঘাঁহ উৎপাদন

গো-পালনৰ জৰিয়তে লাভজনক ব্যৱসায় কৰাৰ ক্ষেত্ৰত এক অন্যতম গুৰুত্ব দিবলগীয়া দিশ হ'ল ঘাঁহৰ উৎপাদন। কিন্তু এই দিশটো সাধাৰণতে আৱহেলা কৰা হয়। ঘাঁহৰ জৰিয়তে পশুবোৰক প্ৰয়োজনীয় পৰিপুষ্টি অতি কম খৰছত যোগান ধৰিব পৰা যায়। উপযুক্ত সময়ত ক্ৰমানুসাৰে বিভিন্ন ঘাঁহৰ খেতি কৰি আৰু অতিৰিক্ত সেউজীয়া ঘাঁহ ভৱিষ্যতে শুকান দিনত ব্যৱহাৰ কৰাৰ বাবে যথোপযুক্তভাৱে সংৰক্ষণ কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰি গোটেই বছৰ জুৰি পশুবোৰক ঘাঁহ যোগান ধৰিব পৰা যায়। বিভিন্ন উপায়েৰে এই কাম কৰিব পৰা যায়।

আমাৰ দেশৰ সৰহ সংখ্যক কৃষকেই গো-পালনৰ বাবে শস্যৰ অৱশিষ্ট অংশৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে। কিন্তু শস্যৰ এনে অৱশিষ্টবোৰত পুষ্টিকৰ উপাদান অতি কম থাকে, সেয়েহে পশুক খুউৱাৰ আগতে এনে অৱশিষ্টবোৰ বিভিন্ন ধৰণে প্ৰক্ৰিয়াকৰণ কৰি তাৰ পুষ্টিগত গুণাগুণ বৃদ্ধি কৰা দৰকাৰ। এই খণ্ডটিত তলত উল্লেখ কৰা অধ্যায়কেইটা অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে:

- ক) দুঃঢ় উৎপাদনত সেউজীয়া ঘাঁহৰ গুৰুত্ব
- খ) ঘাঁহৰ সংৰক্ষণ
- গ) শস্যৰ অৱশিষ্টৰ ইউৰিয়া, এম'নিয়াৰ দ্বাৰা প্ৰক্ৰিয়াকৰণ
- ঘ) ঘাঁহ কটা আৰু চপোৱা সঁজুলি
- ঙ) ভাৰতত গুৰুত্বপূৰ্ণ ঘাঁহজাতীয় শস্যৰ খেতিৰ দিহা

ক) দুঃখ উৎপাদনত সেউজীয়া ঘাঁহৰ গুৰুত্ব

সেউজীয়া ঘাঁহ হ'ল দুঃখ উৎপাদনকাৰী গাইৰ বাবে পৰিপুষ্টিৰ এক সন্তোষা উৎস। ই গাইৰ বাবে অতি সুস্বাদু আৰু সহজে হজম কৰিব পৰা এক খাদ্য। মিশ্রিত খাদ্য যোগানৰ ক্ষেত্ৰত, সেউজীয়া ঘাঁহত থকা অনুজীৱবোৰে শস্যৰ অৱশিষ্টবোৰৰ হজমী গুণ বঢ়েৱাত সহায় কৰে। তদুপৰি ই সুস্বাস্থ্য ৰক্ষা আৰু প্ৰজনন ক্ষমতা বৃদ্ধিতো সহায় কৰে। গৰু-ম'হৰ খাদ্যত সেউজীয়া ঘাঁহৰ অধিক ব্যৱহাৰে দুঃখ উৎপাদনৰ খৰছ কমাৰ পাৰে।

সেউজীয়া ঘাঁহৰ চাহিদা আৰু উপলভ্যতাৰ মাজৰ ব্যৱধান হ্রাস কৰিবলৈ হ'লে উচ্চ গুণ সম্পন্ন বীজ ব্যৱহাৰ কৰি সেউজীয়া ঘাঁহৰ উৎপাদন বৃদ্ধি কৰা আৱশ্যক। গোটেই বছৰ ধৰি সেউজীয়া ঘাঁহৰ উৎপাদন নিশ্চিত কৰিবলৈ কৃষকসকলে তলত উল্লেখ কৰা কৃষি প্ৰণালী অৱলম্বন কৰা প্ৰয়োজনঃ

- সদায় প্ৰমাণিত/সত্য লেবেল থকা উন্নত জাতৰ অধিক উৎপাদনক্ষম ঘাঁহৰ বীজ/ৰোৱাৰ উপযুক্ত পুলি ব্যৱহাৰ কৰিব।
- ঘাঁহৰ খেতিৰ বাবে অনুমোদিত পদ্ধতি, যেনেং মাটি তৈয়াৰ কৰা, সময়মতে গুটি সিঁচা, ৰাসায়নিক সাৰৰ প্ৰয়োগ, জলসিঞ্চন, অলাগতিয়াল বন আৰু কীটৰ নিয়ন্ত্ৰণ আৰু ঘাঁহ কঠা বা চপোৱাৰ উপযুক্ত সময় আদি, প্ৰয়োগ কৰক।
- বছৰৰ দুবিধ মূল শস্যৰ খেতিৰ মাজৰ সময়চোৱাত মাকে, বেলিফুল, চীনদেশীয় বন্ধাকৰি, চালগোম, গোমাহ বা কাওপি আদি কম সময়ত পূৰ্বত হোৱা ঘাঁহৰ খেতি কৰক।
- গোমাহ, মটৰ আৰু মখমল মাহ আদিৰ দৰে মাহজাতীয় ঘাঁহৰ খেতিৰ লগতে মাকে, বজ্রা আৰু চৰঘাম আদি শস্যজাতীয় ঘাঁহবো খেতি কৰক।
- পথাৰত আৰু আন শস্যৰ খেতিৰ সীমাত হাইব্ৰিড নেপিয়াৰৰ দৰে দীৰ্ঘম্যাদী, বহুবাৰ কাটিব পৰা, উচ্চ উৎপাদনক্ষম ঘাঁহৰ খেতি কৰক।
- বাগিচাত শাৰী-শাৰী গছৰ মাজে-মাজে চিৰাট্ট'/'ষাটাইল' আদি ঘাঁহৰ লগতে, ছাঁতে বাঢ়িব পৰা গীনি ঘাঁহৰ খেতি কৰক।
- যথাযথ উৎপাদন আৰু গুণবিশিষ্ট ঘাঁহ পাবলৈ, বহুবাৰ কাটিব পৰা ঘাঁহবোৰ নিৰ্দিষ্ট সময়ৰ মূৰে-মূৰে (৩০ৰ পৰা ৪৫ দিনৰ অন্তৰে-অন্তৰে) মাটিৰ পৰা ১০ চেণ্টিমিটাৰ উচ্চতাত কঠাৰ ব্যৱহাৰ কৰক।
- খৰাং প্ৰতিৰোধী অঞ্জন, চেৱান, ৰ'দচ আদি প্ৰকাৰৰ ঘাঁহ আৰু দেশী বাবুল, নিম, কাঞ্চন, আৰাদু, খেজৰি, সুবৰুল আৰু গ্ৰিবিচিদিয়া আদি গছৰ খেতি চন পৰি থকা/শস্য খেতিৰ বাবে অনুপযুক্ত মাটি/সমূহীয়া চৰণীয়া পথাৰ আদিত কৰিব লাগে।
- পৰৱৰ্ত্তী পৃষ্ঠাত কেইবিধমান গুৰুত্বপূৰ্ণ ঘাঁহ আৰু গৰুৰে পাত খোৱা গছৰ ছবি সন্নিৰিষ্ট কৰা হৈছে।

কেইবিধমান গুরুত্বপূর্ণ ঘাঁহ

মাই- ওখ আফ্রিকান প্রজাতিৰ

লুচেন

অ'ট

বৰ্ষসংকৰ চৰঘাম চুদান ঘাঁহ (SSG)

মুক্তা কগিধান —GFB 1

জ'ব টিয়েব'চ—কইৱা

বাৰছিম- ৱাৰদান

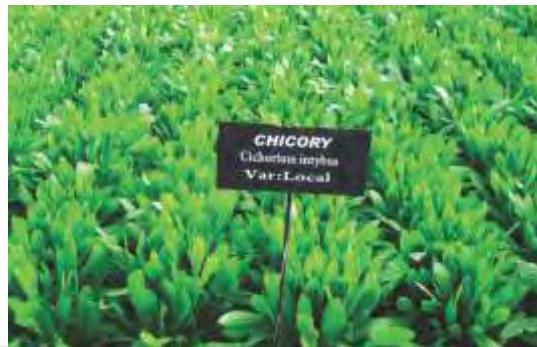
বেলিফুল

সেউজীয়া ঘাঁহ খুটুৱাটোৱেই হ'ল মিতব্যযী দুঃখ উৎপাদনৰ উত্তম উপায়।

কেইবিধমান গুরুত্বপূর্ণ ঘাঁহজাতীয় শস্য

মখমল মাহ

চিক'রি

গো-মাহ বা কাওপি

বীট

বর্ণসংকৰ নেপিয়াৰ - CO 4

মিঠা চুডান ঘাঁহ

টিয়া'চিটে'

গো-মাহৰ সৈতে চৰঘামৰ মিশ্রিত খেতি

সেউজীয়া ঘাঁহ খুটুৱাটোৱেই হ'ল মিতব্যযী দুৰ্ঘ উৎপাদনৰ উত্তম উপায়।

কেইবিধমান গুরুত্বপূর্ণ ঘাঁহ

অঞ্জন ঘাঁহ

ক্লাইট বিয়া টার্গাটিয়া (অপৰাজিতা)

বালি - RD 2035

কংগো সংকেত ঘাঁহ

ধামান ঘাঁহ

গীনি ঘাঁহ

সরিয়হ - চীনদেশীয় বন্ধাকবি

নন্দি ঘাঁহ

সেউজীয়া ঘাঁহ খুড়োটোৱেই হ'ল মিতব্যযী দুর্ঘ উৎপাদনৰ উত্তম উপায়।

কেইবিধমান গুরুত্বপূর্ণ ঘাঁজাতীয় শস্য

সেউজীয়া পেনিক ঘাঁহ

পারা ঘাঁহ

র'ন্দচ ঘাঁহ

চাউল মাহ - বিধান ১

চেবরি (চেচবানিয়া চেচবান)

চিরাট'

ষ্টাইল' হামাটা

দশৰথ ঘাঁহ (লুচার্গ)

সেউজীয়া ঘাঁহ খুটুরাটোরেই হ'ল মিতব্যযী দুর্দ্ধ উৎপাদনৰ উত্তম উপায়।

কেইবিধমান গুরুত্বপূর্ণ ঘাঁহ

চাইল' ক্ষত্রা

ঘাঁহৰ বাবে চেনী বীট

কাখন (বগুহিনিয়া পুরপুরিয়া)

Maharukh/Aaradu (*Ailanthus excelsa*)

সুবারু (লিউচিনা লিউক'চিফেল)

শিরচিদিয়া (শিরচিদিয়া চেপিয়াম)

খেজাবি (প্রচ'পিচ' চিনেবে'বিয়া)

আগষ্ঠি (চেচ'বানিয়া গ্রেণিফ্ল'রা)

সেউজীয়া ঘাঁহ খুটুরাটোৱেই হ'ল মিতব্যযী দুঃখ উৎপাদনৰ উত্তম উপায়।

খ) ঘাঁহুর সংরক্ষণ

উপযুক্ত উৎপাদন লাভ করিবলৈ হ'লে গৰু-ম'হক বছৰৰ সকলো সময়তে গুণবিশিষ্ট ঘাঁহুৰ যোগান ধৰাটো অতি আৱশ্যক। সাধাৰণতে, জলসিঞ্চনৰ ব্যৱস্থা থকা অঞ্চলত বছৰটোৰ কেইটামান মাহত যেনেঃ চেপেম্বৰ/অক্টোবৰ (বাৰিষা কাল) আৰু ফেব্ৰুৱাৰী/মাৰ্চ (ৰ'বি ঋতু)ত যথেষ্ট পৰিমাণে সেউজীয়া ঘাঁহু উপলব্ধ হয়, কিন্তু জহকালি ইয়াৰ উপলভ্যতা অতি কম হয়। নাটনি হোৱা সময়চোৱাত ঘাঁহুৰ যোগান নিশ্চিত কৰিবলৈ আৰু সেউজীয়া ঘাঁহু অনিষ্ট হোৱাৰ পৰা বক্ষা কৰিবলৈ ৰাহি হোৱা ঘাঁহু সংৰক্ষণ কৰাটো অতি দৰকাৰী।

১) শুকান ঘাঁহু প্ৰস্তুত কৰা

শুকান ঘাঁহু হ'ল ৰ'দত শুকোৱা, ১৫ শতাংশতকৈ কম আৰ্দ্ধতাযুক্ত সেউজীয়া ঘাঁহু। ই নাটনি হোৱা সময়চোৱাত গৰু-ম'হক খুটুৱাৰ বাবে হজম কৰিব পৰা শুক্ষ পদাৰ্থ আৰু প্ৰটিনৰ এক উন্নম উৎস। উন্নম গুণসম্পন্ন শুকান ঘাঁহু লুচাৰ্গ, অ'টচ আৰু মিঠা চুদান আদিৰ দৰে ঘাঁহুৰ ক্ষীণ কাণ্ডৰ পৰা মাৰ্চৰ পৰা যে' মাহলৈ এই গৰম আৰু শুকান জহকালিৰ সময়চোৱাত প্ৰস্তুত কৰিব পাৰি। কেতবোৰ দীৰ্ঘম্যদী ঘাঁহু যেনেঃ গীনি, ৰ'দচ, অঞ্জন/ধামান, মীলা পেনিক আদি ঘাঁহুও শুকান ঘাঁহু প্ৰস্তুত কৰাৰ কাৰণে উপযুক্ত।

উন্নম গুণযুক্ত শুকান ঘাঁহু পাবলৈ, এই ঘাঁহুবোৰ ৫০ শতাংশ ফুলাৰ সময়তে কাটিব লাগে। কটাৰ পাছত, সেউজীয়া ঘাঁহুবোৰ ৫ চেণ্টিমিটাৰ ডাঠকৈ সমানে শুকান পৃষ্ঠত মেলি দি সূৰ্যৰ তাপত শুকাবলৈ দিব লাগে। প্ৰতিদিনে পুৱা ১০ বজাৰ পাছত ঘাঁহুখিনি লুটিয়াই দিব লাগে যাতে সমানভাৱে আৰু সোনকালে শুকায়। ৪ৰ পৰা ৫ দিনৰ পাছত, যেতিয়া ঘাঁহুখিনিত আৰ্দ্ধতা ১৫ শতাংশলৈ হ্ৰাস পায়, শুকান ঘাঁহুখিনি সংগ্ৰহ কৰি সংৰক্ষণৰ বাবে মুঠা-মুঠাকৈ বান্ধিব লাগে। শুকুৱাৰ সময়ত, ঘাঁহুখিনিত যাতে পাৰবোৰ নষ্ট নহয় আৰু সেউজীয়া হৈ থাকে তাৰ বাবে যত্ন ল'ব লাগে, যিহেতু ই শুকান ঘাঁহুৰ উন্নম গুণ সুচায়।

বেছিদিনলৈ গুণাগুণ অক্ষুণ্ণ ৰাখিবলৈ শুকান ঘাঁহুৰ মুঠাবোৰ ভঁৰালত পানী আৰু ধূলিৰ পৰা মুক্ত স্থানত ৰাখিব লাগে। প্ৰতিজনী গাইক দৈনিক ৫ কিলোকৈ শুকান ঘাঁহু কাটি টুকুৰা কৰি অথবা নকটাকৈ খুৱাৰ পাৰি।

সেউজীয়া ঘাঁহু ৰ'দত শুকোৱা হৈছে

শুকান ঘাঁহুৰ মুঠা

শুকান ঘাঁহু – নাটনি হোৱা অৱস্থাত সেউজীয়া ঘাঁহুৰ এক বিকল্প

২) চাইলে'জ প্রস্তুতকরণ

ইয়াক সেউজীয়া ঘাঁহৰ আছাৰো বোলে। ই সহজে হজম হয় আৰু গৰুৱে খাই ভাল পায়। মাকে, চৰঘাম, মুক্তা কণিধান, অ'টচ আৰু বালি আদি অধিক শৰ্কৰাযুক্ত শস্যজাতীয় ঘাঁহৰ পৰা উন্নম গুণসম্পন্ন চাইলে'জ প্রস্তুত কৰিব পাৰি। চাইলে'জ প্রস্তুত কৰাৰ বাবে সেউজীয়া ঘাঁহৰোৰ বীজবোৰ সামান্য গাখীৰযুক্ত হওঁতেই ৬৫ৰ পৰা ৭০ শতাংশ আৰ্দ্ধতাযুক্ত অৱস্থাত কাটিব লাগে। চপোৱাৰ পাছত, ঘাঁহৰোৰ ১-২ ইঞ্চি চুটিকৈ টুকুৰা কৰি চাইল'ৰ গাঁতত পুতি থোৱাৰ বাবে সাজু কৰি তুলিব লাগে।

চাইলে'জ প্রস্তুত কৰা প্ৰক্ৰিয়া আৰম্ভ কৰাৰ আগেয়ে চাইলে'জ সাঁচি থোৱা গাঁত (চাইল' পিট) টো তৈয়াৰ কৰি ল'ব লাগে। চাইলে'জৰ এক আদৰ্শ তঁৰাল হ'ল মাটিৰ ওপৰত বনোৱা চাইল' পিট। ইয়াক পানী সোমাব নোৱৰাকৈ ওখ ঠাইত বনাব লাগে। চাইলে'জলৈ ৰূপান্তৰ কৰিবলগীয়া ঘাঁহৰ পৰিমাণৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি চাইল' পিটৰ আকাৰ বেলেগ বেলেগ হয়। এক ঘনমিটাৰ ($1 \text{ মিটাৰ } \times 1 \text{ মিটাৰ } \times 1 \text{ মিটাৰ } \times 1$) কালিৰ এটা চাইল' পিট ৫০০০০ পৰা ৬০০ কিলোগ্ৰাম কটা ঘাঁহ সংৰক্ষণৰ বাবে যথেষ্ট।

টুকুৰাকৈ কটা ঘাঁহখিনি ১০ চেণ্টিমিটাৰ ডাঠকৈ তৰপে-তৰপে হেঁচা দি গাঁতটোত ভৰাৰ লাগে। সৰু গাঁতত ঘাঁহখিনি হাত বা ভৰিৰে হেঁচি ভৰাৰ পাৰি, কিন্তু ডাঙৰ গাঁতত ভৰাৰলৈ ট্ৰেষ্টৰ প্ৰয়োগ কৰিব লাগে। গাঁতটো সম্পূৰ্ণকৈ পূৰ কৰাৰ পাছত ঘাঁহৰ দ'মটো পলিথিনৰ আৱৰণেৰে ভালকৈ ঢাকি তাৰ ওপৰত ৫ ইঞ্চি ডাঠকৈ জেঁকা মাটিৰে ভালদৰে লিপি দিব লাগে। পাছত যদি ওপৰ তৰপটোত ফাঁট মেলে, তেন্তে অধিক মাটি দি ভালকৈ ঢাকি দিব লাগে, যাতে পানী সোমাব নোৱাৰে। চাইলে'জ তৈয়াৰ কৰোঁতে অতিৰিক্ত খাদ্য উপাদান যোগ কৰাৰ প্ৰয়োজন নাই। অৱশ্যে, যদি ঘাঁহখিনি উপযুক্ত সময়ত কটা নহয়, তেন্তে যথোপযুক্ত অতিৰিক্ত খাদ্য উপাদান, যেনেং গুড়, নিমখ, ইউৰিয়া বা ফৰ্মিক এচিড প্ৰয়োগ কৰিব পৰা যায়।

গাঁতত ৰখাৰ ৪৫ দিনৰ পাছত চাইলে'জখিনি পশুক খুৱাবৰ বাবে সাজু হয়। যেতিয়া সেউজীয়া ঘাঁহৰ নাটনি হয়, চাইল'ৰ গাঁতটোৰ ঢাকনি এফালে মুকলি কৰি দৈনিক প্ৰয়োজনীয় পৰিমাণৰ চাইলে'জ উলিয়াৰ পাৰি। দৈনিক চাইলে'জ উলিওৱাৰ পাছত গাঁতটো পুনৰ ভালকৈ পলিথিনেৰে ঢাকি থ'ব লাগে। চাইলে'জ হ'ল সেউজীয়া ঘাঁহৰ এক বিকল্প। অৱশ্যে, আৰম্ভনিতে ৩-৪ দিন প্ৰতিজনী গাইক দৈনিক ৫ৰে পৰা ১০ কিলোগ্ৰামলৈহে চাইলে'জ খুৱাব লাগে আৰু লাহে-লাহে চাইলে'জ থোৱাৰ অভ্যাস কৰাৰ লাগে।

চুটিকৈ কটা ঘাঁহ

চাইল'ৰ গাঁতত ঘাঁহ ভৰোৱা কাৰ্য্য

ঢাকনি দিয়াৰ পাছত চাইল' পিট

গ) শস্যৰ অৱশিষ্ট ইউৰিয়া এম'নিয়াৰ দ্বাৰা প্ৰক্ৰিয়াকৰণ

এইটো সকলোৱে জানে যে পশুৰ স্বাস্থ্য ৰক্ষা আৰু দুৰ্ঘ উৎপাদনৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় পৰিপুষ্টিৰ আদৰ্শ উৎস হ'ল সেউজীয়া ঘাঁহ, দানা আৰু শুকান ঘাঁহৰ এক সন্তুলিত মিশ্রণ। কিন্তু কেতিয়াবা যথেষ্ট পৰিমাণে সেউজীয়া ঘাঁহৰ নাটনি আৰু গো-দানাৰ অধিক দামে থীৰতী গাহিক উপযুক্ত পৰিপুষ্টি যোগান ধৰাৰ ক্ষেত্ৰত ক্ৰকক সমস্যাত পেলায়। সাধাৰণতে, ধান, ঘেঁহু, বজ্রা আৰু চৰঘামৰ খেৰ যথেষ্ট পৰিমাণে পোৱা যায় কিন্তু এই খেৰবিলাকত পুষ্টিকৰ উপাদান কম থাকে আৰু ইয়াৰ হজমী গুণো কম। খেৰত ৪ শতাংশতকৈও কম প্ৰটিন থাকে। খেৰত ইউৰিয়া যোগ কৰিলে তাত থকা প্ৰটিনৰ পৰিমাণ প্ৰায় ৮ শতাংশলৈ বৃদ্ধি কৰি খেৰৰ পৌষ্টিক গুণ বढ়ায়। ইউৰিয়াৰ দ্বাৰা প্ৰক্ৰিয়াকৰণ কৰা খেৰ ব্যৱহাৰ কৰি গো-দানাৰ পৰিমাণ ৩০ শতাংশলৈকে হ্রাস কৰিব পৰা যায়।

খেৰৰ প্ৰক্ৰিয়াকৰণ পদ্ধতি:

- ১। একে সময়তে অন্ততঃ ১ টন খেৰ প্ৰক্ৰিয়াকৰণ কৰিব লাগে। ইয়াৰ বাবে আমাক ৪০ কিলো ইউৰিয়া আৰু ৪০০ লিটাৰ পানীৰ প্ৰয়োজন।
- ২। ৪ কিলো ইউৰিয়া ৪০ লিটাৰ পানীত গুলি লওক।
- ৩। মজিয়াত ৩-৪ ইঞ্চি ডাঠকৈ ১০০ কিলো খেৰ মেলি দিয়ক।
- ৪। বাগিছাত মালিয়ে ব্যৱহাৰ কৰা জিঞ্জিৰিৰ সহায়ত খেৰখিনিত ৪০ লিটাৰ ইউৰিয়াযুক্ত পানী সিঁচি দিয়ক। তাৰ পাছত খেৰখিনিৰ ওপৰত খোজ কাঢ়ি হেঁচি দিয়ক।
- ৫। হেঁচাৰ পাছত পুনৰ ১০০ কিলো শুকান খেৰ আগৰ তৰপটোৰ ওপৰত মেলি দিয়ক আৰু পুনৰ ৪০ লিটাৰ পানীত ৪ কিলো ইউৰিয়া মিহলি কৰি লওক। এতিয়া পুনৰ ইউৰিয়াযুক্ত পানীখনি খেৰৰ দ্বিতীয়টো তৰপৰ ওপৰত সিঁচি দিয়ক আৰু আগৰ দৰে খেৰৰ ওপৰত খোজ কাঢ়ি হেঁচি দিয়ক। এনেদৰে, এই প্ৰক্ৰিয়াটো ১০ বাৰ পুনৰাবৃত্তি কৰি খেৰৰ ১০টা তৰপত ৪ শতাংশ ইউৰিয়াযুক্ত পানী সিঁচি ভৰিবে হেঁচা দিয়ক।
- ৬। এখন নতুন প্লাষ্টিক কাপোৰেৰে খেৰৰ দ'মটো ঢাকি থওক আৰু য'ত ই মাটি চুইছে সেই ঠাইত কিছু বোকাৰে ঢাকি দিয়ক, যাতে খেৰত উৎপন্ন এম'নিয়া গেছ বাহিৰলৈ ওলাই যাব নোৱাৰে।
- ৭। যদি প্লাষ্টিক কাপোৰ উপলব্ধ নহয়, তেন্তে খেৰৰ দ'মটো শুকান খেৰেৰেই ঢাকি দিয়ক। তাৰ পাছত কিছু মাটি জাপি দি দ'মটো বোকা মাটিৰে অথবা গোবৰেৰে লিপি দি বতাহ সোমাৰ নোৱাৰা কৰি দিয়ক।

শস্য অরশিষ্ট ইউবিয়া এম'নিয়ার দ্বাৰা প্ৰক্ৰিয়াকৰণ (পূৰ্বৱৰ্তী পৃষ্ঠাৰ পৰা)

ল'বলগীয়া সারধানতাৎ

- পশুক পোনপটীয়াকৈ ইউবিয়া বা ইউবিয়া মিহলি পানী কেতিয়াও নুখুৱাব। ই পশুটোৰ মৃত্যু ঘটাব পাৰে।
- খেৰৰ প্ৰক্ৰিয়াকৰণৰ সময়ত ইউবিয়া মিহলি পানী পশুৰ পৰা আঁতৰাই ৰাখক।
- খেৰৰ প্ৰক্ৰিয়াকৰণৰ বাবে পকা মজিয়া বেছি উপযুক্ত। মজিয়াখন কেঁচা হ'লে খেৰৰ প্ৰথম তৰপটো মেলি দিয়াৰ আগতে এখন প্লাষ্টিকৰ কাপোৰ পাৰি লওক।
- বন্ধ কোঠালিত অথবা আঁচু তীয়া ঠাইত এই কাম কৰিবলৈ বেছি ভাল।
- প্ৰক্ৰিয়াকৰণ কৰা খেৰখনি জহকালি ২১ দিনৰ পাছত আৰু জাৰকালি ২৮ দিনৰ পাছত মুকলি কৰিব লাগে। পশুক খুওৱাৰ আগতে খেৰখনি মুকলি ঠাইত মেলি দিব লাগে, যাতে তাত উৎপন্ন হোৱা এম'নিয়া গোছ ওলাই যায়।
- প্ৰথমে কম পৰিমাণৰ প্ৰক্ৰিয়াকৃত খেৰহে খুৱাব। তেনে কৰিলে লাহে-লাহে পশুবোৰৰ এনে খেৰ খোৱাৰ অভ্যাস হ'ব আৰু খাই ভালো পোৱা হ'ব।

শস্য অরশিষ্ট ইউবিয়া এম'নিয়াৰ দ্বাৰা প্ৰক্ৰিয়াকৰণ

সঠিক পৰিমাণৰ ইউবিয়া আৰু পানী মিহলি
কৰাটো নিশ্চিত কৰক।

ভালকৈ মিহলি কৰক।

শস্য
অৱশিষ্ট
ইউবিয়া
এম'নিয়াৰ দ্বাৰা
প্ৰক্ৰিয়াকৰণ

সঠিক পৰিমাণৰ খেৰ লোৱাটো
নিশ্চিত কৰক।

ভালদৰে হেঁচা দি বায়ু
নোসোমোৰাকৈ বন্ধ কৰক।

ইউবিয়াৰ দ্বাৰা প্ৰক্ৰিয়াকৃত খেৰ

ইউবিয়াকৰণ কৰিলে খেৰৰ পৌষ্টিক গুণ বাঢ়ে।

ঘ) ঘাঁহ কটা আৰু চপোৱা সঁজুলি

ফটো ক

খেৰৰ মুঠি তৈয়াৰ কৰা যন্ত্ৰ

ফটো খ

খেৰ কটা, চপোৱা আৰু তোলা যন্ত্ৰ

ফটো গ

ঘাঁহ বা খেৰ কাটি, বান্ধি চপোৱা যন্ত্ৰ

ফটো ঘ

নিৰোৱা সঁজুলি

শ্ৰমিকৰ অভাৱত বহুতো কৃষকে ঘেঁহ, ধান, তেলজাতীয় শস্য, মাহ আদিৰ খেতি চপোৱা আৰু পথাৰৰ পৰা তোলাৰ বাবে যান্ত্ৰিক সঁজুলিৰ ব্যৱহাৰ কৰে, যাৰ ফলত গৰু-ম'হৰ উপযোগী খাদ্যৰ যথেষ্ট লোকচান হয়, যিবোৰ সাধাৰণতে হাতেৰে চপোৱা পদ্ধতি প্ৰয়োগ কৰিলে গৰু-ম'হৰ বাবে উপলব্ধ হয়। এইদৰে হোৱা লোকচান কম কৰিবলৈ, কৃষকসকলে খেৰ চপোৱা, কটা আৰু তোলা যন্ত্ৰ ব্যৱহাৰ কৰিলে সুফল পাব পাৰে। এনে যন্ত্ৰবোৰৰ সহায়ত সহজে, অতি কম সময়তে ঘাঁহ আৰু খেৰবিলাক চপাই, কাটি, কঢ়িয়াবৰ বাবে ট্ৰেক্টৰৰ ডবাত স্বয়ংক্ৰিয়ভাৱে তুলিও দিব পাৰে। খেৰ সংগ্ৰহ, চাইলে'জ প্ৰস্তুত কৰা, শুকান ঘাঁহ প্ৰস্তুত কৰা, ৰ'দত মেলি দিয়া অথবা পঁচাই সাৰ প্ৰস্তুত কৰা কামৰ কাৰণে এনে সঁজুলিবোৰ অতি উপযোগী আৰু মিতব্যযী। পথাৰৰ ঘাঁহ বা খেৰ উপযুক্ত সময়ত চপাই অধিক প্ৰাণীন আৰু অধিক শক্তি সম্পন্ন গৰু-ম'হৰ খাদ্য প্ৰস্তুত কৰণ আৰু তাৰ সংৰক্ষণৰ ক্ষেত্ৰত এনে যন্ত্ৰবোৰ বৰ উপকাৰী।

বিভিন্ন ঋতুত শস্যৰ কঠিনতা, নমনীয়তা, বেধ, উচ্চতা আৰু আৰ্দ্ধতাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি ভিন ভিন প্ৰকাৰৰ শস্য চপোৱা যন্ত্ৰ ব্যৱহাৰ কৰা হয়। ভৱিষ্যতে, তলত উল্লেখিত তিনি ধৰণৰ যান্ত্ৰিক সঁজুলি খেৰ আৰু ঘাঁহ কটা আৰু চপোৱাৰ বাবে অতিশয় উপযোগী হ'বঃ

- খেৰৰ মুঠি তৈয়াৰ কৰা স্বয়ংক্ৰিয় যন্ত্ৰ (ফটো ক)
- খেৰ কটা, চপোৱা আৰু তোলা যন্ত্ৰ (ফটো খ)
- ঘাঁহ বা খেৰ কাটি, বান্ধি চপোৱা যন্ত্ৰ (ফটো গ)

ঘাঁহ কটা আৰু চপোৱা সঁজুলি (ক্ৰমশঃ)

(ক) খেৰৰ মুঠি তৈয়াৰ কৰা স্বয়ংচালিত যন্ত্ৰটো ৫০-৭৫ অশ্বশক্তি সম্পন্ন ট্ৰেক্টৰৰ দ্বাৰা চলোৱা হয়। ই ১৫০০-১৮০০ মিলিমিটাৰ বহল একোটা এলেকাত ঘাঁহ কাটি চপাৰ পাৰে। শস্যৰ প্ৰকাৰ আৰু বিস্তৃতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি ই ১ৰ পৰা ২ মেট্ৰিক টন খেৰ বা শুকান ঘাঁহ কাটি চপাৰ পাৰে। ঘাঁহ বা খেৰৰ মুঠিবোৰ ১০ৰ পৰা ২০ কিলোকৈ বান্ধিব পাৰে। সৰু মুঠিবোৰ ইফাল-সিফাল কৰিবলৈ সহজ, আৰু সেয়ে সহজতে আৰু কম পৰিশ্ৰমেৰে ভঁৰাল ঘৰলৈ স্থানান্তৰিত কৰিব পাৰি। পথাৰৰ খেৰ বা শুকান ঘাঁহবোৰ এইদৰে স্বয়ংচালিত যন্ত্ৰে কাটি মুঠা কৰিলে গাড়ীত উঠাৱা-নমোৱা আৰু ভঁৰালত জাপি থ'লৈ বৰ সুবিধা হয়। লগতে বজাৱলৈ নিয়া আৰু গ্ৰাহকৰ মাজত বিলাই দিবলৈকো সুবিধা হয়। আনকি চাপাৰ বা বাওনা প্ৰজাতিৰ শস্যৰ চুটি অৱশিষ্টখনিও চপাৰলৈ সহজ হয়। কিন্তু দীঘল জাতৰ শস্যৰ অৱশিষ্টৰ ক্ষেত্ৰত অতিৰিক্ত কাঁহী বা ড্ৰাম বা কাঁচি জাতীয় ঘাঁহ কটা সঁজুলিৰে কটাৰ পিছতহে এনে যন্ত্ৰৰ দ্বাৰা খেৰৰ মুঠি তৈয়াৰ কৰিব পাৰি। অধিক আৰ্দ্ধতাযুক্ত খেৰ চপাৰলৈ আমাক আন এক ধৰণৰ যন্ত্ৰৰ আৱশ্যক, যাক সংগ্ৰহ, লুটিওৱা আৰু নিৰোৱা সঁজুলি (আলোকচিত্ৰ ‘ঘ’) বোলা হয়; এনে ক্ষেত্ৰত চপোৱা আৰু ভঁৰালত বখাৰ আগেয়ে খেৰবোৰ ৰ'দত শুকাই লোৱা দৰকাৰা মুঠি কৰা যন্ত্ৰটো সকলো ধৰণৰ খেৰৰ ক্ষেত্ৰতে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি। ৭৫ অশ্বশক্তি সম্পন্ন এখন ট্ৰেক্টৰৰ দ্বাৰা চালিত খেৰৰ মুঠি বন্ধা যন্ত্ৰ ব্যৱহাৰ কৰি দৈনিক প্ৰায় ২০ মেট্ৰিক টন খেৰ চপাৰ পৰা যায়। ভাৰতত বহুকেইটা আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় ব্ৰেঙ বা কোম্পানীৰ খেৰৰ মুঠি বন্ধা যন্ত্ৰ উপলব্ধ; যেনেং ক্লাছ (Claas), নিউ হলেণ্ড (New Holland), জন দীৰে (John Deere), কুন (Kuhn) ইত্যাদি।

(খ) খেৰ কটা, চপোৱা আৰু তোলা যন্ত্ৰটোও ৫০-৭৫ অশ্বশক্তি সম্পন্ন ট্ৰেক্টৰৰ সহায়ত চলোৱা হয়। ই ১৩০০-১৯০০ মিলিমিটাৰ বহল একোটা এলেকাত ঘাঁহ চপাৰ পাৰে। শস্যৰ উচ্চতা আৰু বিস্তৃতি অনুসৰি প্ৰতি ঘণ্টাত ই ২ৰ পৰা ৩ মেট্ৰিক টন খেৰ চপাৰ পাৰে। কৃষকসকলে প্ৰয়োজন অনুসৰি কটা-খেৰ ৰ'দত শুকুৱাৰ বাবে অথবা পথাৰত সিঁচা বা সাৰ হিচাবে প্ৰয়োগ কৰাৰ সুবিধাৰ বাবে এই যন্ত্ৰত বল'ৱাৰ বা বায়ুৰে ঠেলি সিঁচাৰ ব্যৱস্থাও আছে। অধিক আৰ্দ্ধতাযুক্ত খেৰ চপাৰলৈ নিৰোৱা যন্ত্ৰ (আলোকচিত্ৰ ‘ঘ’)ৰ আৱশ্যক। যন্ত্ৰটো সকলো ধৰণৰ খেৰৰ ক্ষেত্ৰতে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি। খেৰ বা ঘাঁহ সৰু-সৰুকৈ টুকুৰা কৰাৰ বাবে ব্যৱস্থা থকাৰ কাৰণে খেৰ কটা যন্ত্ৰটো চাইলে’জ বা শুকান ঘাঁহ তৈয়াৰ কৰাৰ বাবেও সহায়ক হয়। এই যন্ত্ৰৰ সহায়ত দৈনিক প্ৰায় ২০ মেট্ৰিক টন খেৰ চপাৰ পৰা যায়। এই যন্ত্ৰৰ কাৰ্য্যশৈলী অতি সৰল কিন্তু ই শক্তিশালী আৰু মজবুত। সেয়েহে, বিশেষ কাৰ্য্য-দক্ষতা নথকা শ্ৰমিকেও এই যন্ত্ৰ সহজে চলাব পাৰে। ভাৰতত উপলব্ধ এনে খেৰ কটা যন্ত্ৰ তৈয়াৰ কৰা প্ৰধান কোম্পানীবোৰ হ'ল – ফিমাক্স (Fimaks), জন দীৰে (John Deere), নিউ হলেণ্ড (New Holland) ইত্যাদি।

গ) ঘাঁহ বা খেৰ কাটি, বান্ধি চপোৱা যন্ত্ৰ – বৰ্তমান এনেধৰণৰ শস্য কটা সৰু যন্ত্ৰ বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ পোৱা যায়। ১০ অশ্বশক্তি ডিজেল ইঞ্জিনযুক্ত স্বয়ংচালিত এনে যন্ত্ৰ ভাৰতত ক্ৰমান্বয়ে জনপ্ৰিয় হৈ পৰিছে, কিয়নো ই ঘেঁহু, ধান, বাৰিঘাৰ চৰঘাম, বজা, মাহজাতীয় শস্য, তৈলশস্য আদিৰ লগতে গৰু-ম'হৰ উপযোগী ঘাঁহ জাতীয় শস্য চপোৱাৰ বাবেও অতি উপযুক্ত। এই যন্ত্ৰই শস্যৰ কোনো অংশ নষ্ট নোহোৱাকৈ মাটিৰ পৰা মাত্ৰ ৬০ মিলিমিটাৰ উচ্চতাত গুৰিতে কাটিব পাৰে আৰু ফলত ১০০ শতাংশ শস্যই চপোৱা সন্তুৰ। ই স্বয়ংক্ৰিয়ভাৱেই শস্য বা ঘাঁহৰ মুঠবোৰ বান্ধিব পাৰে। বি,চি,এছ (BCS) আৰু যশোদা (Jashoda) নামৰ কোম্পানী দুটাই হ'ল ভাৰতত এই ধৰণৰ যন্ত্ৰ উৎপাদনকাৰী আৰু প্ৰধান যোগানকাৰী। এনে শস্য কটা যন্ত্ৰৰ দ্বাৰা দৈনিক প্ৰায় ৮ একৰ মাটিৰ শস্য চপাৰ পাৰি।

ক) ভারতে গুরুত্বপূর্ণ ঘাঁইজাতীয় শস্যের উৎপাদন পদ্ধতি

জহকালি করা/খাবিক ষাস্য

শস্য	মাটির প্রকার	উচ্চ উৎপাদনশীল জাত-সমূহ	গুটি সিঁচার সময়	গুটির হাব (বিলো / হেষ্টের)	শারীর মাঝ বা বারধান চেঃ মিঃ	সার প্রাণোগৰ হাব (কিলো / হেষ্টের)	জলসিঞ্চণের সময় সংখ্যা	চপোরাব সময় দিন)	বছরি কেইবাৰ কাটিব টিন/ হেষ্টেৰ	ঝাঁহৰ উৎপাদন
চৰঘাম (এৰাৰ কঠা)	বালিংহাইয়াৰ পৰা বোকা পলসুৱা মাটিলৈ	PC - ৬, ৯ HC - ১৩৬, ৩০৮ HJ - ৫১৩, CSV ২১ F পন্ট চাৰি ৫	জুন - জুনাই (উভৰ ভাৰত) ফেব্ৰু - নৱেম্বৰ (দক্ষিণ ভাৰত)	২৫-৩০	৩০-৪০	নাইট্রেজেন - ৯০ ফেছৰবাছ- ৭০	নাইট্রেজেন - ২-৩	৮০-৯০ পলমকৈ হোৱা জাতৰ ফেক্ষত আৰু ৬৫-৬৭ আগতীয়কৈ হোৱা জাতৰ ফেক্ষত	২	৩০-৫০
চৰঘাম (বেহৰাৰ কঠা)	বালিংহাইয়াৰ পৰা বোকা পলসুৱা মাটিলৈ	SSG ৯৮ CSH ২৪ MF CSH ২০ MF CO FS ২৯ পন্ট চাৰি ৬	মার্চ - জুনাই (উভৰ ভাৰত) ফেব্ৰু - নৱেম্বৰ (দক্ষিণ ভাৰত)	২৫-৩০	৩০-৪০	না - ৬০ ফ - ৩০ আৰু না - ৩০ কিলো	৫-৬ প্রথমবাৰ ৬০ দিনত আৰু পৰবৰ্তী সময়ত প্রতি ৪৫ দিনৰ মূৰত	৩-৪ প্রথমবাৰ ৬০ দিনত আৰু পৰবৰ্তী সময়ত প্রতি ৪৫ দিনৰ মূৰত	১	১০-১০
মাটৈক	বালিংহাইয়াৰ পৰা বোকা পলসুৱা মাটিলৈ পানী বাগৰি যোৱাৰ ভাল ব্যৱস্থা থকা	আফ্রিকান ওখ J-১০০৬ প্রতাপ মাকা চাৰি ৬ বিজয় কম্পাঙ্গিট	মার্চ - আগষ্ট (উভৰ ভাৰত) ফেব্ৰু - নৱেম্বৰ (দক্ষিণ ভাৰত)	৬০-৮০	৩০-৪০	না - ৮০ ফ - ৪০ না - ৩০ কিলো	৭-৮ প্রথমবাৰ কঠাৰ পাছত	১৫-১৮০	২	৩৫-৪৫
কণিধান	বালিংহাইয়া	AVKB-১৯ GFB-১ FBC ১০	মার্চ পৰা জুনাইলৈ	৮-১০	৩০	না - ৪০ ফ - ২০	২-৩ প্রথমবাৰ ৫০ দিনত আৰু পৰবৰ্তী সময়ত প্রতি ৩৫ দিনৰ মূৰত	৩-৪	২৫-৫০	২৫-৫০

ক) ভারতে গুরুত্বপূর্ণ ঘাঁহজাতীয় শস্যের উৎপাদন পদ্ধতি

জহকালি করা/খাবিক শস্য (ক্রমাংশ)

শস্য	মাটির প্রকার	উচ্চ উৎপাদনক্ষম জাত-সমূহ	গুটি সিঁচ র সময় (বিকল্প / হেষ্টের)	শারীর মাঝের ব্যবধান চেঃ মিঃ	সার প্রয়োগের আর (কিলো / হেষ্টের)	জলসিঞ্চনের সংখ্যা	চপোরার সময় (দিন)	বছরি কেইবার কাটিব হেষ্টের)	যাঁহুর উৎপাদন (টন/ হেষ্টের)	
টিয়াচিণ্ট	বালিংহাইয়ার পরা বোকা পলসুরা মাটিলে	TL - ১	জুলাই	৩০-৪০	৮০-৮৫	২-২	৭৫ দিনত	১	৩৫-৪০	
কাওপি	বালিংহাইয়ার পরা পলসুরা	UPC ৬১৮ UPC ৬২৫ UPC ৬২২	মার্চ পরা জুলাইলে	৩০-৩৫	৭০-৮৫	না - ৭০ ফ - ৭০	২-২	৬০-৮০	১	২৫-৩০
চাউল মাছ বা বাইচ বিন	বালিংহাইয়ার পরা বোকা পলসুরা মাটিলে	বিধান ১ KRB - ৮	এপ্রিলৰ পরা আগস্টলে	২০-২৫	৩০-৩৫	না - ৩০ ফ - ৪০	২-২	১০-১০	১	২০-২৫
থোপা মাছ বা ঝাঁঢ়ার বিন	বালিংহাইয়ার পরা বালিংহাইলি পলসুরালে	HFG-১৫৬ গুরুবা-৮০ বৃক্ষগুলি তুরার - ১,২,৩	এপ্রিলৰ পরা আগস্টলে	২৫-৩০	৩০-৩৫	না - ৩০ ফ - ৪০	২-২	৬০-৭৫	১	২০-৩০

খ) ভারতে গুরুত্বপূর্ণ ঘাঁহজাতীয় শস্যের উৎপাদন পদ্ধতি

জোরকালি করা / বরি শস্য

শস্য	মাটিৰ প্রকার	উচ্চ উৎপাদনক্ষম জাত-সমূহ	গুটি সিঁচার সময়	গুটি হাব (কিলো / হেক্টেৰ)	শারীর মাঝের ব্যবহান চঃ মিঃ	সার প্রয়োগৰ হাব (কিলো / হেক্টেৰ)	জলসি ঘণ্টনৰ সংখ্যা	চপোৱাৰ সময় (দিন)	বছৰি কেইবাৰ কাৰ্টিব	ঘাঁহৰ উৎপাদন (টন/ হেক্টেৰ)
বাটিম	পলসুৱাৰ পৰা বোকা পলসুৱালৈল	বৰ্ধন, JB-১, BL - ১, ১০, ৪২ মেঞ্চাতি	অস্ট্রোবাৰৰ পৰা নৱেষ্বৰলৈল	২৫	২০	না - ৩০ ফ - ৬০ পটাছিয়াম - ৮০	১০-১৫	৫-৬	৭০-১১০	
ভূঢ়াল	বালিচ্ছৰীৰ পৰা পলসুৱালৈল	আনন্দ - ২ (বার্ষিক) RL - ৮৮ আৰু আনন্দ কুচার্জ ৩ (বহুবছৰীয়া)	অস্ট্রোবাৰৰ পৰা নৱেষ্বৰলৈল	২৫	২০	না - ৩০ ফ - ৮০ প - ৮০	১০ (বার্ষিক) ১৫ (বহুবছৰীয়া)	৫০ (বার্ষিক) দিনত আৰু পৰবৰ্তী সময়ত প্রাপ্ত ৩০ দিনৰ মুৰত	৬০-৮০ (বার্ষিক) ৮- ৮০-১১০ (বহুবছৰীয়া)	
অটিচ	বালিমিহনি পলসুৱাৰ পৰা পলসুৱালৈল	কেক্ট UPO ২১২ হারিটা (RO১১) বৃঙ্গেৰ জাই ২০০৮	অস্ট্রোবাৰৰ পৰা নৱেষ্বৰলৈল	৮০-১০০	২০-২৫	না - ৮০ ফ - ৮০	৭-৮	পথমবাৰ ৬০ দিনত আৰু বিতীয়বাৰ ৫০% ফুলোঁটে	১-২	৭০-৮৫
সারিয়াহ- জাতীয় ঘাঁহ	বালিমিহনি পলসুৱাৰ পৰা পলসুৱালৈল	চিনদেশীয় বধাৰকবি	ছেপেষ্টৰৰ পৰা নৱেষ্বৰলৈল	৬৮	৭০-৮০	না - ৬০ ফ - ৭০	২-৩		>	২৫-৩০
বিট জাতীয় ঘাঁহ	পলসুৱাৰ	জেমন, JK কুবেৰ,	নৱেষ্বৰৰ পৰা ডিচেষ্টৰলৈল	৭	৫০	না - ১২০ ফ - ৬০ প - ৮০	৮	১০০ দিনৰ পাছত শিপাবোৰ খালিদ লাগে		৭৫ - ১০০

গ) ভারতে গুরুত্বপূর্ণ ঘাঁহজাতীয় শাস্য উৎপাদন পদ্ধতি
দীর্ঘকালীন ঘাঁহ/নাহজাতীয় ঘাঁহ/গুৰি-ম'হে খোরা গাছপাত

শস্য	মাটির প্রকার	উচ্চ উৎপাদনশীল জাত-সমূহ	গুটি সিঁচাব সময়	গুটির হার (কিলো / হেক্টের)	শারীর মজবুত বারখান চেঃ মিঃ	সার প্রয়োগের হার (কিলো / হেক্টের)	জলসিঞ্চন ৰ সংখ্যা	চপোরার সময় (দিন)	বছরি কেইবাৰ কাটিব	ঘাঁহৰ উৎপাদন (টন/ হেক্টের)
বৰ্ণসংক্ৰ নেপিৰেৰ ঘাঁহ	বালিমিহলি পলসুৱাৰ পৰা বোকা- নিহলি পলসুৱাঠৈ	CO ৩, ৮ PBN - ২৩৩ BNH ১০ APBN - ১ IGFRI ১০	উভৰ ভাৰত মাৰ্চৰ পৰা অঙ্গোৰৰ বলৈ গোটেই বহুৰ ধাৰি (দক্ষিণ ভাৰত)	২০০০০ শিপাৰ খণ্ড/ কাণ্ডৰ টকুৰা	১০০ x ৫০	FYM - ১৫ টন না - ৫০ ফ- ৮০ প - ৬০ বোৱাৰ সময়ত না - ৫০	প্রতি ১৫- ২০ দিনৰ মূৰে-মূৰে পৰাৰতী সময়ত প্রতি ৪৫-৬০ দিনৰ মূৰে-মূৰে	ৰোৱাৰ ৯০ দিনৰ পাছত ১ম বাৰ আৰু পৰাৰতী সময়ত প্রতি ৪৫-৬০ দিনৰ মূৰে-মূৰে	১-৬	২০০ৰ পৰা ৭৫০তৈ
চিনি ঘাঁহ	বালিমিহলি পলসুৱাৰ পৰা বোকা- নিহলি পলসুৱাঠৈ	CO PGG-৫১৮, ৬১৬ বুঞ্গেল লিলী - ১	উভৰ ভাৰত মাৰ্চৰ পৰা আগষ্টলৈ গোটেই বহুৰ ধাৰি (দক্ষিণ ভাৰত)	৮০০০০ শিপাৰ খণ্ড বা ৩-৪ কিলো প্রতি হেক্টেৰ	৫০ x ৫০	FYM - ১০ টন না - ৫০ ফ- ৬০ প - ৪০ বোৱাৰ সময়ত না ৩০ কিলো/হেক্টেৰ প্রতিৰাৰ কটাৰ পাছত	প্রতি ৩০- ৩৫ দিনৰ মূৰে-মূৰে পৰাৰতী সময়ত প্রতি ৪৫ দিনৰ মূৰে-মূৰে	ৰোৱাৰ ৭৫ দিনৰ পাছত ১ম বাৰ আৰু পৰাৰতী সময়ত প্রতি ৪৫ দিনৰ মূৰে-মূৰে	১-৯	১০০ৰ পৰা ১২০তৈ
অঞ্জন/ থামান ঘাঁহ	বালিমিহলি পলসুৱাৰ বোকা- নিহলি পলসুৱাঠৈ	বুঞ্গেল অঙ্গন - ১, ৩ কাজিৰি ৭৮	দক্ষিণ ভাৰত মাৰ্চৰ পৰা হেক্টেৰ বলৈ উভৰ ভাৰত জুন-জুনাই	৫-৬ ভারতত মাৰ্চৰ কিলো/হেক্টেৰ	৪৫ x ৩০	না - ৪০ ফ - ৩০ প - ৩০ বোৱাৰ সময়ত	বৰষুণ নিভৰ	ৰোৱাৰ ৬০ দিনৰ পাছত ১ম বাৰ আৰু পৰাৰতী সময়ত ৫০% ফুলাৰ সময়ত	৩-৪	১০-১২
পৰা ঘাঁহ	পলসুৱাৰ পৰা বোকা- নিহলি পলসুৱাঠৈ	স্থানীয়	জুলাই-আগষ্ট ৫-৬ বৰ্ষীটল কাণ্ডৰ কটাৰ টকুৰা	৫০ x ৫০	FYM - ১০ টন না - ২৫ কিলো প্রতিৰাৰ কটাৰ পাছত	বৰষুণ নিভৰ	ৰোৱাৰ ৭৫ দিনৰ পাছত ১ম বাৰ আৰু পৰাৰতী সময়ত প্রতি ৩০ দিনৰ মূৰে-মূৰে	০৫০ৰ ভাৰতত ৬-৮ আৰু দক্ষিণ ভাৰতত ৮-১০	১৮-২৫	

গ) ভারতে গুরুত্বপূর্ণ আইজিআর শস্যের উৎপাদন পদ্ধতি
নীর্ধকালীন ঘাঁই/মাহজাতীয় ঘাঁই/গর্ক-মহে খোরা গছপাত (ক্রমাংক)

শস্য	মাটির প্রকার	উচ্চ উৎপাদনক্ষ- ম ভাত- সমূহ	গুটি সিঁচার সময়	গুটির হাল (কিলো / হেক্টেক)	শাবীর মার্জিব ব্যবহার ক্ষেত্রে নিঃ হেক্টেক)	সার প্রয়োগের হার (কিলো / হেক্টেক)	জলসিঞ্চওনের সংখ্যা	চপোরার সময় (দিন)	বছরি কেইবাৰ কাটিব (টি/হেক্টেক)	
ঝইল,	পলসুরাৰ পৰা বালিমিহলি পলসুৱাইল	তেৰেণ, ক্ষাৰা হেমাটা পলসুৱাইল	উভোৰ তাৰতত জুন-জুলাই আৰু দশক্ষণ তাৰতত মার্চৰ পৰা হেপ্টেষ্টৰবলে	৩০ ৬-১৫	৩০	না - ২৫ ফ - ৮০	বৰষুণ নিৰ্ভৰ পাছত ১ম বাৰ আৰু পৰৱৰ্তী সময়ত প্রতি ৬০ দিনৰ মূৰে-মূৰে	৩-৪ ১৫-১৫	বৰোৱাৰ ৬০-৭০ দিনৰ পাছত ১ম বাৰ আৰু পৰৱৰ্তী সময়ত প্রতি ৬০ দিনৰ মূৰে-মূৰে	৩-৪ ১৫-১৫
চিৰাট্টি, ঝাইটি-বিয়া টেলেটিয়া	বালিমিহলি পলসুৱার পৰা বোকা- মিহলি পলসুৱাইল	হুলীয় হুলীয়	উভোৰ তাৰতত জুন-জুলাই আৰু দশক্ষণ তাৰতত মার্চৰ পৰা হেপ্টেষ্টৰবলে	৩০ ৮-১০	৩০	না - ২৫ ফ - ৮০	বৰষুণ নিৰ্ভৰ পাছত ১ম বাৰ আৰু পৰৱৰ্তী সময়ত প্রতি ৬০ দিনৰ মূৰে-মূৰে	২-৩ ১৫-১৫	বৰোৱাৰ ৭০-৮০ দিনৰ পাছত ১ম বাৰ আৰু পৰৱৰ্তী সময়ত প্রতি ৬০ দিনৰ মূৰে-মূৰে	২-৩ ১৫-১৫
জোপোহা জাতীণ	বালিমিহলি পলসুৱার পৰা বোকা- মিহলি পলসুৱাইল	হুলীয় হুলীয়	উভোৰ তাৰতত জুন-জুলাই আৰু দশক্ষণ তাৰতত মার্চৰ পৰা হেপ্টেষ্টৰবলে	২১৩ ৮৫ × ১০	৪৫ × ১০	না - ২৫ ফ - ৬০	বৰষুণ নিৰ্ভৰ পাছত ১ম বাৰ আৰু পৰৱৰ্তী সময়ত প্রতি ৪৫ দিনৰ মূৰে-মূৰে	৩০-৪০ ৪-৫	বৰোৱাৰ ৭০-৮০ দিনৰ পাছত ১ম বাৰ আৰু পৰৱৰ্তী সময়ত প্রতি ৪৫ দিনৰ মূৰে-মূৰে	৩০-৪০ ৪-৫
ক্লিচিদা ডেপিয়াম	পলসুৱার পৰা বোকা- মিহলি পলসুৱাইল	হুলীয়	বাবিশা, জুলাই- পৰা আগষ্টে হেক্টেক	২০০০ ৫০০ কটা ১০০ ক্লিচিদা	২০০০ ৫০০ X ১০০	না - ২৫ ফ - ৬০	বৰষুণ নিৰ্ভৰ পাছত প্রয়োজন অনুসৰি ডাল কাটিব পাৰি	২-৩ বাৰ ১০-১৫	বৰোৱাৰ ৫-৬ মাহৰ পাছত প্রয়োজন অনুসৰি ডাল কাটিব পাৰি	২-৩ বাৰ ১০-১৫
সুবাৰুল, অগষ্টি, হেক্টি	বালিদেহিয়া ৰ পৰা পলসুৱাইল	হুলীয়	জুলাই-আগষ্ট ৮-৫	৫০০ X ১০০	৫০০ X ১০০	না - ২৫ ফ - ৬০	বৰষুণ নিৰ্ভৰ পাছত প্রয়োজন অনুসৰি ডাল কাটিব পাৰি	২-৩ বাৰ ১০-১৫	বৰোৱাৰ ৫-৬ মাহৰ পাছত প্রয়োজন অনুসৰি ডাল কাটিব পাৰি	২-৩ বাৰ ১০-১৫

৩য় অধ্যায়

পশুর বাবে ঘৰ নিৰ্মাণ

পশুৰ পৰা যথাযথ উৎপাদন পাবলৈ হ'লে সিহঁতৰ বাবে উপযুক্ত থকা ঘৰ নিৰ্মাণ কৰাটো অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ। কষ্টত থকা পশুৰ উৎপাদন ক্ষমতা যথেষ্ট কমি যায় আৰু সেয়েহে পশুক বেয়া বতৰৰ প্ৰভাৱৰ পৰা বক্ষা কৰাটো অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ।

অনুপযুক্ত ঘৰত বাখিলৈ পশুৰ খুৰাত নানান উপসৰ্গই দেখা দিব পাৰে।

এই খণ্ডত তলৰ অধ্যায়বোৰ সামৰি লোৱা হৈছেঃ

- ক) পশুৰ বাবে থকা ঘৰ
- খ) অধিক উষ্ণতাৰ পৰা হোৱা কষ্ট
- গ) লক্ষণৰ পৰা তাপৰ কুপ্ৰভাৱ নিৰ্গং
- ঘ) তাপৰ কুপ্ৰভাৱ মাত্ৰা নিৰূপণ
- ঙ) তাপৰ পৰা হোৱা কষ্টৰ প্ৰশমন

গৰু-ম'হ বখা কেতবোৰ খৰচী ঘৰৰ নমুনা

গৰু-ম'হ বখা কেতবোৰ কম খৰচী ঘৰৰ নমুনা

শীতলীকৰণৰ ব্যৱস্থাই তাপৰ কুপ্ৰভাৱ কমায় আৰু উৎপাদন অটুট বাখে।

ক) পশুর বাবে থকা ঘর

উপযুক্ত বৃদ্ধি আৰু উৎপাদনৰ বাবে গৰু-ম'হক পৰিষ্কাৰ আৰু আৰামদায়ক ঘৰ বা গোহালিত ৰখা আৱশ্যক। খীৰতী গাইবোৰক জহকালি, জাৰকালি, সূৰ্যৰ পোনপটীয়া ব'দৰ উভাপ আৰু বতাহ আদি বতৰৰ প্ৰতিকূল প্ৰতাবৰ পৰা বক্ষা কৰিবলৈ উপযুক্ত আশ্রয়স্থল প্ৰদান কৰা উচিত।

জহকালি, পশুবোৰৰ ওপৰত তাপৰ কুপ্ৰভাৱ পৰে আৰু সিহঁত অস্থিৰ হৈ পৰে। ঘাম আৰু ফোঁপনিয়ে কিছু পৰিমাণে সিহঁতৰ শৰীৰ ঠাণ্ডা কৰি সকাহ দিয়ো। খাদ্য গ্ৰহণৰ পৰিমাণ কমি যোৱাৰ ফলত উৎপাদনো কমি যায়। সেইবাবে, পশুবোৰৰ বাবে যথোপযুক্ত গোহালি নিৰ্মাণ কৰা দৰকাৰ।

- গোহালিত প্ৰতিজনী গৰু/ম'হক বাবে ন্যূনতম $5.5 \text{ ফুট} \times 10 \text{ ফুট}$ ঠাই নিশ্চিতভাৱে উপলব্ধ হ'ব লাগে। মজিয়াখন পানীৰ নলাৰ দিশে 1.5% হেলনীয়া কৰি পিচল নোহোৱাকৈ পকা কৰিব লাগে। নলাবোৰ খোলা, ৮ ইঞ্চিৰ বহল, ৩ ইঞ্চিৰ দ আৰু 1.0% হেলনীয়াকৈ তৈয়াৰ কৰিব লাগে যাতে গোহালিটো সকলো সময়তে পৰিষ্কাৰ হৈ থাকে।
- ঘৰটোৰ উচ্চতা 10 ফুট তকৈ কম হ'ব নালাগে আৰু চালিখন খোৰ, ইটা, এছবেছটচৰ পাতেৰে অথবা পকাকৈ সাজিব পৰা যায়।
- গোহালিটো তিনিফালে খোলা হ'ব লাগে। মাত্ৰ পশ্চিমফালে বেৰ দিব লাগে। প্ৰতিজনী গাইৰ বাবে ঘৰটোৰ চিলিঙ্গৰ উচ্চতাত $3 \text{ ফুট} \times 1 \text{ ফুট}$ আকাৰৰ ভেণ্টিলেটৰৰ আৱশ্যক। জাৰকালি বাকী থকা তিনিফালে বস্তা-কাপোৰেৰে ঢাকি দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগে।
- পশ্চিম দিশৰ বেৰত 2 ফুট বহল আৰু 1.5 ফুট গভীৰ মেঞ্জোৰ অৰ্থাৎ খাদ্য যোগান ধৰা দীঘলীয়া নলাসদৃশ ব্যৱস্থা থাকিব লাগে। মেঞ্জোৰৰ ভূমি মজিয়াৰ পৰা প্ৰায় 1 ফুট উচ্চতাত থাকিব লাগে। মেঞ্জোৰৰ কাষতে খোৱা পানী যোগান ধৰিব পৰা নলাৰো ব্যৱস্থা থাকিব লাগে।
- গোহালিৰ পূৰ দিশত কিছু মুকলি ঠাই থাকিব লাগে, য'ত পশুবোৰে জিৰাব পাৰে। পশুবোৰে গচ্ছ ছাঁত জিৰণি লৈ ভাল পায়। সেয়েহে জিৰণিৰ বাবে বখা মুকলি ঠাইত দুই-এজোপা নিম জাতীয় গচ্ছ ঝঁই দিব লাগে।
- জহকালি $15-20$ মিনিটৰ মূৰে-মূৰে পশুবোৰৰ গাত পানী চাটিয়াই দিলে গৰমৰ প্ৰকোপৰ পৰা বক্ষা পাব পাৰে, যিহেতু পানীৰ বাস্পীভৱনৰ ফলত শৰীৰটো কিছু ঠাণ্ডা হয়।

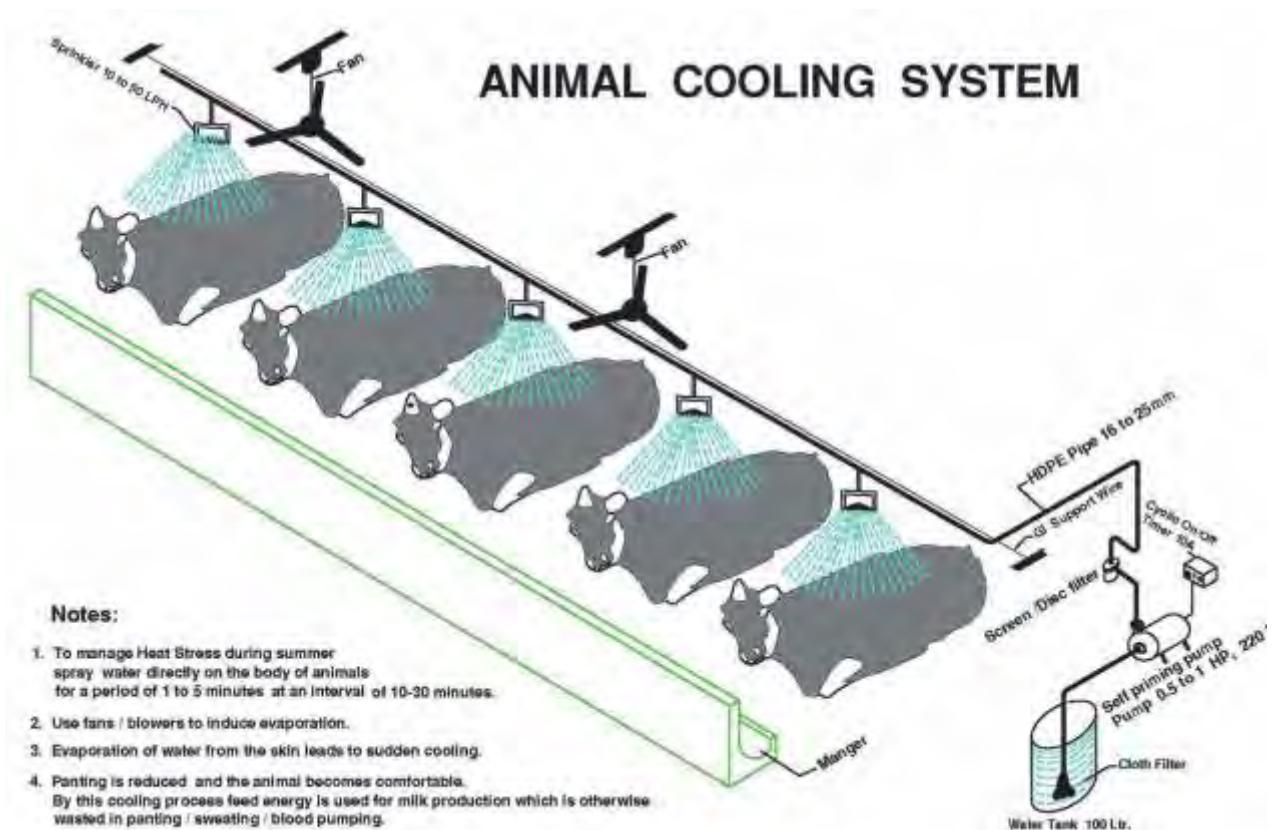
বিশেষকৈ উচ্চ উৎপাদনক্ষম বৰ্ণসংকৰ আৰু বিদেশী জাতৰ পশুৰ বাবে শীতলীকৰণৰ ব্যৱস্থা লোৱাটো অতি দৰকাৰী।

শীতলীকৰণৰ ব্যৱস্থাই তাপৰ কুপ্ৰভাৱ কমায় আৰু উৎপাদন অটুট বাখে।

খ) অত্যধিক তাপৰ কু-প্ৰভাৱ

অত্যধিক তাপৰ তলত উল্লেখ কৰা কু-প্ৰভাৱৰ ফলত পশুৰ উৎপাদিকা শক্তি কমি যায়ঃ

- শৰীৰৰ উষ্ণতা বৃদ্ধি, কম খাদ্য গ্ৰহণ, ঘাম ওলোৱা, ফোঁপনি উঠা, নাড়ীবেগ বৃদ্ধি, বক্তু সঞ্চালন বৃদ্ধি, বৃদ্ধিৰ সৈতে জড়িত হৰম'ন কমি যোৱা, মৃত্যুৰ উচ্চ হাৰ, বৰ্দ্ধিত পানীৰ পিয়াহ, গাথীৰ উৎপাদন হ্ৰাস, আৰু প্ৰজনন শক্তি হ্ৰাস।
- অত্যধিক তাপৰ কু-প্ৰভাৱৰ পৰা ৰক্ষা কৰিবলৈ, NDDB-য়ে পানী চটিয়াই পশুক শীতলীকৰণ কৰিব পৰা ১১,০০০ টকা ব্যয়-সাপেক্ষ এক সঁজুলি উন্নোৱণ কৰিছে।

- প্ৰতি গ্ৰাম পানীৰ বাষ্পীভৱনৰ ফলত পশুৰে খাদ্যৰ ৰাসায়নিক বিক্ৰিয়াৰ দ্বাৰা উৎপাদন কৰা তাপৰ ৫৪০ কেলাৰি কমি যায়।
- আৰ্দ্ধতাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি পশুৰ শৰীৰৰ পৰা এইদৰে বাষ্পীভৱনৰ ফলত হ'ব পৰা উষ্ণতা হ্ৰাসৰ মাত্ৰা ১৩° ছেলচিয়াছতকৈও বেছি হ'ব পাৰে, যাৰ ফলত জহকালিও পশুবোৱক আৰামত ৰখাটো সম্ভৱ।

গ) লক্ষণৰ পৰা তাপৰ কু-প্ৰভাৱ নিৰ্গয়

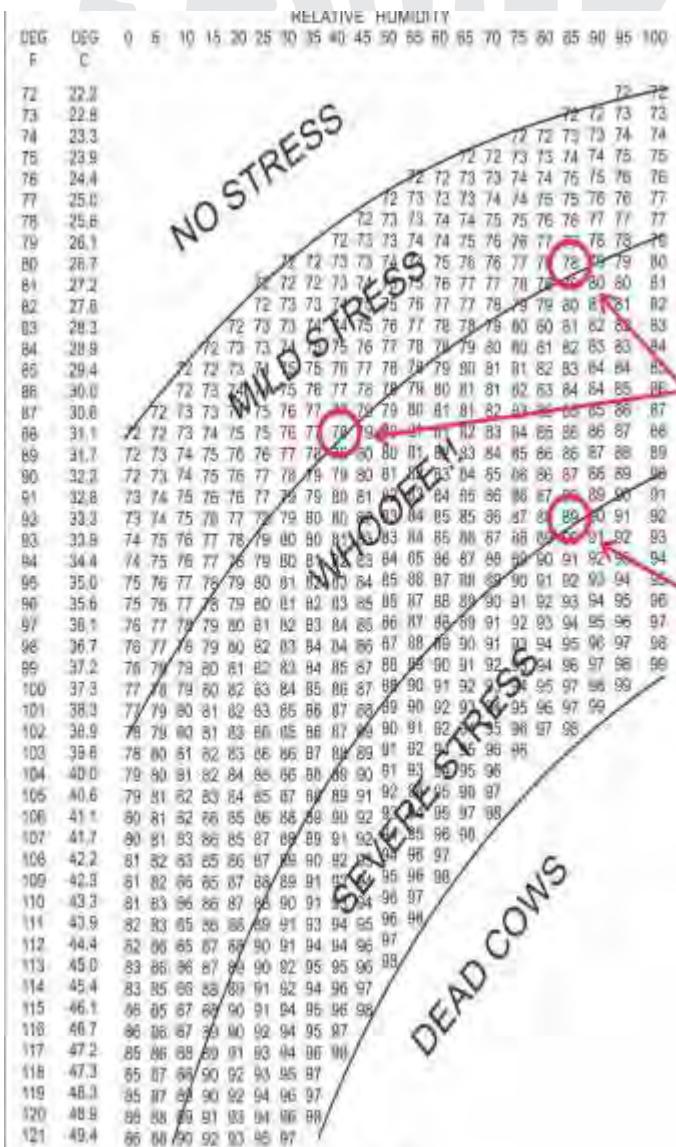
- অত্যধিক তাপৰ কু-প্ৰভাৱৰ ফলত উৎপাদন হ্রাস হোৱাটো ৰোধ কৰা বা কমোৱাৰ বাবে অথবা তাৰ ফলত হ'ব পৰা মৃত্যুৰ হাৰ কমোৱাৰ বাবে এনে প্ৰভাৱৰ মাত্ৰা নিৰূপণ কৰাটো অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ।
- পশুৰে দেখুওৱা লক্ষণৰ দ্বাৰা তাপৰ কু-প্ৰভাৱৰ মাত্ৰা (ফোঁপনিৰ মাত্ৰা বা Panting Score) নিৰ্গয় কৰি পশুৰ সামগ্ৰিক অৱস্থাৰ বিষয়ে অনুমান কৰিব পাৰি।

শ্বাস-প্ৰশ্বাসৰ অৱস্থা	ফোঁপনিৰ মাত্ৰা	উশাহ-নিশাহ/মিনিট
ফোঁপনি নাই – স্বাভাৱিক; বুকুৰ উঠা-নমা দেখা পোৱাত অসুবিধা সামান্য ফোঁপনি, মুখ বন্ধ, লালটি বা ফেন নাই। বুকুৰ উঠা-নমা সহজে দেখা পোৱা যায়। ক্ষীপ্র ফোঁপনি, লালটি বা ফেন আছে। মুখ খুলি ফোঁপোৱা নাই। ২-ৰ দৰে কিষ্ট মাজে-মাজে মুখ খুলি ফোঁপায়, জিভা মেলি নিদিয়ে মুখ খোলা + কিছু লালটি। ডিঙি মেলা আৰু মূৰটো সাধাৰণতে ওপৰলৈ কৰা ৩-ৰ দৰে কিষ্ট জিভাখন সামান্য মেলা, কেতিয়াবা কিছু সময়ৰ বাবে পূৰাকৈ মেলি দিয়ে + অত্যধিক লালটি ওলায়। মুখ খোলা আৰু দীঘলীয়া সময় ধৰি জিভাখন পূৰাকৈ মেলা + অত্যধিক লালটি। ডিঙি মেলা আৰু মূৰটো ওপৰলৈ কৰা। ৪-ৰ দৰে কিষ্ট মূৰটো তললৈ। পেটত হেঁচা পৰা কষ্টকৰ উশাহ, লালটি বন্ধ হ'ব পাৰে।	০ ১ ২ ২.৫ ৩ ৩.৫ ৪	<৪০ ৮০-৭০ ৭০-১২০ ৭০-১২০ ১২০-১৬০ >১৬০ >১৬০ কমিব পাৰে

উৎপাদন হ্রাস হোৱাটো ৰোধ কৰিবলৈ তাপৰ কু-প্ৰভাৱ সোনকালে চিনান্ত কৰক।

গ) সূচকৰ দ্বাৰা তাপৰ কু-প্ৰভাৱ নিৰ্ণয়

- সূচকৰ দ্বাৰা তাপৰ কু-প্ৰভাৱৰ মাত্ৰা নিৰ্ণয় কৰি পশুৰ ওপৰত পৰা প্ৰভাৱৰ সম্পর্কে এক সম্যক ধাৰণা কৰিব পাৰি যাতে সময়মতে প্ৰতিৰোধী ব্যৱস্থা হাতত ল'ব পৰা যায়।
- ইয়াৰ বাবে তাপজনিত আৰ্দ্ধতা সূচক (THI) ব্যৱহাৰ কৰা হয়।
- THI-ৰ মূল তত্ত্বটো হ'ল এই যে এক নিৰ্দিষ্ট উষ্ণতাত আপেক্ষিক আৰ্দ্ধতা বাঢ়িলে পশুৰ আৰাম কমে।
- THI ৭৮-ৰ বেছি হ'লে গাখীৰ উৎপাদনৰ ওপৰত প্ৰভাৱ পৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে, যিটো ২৭°C উষ্ণতা আৰু ৮০% আৰ্দ্ধতা অথবা ৩১°C আৰু ৪০% আপেক্ষিক আৰ্দ্ধতাত হয়। THI ৮৯ হ'লে, পশুটোৱে তাপৰ প্ৰভাৱত অতিশয় কষ্ট অনুভৱ কৰে।
- তলৰ তালিকাখনে THI সূচক আৰু তাপৰ কু-প্ৰভাৱৰ মাত্ৰা সম্পর্কে সূচাইছে।

Source: Dr Frank Wiersma (1990) Dept. of Ag Eng,
The University of Arizona, Tucson, Arizona

আপেক্ষিক আৰ্দ্ধতা কেনেকৈ পোৱা যায়?

- এটা শুক্র আৰু আৰ্দ্ধ বাল্য থাৰ্মিমেটাৰৰ আৱশ্যক।
- ইয়াক গোহালিত বাখক।
- শুক্র বাল্যটোত উষ্ণতা পৰীক্ষা কৰক।
- আৰ্দ্ধ বাল্যটোত উষ্ণতা পৰীক্ষা কৰক।
- দুৱোটা উষ্ণতাৰ পাৰ্থক্য নিৰ্কপন কৰক।
- উল্লেখিত প্ৰক্ৰিয়া অনুসৰি তালিকাৰ পৰা আপেক্ষিক আৰ্দ্ধতা নিৰ্কপন কৰক
(পৰৱৰ্তী পৃষ্ঠাত দিয়া আপেক্ষিক আৰ্দ্ধতা তালিকাখন চাওক)।
- তাপজনিত চাপ নিৰ্ণয় কৰিবলৈ আপেক্ষিক আৰ্দ্ধতা আৰু শুক্র বাল্যৰ উষ্ণতা ব্যৱহাৰ কৰক।

বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ শুক্র আৰু আৰ্দ্ধ থাৰ্মিমেটাৰ

তাপজনিত চাপৰ সূচকসমূহৰ বিষয়ে জানিলে শীঘ্ৰে ইয়াক চিনাত্ৰ কৰিব পাৰি।

শুক্র বাল্ক

উর্ফতা ... আর্দ্র বাল্কে শুক্র বাল্কতকে **°C কম** দেখুবায়।

°C	১	২	৩	৪	৫	৬	৭	৮	৯	১০	১২	১৪	১৬	১৮	২০
২	>>>	৮৪	৬৮	৫২	৩৭	২২	৮								
৪	>>>	৮৫	৭০	৫৬	৪২	২৯	২৬	৩							
৬	>>>	৮৬	৭৩	৬০	৪৭	৩৪	২২	১১							
৮	>>>	৮৭	৭৫	৬৩	৫১	৩৯	২৮	১৮	৭						
১০	>>>	৮৮	৭৬	৬৫	৫৪	৪৪	৩৩	২৩	১৪	৮					
১২	>>>	৮৯	৭৮	৬৭	৫৭	৪৭	৩৮	২৯	২০	১১	৩				
১৪	>>>	৮৯	৭৯	৬৯	৬০	৫১	৪২	৩৩	২৫	১৭	৯				
১৬	>>>	৯০	৮০	৭১	৬২	৫৪	৪৫	৩৭	২৯	২২	১৪				
১৮	>>>	৯১	৮১	৭৩	৬৪	৫৬	৪৮	৪১	৩৩	২৬	১৯	৬			
২০	>>>	৯১	৮২	৭৪	৬৬	৫৮	৫১	৪৪	৩৭	৩০	২৪	১১			
২২	>>>	৯১	৮৩	৭৫	৬	৬০	৫৩	৪৬	৪০	৩৪	২৭	১৬	৫		
২৪	>>>	৯২	৮৪	৭৬	৬৯	৬২	৫৫	৪৯	৪৩	৩৭	৩১	২০	৯		
২৬	>>>	৯২	৮৫	৭৭	৭০	৬৪	৫৭	৫১	৪৫	৩৯	৩৪	২৩	১৪	৪	
২৮	>>>	৯২	৮৫	৭৮	৭২	৬৫	৫৯	৫৩	৪৭	৪২	৩৭	২৬	১৭	৮	
৩০	>>>	৯৩	৮৬	৭৯	৭৩	৬৭	৬১	৫৫	৪৯	৪৪	৩৯	২৯	২০	১২	৪
৩২	>>>	৯৩	৮৬	৮০	৭৪	৬৮	৬২	৫৬	৫১	৪৬	৪১	৩২	২৩	১৫	৮
৩৪	>>>	৯৩	৮৭	৮১	৭৫	৬৯	৬৩	৫৮	৫৩	৪৮	৪৩	৩৪	২৬	১৮	১
৩৬	>>>	৯৩	৮৭	৮১	৭৫	৭০	৬৪	৫৯	৫৪	৪৫	৩৬	২৮	২১	১৪	৮
৩৮	>>>	৯৪	৮৮	৮২	৭৬	৭১	৬৫	৬০	৫৬	৫১	৪৭	৩৮	৩১	২৩	১১
৪০	>>>	৯৪	৮৮	৮২	৭৭	৭২	৬৬	৬২	৫৭	৫২	৪৮	৪০	৩৩	২৬	১৩
৪২	>>>	৯৪	৮৮	৮৩	৭৭	৭২	৬৭	৬৩	৫৮	৫৪	৫০	৪২	৩৪	২৮	১১
৪৪	>>>	৯৪	৮৯	৮২	৭৮	৭৩	৬৮	৬৪	৫৯	৫৫	৫১	৪৩	৩৬	২৯	১৮

পূর্বৰন্তী পৃষ্ঠাত উল্লেখিত আপেক্ষিক আর্দ্রতা নিরূপণ করাৰ পদ্ধতি

ঙ) তাপৰ পৰা হোৱা কষ্টৰ প্ৰশমন

- পশুক উপযুক্ত পৰিমাণৰ পানী যোগান ধৰক। তাপৰ পৰা বক্ষা পাবলৈ এজনী সুস্থ গাইক দৈনিক প্ৰায় ১০০ লিটাৰ পানীৰ আৱশ্যক।
- বাস্পীভৱনৰ দ্বাৰা শীতল হোৱাটো নিশ্চিত কৰিবলৈ গৰুবোৰক ছাঁতহে পানী খুওৱা উচিত।
- পশুক ছাঁ পৰা ঠাইত বাখক। যদিহে গছ-গছনি নাই, তেন্তে কমপক্ষেও ৯ ফুট উচ্চতাৰ খেৰৰ চালি নিৰ্মাণ কৰা উচিত। ২০ শতাংশ ফুটা থকা কৃষি-কাৰ্য্যত ব্যৱহৃত জালিকাও ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি। মৰণুমি সদৃশ অৱস্থাত, বাজহুৱা চালিৰ ব্যৱস্থা কৰিব পাৰি।
- প্ৰতি ঘণ্টাত অন্ততঃ তিনিবাৰকৈ পানী ছটিয়ালোও সুফল পোৱা যায়। সৰু পাম্পৰ জৰিয়তে স্বয়ংক্ৰিয়ভাৱে পানী ছটিওৱাৰ ব্যৱস্থা কৰিব পাৰিলৈ বেছি ভাল।
- চালিৰ তলত বেছিকৈ বায়ু চলাচল কৰিব পৰা ব্যৱস্থা কৰা উচিত। প্ৰতিজনী গাইৰ বাবে 3×1 ফুট জোখৰ ভেঙ্গিলোচনৰ ব্যৱস্থা কৰা উচিত। বিজুলী শক্তি যোগানৰ ব্যৱস্থা থাকিলে চিলিং ফেন অথবা ঝ'ৱাৰ ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি।
- গৰম বতাহ সোমাৰ নোৱাৰকৈ বেৰ দিয়ক। খেৰী বেৰ বেছি উপযোগী। ভিজা বস্তা কাপোৰ আঁৰি দিও এই ব্যৱস্থা কৰিব পাৰি।
- পুৱা, সন্ধিয়া আৰু ৰাতি পশুবোৰক নিয়মীয়াকৈ খুৱাওক।
- কাহিলি পুৱা আৰু সন্ধিয়া সময়ত ঘাঁহনিত চৰিবলৈ দিয়া ভাল।
- ছালৰ নোম খুৱাই দিয়ক।
- কম দানা খুৱাই একে পৰিপুষ্টি প্ৰদান কৰিবলৈ দানা সলনি কৰক।
- অধিক পটাছিয়াম যুক্ত মিশ্রিত লৱণ খুওৱাটোত অগ্ৰাধিকাৰ দিয়ক।

জহকালি তাপৰ কুপ্ৰভাৱৰ পৰা বক্ষা পাবলৈ উপযুক্ত ব্যৱস্থা লওক আৰু আপোনাৰ গাইকেইজনীক বচাওক।

৩য় খণ্ড

উৎপাদন বৃদ্ধির বাবে তথ্য বিনিময় ব্যবস্থা

পূর্ববর্তী অধ্যায়সমূহত উল্লেখিত পশুর স্বাস্থ্য, প্রজনন আৰু পৰিপুষ্টি সম্পর্কীয় গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়সমূহ সঠিক ৰূপে ৰূপায়িত কৰাৰ সুবিধার্থে ক্ষেত্ৰভিত্তিক তথ্যসমূহ আহৰণৰ বাবে তথ্য বিনিময়ৰ উপযুক্ত ব্যৱস্থা থকা আৱশ্যক, যাতে এক সমৃদ্ধ তথ্য-ভাণ্ডাৰ তৈয়াৰ কৰিব পৰা যায়, যাৰ দ্বাৰা কৃষক আৰু বিধি প্ৰণয়ন-কৰোঁতা উভয়ে উপকৃত হয়।

ৰাষ্ট্ৰীয় দুঃখ উন্নয়ন পৰিষদে তেনে এক ব্যৱস্থা সৃষ্টি কৰিছে, যাক পশুৰ উৎপাদিকা আৰু স্বাস্থ্য সম্বন্ধীয় তথ্য জাল (Information Network for Animal Productivity and Health, INAPH) বোলা হয়। এই ব্যৱস্থা বৰ্তমান পশু স্বাস্থ্য, প্রজনন আৰু পৰিপুষ্টি সম্পর্কীয় তথ্য আহৰণৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। এই ব্যৱস্থা আৰু কৃষকৰ বাবে ইয়াৰ উপকাৰিতাৰ বিষয়ে এক চমু বিৱৰণ তলৰ অধ্যায়সমূহত ডাঙি ধৰা হৈছে:

অধ্যায় ১: পশুৰ চিনাত্তকৰণ

অধ্যায় ২: পশুৰ স্বাস্থ্য

অধ্যায় ৩: পশুৰ প্রজনন

অধ্যায় ৪: পশুৰ পৰিপুষ্টি (দানা সম্প্রসাৰণ আঁচনি)

অধ্যায় ১

পশু চিনাত্তকরণ

- প্রতিটো পশুক একেটা নির্দিষ্ট চিন দি চিনাত্ত কৰাকে পশু চিনাত্তকরণ প্ৰক্ৰিয়া বোলে।
- পশু একেটাৰ ক্ষেত্ৰত ব্যৱহাৰ কৰা যিকোনো পশুপালনৰ ব্যৱস্থা সম্পৰ্কীয় তথ্য সঠিকৰূপে তথ্যভাণ্ডাৰত মজুত ৰাখিবলৈ পশু চিনাত্তকরণ অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ।
- ভাৰত চৰকাৰৰ ইতিমধ্যে পশু অনুজীৱজনিত আৰু সোঁচৰা বোগৰ প্ৰতিষেধন আৰু নিয়ন্ত্ৰণ আইন, ২০০৯ প্ৰণয়ন কৰিছে, যাৰ অধীনত পশু চিনাত্তকরণ বাধ্যতামূলক কৰা হৈছে।
- ভাৰত চৰকাৰৰ এই আইন কাৰ্য্যকৰী কৰিছে যাতে আন্তঃবাস্তীয় বিধি অনুসৰি যথোপযুক্ত ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিব পৰা যায়।
- চিনাত্তকরণৰ বিভিন্ন পদ্ধতি আছে, যেনেং ‘টেট’ কৰা, ব্ৰেঙ্গিং বা নাম লিখা পদ্ধতি, কৰ্ণফলক আদি।
- কৰ্ণফলকেই হ'ল আটাইতকৈ বেছিকৈ প্ৰয়োগ কৰা পদ্ধতি আৰু ইয়াত প্রতিটো পশুক একেটা নির্দিষ্ট সংখ্যাযুক্ত নম্বৰ দিয়া হয়। সেই নম্বৰটোৰ কেতিয়াও দ্বিত প্ৰয়োগ কৰা নহয়।
- যদিহে শুন্দকৈ প্ৰয়োগ কৰা হয়, ই একো অসুবিধাৰ সৃষ্টি নকৰে আৰু পশুটোৰ কাগত বহু বছৰলৈকে থাকি যায়।
- INPAH-এ পঞ্জীকৃত প্রতিটো পশুৰ কৰ্ণফলকৰ নম্বৰ আৰু পশুটোৰ বিষয়ে সকলো তথ্য (যেনেং জাত, বয়স, গৰ্ভধাৰণ, দুঃখ উৎপাদন, মালিকৰ বিষয়ে, গাৱৰ নাম, আদি) তথ্যভাণ্ডাৰত মজুত কৰি ৰাখে, যাতে পশুটোৰ এক স্থায়ী পাৰপত্ৰ তৈয়াৰ কৰিব পাৰি, যিটো পাছত দেশৰ যিকোনো ঠাইলৈ স্থানান্তৰিত কৰিব পৰা যায়।
- ভাৰত চৰকাৰৰ অধীনস্থ পশুপালন আৰু দুঃখ উন্নয়ন বিভাগে বাস্তীয় দুঃখ উন্নয়ন পৰিষদক সমগ্ৰ ভাৰততে একক পশু চিনাত্তকরণ প্ৰক্ৰিয়া পৰিচালনা কৰিবলৈ অনুমতি প্ৰদান কৰিছে।
- বাস্তীয় দুঃখ উন্নয়ন পৰিষদে সমগ্ৰ দেশজুৰি একক কৰ্ণফলক সংখ্যা উৎপাদন কৰে আৰু বিভিন্ন গ্ৰাহক/কৰ্ণফলক নিৰ্মাতা/প্ৰতিষ্ঠানক যোগান ধৰে।
- একক কৰ্ণফলক সংখ্যা ল'বৰ বাবে প্ৰতিষ্ঠানসমূহে কৰ্ণফলক ক্ৰয় নিৰ্দেশসহ বাস্তীয় দুঃখ উন্নয়ন পৰিষদলৈ আবেদন কৰিব পাৰে।

কৰ্ণফলক

কৰ্ণফলক লগোৱা সঁজুলি

শুন্দকৈ লগোৱা কৰ্ণফলক

অধ্যায় ১

INAPH আৰু পশু স্বাস্থ্য

- পশু স্বাস্থ্য সম্পর্কীয় তথ্য ব্যৱস্থাটোৱে পশু স্বাস্থ্য বিষয়ক যিকোনো প্ৰক্ৰিয়া, যেনেঃ পেলুৰ ঔষধ খুওৱা, টিকাকৰণ, চিকিৎসা, ৰোগ চিনান্তকৰণ, মহামাৰী নিয়ন্ত্ৰণ, চিকিৎসা শিৱিৰ আদিৰ বিষয়ে সবিশেষ তথ্য সংগ্ৰহ আৰু তেনে তথ্য তথ্যভাণ্ডাবত মজুত ৰখাত সহায় কৰে।
- এনে ধৰণৰ তথ্যসমূহ প্ৰতিটো পশুৰ ক্ষেত্ৰত গাইগুটীয়াকৈ ৰাখিব পাৰি, যাৰ বাবে এটা চিনান্তকৰণ নম্বৰৰ প্ৰয়োজন; অথবা সকলো পশুৰ ক্ষেত্ৰত সমূহীয়াকৈ (যেনেঃ সামুহিক টিকাকৰণ, পেলুৰ ঔষধ খুওৱা অথবা চিকিৎসা শিৱিৰ আদি) ৰাখিব পৰা যায়, য'ত কেৱল প্ৰতিটো পশুৰ নম্বৰ টুকি ৰখাৰ সলনি গাঁওখনৰ নম্বৰ ৰাখিলৈই হয়।
- ক্ৰমকসকল তলত উল্লেখ কৰা ধৰণে উপকৃত হয়ঃ
 - ১। কম্পিউটাৰত কেৱল একোটা পশুৰ ক্ৰমিক নম্বৰটো ভৱাই দিলৈই পশুটোৰ সবিশেষ তথ্য পাৰ পাৰি।
 - ২। ক্ৰমক এজনে তেওঁৰ পশুটিৰ ক্ষেত্ৰত ল'বলগীয়া ব্যৱস্থা, যেনেঃ পেলুৰ ঔষধ খুওৱা, টিকাকৰণ (প্ৰতিটো ৰোগৰ বাবে), ৰোগৰ পৰীক্ষা আদি বিষয়ক যাবতীয় সেৱাসমূহৰ বিষয়ে ম'বাইল ফোনৰ বার্তাৰ জৰিয়তে সময়মতে জাননী লাভ কৰে।
 - ৩। কেৱল মা৤্ৰ চিনান্তকৰণ নম্বৰ ব্যৱহাৰ কৰি পশুটিৰ ক্ষেত্ৰত লোৱা সকলো ধৰণৰ স্বাস্থ্য সম্বন্ধীয় ব্যৱস্থাবলীৰ বিষয়ে সবিশেষ তথ্য মুহূৰ্ততে পাৰ পাৰি।
 - ৪। যদিহে চুবুৰীয়া অঞ্চলত কোনো ৰোগ মহামাৰী ৰূপত দেখা দিয়ে, তেন্তে তুৰন্তে ক্ৰমকক ম'বাইল ফোনৰ বার্তাৰ জৰিয়তে সেই বিষয়ে জাননী দিয়া হয়, যাতে সময়মতে প্ৰতিষেধক ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিব পৰা যায়।

৩য় অধ্যায়

INAPH আৰু পশু প্ৰজনন

- এই তথ্য ব্যৱস্থাই পশু প্ৰজননৰ ক্ষেত্ৰত লোৱা সকলো ঘাৰতীয় কাৰ্য-ব্যৱস্থা, যেনেং কৃত্ৰিম প্ৰজনন, গৰ্ভধাৰণ, প্ৰসৱ, দুৰ্ঘ উৎপাদন আদি বিষয়ক সবিশেষ তথ্য মজুত ৰাখিব পাৰে।
- এনে ধৰণৰ তথ্যসমূহ প্ৰতিটো পশুৰ ক্ষেত্ৰত গাইগুটীয়াকৈ ৰাখিব পাৰি, ঘাৰ বাবে এটাচিনাকৃকৰণ নম্বৰৰ প্ৰয়োজন।
- অধিক উৎপাদনৰ সামৰ্থ্য থকা গুণী গাইবোৰ বাচনি কৰা অথবা পৰৱৰ্তী প্ৰজননৰ উৎপাদিকা শক্তিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি বংশগত গুণ থকা ষাঁড় উৎপাদন কৰাৰ বাবে এই তথ্য ব্যৱহাৰ কৰা হয় (১ম খণ্ডৰ ত্ৰয়োদশ অধ্যায়ত সন্নিৱিষ্ট 'ঙ' অংশটোচাওক)।
- তলত উল্লেখ কৰা ধৰণে কৃষকসকল উপকৃত হয়ঃ

১। বিভিন্ন দুৰ্ঘ চক্ৰত একোজনী গাইয়ে উৎপাদন কৰা গায়ীৰৰ পৰিমাণ সম্পর্কে সকলো তথ্য এই ব্যৱস্থাটোত সঞ্চিত থাকে।

২। কৰ্ণফলকে প্ৰতিটো পশুক এককভাৱে চিনাকৃ কৰে। সেয়েহে কৃষকসকলে প্ৰতিটো চিনাকৃ পশুৰ বাবে চৰকাৰী বা বেচৰকাৰীভাৱে আগবঢ়োৱা পশুবীমা, টিকাকৰণ, চিকিৎসা আদিৰ সকলো সা-সুবিধা লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হয়।

৩। কৃষক এজনে তেওঁৰ পশুটিৰ প্ৰজননৰ ক্ষেত্ৰত ল'বলগীয়া ব্যৱস্থা, যেনেং পৰৱৰ্তী গৰম হোৱাৰ দিন, গৰ্ভধাৰণৰ পৰীক্ষা কৰিবলগীয়া দিন, প্ৰসৱৰ দিন আদিৰ বিষয়ে ম'বাইল ফোনৰ বাৰ্তাৰ জৰিয়তে সময়মতে জাননী লাভ কৰে।

৪। এনে তথ্যসমূহে দেশৰ সৰ্বাধিক দুৰ্ঘ উৎপাদনৰ ক্ষমতা থকা গাই আৰু ষাঁড় চিনাকৃ কৰাত সহায় কৰে, যাক ব্যৱহাৰ কৰি ভৱিষ্যত প্ৰজননৰ গৰু-ম'হৰ পৰা অধিক উৎপাদন পোৱাটো নিশ্চিত কৰিব পৰা যায়।

৫। কেন্দ্ৰীয় আৰু ৰাজ্য চৰকাৰসমূহে এই INAPH তথ্য ব্যৱহাৰ কৰি বিভিন্ন নীতি নিৰ্ধাৰণ আৰু আঁচলি তৈয়াৰ কৰে।

INAPH আৰু পশুৰ পৰিপুষ্টি

পশুৰ পৰিপুষ্টিৰ বাবে সুষম খাদ্য প্ৰস্তুত কৰাত সহায় কৰাটোও INAPH-ৰ এটা অন্যতম উদ্দেশ্য। বিভিন্ন শ্ৰেণীৰ পশুৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় পুষ্টি যোগান ধৰিব পৰা সুষম খাদ্য প্ৰস্তুত কৰাত সহায় কৰাৰ বাবে ইয়াত এটা কম্পিউটাৰ প্ৰগালী (চফটৱেৰ) সন্নিৰিষ্ট কৰা হৈছে। লগতে দেশৰ ভিন-ভিন অঞ্চলত উপলব্ধ আৰু গৰু-ম'হৰ দানাত ব্যৱহাৰ বিভিন্ন উপাদানৰ পুষ্টিগত গুণাগুণো এই ব্যৱস্থাত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে।

এই চফটৱেৰ ব্যৱহাৰ কৰি কোনো এটি পশুৰ বাবে তাৰ উৎপাদন আৰু আন শাৰীৰিক প্ৰয়োজনীয়তা অনুসৰি সহজলভ্য উপাদানেৰে অতি কম খৰচতে সুষম খাদ্য প্ৰস্তুত কৰিব পাৰি।

সুষম খাদ্য প্ৰতিটো পশুৰ বাবে গাইণ্টিয়াকৈ অথবা একে শাৰীৰিক অৱস্থা আৰু উৎপাদন ক্ষমতা থকা গাইৰ একেটা জাকৰ বাবে সামুহিকভাৱে প্ৰস্তুত কৰিব পৰা যায়।

পশুক সুষম খাদ্য যোগান ধৰি ক্ৰকে তলত উল্লেখ কৰা ধৰণে উপকৃত হয়ঃ

- ১। প্ৰতি লিটাৰ গায়ীৰ উৎপাদন ব্যয় সম্পর্কে ক্ৰকে সঠিকভাৱে জানিব পাৰে।
- ২। ক্ৰকসকলে বৰ্তমানে ব্যৱহাৰ কৰি থকা পশুখাদ্যৰ পুষ্টিগত গুণাগুণ, বিশেষকৈ প্ৰটিন, হজম কৰিব পৰা পুষ্টিগত উপাদানৰ মুঠ পৰিমাণ, কেলছিয়াম আৰু ফছফৰাছ আদি সম্পর্কে সঠিক তথ্য লাভ কৰিব পাৰে।
- ৩। উৎপাদন আৰু আন শাৰীৰিক প্ৰয়োজনীয়তা অনুসৰি একেটা পশুৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় উপাদানেৰে প্ৰস্তুত কৰিব পৰা এক সুষম খাদ্যৰ এক সঠিক সূত্ৰ ক্ৰকক প্ৰদান কৰা হয়, যাতে দানাৰ বিভিন্ন উপাদানৰ মাত্ৰা সাল-সলনি কৰি আৰু/অথবা থলুৱাভাৱে উপলব্ধ অপৰম্পৰাগত খাদ্য সন্তোৱ ব্যৱহাৰ কৰি ক্ৰকে সুষম খাদ্য প্ৰস্তুত কৰিব পাৰে।
- ৪। সাম্পত্তিক উৎপাদন ক্ষমতা অনুসৰি খাদ্যৰ বাবে হোৱা ব্যয় যথোচিতভাৱে নিয়ন্ত্ৰণ কৰিব পাৰি।
- ৫। পশুৰ উৎপাদিকা শক্তি, প্ৰজনন ক্ষমতা আৰু সাধাৰণ স্বাস্থ্য বৃদ্ধি কৰিব পাৰি, যাৰ বাবে ক্ৰকসকল আৰ্থিকভাৱে অধিক লাভান্বিত হয়।

সঘনাই উঠা প্রশ্নসমূহ – পশু স্বাস্থ্য

প্রশ্নঃ টিকাকরণ কর্বেতাজনে টিকা বরফৰ বাকচত নানিলে টিকাকরণ কৰিবলৈ দিয়া উচিতনে?

উত্তৰঃ কেতিয়াও দিয়া অনুচিত; টিকাবোৰ সাধাৰণ উষ্ণতাত বাখিলে নষ্ট হৈ যায় আৰু পশুক ৰোগৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিৰক্ষা দিব নোৱা হয়।

প্রশ্নঃ কোনবোৰ পশুক টিকাকরণ কৰিব নালাগে?

উত্তৰঃ ৰোগাক্রান্ত পশু, সদ্য প্ৰসৱ কৰা গাই (প্ৰসৱৰ ৩-৪ সপ্তাহ পিছলৈকে) আৰু ৩-৪ মাহ বয়সলৈকে পোৱালিক প্ৰতিষেধক টিকা দিয়া অনুচিত।

প্রশ্নঃ গৰ্ভৰতী গাইক প্ৰতিষেধক টিকা দিয়া উচিতনে?

উত্তৰঃ হয়, গৰ্ভৰতী গাইক টিকাকরণ কৰিলেও কোনো অপকাৰ নহয়। কিন্তু, গৰ্ভৰস্থাৰ শেষৰ মাহত টিকা দিয়া অনুচিত, কিয়নো নিয়ন্ত্ৰণ কৰাৰ সময়ত গাইজনী বা পোৱালিটো আঘাতপ্ৰাণ্ত হ'ব পাৰে।

প্রশ্নঃ এখন গাঁৱত চৰকাৰ মহামাৰী হৈ থকাৰ সময়ত নিৰোগী জন্মবোৰক চৰকাৰ প্ৰতিষেধক টিকা দিব পাৰিনে?

উত্তৰঃ চৰকাৰ দ্বাৰা আক্রান্ত এখন গাঁৱত ৰোগৰ লক্ষণ নেদেখুৱা কোনো জন্মকে চৰকাৰ টিকা দিয়া অনুচিত, কিয়নো লক্ষণ দেখুওৱাৰ বহু আগতেই জন্মবোৰ ৰোগ সৃষ্টিকাৰী ভাইৰাছৰ দ্বাৰা আক্রান্ত হৈ থাকিব পাৰে। অৱশ্যে, আক্রান্ত গাঁওখনৰ পৰা ২-৩ কিলোমিটাৰ দূৰত্বত আৰস্ত কৰি ক্ৰমান্বয়ে ৰোগৰ কেন্দ্ৰলৈ প্ৰসাৰিত কৰি আঙুষ্ঠি টিকাকরণ পদ্ধতি প্ৰয়োগ কৰি ৰোগৰ বিস্তাৰ ৰোধ কৰিব পৰা যায়। ৰোগাক্রান্ত অঞ্চলৰ পৰা পশু, খাদ্য, ঘাঁঁহ আৰু মানুহৰ যাতায়তৰ ওপৰত কঠোৰ নিয়ন্ত্ৰণ কৰাটো ৰোগৰ বিস্তাৰ প্ৰতিৰোধ কৰাৰ বাবে এক উত্তম ব্যৱস্থা।

প্রশ্নঃ এটা পশুক একে সময়তে বহুকেইটা বেমাৰৰ বিৰুদ্ধে টিকাকরণ কৰিব পৰা যায়নে?

উত্তৰঃ হয়, মানুহ আৰু কুকুৰৰ ক্ষেত্ৰে বহুকেইবিধ বেমাৰৰ বিৰুদ্ধে কাম কৰিব পৰা সংযুক্ত টিকা বহুদিনৰ পৰাই ব্যৱহৃত হৈ আছে। সম্প্ৰতি গৰ্ব-ম'হৰ চৰকাৰ, গলফুলা আৰু ঘোঁৰা শলখা ৰোগৰ এক সংযুক্ত টিকা বজাৰত উপলব্ধ হৈছে।

প্রশ্নঃ যদি জলাতংক ৰোগত ভোগা বলিয়া কুকুৰে এটা পশুক কামোৰে আমি কি কৰা উচিত?

উত্তৰঃ অতি শীঘ্ৰে ৫-১০ মিনিটলৈ টেপৰ পানীৰে ঘা-টো ধুই দিয়ক। টেপৰ পানীৰ অবিহনে পাত্ৰৰ পানীও ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি। সাধাৰণ গা-ধোৱা চাবোনেৰে ঘা-লগা অংশটো ধুই দিয়ক। আয়দিনৰ এলকহলীয় দুৰ (tincture of iodine) প্ৰয়োগ কৰক আৰু ওচৰৰ পশু চিকিৎসকৰ কাষলৈ পশুটো লৈ যাওক।

প্রশ্নঃ পশু এটাক যদি সাপে কামোৰে, আমি কি কৰা উচিত?

Answers: কামোৰা অংশৰ ৩-৪ ইঞ্চি ওপৰত জৰীৰে টানকৈ বান্ধক। উক্ত অংশত এখন ঢোকা, পৰিষ্কাৰ রেঁদেৰে সৰুকৈ কাটক আৰু তেজ ওলাবলৈ দিয়ক। চাবোনেৰে ঘা-টো ধোৱক। পশু চিকিৎসকক শীঘ্ৰে মতাৰ ব্যৱস্থা কৰক।

প্রশ্নঃ গৰুৰ পেট ফুলিলৈ আমি কি কৰা উচিত?

উত্তৰঃ বার্চিম, লুচাৰ্গ আদিৰ দৰে সেউজীয়া ঘাঁহ বেছিকৈ খুৱালে ৰুমেনত গেছ জমা হৈ পেটটো ফুল উঠিব পাৰে। তেনে ক্ষেত্ৰত, পশুটোক বহিবলৈ নিদিব আৰু পানী খাবলৈ নিদিব। পশুটোক ১০০ গ্ৰাম গোটা নিমখ, ৩০ গ্ৰাম হিং, ১০০ মিলিলিটাৰ টাৰ্পিন তেল আৰু ৫০০ মিলিলিটাৰ তিল/বনস্পতি তেলৰ এক মিশ্ৰণ খুৱাওক আৰু শীঘ্ৰে পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ লওক।

প্রশ্নঃ অপ্রকট ওহাৰ ফুলা ৰোগত আক্রান্ত গাইৰ গাথীৰ খালে কিবা অপকাৰ হয়নেকি?

উত্তৰঃ অপ্রকট ওহাৰ ফুলা ৰোগত আক্রান্ত গাইৰ গাথীৰত বেচ্ছেৰিয়াৰ দ্বাৰা ক্ষৰিত এনে কিছুমান বিষাক্ত দুৰ্য থাকিব পাৰে, যি গাথীৰ উতলালেও নষ্ট নহয়। এনে বিষাক্ত দুৰ্যই মানুহৰ শৰীৰত ডিঙিৰ ৰোগ অথবা হাগনি ৰোগৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে।

প্রশ্নঃ গাঁথীর নিঃসরণ বচ্চাবলৈ ব্যবহার করা অক্সিট'চিন ঔষধৰ বেজীয়ে পশু অথবা মানুহৰ কিবা অপকাৰ কৰিব পাৰেনকি?

উত্তৰঃ পশু চিকিৎসকে কেতবোৰ নিৰ্দিষ্ট বেমাৰৰ চিকিৎসাৰ বাবে ব্যবহার কৰাত বাজে দুঃখ নিঃসরণ বচ্চাবলৈ অক্সিট'চিন ব্যবহার কৰাটো অনুমোদন কৰিব পৰা নাযায়।

প্রশ্নঃ নৱজাত পোৱালিক ফেঁহু খাবলৈ দিয়া উচিতনে?

উত্তৰঃ নৱজাত পোৱালিক যিমান সোনকালে পৰা যায় যথোপযুক্ত (অতি কমেও শৰীৰৰ ওজনৰ ১০ ভাগৰ ১ অংশ) পৰিমাণৰ ফেঁহু খাবলৈ দিয়া উচিত।

প্রশ্নঃ গৰ্ভৰতী গাইক পেলুৰ দৰৰ খুৱাব পাৰিবনে?

উত্তৰঃ পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ লৈ গৰ্ভৰতী গাইক পোৱালি জন্ম দিয়াৰ আগেয়ে আৰু পুনৰ প্ৰসৱৰ ৬-৭ মাহ পাছত পেলুৰ ঔষধ খুওৱা উচিত।

সঘনাই উঠা প্ৰশ্নসমূহ – পশু পৰিপুষ্টি

প্রশ্নঃ সুষম খাদ্য প্ৰস্তুতকৰণ মানে কি?

উত্তৰঃ উপযুক্ত বৃদ্ধিৰ বাবে সকলো পশুকে সুষম খাদ্যৰ প্ৰয়োজন। সুষম খাদ্য প্ৰস্তুতকৰণ মানে হ'ল – সহজে উপলব্ধ উৎসৰ পৰা আহৰণ কৰা পশুৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় সকলোৰোৰ পুষ্টিকৰ উপাদান খাদ্যত প্ৰয়োজনীয় অনুপাতত যোগান ধৰাটো নিশ্চিত কৰা, যাতে পশুৰে জীৱন ধাৰণ আৰু উৎপাদনৰ বাবে আৱশ্যকীয় সকলো পৰিপুষ্টি লাভ কৰে।

প্রশ্নঃ বুটৰ চোকোৰা, ঘেঁহুৰ মল, কলৰ কাণু, বাঁহগছৰ পাত আদি আৰু আন আন ঘৰতে উৎপাদিত শস্যৰ অৱশেষ ব্যবহার কৰি সুষম খাদ্য প্ৰস্তুত কৰা সন্তোষনে?

উত্তৰঃ হয়, ঘৰতে উৎপাদিত সামগ্ৰী যেনেং পশুৰে খাব পৰা গচৰ পাত আদি আংশিকভাৱে ব্যবহার কৰিও সুষম খাদ্য প্ৰস্তুত কৰিব পাৰি। প্ৰক্ৰিততে, সুষম খাদ্য প্ৰস্তুতকৰণৰ উদ্দেশ্যই হ'ল – থীৰতী গাইক পৰা কম খৰচতে সৰ্বাধিক গাঁথীৰ পোৱাটো সুনিশ্চিত কৰা আৰু ইয়াৰ বাবে যেনেদৰে দৰকাৰ, পশুৰ জীৱন ধাৰণ আৰু বৃদ্ধিৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় পুষ্টিকৰ উপাদান, যেনেং প্ৰটিন, খনিজ লৱণ, ভিটামিন আৰু শক্তিৰ যোগান ধৰিব পৰাকৈ খলুৱাভাৱে উপলব্ধ উপাদান ব্যবহার কৰি খাদ্য প্ৰস্তুত কৰা।

প্রশ্নঃ যদিহে পশুক ইউৰিয়া-গুৰৰ ব্লক (UMB) চেলেকিবলৈ দিয়া হয়, তেতিয়া কিমান পৰিমাণৰ ইউৰিয়া মিশ্রিত খেৰ খাবলৈ দিয়া উচিত?

উত্তৰঃ UMB আৰু ইউৰিয়া মিশ্রিত খেৰ দুয়োটা একে সময়তে গৰুক খুওৱা অনুচিত। যদি UMB দিয়া নহয়, তেন্তে ইউৰিয়া মিশ্রিত খেৰ যিমান খাব খোজে সিমানেই দিব পাৰি।

প্রশ্নঃ যদি ইউৰিয়া মিশ্রিত খেৰ খুওৱা হয়, তেন্তে দানা খুৱাব লাগেনে?

উত্তৰঃ যদিহে গাইজনী গৰ্ভৰতী অথবা থীৰতী নহয় আৰু যথেষ্ট পৰিমাণে ইউৰিয়া মিশ্রিত খেৰ খুটোৰা বা UMB চেলেকাৰ লগতে সাধাৰণ ধানখেৰ খাবলৈ দিয়া হয়, তেন্তে গো-দানা নুখুৱালৈও হয়। কিন্তু গৰ্ভৰতী অথবা থীৰতী গাইক ইউৰিয়া মিশ্রিত খেৰৰ লগতে গো-দানা/বাইপাছ প্ৰটিনো খুওৱা দৰকাৰ।

প্রশ্নঃ পশুবোৰক সুষম দানা খুৱাই থকা অৱস্থাত অতিৰিক্ত খনিজ লৱণ যোগান ধৰা প্ৰয়োজননে?

উত্তৰঃ যিহেতু সুষম গো-দানাত খনিজ লৱণ থাকেই, গতিকে আমি অতিৰিক্ত খনিজ লৱণৰ পৰিমাণ ৫০ শতাংশ কমাই দিব পাৰোঁ।

প্রশ্নঃ যদিহে গাইবোৰে ইউৰিয়া-গুৰৰ ব্লক নেচেলেকে, আমি কি কৰা উচিত?

উত্তৰঃ পশুবোৰক ইউৰিয়া-গুৰৰ ব্লক চেলেকি খোৱাৰ অভ্যাস কৰাবলৈ ব্লকবোৰত প্ৰথম কেইদিনমান আটা, চাউলৰ মল বা গো-দানা চটিয়াই দিব লাগে। এনে কৰিলে লাহে-লাহে পশুবোৰে ব্লক চেলেকিবলৈ আৰম্ভ কৰিব।

প্রশ্নঃ একোটা ইউৰিয়া-গুৰৰ ব্লকেৰে কিমান দিন যায়?

উত্তৰঃ ৩ কিলো ওজনৰ এটা ইউৰিয়া-গুৰৰ ব্লক এটা পশুক ৫-৭ দিনলৈ খুৱাব পাৰি।

সংস্কৃত প্রশ্ন – পশুর প্রজনন

প্রশ্নঃ থলুরা জাতবোৰৰ উন্নয়ন কিয় কৰিব লাগে? গুৰুত্বপূৰ্ণ থলুৱা গৰুৰ জাতবোৰ কি কি আৰু ক'ত পোৱা যায়?

উত্তৰঃ থলুৱা জাতৰ গৰুৰে আমাৰ পাৰিপার্শ্বিকতাৰ সৈতে ভালদৰে খাপ খায় আৰু সিহঁতৰ উষঁ জলবায়ু অঞ্চলত হোৱা বহু বোগ প্রতিৰোধ কৰিব পৰা গুণ আছে। সিহঁতে উপযুক্ত গুণবিশিষ্ট খাদ্য আৰু ঘাঁহ আদিৰ অভাৱ হ'লেও জীয়াই থাকিব আৰু দুঃখ উৎপাদন অব্যাহত ৰাখিব পাৰে। ইয়াৰে কেতোৰ জাত অধিক গাথীৰ আৰু চৰি উৎপাদনৰ বাবে বিখ্যাত। অৱশ্যে, বহুবচৰ ধৰি উপযুক্ত বাচনি প্ৰক্ৰিয়া অনুসৰণ নকৰাৰ কাৰণে এনেৰোৰ জাতৰ উৎপাদন সামৰ্থ্য ক্ৰমশঃ নিম্নগামী হৈছে। অধিক উৎপাদনক্ষম বিদেশী জাতসমূহৰ ওপৰত উল্লেখিত গুণবোৰ নাই আৰু ভাৰতৰ উষঁ জলবায়ু অঞ্চলত পালন কৰাটো টান। সেয়েহে, আমাৰ থলুৱা জাতবোৰক উন্নীত কৰাটো দৰকাৰ। অনুগ্ৰহ কৰি গৰু-ম'হৰ থলুৱা বিভিন্ন জাতসমূহ আৰু সিহঁতৰ স্বাভাৱিক বাসস্থান সমূহৰ বিষয়ে বেটুপাতৰ ভিতৰৰ পৃষ্ঠাত চাওক।

প্রশ্নঃ কোনবিধ গাই দুঃখ পালনৰ বাবে আটাইতকৈ উপযুক্ত – থলুৱা গাই, বৰ্ণসংকৰ গাই নে ম'হ?

উত্তৰঃ এক বা ততোধিক জাতৰ বাচনি মূলতঃ নিৰ্ভৰ কৰে উপলব্ধ সমল, জলবায়ু, প্ৰয়োজনীয় সম্পদ (খাদ্য আৰু স্বাস্থ্যৰক্ষা ব্যৱস্থা আদি)ৰ উপলভ্যতা, গাথীৰৰ বাবে বজাৰৰ উপলভ্যতা, গাথীৰৰ মূল্য নিৰ্গতকাৰী গুণাগুণ আদিৰ ওপৰত। য'ত সমলৰ অভাৱ, থলুৱা জাতৰ গৰু আৰু/অথবা ম'হক প্ৰাথমিকতা দিয়া উচিত; আনহাতে, মজলীয়াৰ পৰা ভাল সমল উপলব্ধ হ'লে, বৰ্ণসংকৰ জাতৰ গাইক প্ৰাথমিকতা দিয়া উচিত। যিবোৰ ঠাইত চৰিৰ শতকৰা পৰিমাণৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি গাথীৰৰ মূল্য নিৰূপিত হয়, তাত ম'হক প্ৰাথমিকতা দিয়া উচিত।

প্রশ্নঃ আৰ্থিকভাৱে মিতব্যয়ী গাইনো কোনবোৰ?

উত্তৰঃ আৰ্থিকভাৱে মিতব্যয়ী গাই হ'ল এনে এজনী গাই যি বছৰি এটাকৈ পোৱালি জন্ম দিয়ে, যাৰ বোগ প্রতিৰোধী ক্ষমতা থাকে আৰু কম খৰচত অধিক উৎপাদন দিবলৈ সক্ষম হয়, অৰ্থাৎ প্ৰতি লিটাৰ গাথীৰ উৎপাদনৰ বাবে ন্যূনতম খৰচ হয়।

প্রশ্নঃ ৰাজ্যিক প্ৰজনন নীতি মানে কি? ইয়াক কিয় অনুসৰণ কৰিব লাগে?

উত্তৰঃ ভৌগোলিক অৱস্থান আৰু জলবায়ু, তথা ৰাজ্যখনত বিস্তাৰিত হৈ থকা বিভিন্ন জাতৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি প্ৰতিখন ৰাজ্যই নিজাৰীয়া প্ৰজনন নীতি নিৰ্দ্বাৰণ কৰি লয়। এনে প্ৰজনন নীতিয়ে ৰাজ্যখনৰ নিৰ্দিষ্ট জলবায়ুত পালনৰ বাবে কোনবোৰ থলুৱা বা বিদেশী জাত অধিক উপযুক্ত সেই বিষয়ে নিৰ্দেশনা দিয়ে। আপোনাৰ গাইবোৰৰ পৰা যথোপযুক্ত উৎপাদন পাবলৈ হ'লে আৰু ৰাজ্যখনত উপলব্ধ থলুৱা জাতসমূহৰ সংৰক্ষণ নিশ্চিত কৰিবলৈ এনে নীতি অনুসৰণ কৰা উচিত।

প্রশ্নঃ বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ গাইৰ প্ৰজনন কৰাবলৈ কি ধৰণৰ শুক্ৰ ব্যৱহাৰ কৰা উচিত? কৃত্ৰিম প্ৰজনন কৰোঁতাসকলে সকলো জাতৰ শুক্ৰ লগত লৈ ফুৰেনেকি, যাতে মই মোৰ গাইৰ বাবে সৰ্বোৎকৃষ্ট শুক্ৰ বাচনি কৰিব পাৰোঁ? পিতৃ পৰিচয় তালিকা (sire directory) মানে কি? ই কৃত্ৰিম প্ৰজনন কৰোঁতাৰ হাতত উপলব্ধনে?

উত্তৰঃ কেৱল A আৰু B গ্ৰে'ড যুক্ত শুক্ৰ কেন্দ্ৰৰ পৰা আহৰণ কৰা শুক্ৰহে ব্যৱহাৰ কৰা উচিত। ব্যৱহৃত শুক্ৰ ৰাজ্যিক প্ৰজনন নীতি অনুসৰিহে বাচনি কৰা উচিত। শুক্ৰ কেৱল হিম-শীতল পাত্ৰ (cryocan)-তহে কঢ়িওৱা উচিত (আন কোনো ধৰণৰ পাত্ৰত নহয়)।

সকলো কৃত্ৰিম প্ৰজনন কৰোঁতাই ৰাজ্যিক প্ৰজনন নীতি অনুসৰি শুক্ৰ লগত নানিব পাৰে। কিন্তু এজন সচেতন আৰু প্ৰগতিশীল কৃষক হিচাপে আপুনি সতৰ্ক হোৱা উচিত আৰু তেওঁৰ পৰা ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ লোৱা শুক্ৰৰ জাত, তাত থকা বিদেশী জাতৰ তেজৰ পৰিমাণ আৰু তাৰ বংশ সম্পৰ্কীয় ঘাৰতীয় তথ্য জানিবলৈ চেষ্টা কৰক।

পিতৃ পৰিচয় তালিকা (sire directory)-ত এটা শুক্ৰ কেন্দ্ৰত থকা সকলো ঘাঁড়ৰ বংশানুক্ৰমিক তথ্য থাকে।

আদর্শগতভাবে, ই সকলো কৃত্রিম প্রজনন কর্তৃতার হাততে উপলব্ধ হোৱা উচিত। যদিহে নাথাকে, তেন্তে শুক্র কেন্দ্রৰ পৰা এই তথ্য আহৰণ কৰিবলৈ তেওঁক ক'ব পৰা যায়।

প্ৰশ্নঃ কৃত্রিম প্রজনন – প্রজনন ক্ষমতাহীনতা/বাবে-বাবে ঝাতুচক্র হোৱাৰ এক চিকিৎসানেকি?

উত্তৰঃ নহয়, কৃত্রিম প্রজনন কোনো চিকিৎসা পদ্ধতি নহয়। ই হ'ল- গাইগৰুক উচ্চ বংশগত গুণবিশিষ্ট ঘাঁড়ৰ শুক্রৰ দ্বাৰা শুক্রায়িত কৰাৰ এক কৃত্রিম পদ্ধতি। প্রজনন ক্ষমতাহীনতাৰ কাৰণে যদি কোনো গাইক স্বাভাৱিক প্রজননৰ দ্বাৰা গৰ্ভধাৰণ কৰোৱাৰ পৰা নাযায়, তেন্তে কৃত্রিম প্রজনন কৰালেও গাইজনী গৰ্ভৰতী নহয়।

প্ৰশ্নঃ এবাৰ গৰম হওতে এজনী গাইক একধিকবাৰ শুক্রায়িত কৰিলে কিবা লাভ হ'বনে?

উত্তৰঃ গৰম হোৱাৰ সঠিক সময়ত উৎকৃষ্ট শুক্রৰ দ্বাৰা শুক্রায়িত কৰিলে আৰু কৃত্রিম প্রজননৰ শুদ্ধ পদ্ধতি প্ৰয়োগ কৰিলে শুক্রৰ মাথোন এটা খোৱাকেই গৰ্ভধাৰণ কৰোৱাৰ বাবে যথেষ্ট। কিন্তু কোনো কোনো ক্ষেত্ৰত, যদিহে গৰম অৱস্থাটো স্বাভাৱিক সময়তকৈ বেছি দীঘলীয়া হয়, ডিস্ফেৰেশন (ovulation) পলমকৈ হয় আৰু তেনে ক্ষেত্ৰত, দ্বিতীয়বাৰ শুক্রায়নৰ প্ৰয়োজন হ'ব পাৰে।

প্ৰশ্নঃ কৃত্রিম প্রজননৰ পাছত মই গাইজনীক ঘাঁড়ৰ কাষলৈ নিব লাগিবনে?

উত্তৰঃ নালাগে, কৃত্রিম প্রজননৰ পাছত গাইজনীক কেতিয়াও ঘাঁড়ৰ কাষলৈ নিয়া অনুচিত।

প্ৰশ্নঃ কৃত্রিম প্রজননৰ আদৰ্শ সফলতাৰ হাৰ কিমান?

উত্তৰঃ সফলতাৰ হাৰ ৪০% বা ততোধিক।

প্ৰশ্নঃ ম'হৰ ক্ষেত্ৰত কৃত্রিম প্রজনন সফল হয়নে?

উত্তৰঃ হয়, গাইৰ নিচিনাকৈ ম'হৰ ক্ষেত্ৰতো কৃত্রিম প্রজনন এক সফল পদ্ধতি। অৱশ্যে ইয়াৰ বাবে ম'হজনী গৰম হোৱাটো সঠিক সময়ত চিনাত্ত কৰা আৰু সময়মতে কৃত্রিম প্রজনন কৰোৱাটো অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ। ম'হৰ ক্ষেত্ৰত সন্মুখীন হোৱা একমাত্ৰ সমস্যাটো হ'ল ম'হজনী মৌনভাৱে গৰম হোৱাটো, যিটো ক্ষেত্ৰত ম'হজনীয়ে গৰম হোৱাৰ কোনো লক্ষণ নেদেখুৱায় আৰু গৰম হোৱাৰ সময়চোৱাও বৰ চুটি হয়।

প্ৰশ্নঃ কৃত্রিম প্রজননৰ ফলত কেৱল মতা পোৱালি বা দুৰ্বল পোৱালিহে জন্ম হয়নেকি, অথবা ইয়াৰ ফলত মাকৰ গাঢ়ীৰ কমি যায়নেকি?

উত্তৰঃ বিস্তৃত অধ্যয়নৰ পাছত এই কথা ঠাবৰ কৰা হৈছে যে কৃত্রিম প্রজননে মতাঃ মাইকী অনুপাত, পোৱালিৰ জন্মৰ সময়ৰ ওজন অথবা মাকৰ গাঢ়ীৰ উৎপাদন ক্ষমতাৰ ওপৰত কোনো বিৰূপ প্ৰভাৱ নেপেলায়। এইবোৰ হ'ল কিছুমান ভুল ধাৰণা আৰু অন্ধ বিশ্বাস, যিবিলাক কোনো বৈজ্ঞানিক ভিত্তি নোহোৱাকৈ কেতবোৰ ন্যস্ত স্বার্থাবেষী লোকে প্ৰচাৰ কৰে।

প্ৰশ্নঃ কোনো নিৰ্দিষ্ট জাতৰ অন্তৰ্ভুক্ত নোহোৱা এজনী থলুৱা গাইক শুক্রায়িত কৰি ভৱিষ্যত প্ৰজন্মৰ পৰা অধিক উৎপাদন পাবলৈ কোন জাতৰ ঘাঁড়ৰ শুক্র অধিক উপযোগী?

উত্তৰঃ সমলৰ উপলভ্যতা আৰু ৰাজ্যিক প্রজনন নীতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি থলুৱা জাত, যেনেং চাহিৱাল/গিৰি/ৰে'ড চিনি আদি ঘাঁড়ৰ শুক্র ব্যৱহাৰ কৰাটো আটাইতকৈ উত্তম। যদিহে কৃষকজনৰ বৰ্ণসংকৰ জাতৰ গাই পোহাৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় সমল আছে আৰু ৰাজ্যিক প্রজনন নীতি অনুসৰি ই গ্ৰহণযোগ্য হয়, তেন্তে তেওঁ বিশুদ্ধ হলষ্টেইন ফ্ৰিজিয়ান বা জার্চি জাতৰ শুক্র ব্যৱহাৰ কৰি বৰ্ণসংকৰ পোৱালি জন্ম দিয়াৰ পাৰে।

প্ৰশ্নঃ দুঃখ উৎপাদনৰ তথ্য মজুত কৰি ৰাখিলে কৃষক কেনেকৈনো উপকৃত হয়?

উত্তৰঃ দুঃখ উৎপাদনৰ তথ্য মজুত কৰি ৰাখিলে কৃষকজনে একোজনী গাইৰ সম্পূৰ্ণ হীৰন কালত কৰা উৎপাদনৰ বিষয়ে জানিব পাৰে। গতিকে তেওঁ অন্যান্য গাইৰ উৎপাদনৰ সৈতে তাক তুলনা কৰিব পাৰে। এই তথ্যৰ সহায়ত তেওঁ গাইজনী পালনৰ ক্ষেত্ৰত ল'বলগীয়া গুৰুত্বপূৰ্ণ সিদ্ধান্ত ল'ব পাৰে, অৰ্থাৎ গাইজনী অধিক সময়ৰ বাবে ৰাখিব, নে জাকটোৰ পৰা ৰাহিৰ কৰিব অথবা প্ৰজননৰ বাবে অৰ্থাৎ পৰৱৰ্তী প্ৰজন্ম উৎপাদনৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰিবনে নকৰে সেই বিষয়ে সঠিক সিদ্ধান্ত ল'ব পাৰে।

প্রশ্নঃ গাইর বিভিন্ন গুণাগুণ যেনেঃ শারীরিক গঠন, গাথীর উপাদান আৰু বৃদ্ধিৰ হাৰ আদিনো কিয় নিৰূপন কৰিব লাগে?

উত্তৰঃ এজনী গাইৰ কুশলতা সম্পর্কে সিদ্ধান্ত ল'বলৈ কেৱল দুঃখ উৎপাদন ক্ষমতা নিৰূপন কৰাটোৱেই যথেষ্ট নহয়। গাথীৰত থকা বিভিন্ন উপাদানবোৰ, যেনেঃ চৰি, প্ৰটিন আৰু লেষ্ট'জৰ পৰিমাণ সম্পর্কেও জনা দৰকাৰ, কিয়নো এইবোৰে গাথীৰ মূল্য নিৰ্ধাৰণ কৰে।

শারীরিক গঠন আৰু বৃদ্ধিৰ হাৰ, একোজনী গাইৰ উৎপাদন আৰু প্ৰজনন শক্তিৰ সৈতে প্ৰত্যক্ষকৰ্পে জড়িত।

প্রশ্নঃ ঘাঁড় উৎপাদন আঁচনিৰ অধীনত মোৰ গৰুকেইটা কিয় পৰীক্ষা কৰা হৈছে?

উত্তৰঃ ৰোগমুক্ত শুক্ৰ উৎপাদনৰ বাবে ই শুক্ৰৰ জৰিয়তে বিয়পিৰ পৰা সকলো ৰোগৰ পৰা মুক্ত হোৱাটো আৱশ্যক। সেয়েহে, যেতিয়া উচ্চ আনুবংশিক গুণবিশিষ্ট ঘাঁড় উৎপাদন কৰা হয়, মতা পোৱালি আৰু তাৰ মাক ৰোগ মুক্ত হয়নে নহয় পৰীক্ষা কৰাটো অতি আৱশ্যক।

প্রশ্নঃ লিঙ্গ নিৰ্ধাৰিত শুক্ৰ মানে কি? এনে শুক্ৰ ক'ত পোৱা যায়? ইয়াৰ দাম কেনে? কৃত্ৰিম প্ৰজনন কৰোঁতাসকলৰ হাতত ইয়াক পোৱা যায়নে? মোৰ গাইজনীৰ ক্ষেত্ৰত লিঙ্গ নিৰ্ধাৰিত শুক্ৰ ব্যৱহৃত হৈছেনেকি সেই কথাটো মই কেনেকৈ জানিম? এনে শুক্ৰ সকলো জাতৰ গৰু আৰু ম'হৰ ক্ষেত্ৰত উপলব্ধনে? সাধাৰণ শুক্ৰৰ তুলনাত এনে শুক্ৰ ব্যৱহাৰ কৰাৰ উপযোগিতা কি? ইয়াৰ সফলতাৰ হাৰনো কিমান?

উত্তৰঃ বিছৰামতে এটা নিৰ্দিষ্ট লিঙ্গৰ পোৱালি জন্ম দিব পৰাকৈ (৮০-৯০% সফলতা দিব পৰা) নিৰ্বাচিত শুক্ৰকোষ থকা শুক্ৰকে লিঙ্গ-নিৰ্ধাৰিত শুক্ৰ বোলা হয়। সম্প্ৰতি ভাৰতত কোনো থলুৱা উদ্যোগত এনে শুক্ৰ উৎপাদিত নোহোৱাৰ বাবে বিদেশৰ পৰা এনে শুক্ৰ আমদানি কৰিব লগা হয়।

প্ৰতি খোৰাকত ১৫০০ৰ পৰা ২০০০ টকা পৰ্যন্ত দামত এনে লিঙ্গ-নিৰ্ধাৰিত শুক্ৰ কিনিবলৈ পোৱা যায়। অৱশ্যে, কোনো কোনো ৰাজ্যই বেহাই মূল্যত এনে শুক্ৰ উপলব্ধ কৰিছে। কৃত্ৰিম প্ৰজনন কৰোঁতাসকলৰ হাতত লিঙ্গ-নিৰ্ধাৰিত শুক্ৰ পোৱা নাযায়।

গাই এজনীৰ ক্ষেত্ৰত লিঙ্গ নিৰ্ধাৰিত শুক্ৰ ব্যৱহৃত হৈছেনেকি সেই কথাটো পৰীক্ষা কৰিবলৈ ব্যৱহৃত হিমায়িত শুক্ৰৰ নলী বা 'ষ্ট্র'ডাল পৰীক্ষা কৰিব লাগে আৰু তাৰ উৎসৰ বিশ্বাসযোগ্যতা সম্পর্কে জানি ল'ব লাগে। ভাৰতত এনে শুক্ৰ সকলো জাতৰ গৰু আৰু ম'হৰ ক্ষেত্ৰত উপলব্ধ নহয়। বৰ্তমানে ই কেৱল হল্টেইন ফ্ৰিজিয়ান বা জার্চি জাতৰ বাবেহে উপলব্ধ।

যিহেতু লিঙ্গ-নিৰ্ধাৰিত শুক্ৰ আমদানি কৰা হয়, সেয়েহে ইয়াক ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ ৰাজ্যিক পশু পালন বিভাগৰ অনুমতি লোৱা প্ৰয়োজন আৰু ব্যৱহাৰৰ পাছত ভৱিষ্যৎ প্ৰজন্মৰ সম্পূৰ্ণ তথ্য মজুত বৰ্খাটো বাধ্যতামূলক।

পৰম্পৰাগত শুক্ৰৰ ষ্ট্রি ব্যৱহাৰ কৰিলে ৫০: ৫০ অনুপাতত মতাঃ মাইকী পোৱালি জন্ম হোৱাৰ তুলনাত লিঙ্গ-নিৰ্ধাৰিত শুক্ৰ ব্যৱহাৰ কৰি ৮০-৯০% সঠিক অনুপাতত পোৱালি পাব পাৰি। অৱশ্যে, যিহেতু পৰম্পৰাগত শুক্ৰতকৈ এনে লিঙ্গ-নিৰ্ধাৰিত শুক্ৰত শুক্ৰকোষৰ সংখ্যা বহুত কম থাকে আৰু শুক্ৰকোষ বাচনি কৰা প্ৰক্ৰিয়াটোতে বহু শুক্ৰকোষ নষ্ট হয়, সেয়ে গৰ্ভধাৰণৰ হাৰ এই ক্ষেত্ৰত ১০-২০% কম হোৱা পৰিলক্ষিত হয়।

প্রশ্নঃ জ্ঞ স্থানান্তৰকৰণ মানে কি? মোৰ গৰু/ম'হজনীক গৰ্ভধাৰণ কৰোৱাৰ বাবে ই এক বিকল্প উপায় নেকি? মোৰ গাই/ম'হজনীক বাৰে-বাৰে কৃত্ৰিম প্ৰজনন কৰোৱা স্বত্বেও গৰ্ভধাৰণ কৰাৰ পৰা নাই; তেনে অৱস্থাত মই জ্ঞ স্থানান্তৰকৰণ কৰোৱাই সফল হ'ব পাৰিমনেকি? জ্ঞ স্থানান্তৰকৰণৰ সেৱা আমাক কোনে আগবঢ়াৰ পাৰে? ইয়াৰ বাবে খৰচ কিমান হয়? জ্ঞ স্থানান্তৰকৰণ কৰিলে মই বিছৰামতে এটা নিৰ্দিষ্ট লিঙ্গৰ পোৱালি পাব পাৰোঁনে?

উত্তৰঃ জ্ঞ স্থানান্তৰকৰণ পদ্ধতিত উচ্চ গুণবিশিষ্ট গাই আৰু ম'হৰ পৰা আহৰণ কৰা জ্ঞ, গ্ৰাহক গাইৰ জৰায়ুলৈ স্থানান্তৰিত কৰা হয়, যিজনী গাইয়ে এক ধাতৃ মাকৰ ভূমিকা পালন কৰে আৰু জ্ঞটো গৰ্ভাবস্থাৰ সময়চোৱাত ধাৰণ কৰি পোৱালি জন্ম দিয়ে। জ্ঞ স্থানান্তৰকৰণ হ'ল উচ্চ গুণবিশিষ্ট গাই একোজনীৰ প্ৰজননৰ হাৰ বৃদ্ধি কৰি গাইজনীৰ জীৱনকালত স্বাভাৱিক অৱস্থাতকৈ অধিক সংখ্যক পোৱালি উৎপাদন কৰাৰ এক কৌশল।

জ্ঞ স্থানান্তরকরণের বাবে প্রজনন ক্ষমতার দিশের পৰা সম্পূর্ণ স্বাস্থ্যবান গাইর প্ৰয়োজন।

নহয়, জ্ঞ স্থানান্তরকরণ গৰ্ভধারণ কৰাৰলৈ কৃত্ৰিম প্ৰজননৰ এক বিকল্প পদ্ধতি নহয়।

জ্ঞ স্থানান্তরকরণ সেৱা প্ৰতিজন কৃষকক গাইগুটীয়াকৈ আগবঢ়াৰ পৰা নাযায়। অৱশ্যে, জ্ঞ স্থানান্তরকরণৰ জৰিয়তে উচ্চ গুণবিশিষ্ট ঘাঁড়ৰ পৰা শুক্ৰ উৎপাদন কৰাৰ উদ্দেশ্যে ভাৰতত এই সেৱা কেইটামান প্ৰতিষ্ঠানে আগবঢ়াই আছে, যেনেং SAG, বিদজ (গুজৰাট), PBGSBS, হৰিঘাটা (পশ্চিম বঙ্গ), PLDB, চণ্ডীগড়, (পাঞ্জাৰ), ULDB, দেৱাড়ুন (উত্তৰাখণ্ড) আৰু BAIF, পুনে (মহারাষ্ট্ৰ)।

নহয়, জ্ঞ স্থানান্তরকরণে পোৱালিৰ লিঙ্গ বাচনি কৰাত কোনো ধৰণে সহায় নকৰে।

কৃত্ৰিম প্ৰজনন কৰাৰলৈ ব্যৱহাৰ কৰা সঁজুলি ব্যৱহাৰ কৰি জ্ঞ স্থানান্তরকরণ কৰিব নোৱাৰিব। ইয়াৰ বাবে বিশেষ ধৰণৰ সঁজুলি আৰু কাৰিকৰী কুশলতাৰ আৱশ্যক। সেয়েহে, কোনো লোকে তেওঁৰ হাতত জ্ঞ আছে আৰু আপোনাৰ গাইজনীলৈ সেই জ্ঞ স্থানান্তৰ কৰিব পাৰিব বুলি ক'লেই আপুনি বিশ্বাস নকৰিব। তেওঁৰ বিষয়ে প্ৰথমে সৱিশেষ জানি লওক।

ম'হৰ জাতসমূহ

ষাঁড়

মূৰা

বাসন্তান: হাবিয়ানাৰ হিছাৰ,
ৰোহটক, গুৰগাঁও আৰু জিন্দ
জিলা।

গাই

জাফাৰবাদি

বাসন্তান: গুজৰাটৰ জুনাগড়,
জামনগৱ, ৰাজকোট,
ভাৱনগৱ, পোৰবন্দৰ আৰু
আত্ৰেলি জিলা।

নিলি বাৰি

বাসন্তান: আদিতে পাকিস্থানৰ,
পাঞ্জাবৰ সীমান্তৰ সৰ্বী
ফিৰোজপুৰ আৰু অমৃতসৰ
জিলাত পোৱা যায়।

পাঞ্চাপুৰি

বাসন্তান: মহাৰাষ্ট্ৰা পুৰ্বজুড়া।
সাখলি আৰু ক'ল

মাহেচানী

বাসন্তান: গুজৰাটৰ
মাহেচানা, বনকাষ্ঠা আৰু
সবৰকাষ্ঠা জিলা।

চুটি

বাসন্তান: গুজৰাটৰ আনন্দ,
খেৰা আৰু বৰোদা জিলা।

বাণীয় দুষ্প্র উন্নয়ন পরিষদ

আনন্দ ৩৮৮ ০০১, গুজরাট

ফোনঃ (০২৬৯২) ২৬০১৪৮ / ২৬০১৪৯ / ২৬০১৬০ • ফেক্সঃ (০২৬৯২) ১৬০১৫৭ / ১৬০১৫৯
রেটেলাইটঃ www.nddb.coop